

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABANT GÖLÜ TABİAT PARKI'NDA ZİYARETÇİ
HARCAMALARININ SOSYOEKONOMİK ANALİZİ

Zekeriya YILMAZ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Taner OKAN

Orman Mühendisliği Anabilim Dalı

Ormancılık Ekonomisi Programı

İSTANBUL-2019

Bu çalışma, 16.10.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Orman Mühendisliğı Anabilim Dalı, Ormancılık Ekonomisi Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Doç. Dr. Taner OKAN (Danışman)
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Orman Fakültesi

Prof. Dr. Sultan BEKİROĞLU ÖZTÜRK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Orman Fakültesi

Doç. Dr. Bekir KAYACAN
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi

[20.04.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince; Bu Lisansüstü teze, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa’nın aboneli olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlemiş olduğu ölçütlere uygun rapor alınmıştır.]

ÖNSÖZ

“Abant Gölü Tabiat Parkı’nda Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi” adlı bu çalışma, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Ormancılık Ekonomisi Programı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Tezin planlanması ve oluşturulması sürecinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Taner OKAN’a şükranlarımı sunarım.

Yüksek Lisans eğitimine başladığım günden itibaren aldığım eğitimin her aşamasında ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında, bilgi ve deneyimleriyle çalışmalarına destek ve yön veren değerli hocalarım Prof. Dr. Ahmet TÜRKER, Prof. Dr. Kenan OK, Prof. Dr. Sultan BEKİROĞLU ve Dr. Öğretim Üyesi Tuğba DENİZ’e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hayatımın her evresinde olduğu gibi, bu tezin hazırlanması sürecinde manevi desteğini esirgemeyen çok değerli anneme ve kız kardeşime bir kez daha burada teşekkür ederim.

Yüksek Lisansa başladığım günden beri desteklerini her zaman hissettiğim değerli arkadaşlarım Safa BALEKOĞLU ve H. Aslıhan SEVİMLİ’ye ayrıca teşekkür ederim.

Kasım 2019

Zekeriya YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİL LİSTESİ	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ	xii
ÖZET	xiv
SUMMARY	xvi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL KISIMLAR.....	7
2.1.TURİZMDE GELİR VE İSTİHDAM	7
2.2.KORUNAN ALANLARDA TURİZM.....	10
2.2.1.Uluslararası Korunan Alan Kategorileri.....	13
2.2.2.Türkiye’deki Korunan Alan Kategorileri	14
2.2.3.Korunan Alanlarda Turizmin Gelir ve İstihdam Etkisi	16
2.4.TÜRKİYE’DEKİ ORMANCILIK SEKTÖRÜNDE YÖRE HALKI FAALİYETLERİ.....	18
2.5.LİTERATÜR ÖZETİ	22
3. MALZEME VE YÖNTEM.....	27
3.1.MALZEME	27
3.1.1.Çalışma Alanı	27
3.1.1.1.Sosyoekonomik Yapı	29
3.1.1.2.Ekolojik Yapı.....	31
3.1.1.3. Biyolojik Yapı.....	31
3.1.1.4.Doğal Yapı.....	34
3.1.1.5.Jeolojik Yapı	34
3.1.1.6.Kültürel, Tarihi ve Arkeolojik Değerler	36
3.1.1.7.Yerleşim Alanları ve Yaylalar.....	38
3.1.2.Anket Formları	40
3.1.2.1.Ziyaretçi Anket Formu.....	40
3.1.2.2.Otel ve Restoran İşletmesi Anket Formu	41

3.1.2.3.Yerel İşletmeci Anket Formu	42
3.1.3.Odun Üretimine İstihdam ve Gelir Etkisi Hesaplamaları ile İlgili Materyal.....	43
3.2.YÖNTEM.....	45
3.2.1.Örneklem Büyüklüklerinin Belirlenmesi	45
3.2.2.Anket Formlarının Uygulanması	47
3.2.2.1.Ziyaretçi anket formlarının uygulanması	47
3.2.2.2.Otel ve restoran işletmesi anket formlarının uygulanması.....	48
3.2.2.3.Yerel işletmeci anket formunun uygulanması.....	49
3.2.3.Anket Verilerinin Analizi	50
3.2.3.1.Ziyaretçi Anket Verilerinin Analizi.....	50
3.2.3.2.Otel İşletmeleri ve Yerel İşletmelere Ait Verilerin Analizi	51
3.2.4.Ormanlık Faaliyetlerine İlişkin İstihdam ve Gelirin Hesaplanması	51
3.2.5.Turizm ve Ormanlık Faaliyetlerinin Karşılaştırılması.....	53
3.2.6.Araştırmanın Kısıtları.....	53
4. BULGULAR.....	55
4.1.ZİYARETÇİ PROFİLİNE İLİŞKİN BULGULAR	55
4.1.1.Ziyaretçilerin demografik özelliklerine ait bulgular.....	55
4.1.2.Ziyaretçilerin Seyahat Niteliklerine İlişkin Bulgular	58
4.1.3.Ziyaretçilerin Konaklama ve Yeme-İçme Eğilimlerine İlişkin Bulgular	66
4.1.4.Ziyaretçilerin Katılım Gösterdikleri Aktivitelere İlişkin Bulgular.....	74
4.2.ZİYARETÇİ HARCAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	79
4.3.OTEL VE RESTORAN İŞLETMELERİNDEKİ GELİR VE İSTİHDAMA İLİŞKİN BULGULAR.....	90
4.4.YEREL İŞLETMELERDEKİ YÖRE HALKININ GELİR VE İSTİHDAMINA İLİŞKİN BULGULAR.....	95
4.5.ORMANCILIK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	100
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	102
KAYNAKLAR.....	112
EKLER	123
EK 1.Ziyaretçi Anket Formu.....	123
EK 2. Otel ve Restoran İşletmesi Anket Formu.....	126
EK 3. Yerel İşletmeci Anket Formu.....	129
ÖZGEÇMİŞ	131

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1: Türkiye’deki turizm sektörünün GSMH’ye doğrudan, dolaylı ve uyarılmış toplam katkısı ve GSMH’deki oranları (WTTC, 2017).	8
Şekil 2.2: Türkiye’deki turizm sektörünün doğrudan istihdam sayıları ve genel istihdamdaki oranı (TTC, 2017).	10
Şekil 2.3: 1962-2017 yılları arası dünya nüfus sayıları (WB, 2019).	11
Şekil 2.4: 1962-2017 yılları arası dünyadaki toplam korunan alan yüz ölçümleri (WCMC ve IUCN, 2016; WCMC ve diğ., 2018).	12
Şekil 2.5: Türkiye Orman varlığının dağılımı (OGM, 2019).	19
Şekil 3.1: Çalışma alanı (Apple Maps, 20015; DKMP, 2019).	28
Şekil 3.2: Türkiye’nin fitocoğrafik bölgeleri (Muminjanov ve Karagöz, 2019).	32
Şekil 3.3: Türkiye’nin 122 Önemli Bitki Alanı (Özhatay, 2005).	32
Şekil 3.4: AGTP 1/25.000 ölçekli jeoloji haritası.	35
Şekil 3.5: Türkiye deprem bölgesi haritası.	36
Şekil 3.6: Mudurnu ilçesi yüzey araştırmaları bulguları (Ortaç, 2011).	37
Şekil 3.7: Ziyaretçilere yapılan anket çalışmalarından görüntüler.	47
Şekil 3.8: Otel ve restoran işletmecilerine yapılan anket çalışmalarından görüntüler.	48
Şekil 3.9: Yerel işletmecilerle yapılan anket çalışmasından görüntüler.	49
Şekil 4.1: Deneklerin cinsiyet durumlarına göre dağılımları.	55
Şekil 4.2: Deneklerin yaşlarına göre dağılımları.	55
Şekil 4.3: Deneklerin eğitim durumuna göre oranları.	56
Şekil 4.4: Deneklerin ikamet yerlerine göre oranları.	56
Şekil 4.5: Deneklerin iş durumuna göre oranı.	57
Şekil 4.6: İş durumlarına göre ortalama hane halkı toplam geliri ve oranları.	57
Şekil 4.7: Deneklerin AGTP’ye geliş sıklıklarına göre oranları.	58

Şekil 4.8: Alana ilk defa gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları. .	59
Şekil 4.9: Ayda bir gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.....	59
Şekil 4.10: Altı ayda bir gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları...	60
Şekil 4.11: Yılda bir gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.....	60
Şekil 4.12: Bir yıldan fazla süre ile gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.....	61
Şekil 4.13: Kullanılan ulaşım araç türüne göre ziyaretçi oranları.....	63
Şekil 4.14: Ulaşım araç türlerinin deneklere ortalama maliyetleri.	64
Şekil 4.15: Denekler tarafından kullanılan bilgi kaynaklarının oranları.....	64
Şekil 4.16: Deneklerin konaklama türlerine göre oranları.	67
Şekil 4.17: Konaklama türlerine ödenen ücret oranları.	67
Şekil 4.18: Konaklama yerleri itibariyle ziyaretçi oranları.	68
Şekil 4.19: Yeme-içme kategorilerine göre ziyaretçi oranları.	69
Şekil 4.20: Yeme-içme temin yerlerine göre ziyaretçi oranları.	70
Şekil 4.21: Denekler tarafından tercih edilen aktivitelerin oranı.	74

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1: 2018-2019 yılı turizm geliri verileri (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019)...	8
Tablo 3.1: AGTP ile Yedigöller Milli Parkı (YMP) 2014-2018 yılları arası ziyaretçi sayıları.	29
Tablo 3.2: YMP 2014-2015 yılları arası aylık ziyaretçi sayıları.	29
Tablo 3.3: Çalışma alanındaki yerleşim yerleri ve nüfus sayıları.	30
Tablo 3.4: Çalışma alanındaki nüfusun sektörlerdeki istihdam oran ve sayıları.	30
Tablo 3.5: Abant meteoroloji veri istasyonu 2015-2019 yılları arası aylık ortalama sıcaklık verileri.	34
Tablo 3.6: AGTP sınırları içinde yer alan meşcere tiplerinin ağaç türü ve çap sınıflarına dağılışı tablosu.	43
Tablo 3.7: Korunan alandaki ağaç türlerine göre ortalama kararlaştırılmış eta miktarı (OGM, 2018d).	44
Tablo 3.8: Birimdeki emval çeşit oranı ve ücretleri (OGM, 2018b).	44
Tablo 3.9: Anket çalışmalarına tabi olan ana kütle, örnek büyüklüğü ve gerçekleştirilen anket sayıları.	46
Tablo 4.1: Geliş sıklığı değişkeni ile yaş değişkeni çapraz tablosu.	61
Tablo 4.2: Geliş sıklığı değişkeni ile hane halkı toplam geliri değişkeni çapraz tablosu.	62
Tablo 4.3: İkamet yeri ile geliş sıklığı çapraz tablosu.	62
Tablo 4.4: Bilgi kaynağı ile ikamet yeri çapraz tablosu.	65
Tablo 4.5: Bilgi kaynağı ile cinsiyet değişkenleri çapraz tablosu.	66
Tablo 4.6: Cinsiyet ile konaklama yeri değişkenleri çapraz tablosu.	68
Tablo 4.7: İş durumu ile konaklama yeri değişkenleri çapraz tablosu.	69
Tablo 4.8: İkamet yeri ile yeme-içme yeri değişkenleri çapraz tablosu.	70
Tablo 4.9: Eğitim durumu ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.	71

Tablo 4.10: Hane halkı toplam geliri ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.....	72
Tablo 4.11: İş durumu ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.....	72
Tablo 4.12: Seyahatteki kişi sayısı ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.....	73
Tablo 4.13: Medeni durum ile yöresel ürün aktivitesi değişkenleri çapraz tablosu. ...	74
Tablo 4.14: Yöresel ürün aktivitesi ile yaş değişkenleri çapraz tablosu.....	75
Tablo 4.15: İkamet yeri ile yöresel ürün aktivitesinin çapraz tablosu.....	75
Tablo 4.16: Yöresel ürün aktivitesi ile hane halkı toplam geliri değişkenleri çapraz tablosu.....	76
Tablo 4.17: Bisiklet aktivitesi ile yaş aralığı değişkenleri çapraz tablosu.....	76
Tablo 4.18: İkamet yeri ile bisiklet aktiviteleri değişkenleri çapraz tablosu.....	77
Tablo 4.19: At binme aktivitesi ile cinsiyet değişkenleri çapraz tablosu.	77
Tablo 4.20: İş durumu ile at binme aktivitesi çapraz tablosu.	78
Tablo 4.21: At binme aktivitesi ile hane halkı toplam geliri değişkenleri çapraz tablosu.	78
Tablo 4.22: Cinsiyet ile kampçılık aktiviteleri çapraz tablosu.	79
Tablo 4.23: Medeni durum ile kampçılık aktivitesi değişkenleri çapraz tablosu.	79
Tablo 4.24: Çalışma alanına geliş tarihi ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.....	80
Tablo 4.25: Deneklerin ikamet yeri ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.	80
Tablo 4.26: Deneklerin iş durumu ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.	81
Tablo 4.27: Cinsiyet ve konaklama masrafları çapraz tablosu.	81
Tablo 4.28: İkamet yeri ve konaklama masrafları çapraz tablosu.	82
Tablo 4.29: Eğitim durumu ve konaklama masrafları çapraz tablosu.	82
Tablo 4.30: İş durumu ve konaklama masrafları çapraz tablosu.	83
Tablo 4.31: Konaklama hizmet yeri ve konaklama masrafları çapraz tablosu.....	84
Tablo 4.32: Cinsiyet ve yeme-içme masrafları çapraz tablosu.....	85
Tablo 4.33: Geliş tarihi ve yeme-içme masrafları çapraz tablosu.	85

Tablo 4.34: İkamet yeri ile yeme-içme masrafları çapraz tablosu.....	85
Tablo 4.35: Geliş tarihleri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.....	86
Tablo 4.36: İkamet yeri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.	87
Tablo 4.37: Eğitim durumu ile aktivite masrafları çapraz tablosu.	87
Tablo 4.38: Hane halkı toplam geliri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.....	88
Tablo 4.39: Konaklama gün sayısı ve aktivite masrafları çapraz tablosu.	89
Tablo 4.40: Toplam masraf ile harcama kalemleri çapraz tablosu.	89
Tablo 4.41: Korunan alan içerisinde yer alan konaklama tesislerine ait bilgiler.....	91
Tablo 4.42: Çalışma alanında yer alan pansiyon işletmelerine ait bilgiler.....	92
Tablo 4.43: Abant Yolu üzerinde yer alan butik otellere ait bilgiler.....	93
Tablo 4.44: AGTP sınırları içerisindeki restoran işletmelerine ait veriler.	94
Tablo 4.45: Abant Yolu üzerindeki restoranların personel, kullanılan ürün ve ziyaretçilerine ilişkin bilgiler.....	95
Tablo 4.46: AGTP sınırları içerisinde faaliyet gösteren yerel işletmelere ait istihdam sayıları ve ikamet yerleri.	98
Tablo 4.47: İkamet yerlerine göre istihdam sayısı ve aylık gelirleri.	99
Tablo 4.48: AGTP içinde faaliyet gösteren yerel işletmelerin sayıları ve işletme türüne göre aylık yaklaşık brüt gelirleri.....	99
Tablo 4.49: Meşcere tiplerine göre kesilecek yıllık eta miktarları.	100
Tablo 4.50: Odun emval çeşitlerine göre yıllık ortalama masraflar.	100

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

Simgeler

Açıklama

Jm	: Mudurnu formasyonu.
Jks	: Soğukçam formasyonu.
Kye	: Yenipazar formasyonu.
n	: Örneklem yapılacak birey sayısı.
N	: Kitledeki birey sayısı.
p	: Anlamlılık düzeyi.
\$	: Amerika Birleşik Devletleri Doları.
$\bar{X}$	: Aritmetik ortalama.
*	: Çarpım.
/	: Bölüm.
+	: Toplam.
%	: Yüzde.

Kısaltmalar

Açıklama

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri.
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
AGTP	: Abant Gölü Tabiat Parkı.
API	: Otel ücreti uygulama programı arayüzü (Hotels Prices Application Programming Interface).
BAKA	: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı.
BM	: Birim maliyet.
DKMP	: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.
DiĞ	: Diğerleri.
FMF	: Foothills Model Ormanı (Foothills Model Forest).
GSM	: Mobil İletişim İçin Küresel Sistem (Global System for Mobile Communications).
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla.
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla.
IUCN	: Uluslararası Doğa Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature).

KAK	: Kara Avcılığı Kanunu.
KM	: Kilometre.
KM²	: Kilometrekare.
M	: Metre.
M²	: Metrekare.
MGM	: Para Üretim Modeli (Money Generation Model).
MPK	: Milli Parklar Kanunu.
MPY	: Milli Parklar Yönetmeliği.
MTA	: Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü.
NPS	: Birleşmiş Milletler Milli Park Hizmetleri (National Park Service).
OGM	: Orman Genel Müdürlüğü.
ORBİS	: Ormancılık Bilgi Sistemi.
RRBA	: Raonoke Nehir Havzası Birliği (Raonoke River Basin Association).
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistical Package for the Social Sciences).
SZ	: Standart zaman.
TL	: Türk lirası.
TSA	: Turizm Uydu Hesabı (Tourism Satellite Account).
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu.
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme).
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Education, Science and Culture Organization).
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (United Nations World Tourism Organization).
VB	: Ve benzeri.
VSE	: Ziyaretçi Harcama Etkileri (Visitor Spending Effects).
VTICRC	: Virginia Tütün Tazmin ve Topluluk Yeniden Canlandırma Komisyonu (Virginia Tobacco Indemnification and Community Revitalization Commission).
WB	: Dünya Bankası (World Bank).
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization).
WTTC	: Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (World Travel and Tourism Council).
WWF	: Dünya Doğayı Koruma Vakfı (World Wildlife Fund).
WCMC	: Dünya Koruma İzleme Merkezi (World Conversation Monitoring Center).
YMP	: Yedigöller Milli Parkı.

ÖZET

[YÜKSEK LİSANS TEZİ]

[ABANT GÖLÜ TABİAT PARKI'NDA ZİYARETÇİ HARCAMALARININ SOSYOEKONOMİK ANALİZİ]

[Zekeriya YILMAZ]

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

[Orman Mühendisliği Anabilim Dalı]

[Danışman : Doç. Dr. Taner OKAN]

[Doğal alanların çok sayıda faydalar sağladığı herkes tarafından bilinmektedir. Fakat bu faydaların boyutu hakkında kesin bilgiler her zaman bulunmamaktadır. Doğal alanlar ile ilgili veya ilişkili yanlış karar veren bazı politikacı ve idareciler, geri dönüşümü mümkün olmayan sonuçların da doğmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle, doğal alanların sağladığı faydaların ayrıntılı ve objektif bir şekilde ortaya konulması, doğal alanların ve doğal alanlarla ilişkili olan çevrelerinin geleceği için büyük önem arz etmektedir.]

Bahsedilen bu sorunsaldan hareketle bu çalışma, tabiat parkı statüsüne sahip Abant Gölü Tabiat Parkı ziyaretçilerinin ziyaret süresince yaptıkları harcamaların, yöre halkında meydana getirdiği istihdam ve gelir etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Abant Gölü Tabiat Parkı ve Abant Yolu üzeri çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, ziyaretçilerin demografik özellikleri ve harcama eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla Abant Gölü Tabiat Parkı ziyaretçilerine anket çalışması yapılmıştır. Korunan alanın yıllık ziyaretçi sayısının 2018 yılı için 704.512 olması sebebiyle örneklem yapılarak, 384 deneye EK 1’de yer alan “Ziyaretçi Anket Formu” yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. İlgili sektörlerde istihdam edilen yöre halkı sayısının ve toplam gelirlerinin belirlenmesi için ilgili işletmelere EK 2’de yer alan “Otel ve Restoran İşletmeleri Anket Formu”, çalışma alanı kapsamındaki tüm işletmelerle yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak doldurulmuştur. Bunların yanı sıra, Abant Gölü Tabiat Parkı içerisinde yer alan ve ürün ve hizmet satışı yapan yöre halkının istihdam ve gelirinin belirlenmesi amacıyla da EK 3’te yer alan “Yerel İşletmeci

Anket Formu”, yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak uygulanmaya çalışılmış fakat işletme sahiplerinin çalışmayı kabul etmemesi sebebiyle söz konusu işletme sahiplerine ait istihdam ve gelir bilgileri ziyaretçi anket formu ve Abant Gölü Tabiat Parkı yönetimi aracılığıyla elde edilmeye çalışılmıştır.

Ziyaretçiler ve işletmeler ile yapılan anketlerden elde edilen veriler betimleyici istatistik yöntemleriyle açıklanmıştır. Ayrıca, ziyaretçiler ile yapılan anketlerden elde edilen veriler, non-parametrik bir yöntem olan çapraz tablolar aracılığıyla incelenmiş ve deneklerin demografik özellikleri ile harcama eğilimleri arasındaki ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma alanı kapsamında alternatif olarak düşünülen bir diğer sektör ormancılık sektörüdür. Ormancılık sektörünün korunan alan içerisinde faaliyete geçmesi durumunda yöre halkına sağlayacağı istihdam ve gelir, Türkiye’deki odun üretimi süreci dikkate alınarak hesaplanmış ve hâlihazırdaki turizm sektörü ile istihdam ve gelir açısından karşılaştırma yapılmıştır. Bu doğrultuda, Bolu Orman İşletme Müdürlüğü’nün ve Abant Orman İşletme Şefliğinin odun üretimi süreciyle ilgili verileri dikkate alınmış ve odun üretiminin yöre halkına yaratacağı yıllık ortalama toplam gelir ve istihdam hesaplanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, korunan alan içerisinde aktivite hizmetlerinde (yöresel ürün satış, at binme, faytonla gezinti, bisiklet binme, kayak) bulunan yöre halkı dikkate alınmadığı halde, ziyaretçi faaliyetleri sonucunda yeme-içme ve konaklama sektörlerinde istihdam edilen yöre halkının sağladığı yıllık toplam ortalama gelir 4.510.648 TL; korunan alan içerisinde ormancılık faaliyetlerinin hayata geçmesi durumunda yöre halkının odun üretimi sürecinden sağlayacağı yıllık toplam ortalama gelir ise 459.527,03 TL olarak elde edilmiştir.

Yapılan araştırma neticesinde, hâlihazırdaki turizm faaliyetlerinin yöre halkı için ekonomik faydaları karşılaştırmalı olarak ortaya konulmuş ve bu kapsamda turizm sektöründeki önerilerin uygulanması halinde ekonomik, biyolojik ve sosyokültürel yönden iyileşmelerin gerçekleşeceği sonucuna varılmıştır. |

Kasım 2019, [....] sayfa.

Anahtar kelimeler: | Ziyaretçi harcamaları, Abant Gölü Tabiat Parkı, gelir ve istihdam, korunan alanlar. |

SUMMARY

[M.Sc. THESIS]

**[SOCIOECONOMIC ANALYSIS OF VISITOR EXPENDITURES IN ABANT
GÖLÜ NATURE PARK]**

[Zekeriya YILMAZ]

Istanbul University-Cerrahpasa

Institute of Graduate Studies

[Department of Forest Engineering]

Supervisor : [Assoc. Prof. Dr.] [Taner OKAN]

[Co-Supervisor : Academic Title Name SURNAME]

It is known that natural areas provide some benefits. However, there is not always concrete information about the size of these benefits. Some politicians and administrations taking bad decisions about or related to the natural areas, cause the occurrence of some irreversible consequences. Therefore, a detailed and objective revelation of the benefits provided by the natural areas is of uttermost importance for the future of natural areas and their surroundings.

Based on this problem, this thesis study has been performed to define the employment and income effect created among the local public by the spending made by the visitors during their visits in Abant Gölü Nature Park, which has a natural park status. In line with this aim, protected area of Abant Gölü Nature Park and Abant Gateway have been defined as the study area. Within the framework of the study, a survey has been conducted with the visitors of Abant Gölü Nature Park to identify their demographic features and spending tendencies. As the annual number of visitors of the protected area is 704.512 for the year 2018, sampling has been done and 384 surveys have been performed. Different forms of surveys have been used for the relevant businesses to identify the number of employed local people in relevant sectors and the total income, and the survey was conducted through face-to-face interviews with all the businesses.

Data obtained from the surveys conducted with the visitors and businesses has been explained with descriptive statistics methods. Furthermore, the data obtained from visitor surveys has been examined through the non-parametric method of crosstabs and the relations between the

demographic features and spending tendencies of the visitors have been attempted to be revealed.

The other sector considered as an alternative within the study area is the forestry sector. Employment and income to be provided to the local public in case of active forestry sector in the protected area have been calculated within the process of timber harvesting and compared against the current tourism sector in terms of employment and income. In this context, the data obtained from Bolu Forestry Management Directorate has been taken into account and total annual income to be created by timber harvesting has been calculated. As a result of the study performed, it has been concluded that, ignoring the local businesses (local product sale, riding, coach riding, cycling, skiing) in the protected area, the total annual income gained by the local public employed in food-beverage and accommodation sectors equal to 4.510.648 TL as a result of visitors' spending, whereas the total annual income to be gained by the local public as a result of timber harvesting activities would equal to 459.527,03 TL, if the forestry activities within the protected area existed.

As a consequence of the study conducted, economic benefits of current tourism activities to local public have been presented and within this context it has been concluded that economic, biological and sociocultural improvements would be realized, should the suggestions in the tourism sector be implemented.]

November 2019, [.....] pages.

Keywords: [Visitor expenditures, Abant Gölü Nature Park, income and employment, protected areas.]

1. GİRİŞ

Ekonomik faaliyetler (tarım, sanayi, ticaret, turizm vb.) hammadde kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır. Başlıca hammadde kaynağı ise doğal kaynaklardır. Üretim faaliyetlerinde emek çok önemli bir faktör olduğu için insan kaynaklarını da doğal kaynaklar içine alan ekonomistler bulunmaktadır. Doğal kaynaklar; doğada kendiliğinden oluşmuş, insan aklı ve tekniğinin ürünü olmayan, oluşma aşamalarında insanın herhangi bir yapıcı ve yıkıcı rolü bulunmamış bütün zenginlik kaynakları olarak tanımlanmaktadır (Doğanay ve Altaş, 2013).

Canlılar, hayatta kalmak ve yaşam döngülerini tamamlayabilmek için doğal kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Bu canlılar arasında yer alan insanlar, doğal kaynakların arzını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemekte ve doğal kaynakları tüketmektedir. Örneğin, insanlar doğrudan gıda, biokütle, sağlık ve rekreasyon ihtiyaçları için dolaylı olarak da iklim kontrolü, taşkın kontrolü, fırtınadan koruma ve benzeri hizmetler için doğal kaynakları talep etmektedir (Beyaz, 2014; Kalfa, 2018).

Dünyadaki hızlı nüfus artışı, sanayileşme, şehirleşme hareketleri ile günümüz toplumlarının aşırı tüketim arzusu doğal kaynaklar üzerindeki baskıları arttırarak onları tehdit eder hale gelmiştir (Kuvan, 1991; Mazı ve Tan, 2009; Yaylı, 2012). Bununla birlikte, dünyada yaşamsal faaliyetlerin devam edebilmesi için doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu maksatla, geçtiğimiz son yüzyılda dünyadaki tüm ülkelerin aynı amaç doğrultusunda strateji ve uygulamalara yer verdiği görülmektedir (Sezen, 2017).

Birçok ülke, doğal kaynaklarının yoğun ve yanlış kullanılmasını engellemek, bilimsel esaslara dayalı olarak kullanımını ve yönetimini sağlamak ve ayrıca etkin bir koruma gerçekleştirmek için, ulusal ve/veya uluslararası çabalarla belirlediği doğal kaynak değerlerini korunan alan statüsüne kavuşturma girişiminde bulunmaktadır (Kuvan, 1991; Demirel ve diğ., 2005).

Korunan alanlar, ekolojik süreçlerini tamamlayamayan yoğun baskı altındaki diğer alanların aksine, türler için bir sığınak teşkil ederek ekolojik süreçlerin ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğine ve aynı zamanda onarımına yardımcı olmaktadır (Pamukoğlu ve Ekmekçi, 2013). Bununla birlikte şimdi ve gelecekte insanoğlunun besin, ilaç, ekonomi ve sosyal gereksinimleri gibi henüz açıklanamayan çok yönlü ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için

söz konusu alanlar birer kaynak niteliğindedir. Nitekim uluslararası kurum ve kuruluşların korunan alan tanımları da bu düşünceyi desteklemektedir. Örneğin Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) bir korunan alanı, ekosistem hizmetleri ve kültürel değerlerle doğanın uzun süreli korunmasını sağlamak için yasal veya diğer etkili yöntemler aracılığıyla belirlenmiş ve yönetilen, açıkça tanımlanmış coğrafi alanlar olarak tanımlamaktadır.¹ Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nde korunan alan, belirli koruma hedeflerine ulaşmak için, belirlenmiş veya düzenlenmiş ve yönetilen bir coğrafi alan olarak betimlenmiştir.²

Dünya'da korunan alanların tarihsel gelişimine bakıldığında farklı zaman dilimlerinde ve farklı amaçlara yönelik koruma statülerinin verildiği görülmektedir. Örneğin M.Ö. 1122 yılında bir ormanlık alanı korumak üzere Çin'de yasal bir düzenleme yapılmıştır. Yine aynı şekilde M.Ö. 252 yılında da Hindistan İmparatorluğunda hayvanların, ormanların ve balıkların korunmasına yönelik yasal hükümler getirilmiştir. Fakat bunların da öncesinde, dini açıdan önemli kabul edilen kutsal mekânların ve özel avlanma alanlarının oluşturulduğu bilinmektedir (Lascurain, 1996). Zamanla ülkeler arasında korunan alan, doğal kaynakların korunması ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir şekilde kaynak değerlerinin aktarılabilmesi düşüncesi anlam kazanmıştır. Günümüzde de korunan alanlara verilen statülerin başında gelen Milli Park statüsü, dünyada ilk olarak 1872 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından "Yellowstone Milli Parkı'na" verilmiş ve akabinde Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve Meksika ülkeleri milli park kavramını ülkelerinde uygulamaya başlamıştır. Bu ülkeleri sırasıyla İsveç ve İsviçre başta olmak üzere diğer Avrupa ülkeleri izlemiştir. Fakat söz konusu ülkelerin korunan alanlarında uygulanan yönetim şekilleri farklılık göstermektedir. Örneğin ABD'de, alanları ziyaretçilere kapalı tutularak mutlak bir koruma stratejisi izlenirken, Avrupa ülkelerinde insan-doğa ilişkisinin ön planda olduğu bir kavram benimsenerek, bilimsel araştırmaların yanı sıra ziyaretçilerin de doğaya zarar vermeden turistik amaçlı kullanmalarına izin verilmiştir (Yücel ve Babuş, 2005).

Kırsal kesimde yaşayan insanların doğaya dayalı faaliyetlerden geçimini sağladığı ve kültürlerini bölgenin coğrafi özellikleriyle, kısacası doğayla sosyal etkileşimleri aracılığıyla oluşturdukları görülmektedir. Bunun sonucunda, doğal kaynak değeri sebebiyle bir alanın korunan alan olarak ilan edilmesiyle getirilen kısıtlamalar, o yöredeki insanların ekonomik,

¹ <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about>

² <https://www.cbd.int/convention/articles/default.shtml?a=cbd-02>

sosyal ve kültürel faaliyetlerinin bir kısmını da engellemektedir. Korunan alanlar, tarım arazileri ve meralarda azalmaya, daha önceleri yöre halkı tarafından faydalanılan ormanların ve hayvancılık faaliyetleri için zararlı olan türlerin koruma altına alınmasına ve hatta yöre halkının korunan alandan çıkarılmasına neden olabilecek yönetim planları ile yerel kullanım ve erişim haklarını tekrar tanımlamaktadır (Sarkki ve diğ., 2015). Nitekim Güneş (2011)'in de belirttiği gibi, korunan alan içinde ve yakınındaki yerleşim yerlerinde yaşayan insanların inşaat, otlatma, zirai faaliyetlerine ve odun hammaddesi üretimlerine kısıtlamalar getirilmekte ve bu tür yönetim planlarındaki kısıtlamalar yöre halkının aşırı tepkisine neden olabilmektedir. Örneğin, Niedzialkowski ve diğ.'nin (2012) Polonya'da bulunan Bialowieza Ormanı Milli Parkında yaptığı çalışmada, Polonya Çevre Bakanlığının yöre halkına 17 milyon Euro'luk mali destek karşılığı milli parkın mutlak koruma sınırının iki katına çıkarılması teklifi, yöre halkı tarafından geçim kaynağı olarak kullanılan alanın sınırlanacağı düşüncesi gerekçesiyle reddedildiği dile getirilmiştir. Zira sosyo-ekonomik yönden zayıf olan yöre halkı, içerisinde veya yakın çevresinde bulunan orman ve korunan alan gibi doğa parçalarına ekonomik yönden bağımlıdır (Görmüş ve Oğuz, 2013). Diğer taraftan, teknoloji ve sanayileşmenin gelişmesine paralel olarak kırsal kesimden kent merkezlerine olan göçte artış meydana gelmiş ve bunun bir sonucu olarak da kent merkezlerinde var olan doğa parçalarında azalma gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kent merkezlerinde ikamet eden insanlar, rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kent merkezlerinden uzak yerlerde bulunan ve özellikle doğal ve kültürel kaynak değerlerinin bulunduğu korunan alanlara yönelme eğilimi göstermiş ve bunun sonucunda da korunan alanlara olan talep gün geçtikçe artış göstermiştir (Öztura, 2010; Öztürk ve Aydoğdu, 2012).

Yukarıda bahsedilen, korunan alan içindeki veya civarındaki yöre halkına getirilen kısıtlamalar ve bununla birlikte söz konusu doğa parçalarına olan talebin gün geçtikçe artış göstermesi farklı grupları karşı karşıya getirmiş ve bu durum, korunan alan yöneticilerinin amaçları doğrultusunda alanı yönetme konusunda zorluklar yaşamasına neden olmuştur. Bu tür yaşanan problemlerden dolayı doğa koruma konsepti, sıkı koruma yaklaşımından yalnızca ekolojik etkileşimleri değil ayrıca ekonomik ve sosyo-kültürel hususları dikkate alan daha aktif bir koruma yaklaşımına evrilmiştir. Bu durum, bazı yazarlar tarafından "*insansız koruma alanlarından insan için korunan alanlara*" diye anılan bir paradigma değişimi olarak tanımlanmıştır (Phillips, 2003). Bu tür yaklaşımlar özellikle Avrupa Alp'lerinde gelişme göstermektedir. Örneğin İsviçre'de dağ ekosistemlerindeki korunan alanlarda bireysel faaliyet gösteren çiftçilerin üretimde yaşadıkları zorluklar ve kültürel peyzajı korumak için ovada

çiftçilik yapanlara oranla daha fazla emek sarf etmelerinin önüne geçmek için alan bazlı araçlar bulunmaktadır. Daha geniş anlamda, İsviçre Hükümeti hem ulusal hem bölgesel düzeyde, turizm başta olmak üzere tüm sektörlerde altyapı yönetimlerine yönelik mali katkılar aracılığıyla korumayı desteklemektedir (Meessen ve diğ., 2015).

Özetlemek gerekirse, korunan alanlarda yaşanan bu tür problemlere bir çözüm getirmek amacıyla ziyaretçilere ve en önemlisi yöre halkına yönelik farklı uygulama ve yaklaşımlar geliştirilmiştir. Örneğin yöre halkının korunan alanlarla ilgili karar alma süreçlerine katılım sağlamaları, korunan alanlardaki kaynak değerleri ile ilişkili olan faaliyetlerinin kontrol altında desteklenmesi ve ayrıca alanda yapılan sürdürülebilir turizm ve ekoturizm gibi faaliyetlerde işlendirilmeleri sonucu korumaya olan bakış açıları değişebilmektedir. Bunların sonucunda farkındalığı artmış olan yöre halkının unutulmaya yüz tutmuş gelenekleri korunarak, bunları pazarlayabilecekleri bir fırsat doğacak, ekonomik gelir elde edebilecek ve en önemlisi de yöre halkı korunan alanların kaynak değerlerini koruyacaklardır. Diğer açıdan, korunan alanın kaynak değerine zarar vermeyen ve tanıtıcı faaliyetleri içeren, ziyaretçilere yönelik alternatif uygulamaların konulması korunan alanın kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğine destek sağlamış olacaktır (Güneş, 2011).

Türkiye'de ise korunan alanlar, kaynak değerlerine göre farklı kanunlarla yönetilmekte ve farklı Bakanlıklar aracılığıyla uygulamalara tabii olmaktadır. Bunların başında gelen 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu (MPK)³, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP) tarafından yürütülmektedir. MPK'ye göre dört farklı koruma statüsü bulunmaktadır. Bu statülerin koruma yaklaşımı, alan içerisindeki flora ve fauna türlerinin sürdürülebilirliğini gözeterek, ziyaretçilerin ve yöre halkının alana zarar vermeden maksimum fayda sağlayacak şekilde yönetilmesini içermektedir.

Günümüzde yöre halkı, korunan alanların kaynak değerlerine göre farklı şekillerde fayda sağlamaktadır. Örneğin bir sulak alan ekosistemi barındıran korunan alanda saz kesimi, balıkçılık gibi faaliyetlerde bulunabilirken, orman ekosistemi barındıran korunan alandan ise odun ve odun dışı orman ürünleri üretiminden fayda sağlayabilmekte ve ayrıca alanların potansiyel kaynak değerine göre doğa turizmi-ekoturizm faaliyetleri ilgili kuruluşlar tarafından desteklenmektedir. Nitekim 2013 yılında DKMP, kendi sorumluluğu altındaki turizm

³ 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 18132, 11 Ağustos 1983.

potansiyeli bulunan korunan alanlara yönelik doğa turizmi aktiviteleri içeren master planlarını, ilgili tarafların katkılarıyla hazırlamış ve bu aktivitelerde rol almaları için yöre halkını teşvik edici faaliyetlerde bulunmuştur.⁴

Bir korunan alana gelen ziyaretçilerin ziyaret süresince yaptıkları harcamalar sonucunda alan içerisinde, yakınında ve alanla ilişkisi bulunan tüm gerçek ve tüzel kişilere istihdam ve gelir sağladığı bilinmektedir (Ongun ve diğ., 2016; Aydın ve diğ., 2017).

Bu alışmada, Ankara ve İstanbul gibi Türkiye'nin iki büyük metropolünün ortasında yer alan, dört mevsim ziyaretçi talebi olan, orman ve su ekosistemlerini bir arada bulunduran Abant Gölü Tabiat Parkı'na (AGTP) gelen ziyaretçilerin yaptıkları harcamalar sonucunda, AGTP içerisinde yer alan konaklama, yeme-içme ve yöresel ürün ve hizmet satışı yapan sektörler ile Abant Yolu üzerinde var olan konaklama ve yeme-içme sektörlerine yapmış olduğu doğrudan gelir ve istihdamın belirlenmesi ve bunun yöredeki klasik ormancılık faaliyetlerine bağlı istihdam ve gelir ile karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Bu alışma ana hatlarıyla beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olarak Giriş bölümünde, tez konusunun gerekliliği, önemi ve amaçları verilmiştir. Genel Kısımlar olarak adlandırılan ikinci bölümde ise; korunan alan tanımı ve çeşitleri, Türkiye'de ve Dünya'daki doğa koruma mevzuatı, korunan alanlarda turizm kaynaklı istihdam ve gelirin yanı sıra Türkiye'de gerçekleştirilen ormancılık faaliyetleri genel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Ayrıca, alışma alanındaki faaliyetlerin ekonomik etkisinin araştırılmasını kolaylaştıracak bölgesel ve ulusal düzeyde tanımlara ve literatür özetine bu bölümde yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm, çalışmada kullanılan malzeme ve yöntemleri içermektedir. Bu bölümde, çalışma alanının tanıtımıyla birlikte AGTP'de ziyaretçi harcamalarının sektör bazında meydana getirdiği istihdam ve geliri ölçmek için hazırlanan anket formlarının içeriklerine, yöneltile soruların niteliklerine; diğer bir alternatif olan ormancılık faaliyetinin gerçekleştirilmesi sonucu ortaya çıkabilecek gelir ve istihdamın ölçülmesine yönelik kullanılan verilere değinilmiştir. Verilerin analiz yöntemlerinin tanıtıldığı, ormancılık ile turizm sektörünün karşılaştırılmasının nasıl yapıldığıyla ilişkili bilgiler de bu bölümde yer almaktadır. Bulguları içeren dördüncü bölümde ise; ziyaretçilerin demografik özelliklerine ve harcama eğilimlerine, çalışma alanı içerisindeki işletmelerin niteliklerine, yöre halkının turizm sektöründeki istihdam ve gelirinin

---

⁴ <http://www.milliparklar.gov.tr/dosyalar/bolu1/>

yanı sıra söz konusu ormancılık faaliyetlerinin gerçekleşmesi durumunda yöre halkına arz edilecek istihdam ve gelire ait bulgulara yer verilmiştir. Beşinci ve son bölüm olan Tartışma ve Sonuç kısmında ise, çalışmada elde edilen bulgular çalışmanın amaçları doğrultusunda tartışılmış, bu tartışma konu ile ilgili literatür kullanılarak zenginleştirilmiş ve çalışma alanı kapsamında turizm sektörünün gelişmesine yardımcı olacak önerilere yer verilmiştir. |

2. GENEL KISIMLAR

2.1.TURİZMDE GELİR VE İSTİHDAM

Turizm, üretilen ürün ve hizmetlerin arz edildiği, dolayısıyla para akışının gelir ve gider olarak ayrıldığı sektör olmakla birlikte, yarattığı iş hacminin genişlemesi ile diğer sektörler için tetikleyicidir ve sonuç olarak ülke ekonomisine ciddi oranlarda etkileri mevcuttur (İçöz ve Kozak, 1998). Turizm Uydu Hesabı (TSA) programına göre turizm sektörü, ziyaretçilerin talep ettiği mal ve hizmetlerin tüketimini sağlayan farklı endüstrilerdeki üretim kalemleri kümesini kapsamaktadır. Bu endüstrilere turizm endüstrileri denilmesinin başlıca sebebi, tedarik edilen mal ve hizmetlerin kullanıcılarını ziyaretçiler oluşturduğundan, ziyaretçilerin yokluğunda üretimlerinin kayda değer miktarda azalacak olmasıdır (UNWTO, 2014a).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) 2014 yılında yayınladığı Turizm Endüstrilerinde İstihdamın Ölçülmesi kılavuzunda da belirtildiği üzere; uluslararası turizm, beklentileri aşmaya devam etmekte, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümeyi desteklemekte, pek çok ülkede istihdam yaratmakta, gayri safi milli hasıla (GSMH) ve ödemeler dengesinde ihtiyaç duyulan desteği oluşturmaktadır (UNWTO, 2014a).

Ulusal gelir hesaplarında turizm, diğer sektörlerden farklı şekilde ele alınmaktadır. İç turizm harcamaları ile yabancı turistlere satılan ürün ve hizmetler ve turistlerin yapmış olduğu harcamalar tüketim harcaması şeklinde hesap edilmektedir. Bu kapsamda ulusal gelirin hesaplanmasında tatil ve iş turizmi harcamaları tüketim ve yatırım, dış turizm gelirleri ihracat, ülke insanının yurtdışı turizm harcamaları ise ithalat olarak değerlendirilmektedir (Bahar ve Kozak, 2005).

Kültür ve Turizm Bakanlığına göre, ihracat olarak turizm geliri, yurtdışında ikamet eden vatandaş ve yabancıların ülkemizde turizm amaçlı; yeme-içme, konaklama, sağlık, ulaşım, spor, eğitim, kültür, Türk firmaları ile yapılan uluslararası yolculuk ücretleri, cep telefonu dolaşım harcamaları, marina hizmet harcamaları, giyecek, hediyelik eşya vb. mal ve hizmetlere yapmış oldukları bireysel ve paket tur harcamalarıdır.⁵ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye

---

⁵ <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-72942/turizm-gelir-gider-ve-ortalama-harcama.html>

İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Dünya Bankası (WB) verilerine göre 2018 yılı ve 2019 yılının ilk altı ayına ait turizm geliri verileri ABD Doları (\$) olarak Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1: 2018-2019 yılı turizm geliri verileri (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019)⁶

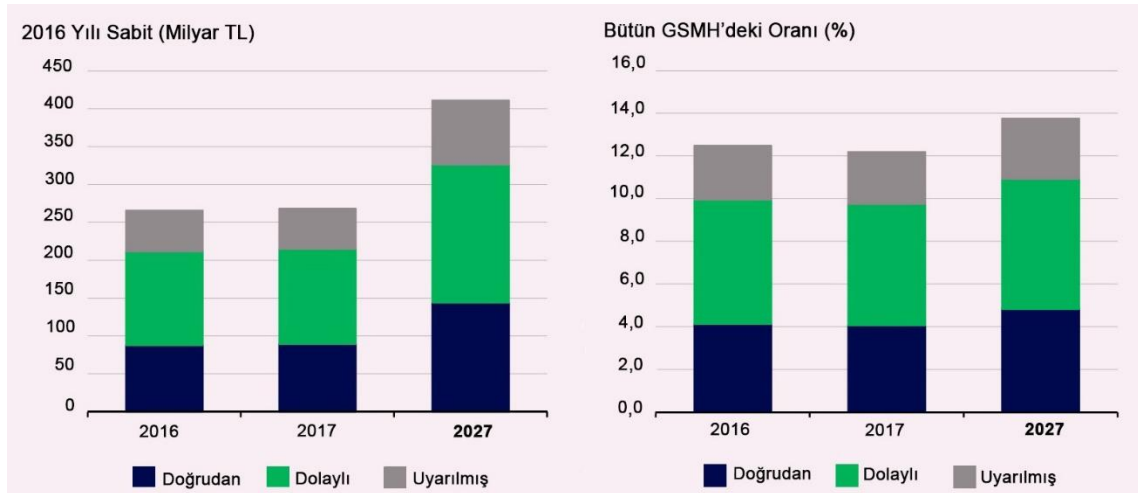
	2018				2019			
	* (\$)	**(\$)	***(\$)	Toplam (\$)	*(\$)	**(\$)	***(\$)	Toplam(\$)
Ocak-Haziran	9.284,5	2.127,3	57,9	11.469,7	10.678,3	1.872,8	52,5	12.603,6
Temmuz-Aralık	14.743,8	3.218,1	81,2	18.043	-	-	-	-
Yıllık Toplam	24.028,3	5.345,4	139,1	29.512,7	-	-	-	-

* Yabancı ziyaretçilerden elde edilen gelir.

** Yurtdışında ikamet eden vatandaş ziyaretçilerden elde edilen gelir.

*** Gsm (Global System for Mobile Communications) dolaşım harcamaları ile marina hizmet harcamaları toplam gelirden yer almakta olup, yabancı - vatandaş ayrımı verilememektedir.

Turistler gittikleri yerlerde konaklama, yeme-içme, ulaştırma, alışveriş ve rekreasyon gibi gereksinimlerini karşılamak için bir takım harcamalarda bulunurlar. Bu harcamalar ise, o ülke ekonomisinde çeşitli şekillerde devrederek dolaylı yoldan yeni gelirlerin meydana gelmesini sağlamakta ve böylece ulusal ekonomide geniş kapsamlı bir gelir etkisi oluşmaktadır. Bu gelir etkisi çarpan kavramı ile açıklanmaktadır. Çarpan; harcamalardaki değişmelerin ulusal gelirden neden olduğu değişmelere oranı şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Karaman, 2001). Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC)’ne göre, Türkiye için turizm sektörünün yıllar itibarıyla GSMH’ye doğrudan, dolaylı ve uyarılmış toplam katkısı ve GSMH’deki oranları Şekil 2.1’de gösterilmiştir.

Şekil 2.1: Türkiye’deki turizm sektörünün GSMH’ye doğrudan, dolaylı ve uyarılmış toplam katkısı ve GSMH’deki oranları (WTTC, 2017).

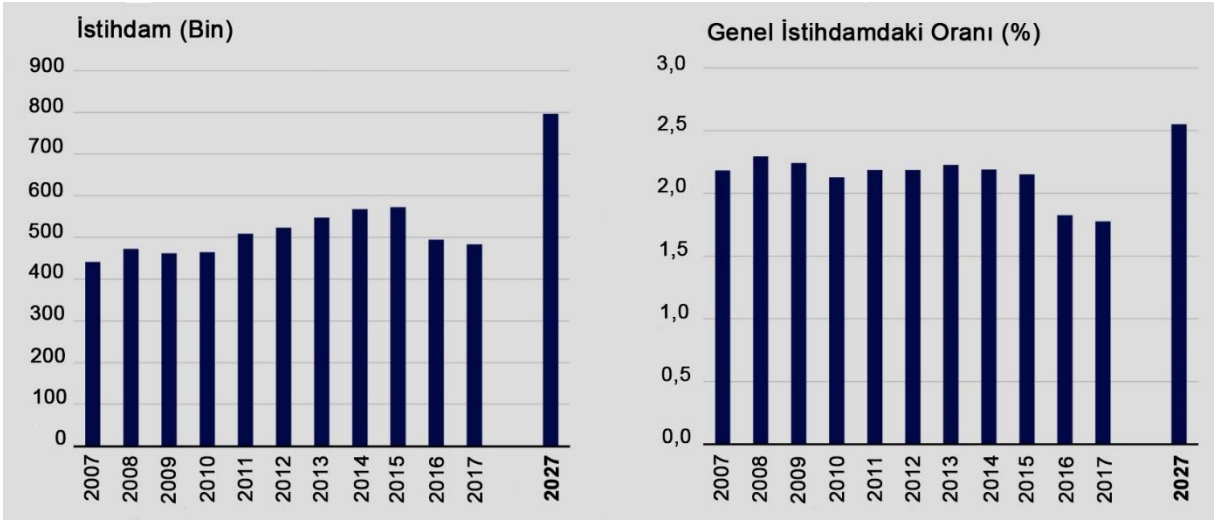
⁶ Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019, Turizm İstatistikleri, Turizm Gelirleri ve Giderleri, URL: <https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/64218,turizm-geliri-2016-2019-6-aylikxls.xls?0>.

Turizmin ekonomik etkisi, diğer sektörlerde domino etkisi yaratmaktadır. Örneğin, turizm alanına yapılan bir yatırım inşaat, sanayi ve gıda sektörü gibi birçok sektörü dolaylı yoldan etkilemekte ve böylece yeni istihdam alanlarının oluşturulması da sağlanmış olmaktadır (Bahar ve Kozak, 2005). Öyle ki Bolwell ve Weinz'in (2008) çalışmasına göre, küresel olarak konaklama endüstrisinde her otel odası başına ortalama bir personel bulunmakta ve çekirdek turizm endüstrisindeki bir istihdam, turizm ile ilgili bir sektörde 1,5 dolaylı istihdam yaratmaktadır. Ayrıca, otellerde çalışan her bir personele dolaylı olarak bağımlı ilgili sektörlerde çalışan (turizm acentesi personeli, rehberler, taksi ve otobüs şoförleri, yiyecek-içecek tedarikçileri, çamaşırhane çalışanları, tekstil işçileri, bahçıvanlar, hediyelik eşya dükkânı personeli ve havaalanı personeli) üç personel bulunmaktadır.

İstihdam kavramının farklı şekillerde tanımları var olmakla birlikte genel olarak, gelir elde etmek isteyen irade sahibi kişilerin mal veya hizmet üretim süreçlerinde yer almaları olarak tanımlanmaktadır (Yağcı, 2003; Ünlüönen ve diğ., 2007). İstihdam kendi içerisinde, işgücü arzı ve talebine bağlı olarak üç farklı kategoriye ayrılmakta ve tam istihdam, eksik istihdam ve aşırı istihdam olarak adlandırılmaktadır. Bu ise, işgücü arzı ve talebinde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanmaktadır (Ünlüönen ve diğ., 2007).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin temel hedefleri arasında ekonomik kalkınmalarını sağlayıcı tedbirleri almak bulunmaktadır. Bu kapsamda, artan nüfusun istihdam edilebildiği yeni iş alanları oluşturmak gerekmektedir. Ancak, teknolojinin de gelişmesiyle birlikte, daha az işgücünün kullanılması özellikle gelişmekte olan ülkelerde istihdam sorunlarına neden olmaktadır. Söz konusu durumun çözümü için hizmet sektörü içerisinde yer alan turizmde, makineleşme ve otomasyon gereksinimlerinin kısıtlı düzeyde olması ve turizmin neden olduğu doğrudan, dolaylı ve uyarılmış ekonomik etkiler, istihdam sağlama ve istihdamı arttırmada kilit rol oynamaktadır (Ünlüönen ve Şahin, 2011).

Turizmde yıl içinde meydana gelen dalgalanmalardan dolayı eksik istihdam ile karşı karşıya kalınmakta ve mevsimsel işgücü ortaya çıkmaktadır. Bu durum, talebin düşük olduğu dönemlerde mevsimsel işçilerin işsiz kalmalarına neden olmaktadır (Cooper ve diğ., 1993). Bunun yanı sıra, yarı zamanlı personel, ücretsiz veya düşük ücretli olarak aile bireylerinin çalıştırılması ve kimi zaman kayıt dışı personel istihdamı sebebiyle turizm sektöründe istatistiksel olarak tam istihdam sayısı hesaplanamasa da (UNWTO, 2014a) WTTC'nin Türkiye için yıllar itibarıyla verdiği rakamlar Şekil 2.2'de gösterilmiştir.

Şekil 2.2: Türkiye'deki turizm sektörünün doğrudan istihdam sayıları ve genel istihdamdaki oranı (TTC, 2017).

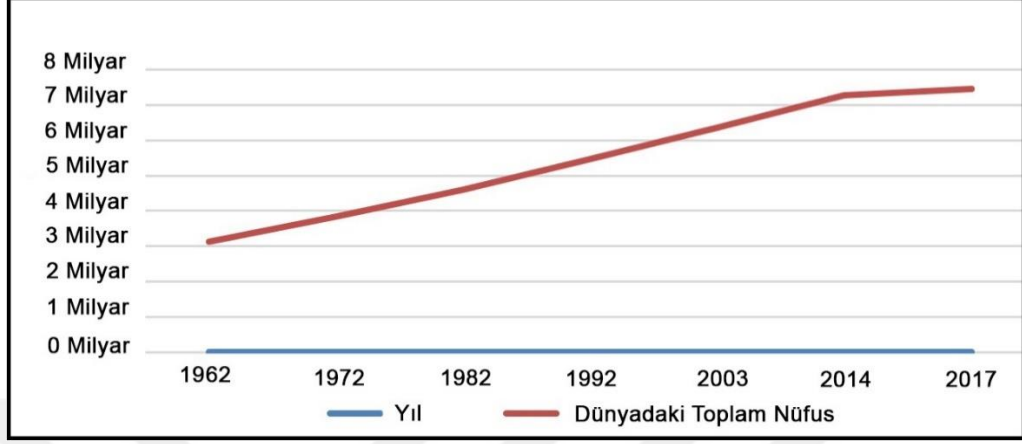
Bu verilere göre, turizm sektöründe 2016 yılında 495.000 doğrudan turizmde istihdam oluşmuş 2017 yılında bu sayı 484.000'e gerilemiştir. Ancak, genel istihdamdaki oranı % 1,8 olarak sabit kalmıştır.

Ziyaretçi ise, ziyaret edilen ülke veya yerde istihdam harici bir sebeple bir yıldan daha kısa süre ile daimi olarak yaşadığı yerin dışında bir destinasyona seyahat eden kişi olarak tanımlanmaktadır. Seyahatin gecelemeyi kapsamaması halinde ziyaretçiler turist, geceleme olmaması halinde günübirlikçi olarak tanımlanmaktadır (UNWTO, 2014b). Bu çalışma kapsamında, günübirlikçiler ve turistler, ziyaretçi kapsamında birlikte değerlendirilmiştir.

2.2.KORUNAN ALANLARDA TURİZM

İnsan, yeme, içme ve barınma gibi ihtiyaçlarını doğal kaynakları kullanarak gidermekte ve nüfus Şekil 2.2'de gösterildiği gibi devamlı artış gösterdiği sürece de doğal kaynakların kullanım miktarı ve çeşidi giderek artmaktadır. İnsanoğlu doğası gereği, doğal çevre üzerinde değişiklikler yaparak yaşamını idame ettirmekte ve bu nedenle doğal kaynaklara zarar verme eğilimi göstermektedir. Aynı zamanda teknolojinin ilerlemesi de insan ihtiyaçlarını çeşitlendirmekte ve yeni teknolojik ürünlere gereksinim doğmaktadır. Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşanan düzensiz kentleşme ve sanayileşme sorunları, doğal kaynaklara olan baskıyı arttırmakta, aşırı tüketim ile doğal doku tahribatı ortaya çıkmaktadır (Sezen, 2017). Örneğin, 1960'lar sonrasında Türkiye'deki sanayileşme ve kentleşmedeki

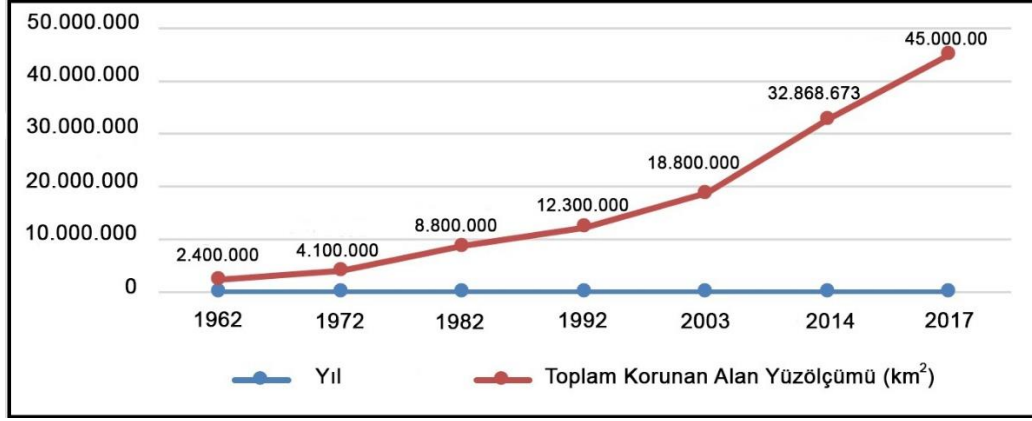
hızlanma çevre koruma bilincinin önüne geçerek doğal yaşam ortamlarının hızla zarar görmesine yol açmıştır (Ülger, 2011).

Şekil 2.3: 1962-2017 yılları arası dünya nüfus sayıları (WB, 2019).

Bununla birlikte, bazı doğal kaynakların biyolojik denge için kritik olduğu, bu kaynakların kontrolsüz ve bilinçsiz kullanımı ile telafisi mümkün olmayan zararların meydana gelmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu sebepten dolayı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) 1972 yılında, bazı doğal karasal ve/veya sulak alanları barındırdıkları kaynak değerleri bakımından özellikle koruma altına alma gereği duymuştur (UNESCO, 1972).

Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) ve Dünya Koruma ve İzleme Merkezi (WCMC) verilerine göre, yeryüzünün %15'ine yakını ve iç karasularının %10'u korunan alanlar olarak ayrılmıştır. Gün geçtikçe karasal ve denizel alanlarda olmak üzere, korunan alan olarak ayrılan bu alanlar artış göstermektedir (Şekil 2.3). Koruma konusunda hassas olan ülkelerde korunan alan miktarı daha yüksek değerlere ulaşmaktadır (WCMC ve IUCN, 2016; WCMC ve diğ., 2018).

Şekil 2.4: 1962-2017 yılları arası dünyadaki toplam korunan alan yüz ölçümleri (WCMC ve IUCN, 2016; WCMC ve diğ., 2018).

Bir alanın korunma gereksinimi genel olarak iki başlık altında ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi, öncelikli amaç olarak korunan alanın barındırdığı doğal-kültürel değerlerin özellikleri ile bu özelliklerin sürekliliğini sağlamak amacıyla korunmasına duyulan ihtiyaçtır. İkinci gereksinim ise, artan nüfus ve ülkelerin kalkınma çalışmaları doğrultusunda korunan alanlara yönelik insan müdahalelerinin zamanla birer tehdit oluşturması ve sebeple de korunan alan kullanımlarına gerekli sınırlamaların getirilmesi zorunluluğudur. Hangi gereksinim ile belirlenirse belirlensin korunan alanlar, sadece sahip olduğu değerleri korumakla kalmayıp, aynı zamanda koruma hedeflerine aykırı olmayacak şekilde insan kullanımlarına yönelik işlevler de üstlenerek, toplumsal, ekonomik ve ekolojik açıdan birçok faydalar da üretmektedir (Kuvan, 2005; Özalp ve diğ., 2008).

Korunan alanlar, ülkelerin kalkınma hedeflerine ulaşmalarına destek olmanın yanı sıra, biyolojik çeşitliklerinin korunmasında da önemli araçlardan biridir. Bu alanlar, yerel bölgelerdeki yaşam standartlarını düzenlerken biyolojik çeşitliliğin korunmasında temel rol oynar. Korunan alanlar genel olarak, doğal ve kültürel değerleri korumakla beraber, bölgedeki ekonomi ve yaşam kalitesini iyileştirici etkilerde bulunmaktadır (Yenilmez Arpa, 2017).

Yukarıda bahsedilen temel hususlardan yola çıkarak, ülkelerin sahip oldukları korunan alanlar ile farklı etkileşimler içerisinde bulunması, o ülkelerin korunan alan sınıflandırmalarında da farklılıklara neden olmuştur. Bu korunan alan sınıflandırmalarındaki farklılık alanlara müdahale şekillerine de yansımaktadır. Örneğin, aynı kaynak değerine sahip kuzey ülkelerindeki bir korunan alan ile Türkiye'de benzer değere sahip bir korunan alanın yönetim şekillerinde farklılıklar meydana gelebilmektedir. Bu farklılık, ülke vatandaşlarının korunan

alanlara yönelik farkındalığı ve ülkelerin korunan alan politikalarına göre değişiklik göstermesinden kaynaklanmaktadır (Kervankıran ve Gül Eryılmaz, 2015).

2.2.1.Uluslararası Korunan Alan Kategorileri

IUCN Korunan Alan Kategorileri

Devletleri, resmi kurumları ve çok çeşitli sivil toplum örgütlerini çevrenin bütünlüğünün ve çeşitliliğinin korunması, doğal kaynakların adaletli ve ekolojik olarak sürdürülebilir kullanımı amacıyla bir araya getiren ve 1948'de kurulan IUCN'e göre korunan alanlar, yönetim hedefleri gereğince altı kategoriye ayrılmıştır ve kategoriler aşağıda belirtildiği gibi tanımlanmıştır.⁷

Kategori 1a (Mutlak doğa rezervi)

Biyolojik çeşitliliğin ve mümkünse jeomorfolojik özelliklerin korunması amacıyla, ziyaretlerin, kullanımların ve etkilerinin mutlak kontrol altında tutulduğu ve koruma değerlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için sınırlandırıldığı korunan alanlardır. Bu gibi alanlar bilimsel araştırma ve izleme için referans alanlarıdır.

Kategori 1b (Yabanıl alan)

Doğal koşullarını muhafaza etmek için korunan ve yönetilen, kalıcı veya kayda değer insan yerleşimi bulunmayan, doğal yapılarını koruyan, genellikle değişmemiş veya çok az değişikliğe uğramış korunan alanlardır. Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere, geçmişten süregelen ve hala varlığını insan etkisinden uzak olarak devam ettiren bir doğa parçası olarak algılanmaktadır.

Kategori 2 (Milli park)

Milli parklar spiritüel, bilimsel, eğitsel, rekreasyonel ve ziyarete yönelik fırsatlar için çevresel ve kültürel olarak bir temel oluşturan, alana özgü tür ve ekosistem özellikleri ile büyük ölçekli ekolojik süreçleri korumak için ayrılmış geniş, doğal veya neredeyse doğal alanlardır.

Kategori 3 (Tabiat anıtı)

Bir kara oluşumu, deniz altı oyuğu ya da mağara gibi jeolojik bir özellik gösteren belirli bir doğal anıtı korumak amacıyla ayrılmış korunan alanlardır. Genellikle çok küçük alanlar olmakla birlikte yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip alanlardır.

⁷ <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories>

Kategori 4 (Habitat-Tür yönetim alanı)

Belirli bir tür veya habitatın korunması amacıyla yönetilen alanlardır. Bu kapsamdaki korunan alanların, ilgili türlerin gereksinimleri veya habitatların sürdürülmesi için düzenli ve aktif olarak müdahaleye ihtiyacı bulunmaktadır. IUCN'e göre, bir türün veya habitatın gereksinimlerini karşılayarak sürekliliğinin sağlanması amacıyla yönetilen bu alanların belirleme kriterleri ile Türkiye'de gen koruma ormanları ve yaban hayatı geliştirme sahalarının belirlenmesine yönelik ulusal belirleme kriterleri birbiriyle uyumluluk göstermektedir.

Kategori 5 (Peyzaj koruma alanı)

İnsan ve doğanın etkileşiminin sonucu olarak belirgin ekolojik, biyolojik ve kültürel değere sahip farklı özelliklerdeki bir alanın oluşması ile meydana gelmiş korunan alanlardır. Söz konusu etkileşimin bütünlüğünün muhafazası, alanın korunması ve sürdürülebilirliği için elzemdir.

Kategori 6 (Kaynak yönetim alanı)

Kültürel değerler ve geleneksel doğal kaynak yönetim sistemleri ile birlikte ekosistem ve habitatları koruyan korunan alanlardır. Stolton ve diğ. (2013)'e göre, kaynak yönetim alanlarının büyük çoğunluğu doğal halinde olup, bir kısmı sürdürülebilir doğal kaynak yönetimine tabidir ve doğa korumaya uygun doğal kaynakların düşük seviyede endüstriyel olmayan kullanımı bu alanların temel amaçlarındandır.

2.2.2. Türkiye'deki Korunan Alan Kategorileri

Sahip olduğu kaynak değerleri ve yönetim gereklilikleri bakımından korunan alanlar farklı kategorilere ayrılmaktadır. Bu alanları korumanın temelinde, hâlihazırdaki doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde gelecek nesillere aktarımı yatmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu korunan alanlar, içerdiği doğal ve kültürel kaynak değerler bakımından 15 farklı kategoride sınıflandırılmıştır. Çalışma gereğince sadece MPK'ye göre sınıflandırılan korunan alanların tanımları yapılmış olup diğer korunan alanların ise sadece isimlerine yer verilmiştir.

Milli Park

12.12.1986 tarih ve 19309 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli Parklar Yönetmeliğinin⁸ (MPY) 6. Maddesi gereğince doğal ve kültürel kaynak değeri ile rekreasyonel potansiyeli,

⁸ Milli Parklar Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, 19309, 12 Aralık 1986.

ulusal ve uluslararası düzeyde önem taşıyan, kaynak değerleri tahrip edilmemiş veya ıslah edilebilir olan, saha büyüklüğü asgari standartları karşılayan bilim ve estetik bakımından doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, turizm ve dinlenme alanlarına sahip doğa parçaları milli park olarak tanımlanmaktadır.

Tabiat Parkı

MPK'ye göre tabiat parkları “bitki örtüsü, ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçaları” olarak tanımlanmaktadır.⁹ Doğanay (2001)'e göre burada bitki örtüsü, doğal bitki örtüsünün tüm formasyonlarını ifade ederken, yaban hayatı, insanların yaşamadığı, yerleşimin olmadığı, doğal dengenin sürdürüldüğü alanlarda bitki ve hayvan türlerinin doğal gelişimini; manzara bütünlüğü, alanın gösterişli genel görünüşü ile dikkat çekici unsurlarını ve tabiat parçası, doğanın parçası olan ekosistemin alanı anlamına gelmektedir.

Tabiat Anıtı

Doğal olayların sonucunda meydana gelen ve bilimsel açıdan önemli olan alan ve unsurlardır. Olağanüstü jeolojik formasyonları veya tehlike altındaki flora ve fauna türlerini içeren rekreasyonel, kültürel ve turistik açıdan öneme haiz alanlardır (Dirik, 2005).

Tabiatı Koruma Alanı

MPK uyarınca, tabiatı koruma alanı; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade etmektedir.¹⁰

MPK dışındaki Türkiye'deki diğer korunan alanlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

- Özel Çevre Koruma Bölgesi¹¹
- Yaban Hayatı Koruma Sahası¹²
- Yaban Hayatı Geliştirme Sahası¹³
- Muhafaza Ormanları (Ayanoğlu, 1995)

⁹ Milli Parklar Kanunu, Madde: 2b, T.C. Resmi Gazete, 18132, 11 Ağustos 1983.

¹⁰ Milli Parklar Yönetmeliği, Madde: 7b, T.C. Resmi Gazete, 19309, 12 Aralık 1986.

¹¹ <https://ockb.csb.gov.tr/korunan-alanlar-i-56>.

¹² Sayılı Kara Avcılığı Kanunu, Madde: 2, T.C. Resmi Gazete, 25165, 11 Temmuz 2003.

¹³ Sayılı Kara Avcılığı Kanunu, Madde: 2, T.C. Resmi Gazete, 25165, 11 Temmuz 2003.

- Gen Koruma Alanı (Terzioğlu, 2007)
- Tohum Meşcereleri (Şengün, 2001)
- Gençleştirme Sahaları (Taze, 2008)
- Sit Alanları¹⁴
- Sulak Alanlar (Güler ve Yıldız, 2008)
- Jeoparklar (Çiftçi ve Güngör, 2016)
- Biyosfer Rezervleri (Taze, 2008)

2.2.3.Korunan Alanlarda Turizmin Gelir ve İstihdam Etkisi

Korunan alanlar, küresel koruma stratejisinin önemli bir bileşenidir. Bunun yanında turizm ise, ziyaretçilerin korunan alan değerleriyle olan bağlarını güçlendirmede önemli ve benzersiz bir araç olarak kullanılmakta ve koruma için olumlu bir güç teşkil etmektedir. Korunan alan turizminin doğal alanlara, sağlıklı yabani doğaya ve otantik kültürlere bağlı olan ekonomik faydaları da koruma için güçlü bir argüman olabilmektedir. Nitekim Leung ve diğ. (2018)'e göre, doğal alanlardaki turizm faaliyetleri doğanın korunmasına katkıda bulunan ulusal turizm politikalarını teşvik etmenin yanı sıra, korunan alan yetkililerine ve yerel topluluklara ekonomik faydalar sağlamaktadır. Dolayısıyla korunan alanlarda desteklenen turizm herhangi bir turizm değil, aynı zamanda “ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tam olarak dikkate alan turizm” olarak tanımlanan sürdürülebilir turizmdir (UNWTO ve UNEP, 2005).

Son on yılda meydana gelen değişiklikler neticesinde, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, doğal değerleri bozulmamış olan bölgelere yapılan ziyaret sayılarında artış gözlemlenmiştir. Bu sebepten dolayı, sektörlerde düşüş ve gelişme eksikliği yaşayan bölgelerin doğal alanlarına gerçekleştirilen turizm faaliyetleri, ekonomi uzmanları tarafından istihdam sağlama aracı olarak görülmüştür (Leung ve diğ., 2018).

Turizmde doğal alanlara yönelik bu değişimin sebebi, turist beklentilerindeki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Turistler artık deniz, kum, güneş üçlüsünün sunduğu pasif dinlenmeden ziyade, deneyim, öğrenme, çevre ve sosyokültürel değerlere duyarlı olma yönünde değişim gösteren aktif dinlenmeyi tercih etmektedirler. Turistlerin bu beklentilerini karşılayacak

¹⁴ Sit Alanlarında Kalan Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik, Madde: 3, T.C. Resmi Gazete, 27588, 22 Mayıs 2010.

destinasyonları da doğal alanlar oluşturmaktadır. Doğal alanlara yönelik gerçekleştirilen söz konusu turizm faaliyetlerine ise doğa turizmi denilmektedir (Akay ve Zengin, 2012).

Doğa turizmi, bir bölgenin imajının iyileştirilmesine yönelik soyut faydaların yanı sıra somut ekonomik etkilere de sahiptir (Engels ve diğ., 2015). Doğa turizmi faaliyetleri yerel halkın yaşadığı alanlarda gerçekleştirildiğinden, yöre halkı için yeni bir istihdam ve gelir kaynağı olarak görülmektedir. Bu sebeple, doğa turizmi kırsal kalkınma için önemli bir araç olmanın yanı sıra iyi idare edildiği takdirde ülke ekonomisine ciddi katkılarda bulunabilmektedir (Altunel ve Buğday, 2018).

Korunan alanların biyolojik çeşitliliğin korunması ve iklim değişikliği ile mücadelede maddi olmayan faydalarının haricindeki parasal değerlerle ifade edilebilen ziyaretçi harcamalarından kaynaklı ekonomik faydalarına en iyi örnek, sistematik şekilde ölçüm yapan ABD'den verilebilir (Balmford ve diğ., 2015). Bu kapsamda ABD'de 2018 yılında sadece korunan alanlardaki ziyaretçi harcamalarından 20,2 milyar dolar doğrudan gelir elde edilmiş (%2,29 kamp, %10,33 akaryakıt, %6,75 market, % 33,73 otel, % 9,82 rekreasyon, %29,98 restoran, % 9,20 perakende ve % 7,90 ulaşım), bunun sonucunda 329 bin iş imkanı oluşmuş ve 13,6 milyar dolar iş gücü geliri doğmuştur (Cullinane ve diğ., 2019).

Korunan alanlarda ekonomik verinin sistematik olarak geniş ölçekli derlenmesine yönelik çalışmaların sınırlı olması, ekonominin kilit noktalarının göz ardı edildiğini göstermektedir. Yeterli istatistiğin olmaması bilgide kör noktaya neden olmakta ve bu da doğal alanların finansal açıdan sıfır bedelle değerlendirildiğini göstermektedir (Phillips, 1998).

Korunan alanlarda turizmin ekonomik etki değerlendirmesi ziyaretçilerin korunan alan ve çevresinde yaptığı tüm mali işlemlerin değerini ve bu işlemlerin yerel, bölgesel ve ulusal ekonomideki etkisini ölçmeye yöneliktir (WTO, 2002). Söz konusu etki sektör içi olduğu kadar sektör dışında da kendini göstermekte ve bu etki çarpan etkisiyle ölçülmektedir. Ancak, çarpan etkisi bölgeden bölgeye, şehirden şehre değişkenlik gösterdiği için bir ülkenin çarpan değeri tek olarak dikkate alındığında yanıltıcı sonuçlar verebilmektedir (Bahar ve Kozak, 2005).

Bu kapsamda doğa turizmi bir bölge ekonomisinin koruma tedbirlerinden faydalanmak ve ayrıca doğaya dayalı deneyimler sunarak katma değer sağlamak açısından bir bölge için en önemli kalkınma olanaklarından bir tanesidir (Engels ve diğ., 2015). Doğa turizmi kapsamında ise; kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşü, bisiklet, fauna ve flora gözlemciliği, at/fayton gezisi, olta

balıkçılığı, yöresel ürün alışverişi, kamp-karavan turizmi, kayak vb. faaliyetler değerlendirilmektedir (Yılmaz ve diğ., 2004; Bolu Doğa Turizmi Gelime Planı, 2016¹⁵; Genç ve diğ., 2017). Bu çalışma kapsamında, ziyaretçiler tarafından AGTP’de yöre halkının gelir ve istihdam sağladığı doğa turizmi faaliyetlerine yapılan harcamalar dikkate alınmış ve bu harcamalar sonucu ortaya çıkan doğrudan gelir ve istihdamın boyutu da araştırılmıştır.

2.4.TÜRKİYE’DEKİ ORMANCILIK SEKTÖRÜNDE YÖRE HALKI FAALİYETLERİ

Türkiye’nin yüzölçümünün yaklaşık %28,6’sını ormanlar oluşturmaktadır. Bu oran, 22.342.935 ha’lık bir alana tekabül etmekte ve bu miktarın yaklaşık 18.000 ha’lık bölümü özel orman olup şahıs mülkiyetindedir. Geriye kalan orman varlığı devlet mülkiyetinde olup, çoğunluğu Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından idare edilmektedir (OGM, 2015).

OGM tarafından idare edilen ormanların taşra idare birimleri, 3234 sayı ve 1985 tarihli kanun kapsamında, Orman Bölge Müdürlükleri, Orman İl Müdürlükleri ve Orman İşletme Şefliklerinden oluşmaktadır.¹⁶

Türkiye’deki ormancılık faaliyetleri ve yöre insanının istihdam edildiği iş kollarından bahsetmeden önce genel olarak bir orman ekosistemi ve orman tanımının yapılması uygun görülmüştür. Bu kapsamda bir orman ekosistemi; ormanın canlı ve cansız organizmaları ile birlikte ağaçların çatı katını saran atmosferik tabakadan köklerin biyotik işlemlerinden etkilenen en düşük toprak katmanına kadar uzanır. Orman ekosistemi içerisinde yer alan herhangi bir yapı, çevresine su, karbon, enerji veya besin aktarımı yapmaktadır (Waring ve Running, 2007). Orman ise, yerli ve yabancı kurum ve kuruluşlarca farklı bakışlar altında çeşitli tanımlara sahip olmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasının akabinde ilk olarak 1937 yılında çıkarılan Orman Kanunu’nda; “*Kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile beraber orman sayılır*” denilmiştir.¹⁷ Bu tanım, devlet politika ve uygulamalarındaki

¹⁵ http://bolge9.ormansu.gov.tr/9bolge/planlar/bolu_il_tabiat_turizm_master_plani.pdf

¹⁶ Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, Madde: 24, T.C. Resmi Gazete, 18922, 8 Kasım 1985.

¹⁷ Orman Kanunu, Madde: 1, T.C. Resmi Gazete, 3537, 18 Şubat 1937.

değişiklikler sonucunda zamanla arazi kullanımı ve idari birime doğru şekil değiştirmiştir (Lund ve Kayacan, 2014).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra ilk Orman Kanunu yürürlüğe girmeden önce, Avusturyalı bir orman uzmanı tarafından Türkiye'nin ormanlarını incelenmiş ve ülke genelinde yaklaşık 10 milyon hektarlık bir orman arazisi kaydetmiştir (Bernhard, 1935). TÜİK tarafından yayımlanan 2018 verilerine göre Türkiye'nin orman varlığı, koru ve baltalık ormanlar dâhil toplam 22.621.935 ha'dır. Bu rakam, Türkiye'nin yüz ölçümü dikkate alındığında ise yaklaşık olarak % 29'una tekabül etmektedir (OGM, 2018a).

Şekil 2.5: Türkiye orman varlığının dağılımı (OGM, 2019).

Hâlihazırda yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanununda ise; “*Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır*” denilmiştir.¹⁸ Tanımda yapılan değişiklik dikkate alındığında “orman hasılatı veren” ibaresi tanımdan çıkarılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunlarındaki orman tanımının zamanla değişiklik göstermesinden de anlaşılacağı üzere, ormanın biyolojik etkilerinin yanı sıra sosyal etkilerinin de var olduğu görülmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca ormanlara yönelik duyulan ihtiyaç zamanla farklılık göstermiştir. Örneğin, bir zamanlar sadece odun hammaddesi veya av kaynağı olarak görülen ormanlar günümüzde iklim değişikliğine karşı savaştan ve diğer doğal kaynakları koruyan özellikleri ile dikkat çekmektedir (Ok, 2017). Ekonomik değerlerinin yanı sıra doğal yaşam döngüsü ve insan

¹⁸ Orman Kanunu, Madde: 1, T.C. Resmi Gazete, 9402, 31 Ağustos 1956.

sağlığı üzerindeki önemli pozitif etkileri nedeniyle ormanlar, değerli ve yenilenebilir oldukları için İsveç'te "yeşil altın" olarak adlandırılmaktadır (Norberg, 2009).

Orman kaynakları, birçok yöre halkı için tek gelir, yakıt ve inşaat malzemesi kaynağıdır. Yöre halkı, orman köylülerini ve Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre kurulan orman kalkınma kooperatifleri gibi köy örgütlerini içermektedir. Bu kuruluşlar orman mevzuatı ile desteklenir ve özel ayrıcalıklara sahiptir (Güneş ve Coşkun, 2008). Bu nedenledir ki, hâlihazırda yürürlükte olan 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 26, 31, 32, 33, 34, 37 ve 40. maddeleri bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 169 ve 170. maddeleri de ormanların korunması ve orman köylüsünün kalkındırılmasını teşvik edici faaliyetlerin uygulanmasını içermektedir.¹⁹

Ormanlık alanların bitişiğinde veya içerisinde bulunan orman köylerine, 6831 sayılı Orman Kanunu'nda da ifade edildiği üzere, diğer köylerle taşıdıkları ortak özellikler dışında bazı imtiyazlar tanınmaktadır. Tanınan bu ayrıcalıkların temelinde ise, söz konusu orman köylerinin geçimlerini sağlamak için uyguladığı faaliyetlerin bir şekilde orman ile ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin bu köylerdeki uygulamalarında ormanlar birer doğal sınır teşkil etmektedir (Yılmaz, 2018). Bunun yanında ise, ormanlar ürünlerinin işlenmesi veya kullanılması sürecinde Orman Kanunu'nun 39. Maddesi gereğince öncelik orman köylülerine tanınmıştır.²⁰ Türkiye'de, 2018 yılı verilerine göre toplam orman köyü sayısı 22.847 olup bu köylerde ikamet eden nüfus ise 6.827.500'dür (OGM, 2018a).

6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 26. Maddesi'nde, orman köylüsü ile orman arasındaki ilişkinin pozitif olarak kurulması, dolayısıyla ormanların korunması ve ormanlardan çok yönlü faydalanmanın sağlanması amacıyla devlete ait ormanlarda yapılacak olan üretim, OGM tarafından yapılır veya yaptırılır hükmü yer almaktadır.²¹

Aynı kanununun 31. ve 32. maddeleri'ne göre; verimli devlet ormanı sınırları içerisinde yer alan orman köylerinde ikamet eden ailelerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ile köylüye ait olan; okul, cami, sağlık evi, köy yolu köprüsü

¹⁹ T.C. Anayasası, Madde: 169 ve 170, T.C. Resmi Gazete, 17844, 07 Kasım 1982.

²⁰ Orman Kanunu, Madde: 39, T.C. Resmi Gazete, 9402, 31 Ağustos 1956.

²¹ Orman Kanunu, Madde: 26, T.C. Resmi Gazete, 9402, 31 Ağustos 1956.

ve köy konağı inşaatları için gerekli odun hammaddeleri bir defa olmak üzere civardaki orman işletmelerine ait istif yerlerinden tarife bedeli ile kesme, taşıma ve istif masrafları alınarak ihtiyaç sahiplerine verilir. Bunun haricinde, ihtiyaç sahibinin talebi üzerine söz konusu ürünün bedeli nakit olarak da verilebilmektedir. Aynı kanunun aynı maddeleri ayrıca, söz konusu yapacaklar için sonraki yıllarda tamir için gerekli yapacak miktarını da ihtiyaç sahibine vermektedir. Bunların yanı sıra, orman köylüsünün ihtiyaç duyduğu yakacak miktarı, aynı kanun maddesi ile köylüye verilmektedir.²² Kanun maddelerinden de görüldüğü üzere, orman köylüsünün geçimlerini sağlamaları için gerek duyduğu yakacak ve yapacak ürünleri civar ormanlardan temin etmektedir.

Orman köylülerinin odun üretimi sürecinde işlendirildiği aşamalara bakılacak olunursa, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 34. ve 40. maddeleri'nde açıkça ifade edilmiştir. Bu kanun maddelerinde, orman köylüsü veya söz konusu köy hanesinin en az yüzde elli biri tarafından kurulan kalkındırma kooperatifleri tarafından birim fiyat usulü ile kesme ve sürütmesi yapılan baltalık odunların yüzde yüzüne kadarı, istenildiği takdirde köylüye maliyeti karşılığında verilebilmektedir. Devlet ormanlarında ihtiyaç duyulan ağaçlandırma, bakım, imar, kesme, toplama, taşıma, imal işlerinde öncelik civar köylü veya kalkındırma kooperatiflerine aittir lakin söz konusu yöre halkı kabul etmediği takdirde başka orman köyü veya köylüyle işletme anlaşma yapılabilir. Ayrıca, birim fiyat usulü ile kesilip taşınan kerestelik, soymalık ve kesme kaplamalık tomrukların ve sanayi odunlarının yüzde yirmi beşine kadarı, istenildiği takdirde belirli oranda indirimli olarak orman köylüsüne satılmaktadır.²³

Yeterli bonitete sahip olmayan orman sahalarının ağaçlandırılması OGM tarafından makineli veya insan gücüyle, kabul eden yöre halkına yaptırılır. Bu ağaçlandırmaya tabi sahaların büyüklükleri orman amenajman planlarında belirtilmektedir ve söz konusu planlama dönemi içinde geçerlidir.²⁴ Ayrıca, gençleştirilme yapılmış ormanlık sahalarda bakım faaliyetleri adı altında yabancı ot temizliği, sıklık bakımı, aralama, ışıklandırma ve budama gibi yöre halkına istihdam ve gelir olanağı sağlayan iş kalemleri yine OGM tarafından kabul eden orman köylüsüne yaptırılmaktadır.²⁵

²² Orman Kanunu, Madde: 31 ve 32, T.C. Resmi Gazete, 9402, 31 Ağustos 1956.

²³ Orman Kanunu, Madde: 34 ve 40, T.C. Resmi Gazete, 9402, 31 Ağustos 1956.

²⁴ Ağaçlandırma Yönetmeliği, Madde: 12, T.C. Resmi Gazete, 28390, 23 Ağustos 2012.

²⁵ Silvikültürel Uygulamaların Teknik Esasları, Tebliğ No: 298, Orman Genel Müdürlüğü, Ocak 2014.

Ormanlarda yöre halkı tarafından gerçekleştirilen ağaçlandırma, bakım, imar, kesme, toplama, taşıma, imal gibi odun üretimi yönelik faaliyetler için birim fiyat cetveli her yıl OGM tarafından o yılın ilk ayında ilan edilir ve Türkiye genelinde söz konusu birim fiyat cetveli dikkate alınarak ödemeler gerçekleştirilir (OGM, 2018b; Ok, 2017).

302 Nolu Tebliğ'e göre, odun üretimi sürecinden hariç olmak üzere, orman ekosisteminin ürettiği çeşitli bitkilere ait 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 37. Maddesi'ne göre yıllık üretim programına alınmış reçine, yağ, yaprak, kök, meyve, tohum, çiçek, mantar gibi odun dışı orman ürünleri de yine aynı kanununun 40. maddesine göre civardaki orman köylüsü veya kalkınma kooperatiflerine tarife bedelini ödemeleri kaydıyla izin verilmektedir. Söz konusu odun dışı orman ürünlerine ait tarife bedelleri ise her yıl OGM tarafından belirlenmektedir.²⁶ OGM'nin 2014 yılı verilerine göre, Bolu ilinde odun dışı orman ürünlerinin üretiminin yapıldığı toplam saha büyüklüğü 47.346 ha olup toplam hasılatı ise 18.736 tondur (OGM, 2014).

2.5.LİTERATÜR ÖZETİ

ABD'de, yerel ekonomiler üzerinde milli park ziyaretçilerinin harcamalarının ekonomik etkisinin ölçülmesi amacıyla Para Üretim Modeli (MGM) geliştirilmiş ve milli park yöneticilerinin kullanımına sunulmuştur (Hornback, 1990). 2000 yılında ise, Dr. Daniel Stynes ve Dr. Dennis Probst tarafından Michigan Devlet Üniversitesinde MGM'nin güncellenmiş bir versiyonu geliştirilmiştir. Takip eden sonraki yıllarda, Birleşmiş Milletler İç İşleri Bakanlığına bağlı Milli Park Hizmetleri (NPS), Sosyal Bilimler Programı kapsamında Büyük Göller-Kuzey Ormanı üzerinde Stynes'in ekibi ile çalışarak söz konusu modele ek özellikler ve düzeltmeler getirmiş Para Üretim Modeli 2 (MGM2) oluşturulmuştur. Bu modelde kullanılan temel denklem; ziyaretçi sayısı, ziyaretçi başına ortalama harcama ve ekonomik çarpan değişkenlerini içermektedir. Stynes ve diğ. (2000)'ne göre, bu girdiler çeşitli kaynaklardan elde edilebilmektedir. Bu çalışmada; ziyaretçi sayıları, NPS Kamu Kullanımı İstatistik Dairesinden, ortalama harcama ise NPS Ziyaretçi Hizmetleri Projesi anket verisinden tahmin edilmiştir. Bu veriler elde yoksa doğal kaynak, kültürel ve tarihi park üniteleri için genel tahminlerde bulunularak da elde edilebilmektedir. Modelde çeşitli ekonomik çarpanlar bulunmaktadır. Bu çarpanlar spesifik olarak, sadece o ünite için oluşturulabileceği gibi benzer özellik gösteren birkaç ünite için ortak çarpanlar da üretilebilmektedir. MGM2 modelindeki değişkenlerin

²⁶ Odun Dışı Orman Ürünlerinin Envanter ve Planlaması ile Üretim ve Satış Esasları, Tebliğ No: 302, Orman Genel Müdürlüğü, 2016.

sınıflandırılmasına bakılacak olunursa; ziyaretçiler, ziyaret özelliklerine göre 8 ziyaretçi profiline, ziyaretçi harcamaları ise 12 harcama kategorisine ayrılmıştır. Harcanan miktar başına düzeltilmiş değere ulaşmak ve belirli bir park ünitesi veya bölge için ilgili iş ve geliri tahmin etmek üzere de her bir harcama kategorisine çarpanlar atanmaktadır. Bunun sonucunda modelin denklemi çalıştırıldığında MGM2, ziyaretçi harcamasının o üitedeki doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkisini tahmin etmektedir. MGM2 ile hesaplanan ekonomik etkiler yerel, bölgesel ve ulusal tahminlerde ve politika uygulamalarında kullanılmaktadır (Fish, 2009).

Wellstead ve diğ. (2000) tarafından Kanada'nın Alberta bölgesinde yapılan Foothills Model Ormanı'nda (FMF) ziyaretçi sektörü istihdam ve gelirene ilişkin çalışmada, ziyaretçi sektörünün bölgesel ekonomiye katkısını ölçebilmek için anket ve analitik prosedür kullanılmıştır. Anket aracılığıyla Alberta bölgesinde yer alan iki büyük şehir; Hinton ve Jasper şehirlerindeki ziyaretçi etkin toplam 387 işletmenin tümüne ulaşılmıştır. Bu işletmeler; 1) tur ve ulaştırma, 2) araç tamir ve hizmet istasyonları, 3) perakende, 4) restoran, 5) otel ve 6) diğer sektörler olarak 6 grupta sınıflandırılmıştır. 387 işletmeden 260'ı ankete yanıt vermiş ve elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre ziyaretçi sektörü, çalışan sayısı (istihdam) ve FMF toplam maaş ödemesine katkısı bakımından diğer doğal kaynak temelli endüstriler (madencilik ve ormancılık) ile karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonucuna göre ziyaretçi sektörünün istihdam bakımından bölgedeki en büyük iş kolu olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat FMF'de toplam maaş ödemelerine sektörlerin katkıları incelendiğinde % 30,6'lık oranla madencilik sektörü en fazla, %26,7'lik oranla ormancılık sektörü ikinci sırada, %20,4'lük oranla ise ziyaretçi sektörü üçüncü sırada katkı sağlamaktadır.

Huhtala ve diğ. (2010)'da ziyaretçi sektörünün bölge ekonomisine olan etkisinin hesaplanmasında yöntem olmamasına dikkat çekilmiş ve bu konuda ABD'de kullanılmakta olan MGM2 modeli temel alınarak, yeni bir uygulama modeli geliştirilmiştir. Finlandiya'nın sosyo-demografik yapısına uygun olarak maliyet etkinliğini göz önünde bulunduran PAVOO adlı uygulama modelinin yaratılma sebebi, turizmin ekonomik etkisinin ölçülmesinde kullanılan yöntem ve yaklaşımların farklılığı nedeniyle sonuçların kıyaslanabilir olmamasıdır. Yapılan vaka çalışmalarının ardından milli parkın ekonomik etkilerinin sınırları belirlenerek parklar sınıflandırılmış ve bu sınıflara ilişkin ortalama çarpanlar üretilmiştir. Bu çarpanlar kullanılarak yapılan analiz, ziyaretçi profilleri (günübirlik-konaklayan, yabancı-yerli-yöre halkı) ve harcama kalemleri başına ortalama harcamanın yanı sıra farklı ziyaretçi profillerinden

kaynaklanan gelir ve istihdam etkilerini içermektedir. Bu sayede, Finlandiya'da her bir milli parkın yıllık gelir ve istihdam etkilerinin ölçülmesiyle yerel ekonomik etkileri tahmin etmek mümkün hale gelmektedir.

Kruger ve diğ. (2012) tarafından Güney Afrika Tsitsikamma MP ziyaretçi harcama oranları belirleyicileri hakkında yapılan çalışmada, hükümet finansmanının düşmesiyle sürdürülebilirliği sağlamak için daha çok harcama yapabilecek ziyaretçileri korunan alana çekmek hedeflenmiş, 2010-2011 yılları arasında ziyaretçilerin sosyo-demografik ve davranışsal belirleyicileri incelenmiştir. Bir destinasyonda hangi ziyaretçilerin daha fazla harcama yaptığı ve harcama seviyelerinin belirlenmesinde hangi değişkenlerin etkili olduğunu belirlemek amacıyla gelen ziyaretçilere anket yapılmış ve bu anket sonuçları Sosyal Bilimler İçin İstatistik Program (SPSS) aracılığıyla regresyon analizine tabi tutulmuştur. Sonuç olarak ziyaretçi harcamalarının sosyo-demografik özellikler yerine, kalış süresi, grup boyutu ve edinilen bilgi kaynakları gibi davranışsal özelliklerden etkilendiği belirlenmiştir.

2014 yılında yapılan Virginia Roanoke Nehir Havzasında Ekoturizmin Ekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi Metrik Programı Geliştirme Hizmetleri adlı çalışmada, Roanoke Nehir Havzası Birliğinin Mamba Rekreasyon Alanları (RRBA) bölümü, Virginia Tütün Tazmin ve Topluluk Yeniden Canlandırma Komisyonu (VTICRC) ile Virginia Üniversitesi Tarım ve Fen Bilimleri Fakültesi Tarım ve Uygulamalı Ekonomi Bölümü, Mamba Rekreasyon Alanları Master Planı kapsamında farklı amaçlar doğrultusunda birlikte hareket etmişlerdir. Yapılacak bir akarsu havzası ekoturizm yatırımının gelirini tahmin edebilmek amacıyla ekoturizmin ziyaretçi verisini, oluşan iş imkânı sayısı ve türünü öğrenmeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 16 kasabayı kapsayan bölgenin demografisi çıkarılmış, gelecek 40 yıl içerisinde turizmin ekonomik etkilerini tahmin etmek üzere Girdi-Çıktı analizi yapılmıştır. Yapılan online anketler ve yüz yüze görüşmeler sonucunda harcama eğilimlerine yönelik çarpanlar elde edilmiş ve bu çarpanlar genel nüfusa uygulanarak doğrudan, dolaylı ve güdümlü etkiler ortaya çıkarılmıştır (Ellerbrock, 2014).

Vatanen ve Kajala (2015) tarafından milli parklar, yürüyüş alanları ve doğa turizmi destinasyonları olarak değerli diğer korunan alanların yerel ekonomik etkisinin değerlendirilmesine yönelik kullanılan çarpanların güncellenmesi adlı çalışma, Finlandiya genelinde 37 milli park, 7 devlet yürüyüş alanı ve turizm için önemli olarak değerlendirilen birkaç değerli korunan alandaki ziyaretçi harcamalarının gelir ve istihdam üzerindeki yerel

ekonomik etkilerinin yıllık değerlendirmesini üzerine gerçekleştirilmiştir. Ziyaretçi sayıları ve harcama tipine göre ziyaretçi harcamalarını incelemek ve yerel ekonomi üzerine çarpan etkilerini tanımlayan faktörleri türetmek suretiyle, korunan alanların komşu bölgelerinin yerel ekonomisi üzerine olan doğrudan ve dolaylı gelir ve istihdam etkisinin değerlendirilmesini kolaylaştırmak amacıyla geliştirilmiştir. Modelin çarpanlarının güncellenmesine duyulan ihtiyaç, arada geçen yıllar boyunca ekonomik aktörler ve üretkenlik arasındaki interaktif ilişkilerin önemli derecede değişmesinden kaynaklandığı dile getirilmiştir. Yöntemin, Finlandiya istatistik kurumu tarafından tüm ülke için geliştirilmiş 2011 girdi-çıktı istatistiklerinin yansıra bölgesel muhasebe verisi ve konum oran yöntemleri kullanılarak güncellendiği belirtilerek; sonuç olarak, eski çarpanlara oranla güncel çarpanların kullanımında ziyaretçi harcamalarının yerel ekonomi üzerine etkisi, istihdamda %25,4 (377) ve gelirden ise %3,8 (4,4 milyon Euro) olarak azaldığı gözlemlenmiştir.

Cullinane ve diğ. (2018) tarafından yapılan araştırmada ise, ABD İçişleri Bakanlığına bağlı olan NPS kapsamında, ulusal, eyalet bazlı ve yerel ekonomilere göre milli parklardaki ziyaretçi harcamaları, iş imkânı, çalışan geliri, katma değer ve sektör bazlı mali çıktı etkilerinin yıllık hesaplamaları ele alınmıştır. NPS kapsamında 417 korunan alan bulunmaktadır ve hesaplamaların yapılmasında Ziyaretçi Harcama Etkileri (VSE) modeli kullanılmıştır. Bu araştırma sonucunda toplamda yaklaşık 30 bin iş imkânı, 11,9 milyar dolar istihdam geliri, 20 milyar dolar katma değer ve ulusal ekonomiye 36 milyar dolar mali girdi sağlandığı belirlenmiştir. VSE modeli Őeffaflık ve doğruluğu arttırmak üzere 2012 yılında MGM2 modelinin yerini almıştır. Model, dolaylı olarak park ile etkileşim halinde olan bölgeleri 60 mil yarıçapında hesaplayarak ikincil harcamaları dikkate almaktadır. Hesaplamalarda, kamp ve konaklama imkânı barındıran parklar, yalnızca kamp yapılabilen parklar, gecelik konaklama olmayan parklar ve günlük kullanımı yüksek olan parklar olmak üzere dört park tipi kullanılmaktadır. Ekonomik katkılar ve ekonomik etkiler kapsamında endüstriyel üretim çıktısı, istihdam, istihdam geliri ve GSMH'ye katkı bağlamında katma değer çarpanı kullanılmaktadır.

AGTP ile ilgili yazın araştırıldığında, Müderrisoğlu (2002) taşıma kapasitesi ile rekreasyonel kullanım ilişkisini AGTP kapsamında incelemiştir. Müderrisoğlu ve diğ. (2005) ise Rekreasyonel Fırsat Dağılımı yöntemini kullanarak AGTP kullanıcı memnuniyetini ortaya koymuştur. Sayın ve Karadağ (2016) tarafından ise AGTP içerisinde rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik olarak ziyaretçi beklentileri ortaya konulmuştur. Genç ve diğ. (2017)

AGTP içerisinde ekoturizm tanımı çerçevesinde gerçekleştirilebilecek faaliyetlerin potansiyelini araştırmıştır. Diğer yandan, Alataş ve Güray (2015) Abant Dağları florasını, Türker ve Güner (2003) AGTP bitki çeşitliliğini, Turan ve diğ. (2015) ise Abant Gölü'ndeki su samurunun yaşam alanı tercihini araştırarak korunan alanlardaki turizm alt yapısının belirlenmesine katkıda bulunmuşlardır. AGTP'de ziyaretçi harcamalarının sosyoekonomik özellikleri ve ziyaretçi harcamalarına bağlı gelir ve istihdamın belirlenmesi ise bu çalışmayla ortaya konulmuştur. |

3. MALZEME VE YÖNTEM

3.1.MALZEME

AGTP'ye gelen ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğunun günü birlik ziyaretçi oldukları ve aynı zamanda Abant Yolu üzerindeki tesislerin AGTP ziyaretçileri tarafından yoğun olarak kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu sebepten, konaklama ve yeme-içme hizmeti sağlayan AGTP sınırları içerisindeki üç otel, iki restoranın ve aktivite hizmeti sunan yerel işletmelerin yanı sıra, Abant Yolu üzerinde yoğun faaliyet gösteren üç otel, beş adet butik otel, dokuz adet restoran ve on bir adet pansiyon da araştırma kapsamında dikkate alınmıştır.

3.1.1.Çalışma Alanı

Turizm sektöründe ziyaretçi harcamalarının doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkileri bulunmaktadır. Fakat zaman, istatistiki veri eksikliğinden dolayı çalışma kapsamında sadece, AGTP'ye gelen ziyaretçilerin yaptıkları harcamalar sonucu meydana gelen doğrudan istihdam ve bu istihdamdan kaynaklı oluşan gelir çalışma kapsamında araştırılmıştır. Bu sebepten dolayı, AGTP sınırları içerisinde ve Ömerler, Akçaalan ve Dereceören Köyleri'nden geçen Abant Yolu üzerindeki konaklama, yeme-içme ve ziyaretçi faaliyetlerine ait işletmeler, Şekil 3.1'de gösterilen araştırma alanı kapsamında değerlendirilmiştir. 21.10.1988 tarihinde Bakanlık Olur'u ile ilan edilen AGTP, Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde, Bolu ili Mudurnu ilçe sınırları içerisinde yer almakta ve 1.196,5 ha büyüklüğündedir.²⁷

²⁷ Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Bolu İl Şube Müdürlüğü, 2019, URL: www.bolge9.ormansu.gov.tr/9bolge/AnaSayfa/ilsube/bolusube/bolutabiatparklari/abantgolutp.aspx?sflang=tr

Şekil 3.1: Çalışma alanı (Apple Maps, 20015²⁸; DKMP, 2019²⁹).

Şekil 3.1'de görüldüğü üzere, AGTP konumu itibariyle Türkiye'nin en kalabalık şehri olan İstanbul ile başkent Ankara'nın arasında yer almakta, İstanbul'a 251 km, Ankara'ya 224 km uzaklıkta ve E80 otoyoluna yaklaşık 23 km'lik bir asfalt yol ile bağlanmaktadır. Ulaşım kolaylığı ve nüfusun yoğun olarak faaliyet gösterdiği bu iki şehir arasında yer almasından dolayı korunan alan Bolu ili içerisinde ve il dışında yoğun olarak ziyaret edilmektedir (Müderrişoğlu ve diğ., 2005).

AGTP'ye ulaşım Ankara-İstanbul E80 otoyolu üzerinde yer alan Abant Gişelerinden ve Bolu-Düzce arasında yer alan D100 karayolu üzerinden sağlanmaktadır. Söz konusu yolların asfalt yol olduğu ve vatandaşların iller ve ilçeler arası yoğun olarak kullandıkları yol olarak dikkat çekmektedir.³⁰

AGTP, Bolu ili Mudurnu ilçesi karayolu üzerinde yer almakta ve karayolu tabiat parkının içerisinde geçmektedir. Bu durumun, tabiat parkına gelen ziyaretçilerin ve Mudurnu ilçesine devam edecek olan araçların ayırt edilmesinde zorluk yaşanmasına ve kaçak geçişlere sebep olduğu arazi çalışması sırasında görülmüştür.

AGTP'nin tamamı orman rejiminde olup devlet mülkiyetindedir. Saha içerisindeki yaylalar ve tescilsiz mera olarak kullanılan alanlar da 6831 Sayılı Orman Kanununa göre devlet mülkiyeti içerisinde kalmaktadır. DKMP 9. Bölge Müdürlüğüne (Ankara) bağlı Bolu İl Şube Müdürlüğü bünyesinde AGTP Şefliğince 1.196,5 ha.'lık alan tabiat parkı statüsünde yönetilmektedir.

²⁸ Apple Maps, 2019, ArcGIS Online.

²⁹ Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2019, URL: <http://abantgolu.tabiat.gov.tr/>.

³⁰ www.bolge9.ormansu.gov.tr/9bolge/AnaSayfa/ilsube/bolusube/bolutabiatparklari/abantgolutp.aspx?sflang=tr.

Tabiat parkının göl ve orman ekosistemini koruma ve kontrol hakları DKMP'de kalmak üzere, alana yatırım amaçlı çadırli kamp alanı ve günübirlik kullanım alanlarında ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik her türlü tesisin projesi dâhilinde yapımı, işletilmesi ve kontrolünü sağlama görevi, 01.07.1998 tarihinde yapılan kira sözleşmesi kapsamında 50 yıl boyunca Bolu Valiliği'ne kiralanmıştır.³¹

Tablo 3.1: AGTP ile Yedigöller Milli Parkı (YMP) 2014-2018 yılları arası ziyaretçi sayıları.³²

Yıllar	AGTP	YMP
2014	427.096	43.771
2015	455.590	109.621
2016	455.735	160.929
2017	562.160	160.929
2018	704.562	223.687

YMP'ye ulaşım önceleri toprak yol ile sağlanıyorken bu yolun 2015 yılı Eylül ayında asfalt yol olarak tamamlanmasını takiben YMP'ye Bolu merkezinden ulaşım süresi azalmıştır.

Tablo 3.2: YMP 2014-2015 yılları arası aylık ziyaretçi sayıları.³³

Yıl /Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2014	398	530	200	2.315	6.044	2.393	5.520	6.410	1.959	8.787	7.901	1.320
2015	319	120	127	1.377	9.166	3.756	7.088	12.394	10.913	17.108	22.467	24.786

AGTP'ye ulaşım; ziyaretçilerin kişisel araçları, belediye halk otobüsleri ve tur-organizasyon firmalarına ait otobüsler vasıtasıyla sağlanmaktadır. Bolu Belediyesine ait Bolu Ulaşım'ın 22 numaralı hattı aracılığıyla Bolu Merkez-Abant arasında hafta içi ve hafta sonu olmak üzere haftanın yedi günü seferler düzenlenmektedir.³⁴

3.1.1.1.Sosyoekonomik Yapı

Bolu ilinde faaliyet gösteren sektörlere bakıldığında tarım, hayvancılık, ormancılık, sanayi, maden ve turizm sektörlerinin aktif oldukları görülmektedir. Çalışma alanı kapsamındaki yerleşim yerlerindeki nüfus ise tarım, hayvancılık, ormancılık ve turizm sektöründe istihdam edilmektedir.³⁵ Söz konusu sektörlerde istihdam edilen net nüfus sayıları ve net gelir

³¹ AGTP Uzun Devreli Gelişme Planı, 2001, DKMP Bolu İl Şube Müdürlüğü.

³² DKMP Bolu İl Müdürlüğü, 2019.

³³ DKMP Yedigöller Milli Park Şefliği, 2019.

³⁴ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bolu/gezilecekyer/abant-golu>.

³⁵ Bolu İl Raporu, 2002, URL: http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Bolu-ili_Raporu%E2%80%8B.pdf.

miktarlarına araştırma süresince ulaşılamamış ve TÜİK tarafından yayınlanan rakamlar ve istatistiki oranlar ışığında tahminler yürütülmüştür.

Bu çalışma, AGTP sınırları içerisindeki köyler ile Abant Yolu üzerinde yer alan Ömerler, Akçaalan ve Dereceören Köyleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanı sınırları içerisindeki köylere ait nüfus durumları Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3: Çalışma alanındaki yerleşim yerleri ve nüfus sayıları.³⁶

Çalışma Alanı Bölümü	Mevkii (Köy)	Erkek	Kadın	Toplam
Abant Yolu üzeri	Akçaalan	77	67	144
	Ömerler	198	196	394
	Dereceören	68	55	123
AGTP içi	Örencik	202	135	337
	Pelitözü	188	198	386
	Samat	208	195	403
	Sarıyar	80	85	165
Toplam		1.021	931	1.952

Türkiye’de il bazında işsizlik ve istihdam oranları dikkate alındığında 2018 yılı için Bolu’daki işsizlik oranı %9,6, istihdam oranı %50,0 olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁷ İstihdam edilenlerin çalıştıkları sektörler itibariyle oranlarına bakıldığında da %17,6’sı tarım, %19,7’si sanayi, %5,7’si inşaat ve %56,9’u hizmet sektöründe yer almaktadır.³⁸ Bu kapsamda, Tablo 3.3’teki veriler doğrultusunda elde edilen bilgiler Tablo 3.4’te verilmiştir.

Tablo 3.4: Çalışma alanındaki nüfusun sektörlerdeki istihdam oran ve sayıları.

Çalışma Alanı Bölümü	Mevkii (Köy)	Erkek	Kadın	Toplam	İstihdam (%50.0)	Tarım (%17.6)	Sanayi (%19.7)	İnşaat (%5.7)	Hizmet (%56.9)	İşsiz (%9.6)
Abant Yolu üzeri	Akçaalan	77	67	144	72	12672	14.184	4.104	40.968	13.824
	Ömerler	198	196	394	197	34672	38.809	11.229	112.093	37.824
	Dereceören	73	70	143	71.5	12584	14.0855	4.0755	40.6835	13.728
AGTP içi	Örencik	202	135	337	168.5	29656	33.1945	9.6045	95.8765	32.352
	Pelitözü	188	198	386	193	33968	38.021	11.001	109.817	37.056
	Samat	208	195	403	201.5	35464	39.6955	11.4855	114.6535	38.688
	Sarıyar	80	85	165	82.5	14520	16.2525	4.7025	46.9425	15.84
Toplam		1026	946	1972	986	173536	194.242	56.202	561.034	189.312

³⁶ TÜİK, 2019, URL: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059.

³⁷ TÜİK, 2019, URL: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr>.

³⁸ TÜİK, 2019, URL: <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul>.

Bolu ilinin 2017 yılı için kişi başı gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) miktarı 40.202 TL'dir. Ülke genelinin ortalamasına bakıldığında ise bu miktar 29.469 TL olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda, Bolu'nun çevresindeki iller dikkate alındığında 2017 yılı için Düzce 33.857 TL, Sakarya 36.314 TL, Zonguldak 27.662 TL, Karabük 30.658 TL, Eskişehir 40.639 TL ve Ankara 52.000 TL yıllık kişi başı GSYH'ye sahip olduğu görülmektedir.³⁹

3.1.1.2. Ekolojik Yapı

AGTP'nin doğal kaynak değerlerinden biri olan Abant Gölü'nün yüzey alanı yaklaşık 1,25 km² olup maksimum derinliği ise 18 m ve göl çevresinin uzunluğu da 6 km'dir. Abant Gölü, Abant dağ sırasının kuzey yamacında bulunmakta ve gölü besleyen başlıca su kaynakları batıda Beşpoyraz Deresi ve doğuda Fındıklı Deresi'dir ve gölün giderini ise kuzeyde yer alan Abant Deresi oluşturmaktadır (Duman ve diğ., 2007).

Abant Gölünü besleyen Beşpoyraz Deresi ve Fındıklı Deresi'nin yanı sıra gölün çevresinde var olan bazı kuru nehirler, su kaynakları ve çaylar da gölü beslemektedir. Gölün kuzey kısmında yer alan Abant Nehri ise gölü boşaltmada aktif olarak rol oynamaktadır (Türker ve Güner, 2003).

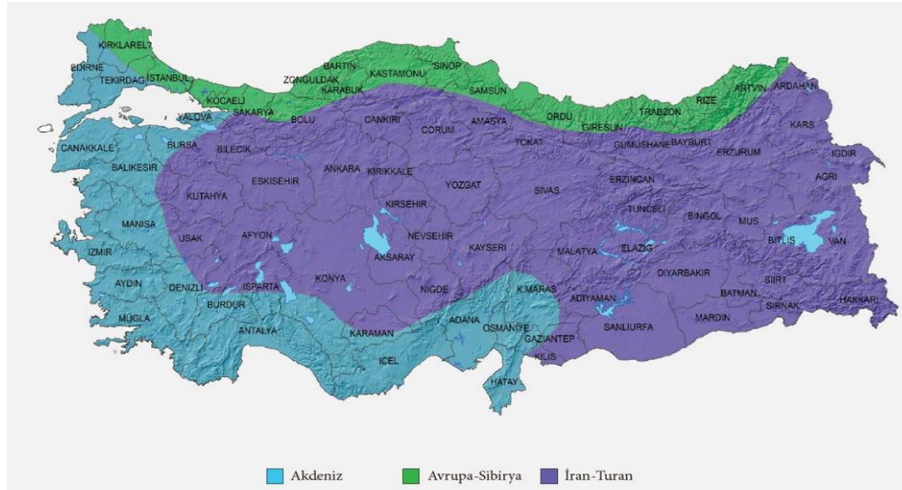
3.1.1.3. Biyolojik Yapı

Literatürde AGTP içerisinde gerçekleştirilmiş bir vejetasyon çalışması bulunmamakla birlikte, 2001 yılında yapılan AGTP Uzun Devreli Gelişme Planına göre, *Pinus sylvestris*, *Abies nordmanniana* subsp. *bornmuelleriana*, *Fagus orientalis* türlerinden oluşan bir orman vejetasyonu ve *Genista lydia*, *Astragalus angustifolius* subsp. *angustifolius*, *Jurinea alpigena*, *J. communis* subsp. *nana* türlerinin çoğunlukta olduğu bir yüksek dağ vejetasyonunun var olduğu bildirilmektedir.

AGTP'nin içerisinde bulunduğu Abant Dağları, Avrupa-Sibirya fitocoğrafik bölgesinde yer almakta, Karadeniz kıyısıyla bağlantılı Öksin flora ve Orta Anadolu ile bağlantılı İran-Turan floristik bölgesi arasında bir sınır oluşturmaktadır (Alataş ve diğ., 2012). Bu sebeple Abant Dağları, farklı biyocoğrafik bölgeye özgü bitki türlerini bünyesinde barındırmaktadır (Şekil 2.6).

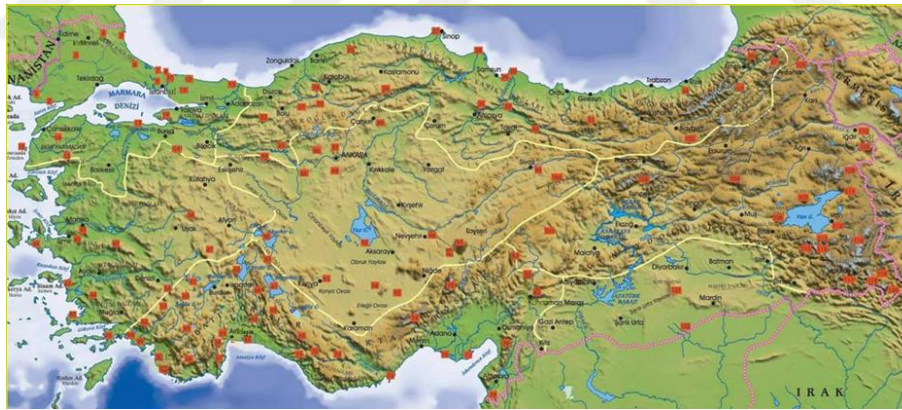
³⁹ TÜİK, 2019, URL: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=116&locale=tr>.

Şekil 3.2: Türkiye'nin fitocoğrafik bölgeleri (Muminjanov ve Karagöz, 2019).

İlk olarak, 1995 yılında Planta Europa Konferansında Önemli Bitki Alanı Kavramı ortaya çıkmış ve bu alandaki çalışmalar Plantlife International tarafından tüm Avrupa çapında yürütülmeye başlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye, 2005 yılında, Önemli Bitki Alanları çalışmalarını tamamlayan ilk ülke olmuştur ve Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF)'na göre Şekil 3.3'te gösterildiği gibi Abant Dağları, Türkiye'deki 122 Önemli Bitki Alanı'ndan biridir.⁴⁰

Şekil 3.3: Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı (Özhatay, 2005).

AGTP, Abant Dağları içerisinde kalmaktadır. Türker ve Güner'in (2003) spesifik olarak AGTP'de yaptığı bitki çalışmaları sonucuna göre endemik taksonların sayısı 55 ve endemizm oranı %8,1 olarak bulunduğu bildirilmiştir. *Crocus abantensis* (Abant çiğdemi) bu söz konusu endemik türlerden biridir ve 1998 yılında gerçekleştirilen Bern Sözleşmesi uluslararası toplantısı sırasında Avrupa Komitesi tarafından listeye alınmıştır.

⁴⁰ WWF, 2010, URL: <http://www.wwf.org.tr/?1331>.

Belirli bir yaşam ortamı içerisindeki hayvanlar olarak adlandırabileceğimiz fauna üzerine AGTP içerisinde spesifik olarak yapılmış literatürdeki araştırma sayısı çok az sayıdadır (Turan ve diğ., 2015). Bundan dolayı çalışmada fauna türlerine sınırlı düzeyde değinilmiştir.

Literatür araştırmalarına bakıldığında Bolu il ve Batı Karadeniz Bölümünde Memeliler sınıfına yönelik şimdiye kadar yapılan bilimsel araştırmalar kısıtlıdır. Turan ve diğ. (2015) AGTP içerisinde yer alan Abant Gölü'nde Su samuru üzerine yaptıkları araştırma sırasında *Lutra lutra* (Su samuru)'nın yanı sıra *Lepus europeus* (Yaban tavşanı), *Ursus arctos* (Bozayı), *Cervus elaphus* (Kızıl geyik), *Sus scrofa* (Yaban domuzu), *Capreolus capreolus* (Karaca), *Meles meles* (Porsuk), *Martes foina* (Kaya sansarı), *Canis aureus* (Çakal), *Vulpes vulpes* (Kızıl tilki) ve *Canis lupus* (Kurt) türlerinin de alanda yaşam gösterdiklerini bildirmişlerdir. Ayrıca, 1960-1970 yılları arasını kapsayan avlanan *Panthera pardus tulliana* (Anadolu parsı) listesine göre, Abant Gölü civarında 1967 yılında bir türünün avlanıldığı kaydı verilmiştir (Ycbs, 2013).

Yiğit ve diğ. (2003) tarafından Abant Gölü civarında yapılan çalışma sonucunda; *Sciurus anomalus* (Anadolu sincabı), *Cricetulus migratorius*, *Clethrionomys glareolus* (Kırmızı sırtlı fare), *Microtus guentheri*, *Microtus subterraneus* (Avrupa çam sıçanı), *Microtus epiroticus* *Spalax leucodon*, *Dryomys nitedula* (Orman yeduiyuru), *Muscardinus avellanarius* (Fındık faresi), *Glis glis*, *Apodemus uralensis*, *Apodemus flavicollis* (Sarıboyunlu ormanfaresi), *Rattus rattus*, *Rattus norvegicus* türlerinin bulunduğu kaydedilmiştir. Ayrıca Kıvanç (1983), *Muscardinus avellanarius abanticus* (Abant fındık faresi)'u bölgeye endemik bir tür olarak kayıtlara geçirmiştir.

Literatür araştırmaları sonucunda kuş türlerine yönelik AGTP'de herhangi bir çalışma bulunmamakla birlikte Bolu ilindeki diğer sulak alanlarda az sayıda ornitolojik araştırmalar yapılmıştır. Arslangündoğdu (2011), Bolu-Aladağ Gölleri çevresinde yaptığı çalışmada 88 kuş türü, Beşkardeş (2009) Yedigöller ve Yeşilöz Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ve çevresinde gerçekleştirdiği çalışmada 132 kuş türünün alanda var olduğu kaydını girmiştir.

Yine Turan ve diğ. (2015) tarafından Abant Gölü'nde yapılan *Lutra lutra* L. (Su samuru)'nin habitat kullanımına yönelik çalışma sırasında Abant Gölü'nde *Salmo trutta macrostigma*, *Oncorhynchus mykiss*, *Salmo trutta abanticus*, *Tinca tinca*, *Barbus plebejus*, *Atherina boyeri* türlerinin var olduğuna ve *Salmo trutta abanticus* türünün endemik olduğu kaydını vermiştir.

Nitekim DKMP tarafından 2014 yılında inşa edilen *Salmo trutta abanticus* (Abant alası)'a yönelik bir üretim tesisi tabiat parkı yakınında bulunmaktadır.

3.1.1.4. Doğal Yapı

Türkeş (2008)'e göre iklim; herhangi bir bölgede uzun yıllar boyunca gerçekleşen tüm hava koşullarının özelliklerinin yanında, bu hava koşullarının zaman periyotlarındaki durumu ve gözlenen maksimum ve minimum değerlerin, şiddetli olayların ve değişkenlik tiplerinin tümüdür. Dolayısıyla iklimi etkileyen en önemli iki faktör sıcaklık ve yağış olarak nitelendirilebilir. Çalışma alanı Batı Karadeniz Bölümünde yer aldığından dolayı Karadeniz ikliminin etkisi altında yarı kurak nemli bir bölge özelliği göstermektedir (Akman, 1999).

Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün Bolu ili genelinde 11 adet meteoroloji veri istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlardan 2015 yılında kurulan Abant İstasyonu, AGTP sınırları içerisinde yer almaktadır. İstasyon kurulalı henüz birkaç yıl olduğu için söz konusu istasyondan elde edilen sıcaklık verileri 2015 yılından itibaren (Tablo 3.3).

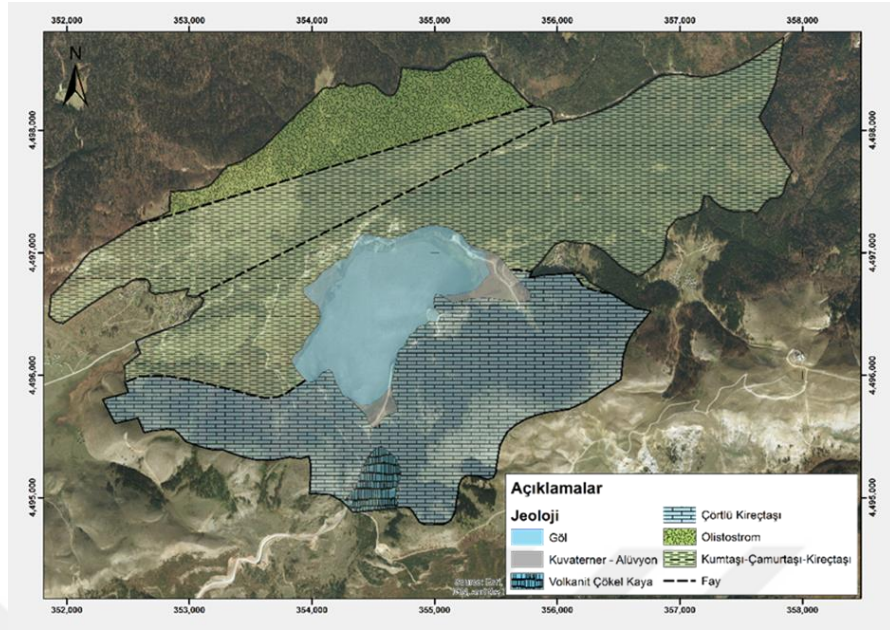
Tablo 3.5: Abant meteoroloji veri istasyonu 2015-2019 yılları arası aylık ortalama sıcaklık verileri.⁴¹

Yıl/Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2015					12,6	12,2	16,1	16,7	15,9	8,8	5,1	-1,3
2016	-3,6	2,8	3,0	8,4	8,8	14,7	15,9	17,1	12,0	7,7	3,2	-5,6
2017	-5,3	-1,6	2,9	4,7	9,2	13,5	16,5	16,0	14,7	6,7	3,2	1,3
2018	-1,5	1,8	4,6	9,5	11,8	14,1	15,8	16,8	12,6	9,4	4,3	-5,3
2019	0,9	-0,7	1,1									

3.1.1.5. Jeolojik Yapı

AGTP içerisinde yer alan ve Şekil 3.4'te gösterilen jeolojik haritaya göre yaşlıdan gence doğru sırasıyla, Mudurnu Formasyonu, Soğukçam Formasyonu, Yenipazar Formasyonu, Abant Formasyonu ve Kuvaterner yaşlı alüvyon birim bulunmaktadır. Bu bilgiye, Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü'nün (MTA) 25.000'lik jeoloji haritası aracılığıyla ulaşılmıştır.

⁴¹ Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, 2019.

Şekil 3.4: AGTP 1/25.000 ölçekli jeoloji haritası.⁴²

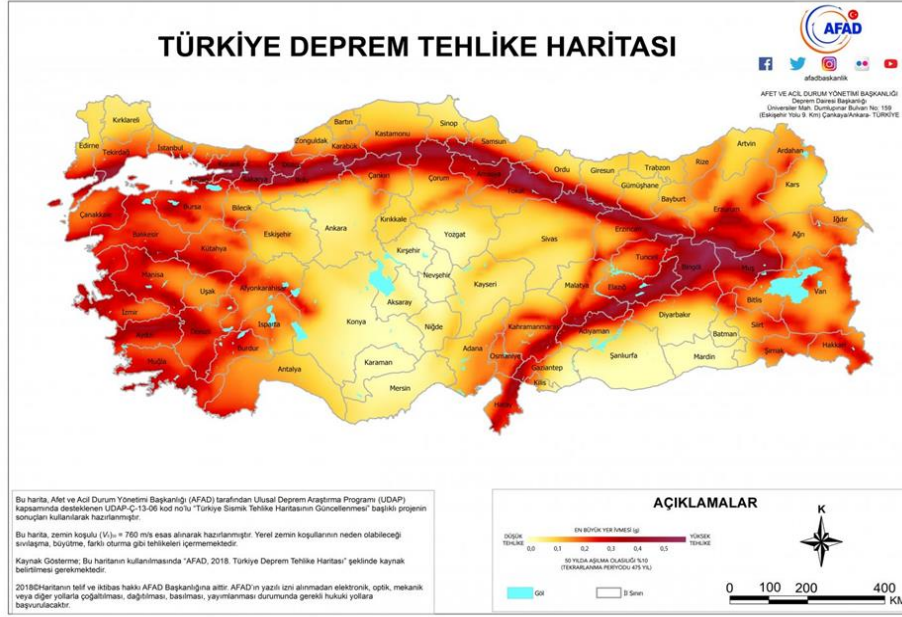
Mudurnu formasyonu (Jm): Birim, volkanojenik kumtaşı, çamurtaşı, şeyl, tuf, aglomera, andezit, bazalt ve kireçtaşı aralanmasından oluşmaktadır ve Gözübol (1978) tarafından isimlendirilmiştir. İçerisinde karakteristik fosil bulunamadağından Liyas-Dogger yaşlı kabul edilmektedir. Birimin kalınlığı yaklaşık 600 m civarında olup, korunan alan içerisinde kalan kısmı ise yaklaşık 16,12 ha büyüklüğündedir.

Soğukçam formasyonu (Jks): Soğukçam formasyonu beyaz, krem, pembemsi renkli, porselenimsi görünlü, çörtlü, kil ara katmanlı yarı pelajik kireçtaşlarından oluşmaktadır. Zaman içerisinde birçok araştırmacı tarafından isimlendirme yapılmış olsa da Saner (1980) ve Göncüoğlu ve diğ. (1996) tarafından Soğukçam Formasyonu adı altında incelemişlerdir. Birimin kalınlığı 400-500 m civarında olup korunan alan içerisinde kalan kısmı yaklaşık 354,46 ha'dır. Ayrıca birimde birçok fosil bulunmakta ve bu fosillere göre yaşı Kalloviyen-Apsiyen olduğu kabul edilmiştir (Altınar ve diğ., 1991).

Yenipazar formasyonu (Kye): Birim, kumtaşı, şeyl, mikritik kireçtaşı, karbonatlı kumtaşı, volkanitli ve bloklu fliş özelliğindedir ve ilk olarak Saner (1980) tarafından isimlendirilmiştir. Albiyen-Paleosen yaşlı Yenipazar Formasyonu, korunan alandaki en büyük alana sahip jeolojik birim olup, toplam 623,04 ha'dır.

⁴² Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, 1/25.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası.

AGTP ve çevresi I. Derece deprem bölgesi içerisinde kalmaktadır (Şekil 3.5). Özmen ve diğ. (1997) tarafından 1900-1996 yılları arasını kapsayan araştırma sonucunda Türkiye'de hasara sebep olan 128 adet depremin var olduğu tespit edilmiş ve bu hasara sebep olan depremlerin 96 tanesi (%75'i) I. Derece deprem bölgesi sınırları içerisinde kaldığı anlaşılmıştır. Bu araştırmaya göre AGTP ve civarında meydana gelen depremler ve etkileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Şekil 3.5: Türkiye deprem bölgesi haritası.⁴³

3.1.1.6. Kültürel, Tarihi ve Arkeolojik Değerler

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izniyle, her yıl yaz mevsiminde arkeologlar tarafından 81 ilde yüzey araştırmaları yapılmaktadır. Bu araştırmalar sırasında bulunan arkeolojik malzemelerin envanteri yapılmaktadır. Araştırma alanının konumu itibarıyla yapılan incelemelerde, Bolu ili merkez ve Mudurnu ilçelerinde yapılan yüzey araştırmalarına değinilmiştir.

2010 yılında Mudurnu ilçesinde yapılan yüzey araştırmaları sırasında, çalışma alanının içerisinde yer alan köyler de araştırmaya dâhil olmuş, Ortaç (2011) tarafından yapılan araştırma sonucunda Örencik Köyü'nde, dil bezeli sütun başlığı, cami yakınında biri kitabeli olmak üzere iki sütun mezar taşı; Pelitözü Köyü'nde, biri kitabeli üç sütun mezar taşı, postament ya

⁴³ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2019, URL: <https://www.afad.gov.tr/tr/26539/Yeni-Deprem-Tehlike-Haritasi-Yayimlandi>.

da stel kitabeli sütun mezar taşı, yivsiz sütun tamburu, Şekil 3.6’da gösterilen sütun mezar taşı ve ayrıca Pirlar ve Merkez mahalleleri arasında Şekil 3.6’da gösterilen bir Tümülüs; Samat Köyü’nde kitabeli sütun mezar taşı, iki yivsiz sütun tamburu, dikdörtgen stel; Sarıyer Köyü’nde ise Cami bahçesinde sadece yivsiz sütun bitimi ya da sütun mezar taşı olacağı düşünülen buluntular envantere işlenmiştir.

Şekil 3.6: Mudurnu ilçesi yüzey araştırmaları bulguları (Ortaç, 2011).

Günümüzde şarap ve zeytin yağı yapımından bildiğimiz pres ağırlık taşlarına (litos) yüzey araştırmaları sırasında sıklıkla karşılaşılmıştır. Bolu genelinde, hâlihazırda elma, armut, dut, erik, kiraz, vişne, kızılıçık gibi meyveler yetiştirilmekte ve bu meyvelerden pestiller yapıp pazarlarda satılmaktadır. Bu da günümüzde olduğu gibi antik çağda da aynı işlemlerin lituslar aracılığıyla yapıldığını göstermektedir. Fakat Şekil 2.10’da gösterilen litus (press ağırlık taşı) buluntularının in situ olmadığı ve amaçları dışında kullanıldığı düşünüldüğünde, antik çağ dönemine ait çiftlik atölyeleri ya da açık alan işliklerinin, çalışma alanımızın yer aldığı Bolu Merkez ve Mudurnu ilçelerinde var olduğu çıkarılmaktadır (Ortaç, 2013).

3.1.1.7. Yerleşim Alanları ve Yaylalar

Türkiye'nin genelinde yayla denilince; havaların ısındığı yaz mevsiminde, dağların üzerine veya tepesine çıkılıp konaklanan daha serin yer olarak algılanmaktadır (Emiroğlu, 1977). Yaylak kelimesi ise, eski Türkçede yaz mevsimi demek olan "yay" sözcüğünden türemiştir (Atalay, 1998).

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasında ise, 4342 Sayılı Mera Kanununun Madde 3 e bendinde, "Yaylak" tanımı: "Çiftçilerin hayvanları ile birlikte yaz mevsimini geçirmeleri, hayvanlarını otlatmaları ve otundan yararlanmaları için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yer." olarak yapılmıştır.⁴⁴

6831 Sayılı Orman Kanunu Madde 2b bendinde; bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş ve hayvancılıkta kullanılmasının yarar sağlayacağı yerlerin "yaylak" olarak orman sınırı dışına çıkarılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca, 6831 Sayılı Orman Kanunu Madde 17'de; 31/12/2011 tarihinden önce geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla, bulunduğu doğa parçasına aykırı olmayacak şekilde inşa edilen binaların tespiti OGM tarafından yapılmakta ve Cumhurbaşkanı kararıyla "yayla alanı" olarak ilan edildiği bildirilmektedir. Yaylaların kullanım hakkı ise bir veya birden çok köye veya belediyeye verilebilmektedir fakat bu yerlerin mülkiyeti mutlak suretle devlete aittir.⁴⁵

Türkiye geneline bakıldığında, Akdeniz ve Ege Bölgeleri kıyılarının deniz, kum, güneş turizminden beslenen kitle turizmin geliştiği görülmektedir. Bunların aksine, Karadeniz Bölgesi kıyılarında kitle turizminin gelişmemesinde, deniz suyu sıcaklığının, güneşli gün ve plaj sahalarının sayısının düşük, Karadeniz'in dalgalı olması gibi birçok sebep yer almaktadır.

Bahsedilen bu özelliklerin aksine Karadeniz Bölgesi, sahip olduğu iklimsel ve sosyal yapısı gereği yayla-dağ turizm alanları bakımından zengin bir potansiyel barındırmaktadır. Bunun başlıca sebepleri arasında zengin bitki örtüsü, klimatizm, alpinizm, termal su kaynakları, ahşap sivil mimarisi ve kültürel unsurları gibi kırsal turizme hizmet edebilecek birçok özelliği sayılabilir (Zaman, 2008).

⁴⁴ Mera Kanunu, Madde: 3e, T.C. Resmi Gazete, 23272, 28 Şubat 1998.

⁴⁵ Orman Kanunu, Madde: 17, T.C. Resmi Gazete, T.C. Resmi Gazete, 9402, 31 Ağustos 1956.

Son yıllarda turizm kalıplarında değişikliklerin meydana geldiği ve turistlerin kitle turizmi yerine bireysel ve bilinçli turizmi tercih ettikleri görülmektedir. UNWTO, 1990'lardan sonra kitle turizminin çevresel, sosyal ve ekonomik zararlarının olduğunu ve gelecek yıllarda sürdürülebilir turizmin aktif bir şekilde rol alacağını dile getirmektedir (Zlata Gamberozic ve Tonkovic, 2015). Nitekim dünya genelinde eğitim seviyesinin giderek arttığı, ulaşım sorunlarının azaldığı ve turizmde farklı damak zevkleri arayışlarının varlığı düşünüldüğünde, topluluk halinde belirli bir alan içerisinde, yılın belirli dönemlerinde ve belirli aktivitelerde turizm faaliyetlerini gerçekleştirmek yerine; bilinçli, dört mevsime yaygın ve daha öncesinde tadılmamış lezzet ve faaliyetlerin turistler açısından daha cazip olduğu kaçınılmazdır. Bu sebeple, kitle turizmi yerine doğa turizmi-ekoturizm tabanlı sürdürülebilir turizm çeşitlerine Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de son yıllarda eğilim olduğu bilinmektedir. Turizm anlayışındaki söz konusu gelişim ve değişimler, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığını harekete geçirmiş, turizm arzını ülke geneline yaymak ve turizm sezonunu uzatmak amacıyla Türkiye genelinde var olan 23 adet yaylayı, mülga Bakanlar Kurulu kararıyla turizm merkezi ilan etmiştir (Bakırcı, 1992).

Yukarıdaki kanunların ilgili maddelerinden de anlaşılacağı üzere, yaylalarda hayvancılık faaliyetlerinin atadan beri süre geldiği, yaylada ikamet edildiği müddetçe yöresel faaliyetlerin (doğa parçasına zarar vermeyecek şekilde) gerçekleştirilmesine izin verildiği görülmektedir. Bunların yanı sıra, toplumdan ve teknolojiden kısmen izole olmuş yaylada ikamet eden halkın, yaylacılık faaliyetlerine özgü süre gelen adet, gelenek ve göreneklerini kısmen devam ettirdikleri, Şişman'ın (2010) Doğu Karadeniz'de yaptığı çalışmada görülmektedir.

Yaylacılık faaliyetleri sırasında oluşan et ve süt ürünlerinin yanı sıra düzenlenen şenlikler gibi kültürel etkinlikler sonucu meydana gelen değerlerin yöre halkına ek gelir sağlayabileceği ve aynı zamanda bölgeye olan turizm talebini destekleyeceği kaçınılmazdır.

Yapılan arazi çalışmaları sırasında, AGTP ile ilişkisi bulunan dört köye ait Samat, Pelitözü, Sarıyer ve Örencik yaylalarının varlığını sürdürdüğü görülmüştür. Bu yaylalarda hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı ve her yıl haziran ayının son haftasında Hacet Bayramı adı altında şenliklerin organize edildiği, bu şenliklerde güreş ve at yarışlarının düzenlendiği bilgisi muhtarlarla yapılan görüşmeler sırasında elde edilmiştir. Ayrıca yöre halkının, AGTP içerisindeki yöresel ürün satış birimlerinde, yaylalarda üretilen ürünleri pazarlandığı anket çalışmaları sırasında görülmüştür.

3.1.2.Anket Formları

3.1.2.1.Ziyaretçi Anket Formu

AGTP'ye gelen ziyaretçilerin yaptıkları harcamalar sonucu oluşan geliri belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve bu amaçla 18 soruluk açık ve kapalı uçlu sorular içeren karma tasarım formlu bir anket, ilgili çalışmalar ve uzman görüşleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ziyaretçilere yönelik hazırlanan anket formunun uygulamasına geçilmeden önce, çalışma alanına gidilerek ziyaretçilerle görüşülmüş ve deneme anketi uygulanmıştır. Ziyaretçilerin verdikleri cevaplar göz önünde tutularak ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilecek anket formunun son hali verilmiştir (EK 1). Söz konusu anket formu, AGTP'ye gelen ziyaretçilerin konaklama, yeme-içme, ulaşım ile ürün ve hizmet alımına yönelik yaptıkları harcama miktarlarının ölçülmesine yönelik tasarlanmış, sektörler bazında ortaya çıkan doğrudan ekonomik etkilerin ve istihdamın ortaya konulması amacıyla yönelik uygulanmıştır.

Anket formunda 18 soru yer almaktadır, 7 adet ziyaretçilerin demografik özelliklerini, 7 adet seyahat niteliklerini ve 4 adet harcama eğilimlerini öğrenmeye yönelik soru bulunmaktadır.

Ziyaretçilerin demografik özelliklerini belirlemek için; cinsiyet, medeni durum, yaş, ikamet yeri, eğitim düzeyi, mesleği ve hanehalkı toplam geliri soruları düzenlenmiştir. İkamet yeri bölümünde ziyaretçiler, yoğunluk itibarıyla Bolu içi, Ankara ve İstanbul illeri, çevre iller ve diğer seçenekleri arasında sınıflandırılmıştır. Çevre iller sınıfında, AGTP'ye maksimum 120 km uzaklıkta bulunan Düzce, Sakarya, Zonguldak illeri değerlendirilmiştir.

Ziyaretçilerin seyahat niteliklerine yönelik sorular; alana geliş sıklığı, hangi ayların tercih edildiği, seyahatteki kişi sayısı ve yakınlığı, alana ulaşım türü, destinasyon sayısı, ulaşım bedel ve hizmet yeri, seyahat planını organize ederken bilgi edinilen kaynaklar ve var ise organizasyon firması bilgilerini sorgulamak üzere düzenlenmiştir.

Ziyaretçilerin harcama eğilimlerine yönelik sorularda ise; konaklama gün sayısı, konaklama türü, konaklama tutarı ve yeri, yeme-içme türü, yeme-içme yeri, yeme-içme tutar ve hizmet yeri, son olarak da ziyaret süresince korunan alan içerisinde yer alan aktivitelere yönelik hizmet alımları ve bedelleri belirlenmek istenmiştir.

Ziyaretçilerin ne tür konaklama tesisi ve alana ulaşım için hangi tür aracı tercih ettiklerini, yeme-içme faaliyetleri ve korunan alan içerisinde arz edilen turizm aktivite ve hizmetleri için hangi tür seçeneklere eğilim gösterdiklerini tespit etmek üzere ise 4 adet soruya yer verilmiştir.

Bu anket formu aracılığıyla ziyaretçilerin sosyoekonomik yapıları, seyahat özellikleri ve harcama eğilim düzeylerinin belirlenmesinin yanı sıra, bir yıl içerisinde sektör bazlı gerçekleştirilen toplam ziyaretçi harcamaları elde edilerek yöre halkı tarafından sunulan faaliyetlerin yıllık ortalama ekonomik girdilerine ulaşılmıştır. Ayrıca, ziyaretçilerin konaklama, yeme-içme, ulaşım ve aktivite türlerine göre yaptıkları harcama miktarları dikkate alınarak toplam harcamadaki oranları elde edilmiştir.

3.1.2.2.Otel ve Restoran İşletmesi Anket Formu

Ziyaretçilere ürün ve hizmet sunan konaklama ve yeme-içme sektörlerinin yaptıkları harcamalar, bölge ekonomisine doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olarak ekonomik etkiler yaratmaktadır (Ünlüönen ve Şahin, 2011). Çalışma kapsamında, bölge ekonomisine olan doğrudan etkilerin hesaplanması amacıyla otel ve restoran işletmelerine yönelik farklı formda anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

AGTP sınırları içerisinde ve Abant Yolu üzerinde ziyaretçilere yönelik hizmet veren otel ve restoran işletmeleri bulunmaktadır. Bu işletmelerde çalışan personel sayıları ve nitelikleri ile tesisin ürün ve hizmet sağlamak için dışarıdan satın aldığı kaynakların niteliklerini belirleme amacıyla 7 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır (EK 2).

Bu anket formundaki sorular genel olarak iki farklı grupta ele alınmıştır. Birinci grupta, tesiste çalışan personellere yönelik sorular yer almaktadır. Otel ve restoran işletmelerinde tesis içerisinde farklı hizmet kollarında personeller çalıştırılmaktadır. Bu sebeple, personellerin sayısı, çalışma süresi, çalıştığı pozisyon itibarıyla niteliği ve ikamet yeri bilgilerini elde edecek sorulara bu grupta yer verilmiştir.

Otel ve restoran işletmelerine yönelik hazırlanan anket formunun ikinci grubunda ise, tesisin dışarıdan temin ettiği kaynaklara odaklanılmıştır. Bu kaynak türleri, söz konusu işletmenin ürün ve hizmet üretmek için ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri içermektedir. Nitekim Frechtling'in (1994) çalışmasına göre, bir ürün veya hizmet sunmak için ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin satın alımı sonucunda bölge ekonomisine ikincil bir etki yaratıldığı ifade edilmektedir. Bu

amaçla, anket formunun ikinci grubunda, dışarıdan satın alınan ürün veya hizmetin türü, ücreti ve yerine odaklanılmış ve son olarak da, işletmelerin ziyaretçi kaynaklı gelirinin belirlenmesine yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.1.2.3.Yerel İşletmeci Anket Formu

AGTP ziyaretçilerinin harcamaları sonucu, yöresel ürün satış birimleri ve turizm aktivite hizmetleri gerçekleştiren yerel işletmelerdeki yöre halkının istihdam ve gelirinin mevcut durumunu ortaya koymak için nitel araştırma yöntemi kullanılmış; açık ve kapalı uçlu sorular içeren karma tasarım formu bir anket geliştirilmiştir (Yenilmez Arpa, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Anket formu, yerel işletmelere uygulanmadan önce nitel teknikler kullanılarak denemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, değerlendirilecek verilere yönelik bilgileri içeren anket formu belirlenmiş, soruları yanıtlayacak kişilerin bilgi düzeyleri göz önüne alınarak sorular yeniden şekillendirilmiştir (EK 3).

Bu işletmelerde gerçekleştirilen faaliyetlerin nitelikleri ve boyutlarını hesaplamak için hazırlanan anket formu 17 adet sorudan oluşmaktadır. Bu sorular genel olarak dört farklı grupta incelenmektedir. Birinci grupta, faaliyeti gerçekleştiren kişinin demografik özellikleri ele alınmıştır. İkinci grupta satışlardan elde edilen gelire, üçüncü grupta çalışma sürelerine ve son olarak dördüncü grupta ise, faaliyet süresince gerçekleşen giderlere odaklanılmıştır.

Yerel işletmecilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla anket formunda cinsiyet, medeni durum, yaş, köy itibarıyla ikamet yeri, eğitim düzeyi sorularına yer verilmiştir.

Anket formunun ikinci grubunda yer alan ve yerel işletmecilerin elde ettiği gelire yönelik hazırlanan sorularda; sağlanan aylık kazanç, ek gelir kaynağının varlığı ve yaklaşık aylık gelirine odaklanılmıştır.

Yerel işletmecilerin çalışma sürelerine yönelik grupta ise; günlük çalışma süre ve haftalık çalışılan gün sayısı sorularına yer verilmiştir.

Yerel işletmecilere yönelik hazırlanan anket formunun dördüncü grubunda değerlendirilen ve faaliyet süresince meydana gelen giderlere yönelik sorular; satılan ürünlerin niteliği, temin yeri ve yaklaşık maliyeti, satış biriminin kira bedeli, vergi oranı, çalıştırılan yardımcı personel sayısı ve aylık toplam giderleri ile günlük ulaşım masraflarından oluşmaktadır.

Yerel işletmeci anket formundaki tüm sorular, yöre halkı tarafından gerçekleştirilen aktivitelerde, AGTP'ye gelen ziyaretçilerden kaynaklı gelir ve istihdamının ölçülmesine yönelik hazırlanmıştır.

3.1.3.Odun Üretiminin İstihdam ve Gelir Etkisi Hesaplamaları ile İlgili Materyal

Çalışma alanı kapsamında değerlendirilen AGTP ve Abant Yolu üzeri, Bolu Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı Bolu Orman İşletme Müdürlüğü içerisinde faaliyet gösteren Abant Orman İşletme Şefliği sınırları içerisinde kalmaktadır (OGM, 2018c). Fakat AGTP korunan alan statüsünde yer aldığı için orman işletme müdürlüğü tarafından odun üretimine yönelik herhangi bir faaliyette bulunulmamakta ve meşcere tipi bazında yıllık kesim miktarı (eta) verilmemektedir.

AGTP sınırları içerisindeki mevcut orman servetinin meşcere bazındaki miktarı, Abant Orman İşletme Şefliğinin 2010-2019 yılları arasını kapsayan orman amenajman planından alınmıştır. Bu planda yer alan, korunan alan içerisindeki ağaç serveti Tablo 3.6'da verilmiştir.

Tablo 3.6: AGTP sınırları içinde yer alan meşcere tiplerinin ağaç türü ve çap sınıflarına dağılışı tablosu.⁴⁶

Meşcere Tipleri	Saha (m ³)	Ağaç Türü	Genel Sahada					Toplam Servet (m ³)	Artım (m ³)
			Servetin Çap Sınıflarındaki Miktarı						
			I (m ³)	II (m ³)	III (m ³)	IV (m ³)			
GKnbc3	33,5	Çs	-	-	256	-	256	5	
		G	395	2.227	3.323	3.270	9.215	203	
		Kn	381	915	703	495	2.494	87	
			776	3.142	4.282	3.765	11.965	295	
ÇsGKnbc2	11,0	Çs	12	302	282	970	1.566	30	
		G	208	741	375	-	1.324	45	
		Kn	54	38	-	-	92	5	
			274	1.081	657	970	2.982	80	
GKnbc3	26,0	G	523	1.711	494	1.740	4.468	124	
		Kn	875	103	-	-	978	59	
			1.398	1.814	494	1.740	5.446	183	
ÇsGKnbc3	31,0	Çs	-	37	4.606	3.646	8.289	140	
		G	609	1.866	3.104	605	6.184	167	
		Kn	360	415	176	-	951	44	
			969	2.318	7.886	4.251	15.424	351	
GKnÇsdc2	60,0	Çs	10	318	3.270	2.637	6.235	101	
		G	1.452	4.335	5.217	1.896	12.900	351	
		Kn	254	744	914	707	2.619	75	
			1.716	5.397	9.401	5.240	21.754	527	
Çsa	6,5	Çs	-	-	-	-	-	-	
TOPLAM	612,0		16.908	57.342	83.506	59.060	216.816	5.355	

⁴⁶ Bolu Orman Bölge Müdürlüğü, Abant Orman İşletme Şefliği, 2019.

AGTP'nin odun üretimi amacıyla işletilmesi durumunda, meşcere tiplerine göre ağaç türlerinin yıllık etalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebepten, Abant Orman İşletme Şefliği'nin sahip olduğu meşcere türleri, arazinin yapısı, konumu ve dolayısıyla boniteti benzerlik gösterdiğinden, odun hammaddesi üretim sürecinin de benzerlik göstereceği varsayılmıştır. Bundan dolayı, meşcere tiplerine göre ağaç türlerinden hektar başına yıllık ne kadar kesim yapılacağı belirlenmesinde, Abant Orman İşletme Şefliği'nin Orman Amenajman Planında yer alan ve Tablo 3.7'de gösterilen ağaç türlerine göre ortalama karşılaştırılmış etalardan yararlanılmıştır.

Tablo 3.7: Korunan alandaki ağaç türlerine göre ortalama karşılaştırılmış eta miktarı (OGM, 2018d).

Meşcere Tipleri	Ağaç Türü	Yıllık Ortalama Karşılaştırılmış Eta (m ³ /ha)
GKnbc3	G	14
	Kn	16
ÇsGKnbc2	Çs	12
	G	8
GKnbc3	Kn	6
	G	14
ÇsGKnbc3	Kn	16
	Çs	15
	G	10
GKnÇsdc2	Kn	5
	G	12
	Kn	8
Çsa	Çs	5
		-

Ağaç türlerine göre elde edilen odun miktarının, emval çeşitlerine göre meydana getirdiği maliyeti (TL/m³) hesaplanmak için, Bolu Orman İşletme Müdürlüğü Ormancılık Bilgi Sisteminden (ORBİS) elde edilen ve Tablo 3.8'de verilen emval oran ve ücret verileri kullanılmıştır.

Tablo 3.8: Birimdeki emval çeşit oranı ve ücretleri (OGM, 2018b).

Emval Çeşitleri	Emval Çeşit Oranı (%*m ³)	Emval Ücreti (TL/m ³)
Tomruk	% 29	127,97
Maden Direği	% 0,2	140,00
Sanayi Odunu	% 0,1	127,97
Kâğıtlık	% 22	127,97
Lif Yonga	% 20	118,00
Yakacak Odun	% 12	100,00

Başlık 2.4'te de anlatıldığı üzere, Türkiye'de yöre halkının istihdam edildiği bir diğer ormancılık faaliyeti, gençleştirilmiş meşcerelerdeki bakım çalışmalarıdır. AGTP'nin orman işletmeciliğine açılması durumunda gençleştirilmiş sahalarda gerçekleştirilecek bakım faaliyetlerini hesaplamak için, Abant Orman İşletme Şefliği'nin 2018 yılı boyunca şeflik

bazında yaptığı ortalama bakım masrafı (550 TL/ha) dikkate alınmıştır.⁴⁷ Ayrıca AGTP içerisinde yer alan ağaç türlerine göre, gençleştirme yapılmış meşcerelerde ortalama 5 yıl boyunca bakım çalışmalarının devam ettiği bilgisi Abant Orman İşletme Şefliği tarafından iletilmiştir. Bu rakamlar, AGTP sınırları içerisindeki orman alanının, odun üretimi kapsamında sürdürülebilir yönetimi için gerekli olan yıllık bakım masraflarının hesaplanmasında kullanılmıştır.

Türkiye’de yöre halkının istihdam edilip gelir sağlayabileceği bir diğer ormancılık faaliyeti de devlet mülkiyetindeki ormanlık alanlarda yapılan ağaçlandırma çalışmalarıdır.⁴⁸ Abant Orman İşletme Şefliği’ne ait orman amenajman planında AGTP içerisindeki alanlar ile aynı bonitete sahip olan plan içerisindeki meşcerelerin ağaçlandırılmayacak seviyede yüksek olduğu görülmüştür. Bu sebepten dolayı odun üretimi sürecinin gerçekleşmesi halinde ağaçlandırma faaliyetlerinin AGTP sahası sınırları içerisinde gerçekleştirilmeyeceği, orman amenajman planı dikkate alınarak karar verilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye’deki ormancılık sektöründe yöre halkı faaliyetleri başlığı altında değinilen ağaçlandırma faaliyetlerinin sağladığı gelir ve istihdam, araştırma kapsamında hesaplanmamıştır.

3.2.YÖNTEM

3.2.1.Örneklem Büyüklüklerinin Belirlenmesi

DKMP Bolu ili şube müdürlüğünden alınan ve Tablo 3.1’de verilen AGTP ziyaretçi sayılarına bakıldığında, 2018 yılı için bu sayı 704.562 olarak görülmektedir. AGTP’ye yıllık yapılan ziyaret sayısının yüksek olmasından dolayı, ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilen anket çalışması için örneklem yapılmasına karar verilmiştir. Nitekim Orhunbilge (2000) tarafından, evrenin tümüne erişmenin imkânsız olduğu durumlarda, maliyet ve zamandan tasarruf etmek, veri elde etmede hataları aza indirmek yoluyla doğru bilgiye ulaşmak için örneklem yönteminin kullanılabilirliği ifade edilmiştir. Ziyaretçilere ait örnek büyüklüğünün hesaplanmasında Denklem 3.1 kullanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q} \quad (3.1)$$

⁴⁷ Bolu Orman Bölge Müdürlüğü, Abant Orman İşletme Şefliği, 2019.

⁴⁸ Ağaçlandırma Yönetmeliği, Madde: 12, T.C. Resmi Gazete, 28390, 23 Ağustos 2012.

n: Örneklem yapılacak birey sayısı

N: Kitledeki birey sayısı

p: İncelenecek olayın görüş sıklığı (olasılığı)

q: İncelenecek olayın görülme sıklığı (1-p)

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosuna bulunan teorik değer (%95, Tablo değeri: 1,96)

d: Olayın görüş sıklığına göre yapılmak istenen $\pm$ sapma olarak belirlenmiştir.

$$n = \frac{704562 * 1,96^2 * 0,50 * 0,50}{0,05^2 (704562 - 1) + 1,96^2 * 0,50 * 0,50} = 384$$

%95 güven aralığında, görüş sıklığının 0,50 olduğu varsayımında ve 0,05 hata içinde ulaşılması gerekli olan ziyaretçilere ait minimum örnek sayısı, Denklem 3.1'e göre 384 olarak belirlenmiştir.

Korunan alana yapılan arazi çalışması sırasında, AGTP ve Abant Yolu üzerindeki otel, pansiyon ve restoran işletmeleri ile AGTP içerisindeki yerel işletmelerin sayısının toplamda 100 adet olduğu görülmüş ve örneklem yerine tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak bu kapsamda, çalışma alanı içerisinde yer alan toplamda 47 adet otel ve restoran işletmelerinden 33'ü görüşmeyi kabul etmiş ve bu işletmelerle EK 2'de yer alan anket formu gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde, AGTP içerisinde faaliyet gösteren 53 adet yerel işletme ile de EK 3'te yer alan anket formu uygulanmak istenilmiş fakat işletme sahiplerinin ankete katılım göstermek istememeleri ve katılım sağlayanların tutarsız cevap vermeleri sonucunda sadece 2 işletmeci ile sağlıklı anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak anket çalışmasına tabi olan ana kütle, örnek büyüklüğü ve gerçekleştirilen anket sayıları Tablo 3.9'da gösterilmiştir.

Tablo 3.9: Anket çalışmalarına tabi olan ana kütle, örnek büyüklüğü ve gerçekleştirilen anket sayıları.

Anket Formu	Ana Kütle (Evren)	Örnek Büyüklüğü	Ulaşılan Kütle
Ziyaretçi Anket Formu	704.562	384	384
Otel ve Restoran İşletmesi Anket Formu	47	47	33
Yerel İşletmeci Anket Formu	53	53	2

3.2.2.Anket Formlarının Uygulanması

3.2.2.1.Ziyaretçi anket formlarının uygulanması

Hafta içi ve hafta sonu ayırt edilmeden, Şubat ve Haziran 2019 ayları arasında çalışma alanına gidilerek, AGTP sınırları içerisinde, ziyaretçiler ile yüz yüze görüşme yöntemi ile anket çalışmaları gerçekleştirilmiştir. AGTP Ziyaretçi Merkezi, günübirlik kullanım alanları ve oteller bölgesinde ziyaretçiler ile iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Ziyaretçilere yönelik yapılan anket çalışmalarına başlanılmadan önce, denekler çalışma konusu ve içeriği hakkında bilgilendirilmiş, çalışmayı kabul edenlere sorular yöneltilmiştir.

Anket çalışması esnasında bazı denekler çalışmayı yapmaktan vazgeçmiş ve söz konusu deneklere ait anketler formları çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir. Hedef örneklem büyüklüğündeki 384 adet anket, sağlıklı bir şekilde tamamlanana kadar anket çalışmasına devam edilmiştir (Şekil 3.7).

Şekil 3.7: Ziyaretçilere yapılan anket çalışmalarından görüntüler.

3.2.2.2.Otel ve restoran işletmesi anket formlarının uygulanması

AGTP içerisinde ve Abant Yolu üzerinde yer alan otel ve restoran işletmelerine yönelik anket formları, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanan görüşme formu yöntemi (Patton, 1987) ile 6-10 Mayıs 2019 tarihleri arasında, nispeten ziyaretçilerin az yoğunlukta olduğu hafta içi günlerinde sahaya gidilerek, otel, butik otel, pansiyon, restoran, mangal evi ve büfelerden oluşan toplam 33 işletme sahibi ya da müdürleri ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler aracılığıyla Şekil 3.8’de gösterildiği gibi uygulanmıştır.

Şekil 3.8: Otel ve restoran işletmecilerine yapılan anket çalışmalarından görüntüler.

Anket çalışmasına başlanılmadan önce, işletme sahipleri ya da müdürleri çalışma konusu hakkında bilgilendirilmiş ve ardından sorular yöneltilmiştir. Anket formunun bir örneği görüşme esnasında işletme sahibi ya da işletme müdürüne verilerek soruların anlaşılabilirliğine kolaylık sağlanmıştır.

Görüşme talebinde bulunulan bazı işletme sahipleri ve işletme müdürleri, araştırma konusunu duyduklarında çekincelerini açık bir şekilde ifade ederek araştırmaya katılmak istememişlerdir.

3.2.2.3.Yerel işletmeci anket formunun uygulanması

AGTP sınırları içerisinde iki adet yöresel ürün satış yeri bulunmaktadır. Bunlardan biri, korunan alan yönetimi tarafından inşa edilen yöresel ürün satış merkezi adı altında bir ahşap yapı içerisinde yer almakta ve 2 adet satış biriminden oluşmaktadır. Bir diğer yöresel ürün satış yeri ise, tabiat parkı girişinde yer almakta ve baraka şeklinde 12 adet küçük satış biriminden oluşmaktadır.

AGTP sınırları içerisinde, yöre halkı tarafından ürün ve hizmet sunulan yerel işletmeler için Şubat ayında ilk olarak sahaya gidilmiş ve öncelikli olarak yöresel ürün satışı gerçekleştiren yerel işletmeler ile görüşülmeye çalışılmıştır. Fakat yapılan görüşmeler sırasında yerel işletme sahiplerinin bazılarının çalışma sırasında anket sorularına cevap vermek istememeleri ve bazılarının ise ankete hiç katılmak istememeleri sonucunda yöresel ürün satışı gerçekleştiren işletmeler ile anket çalışması sağlıklı yapılamamış ve değerlendirmeye alınamamıştır. At ve fayton işletmecileriyle de yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak anket çalışması yapılmaya çalışılmış olsa da tutarsız cevap vermeleri sebebiyle söz konusu yerel işletmelere ait anket verileri değerlendirmeye dâhil edilmemiştir (Şekil 3.9).

Şekil 3.9: Yerel işletmecilerle yapılan anket çalışmasından görüntüler.

Bisiklet ve kamp alanı işletmecileri ile de mayıs ayında yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

3.2.3.Anket Verilerinin Analizi

3.2.3.1.Ziyaretçi Anket Verilerinin Analizi

Ziyaretçi anketlerinden elde edilen veriler öncelikle kullanılacak istatistik testlerin özelliklerine göre bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İstatistik analizlerinin tümü windows yazılım tabanlı IBM SPSS 17.0 istatistik paket programı ve Windows Excel 2010 yazılım paketleri aracılığıyla yapılmıştır (Özdamar, 2004).

Ziyaretçilerin demografik özelliklerinin karşılaştırılması ve yorumlanmasında betimleyici analiz tekniklerinden frekans, yüzde (tablo, grafik) ve aritmetik ortalamalardan yararlanılmıştır. Nitekim Tütek ve Gümüsoğlu (2014), tanımlayıcı istatistik tekniklerini, sayısal verileri sınıflama ve özetlemede kullanılan bir yordam olarak tanımlamaktadır. Bu amaçla öncelikle, istatistiğin dayandığı temel ve en önemli ortalamalardan biri olan aritmetik ortalama sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışma kapsamımızda kullanılan şekliyle aritmetik ortalama, herhangi bir konu üzerinde, aynı ölçü biriminde verilen cevapların toplamının, dikkate alınan toplam cevap sayısına oranı olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı, 2013). Bu açıklamaya göre, örneklem seviyesinde ve sektör bazında, ziyaretçilerin harcamaları sonucunda meydana gelen kişi başı ortalama harcama miktarı aritmetik ortalama aracılığıyla bulunmuştur.

Ziyaretçi anket formu aracılığıyla elde edilen bir diğer veri grubu da harcama eğilimlerine ilişkin veri setleridir. Ziyaretçilerin demografik özelliklerine göre harcama oranlarını açıklayabilmek için çapraz tablolardan (crosstabs) yararlanılmıştır. Çapraz tablolar, parametrik olmayan istatistiksel analizlerden biri olmakla birlikte temelinde yatan varsayım, kullanılan değişkenlerin normal dağılım göstermediği ve örneklem sayısının küçük olduğu durumlarda kullanılmasıdır (Uçar, 2006). Çapraz tablolar üç amaç çerçevesinde gerçekleştirilir. Bunlar;

1. Bir değişkenin bir başka değişken üzerindeki etkisini göstermek (yüzdelemenin yönü eğer satır -yatay yönündeki- değişkeni bağımsız değişken ise bu yönde, yok eğer bağımsız değişken sütün – dikey yönündeki- değişkeni ise bu yönde yapılmaktadır),
2. Bir grubun kompozisyonunu (dağılımını) belirlemek,
3. Çaprazlanan değişkenler sonucu ortaya çıkan olası alt grupların bütün içindeki kompozisyonunu belirlemek için yapılabilmektedir (Darcy ve Rohrs, 1995).

Çalışma kapsamında çapraz tablo, ziyaretçilerin demografik özelliklere göre harcama kalemlerindeki dağılımları belirlemek, herhangi bir değişkenin harcama miktarı üzerindeki etkisini ve harcamalar arasındaki ilişkileri yorumlamak amacıyla kullanılmıştır. Nitekim Kalaycı (2008)'e göre, değişkenler arasındaki ilişkinin açıklanmasında çapraz tablolar araç olarak kullanılabilir. Nitekim

3.2.3.2. Otel İşletmeleri ve Yerel İşletmelere Ait Verilerin Analizi

Otel ve restoran işletmelerine ait Ek 2'de yer alan anket verileri, betimsel analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmiş ve bu anket sonucunda ortaya çıkan istihdam sayıları ormancılık sektörü ile karşılaştırılmak için ikamet yerleri itibariyle sınıflandırılmıştır.

Yerel işletme anketlerinden elde edilen bilgilerin eksik ve sağlıklı olmasından dolayı, bu işletmelerdeki gelirin ölçülmesinde ziyaretçi anket formları dikkate alınmıştır. Bu amaçla, ziyaretçi anketlerindeki yerel işletmelere ilişkin faaliyetlerdeki toplam harcamalar üzerinden, interpolasyon yöntemi uygulanarak bir yıl boyunca meydana gelen tahmini harcama (yerel işletmeci toplam geliri) elde edilmiştir.⁴⁹

3.2.4. Ormancılık Faaliyetlerine İlişkin İstihdam ve Gelirin Hesaplanması

288 Sayılı Asli Orman Ürünlerinin Üretim İşlerine Ait Tebliğ'in 11 nolu "Üretim Birim Fiyatlarının Tespiti" bölümünde ifade edildiği üzere, üretim birim fiyatının oluşması 2 ana unsura dayanmaktadır.⁵⁰ Bunlardan birisi üretimde kullanılan araç, gereç malzeme ile insan makina ve hayvan gücünün Birim Maliyeti veya 1 saatlik maliyeti (BM) diğeri de iş-zaman analizleri ve ölçümleri sonucunda bulunan Standart Zaman'dır (SZ).

AGTP sınırları içerisinde yer alan ağaç servetinin, günümüzde odun üretimi amaçlı kullanılması halinde, odun üretim sürecinden sağlanacak istihdam ve gelirin ölçülmesi için korunan alanın kuzeydoğusunda faaliyet gösteren Abant Orman İşletme Şefliği'nin odun hammaddesi üretimi süreci dikkate alınmış, ortalama birim (m³) fiyatlandırma ücreti kullanılmıştır.

⁴⁹ http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/29247/36739/10_ara_deger_bulma_-_interpolasyon.pdf

⁵⁰ https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Tebliğler/Forms/AllItems.aspx?Paged=TRUE&p_SortBehavior=0&p_Tarih=20060510%2021%3a00%3a00&p_FileLeafRef=160%20Seri%20No%27lu%20Devlet%20Memurlar%20Kanunu%20Genel%20Tebliğ%209fi%20edocx&p_ID=55&PageFirstRow=31&&View={1C8981FB-2DD8-4CA9-95D8-0BD40D358543}.

OGM İşletme ve Pazarlama Daire Başkanlığı'nın ilgili yetkililerinden Abant Orman İşletme Şefliğine ait 2018 yılı üretim harcama miktarları talep edilmiş, fakat yapılan araştırmalar sonucunda, orman işletme şefliği bazında ağaç türlerinin üretim maliyetlerinin kaydedilmediği görülmüştür. Bu sebepten, Abant Orman İşletme Şefliği'nin bağlı olduğu Bolu Orman İşletme Müdürlüğü'nün 2018 yılı üretim maliyet cetveli ile Abant Orman İşletme Şefliği'nin üretim maliyet cetvelinin benzer özellikler gösterdiği varsayılmış ve ORBİS sisteminden Bolu Orman İşletme Müdürlüğü bazında birim (m³) odun hammaddesinin kesme ve tomruklama, sürütme ve toplama, taşıma, istif ve yükleme giderleri temin edilerek üretim maliyeti hesaplama süreçlerinde dikkate alınmıştır.

Bolu Orman İşletme Müdürlüğü'nün 2018 yılı üretim maliyet cetvelinde yer alan bilgiler ağaç türlerine göre ayrılmamakta, birim (m³) başına iş kolu olarak verilmektedir. Bu durum, üretim maliyet hesaplamalarının bir diğer kısıtını oluşturmaktadır. Bundan dolayı, AGTP'nin odun üretimi sürecinde değerlendirilmesi durumunda yıllık alandan alınacak olan eta, Tablo 3.6'da verilen meşcere tiplerinin büyüklüğü ile Tablo 3.7'de verilen o meşcere türüne ait her bir yıllık ortalama kararlaştırılmış eta miktarının çarpılmasıyla elde edilmiştir. Daha sonrasında, elde edilen yıllık toplam eta miktarının Tablo 3.8'de gösterilen emval çeşitlerine göre miktarı (m³) bulunarak, miktarların o emval çeşidi maliyeti ile çarpılması sonucu, yıllık emval çeşitlerine göre toplam maliyet elde edilmiştir. Aynı zamanda, 288-Ek/1 Nolu Tebliğ'de belirtilen iş-zaman analizi ve ölçümleri dikkate alınarak AGTP'deki ormancılık sektörü için ortalama SZ (dk/m³) elde edilmiştir.⁵¹

Ormancılık faaliyetleri kapsamında değerlendirilen ve yöre halkına ek gelir imkânı sunan bakım masraflarının hesaplanmasında ise, öncelikli olarak AGTP içerisinde yer alan ağaç türlerinin ortalama idare süresi belirlenmiş ve bu süre 20'ye bölünmüştür (Orman amenajman planı süresi). AGTP içerisindeki toplam ormanlık alanın, 20'ye bölme işlemi sonucunda ortaya çıkan rakama bölünmesi sonucunda, bir amenajman planı süresince tensile konu olan alan (ha) büyüklüğü bulunmuştur. Abant Orman İşletme Şefliği verilerine göre, gençleştirilmiş orman sahalarında bir amenajman planı döneminde yapılan bakım süresi ağaç türlerine göre farklılık göstermekle birlikte ortalama 5 yıl ORBİS sisteminden elde edilmiştir. Bu veriler ve bilgiler

⁵¹https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Tebliğler/Forms/AllItems.aspx?Paged=TRUE&p_SortBehavior=0&p_Tarih=20060510%2021%3a00%3a00&p_FileLeafRef=160%20Seri%20No%27lu%20Devlet%20Memurlar%20Kanunu%20Genel%20Tebli%20c4%9fi%20edocx&p_ID=55&PageFirstRow=31&&View={1C8981FB-2DD8-4CA9-95D8-0BD40D358543}.

sonucunda, AGTP'deki ormanlık sahalarda, bir amenajman planı döneminde bakım faaliyetlerinden elde edilen gelirin hesaplanmasında aşağıdaki denklem elde edilmiştir.

$$Gelir = Ortalama bakım masrafı \left(\frac{TL}{ha} \right) * Tensil sahası (ha) * Bakım süresi$$

Bu denklemde, Abant Orman İşletme Şefliği bazında meydana gelen ortalama hektar başına bakım masrafı 550 TL ve bakım süresi ortalama 5 yıl olarak dikkate alınmıştır.⁵²

Yukarıda ifade edilen, odun üretimi süresince gerçekleştirilen bakım giderleri ile birlikte kesme ve tomruklama, sürütme ve toplama, taşıma, istif ve yükleme giderlerinin toplamı, AGTP'nin odun üretimine yönelik işletme ormanı olarak yönetilmesi durumunda yöre halkına sağlayacağı yıllık toplam gelir ortaya konulmuştur.

3.2.5. Turizm ve Ormanlık Faaliyetlerinin Karşılaştırılması

Çalışma alanı kapsamındaki işletmelerde hâlihazırda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde istihdam eden yöre halkı sayısı ve bu istihdam eden yöre halkının sağladığı gelirin hesaplanması için her üç anket verisi dikkate alınmıştır. Bu anket verilerine göre araştırma alanı kapsamında ikamet eden toplam personel sayısı ve bu personellerin yıllık toplam gelirleri ortaya konulmuş ve sonrasında, ormancılık faaliyetleri sonucu bir yıl içinde oluşan toplam gelir ve istihdam (adam/gün) ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmanın daha açıklayıcı olabilmesi için her iki sektör çalışanınin ortalama saatlik ücreti belirlenmiştir.

3.2.6. Araştırmanın Kısıtları

Çalışma kapsamında araştırmaya konu olan ve AGTP içerisinde yöre halkı tarafından faaliyet gösteren yerel işletmelerden yöresel ürün satış birimleri ve at-fayton işletmeleri sahipleri gerekli her türlü açıklamaların yapılmasına karşın anket çalışmasına katılım göstermek istememişlerdir. Katılım sağlayan işletme sahiplerinin de gelir ve gider bulgularına yönelik yöneltilen sorulara tutarsız cevap vermelerinden dolayı söz konusu işletme sahiplerinin net gelirleri üzerine herhangi bir bulgu elde edilememiştir. Bundan dolayı, yöresel ürün satış birimleri ve at-fayton işletmelerinin gelirlerine ilişkin bilgiler, ziyaretçilere yönelik yapılan anket formu içerisinde yer alan aktivitelere ilişkin sorulara verilen cevaplar aracılığıyla elde

⁵² Bolu Orman İşletme Müdürlüğü Abant Orman İşletme Şefliği, 2019.

edilmeye çalışılmıştır. Fakat araştırmanın bu bölümü sonunda da söz konusu işletme sahiplerinin sadece brüt gelirleri elde edilmiştir.

Araştırmanın kısıtları kapsamında değerlendirilecek bir diğer husus, çalışmanın şubat ve haziran ayları arasında gerçekleştirilmesidir. Bundan dolayı ziyaretçilerle yapılan anket çalışması sonucunda sadece söz konusu periyot içerisindeki deneklere ulaşılmış ve bu deneklere ait cevaplar yıl boyunca gelen ziyaretçilere genelleme yapılmıştır. Dolayısıyla, AGTP'ye gelen ziyaretçi profili, denekler çerçevesinde kısıtlı kalmıştır.

Çalışma alanı başlığı altında ifade edilen, çalışma kapsamındaki yerleşim yerlerine ait sosyoekonomik yapının tanıtılmasında, söz konusu yerleşim yerlerine ait bilgilerin ve net rakamların kayıtlı olmamasından dolayı söz konusu yerlerdeki nüfusun gelir ve istihdam oranlarına ülke geneline ait oranlar aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır.

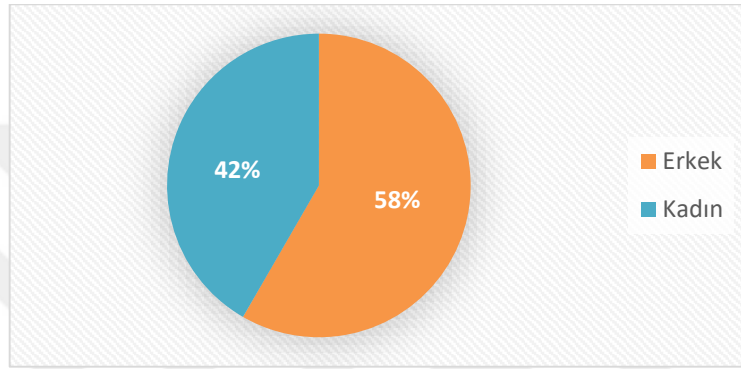
Çalışma kapsamında, turizm sektörü ile karşılaştırılması yapılan ormancılık sektörüne ait veriler AGTP için tutulmamaktadır. Bundan dolayı, AGTP içerisindeki orman servetinin ormancılık faaliyetleri kapsamında işletilmesi durumunda yöre halkına yaratacağı gelir ve istihdamın ölçülmesinde, AGTP'nin Abant Orman İşletme Şefliği ile benzer özellikler göstereceği varsayılmış ve gerekli bilgiler Abant Orman İşletme Şefliği'ne ait orman amenajman planı aracılığıyla elde edilmiştir. |

4. BULGULAR

4.1.ZİYARETÇİ PROFİLİNE İLİŞKİN BULGULAR

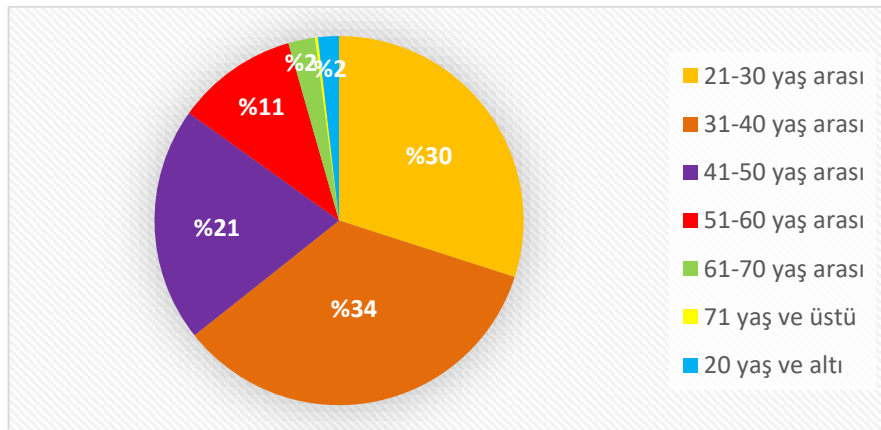
4.1.1.Ziyaretçilerin demografik özelliklerine ait bulgular

Araştırmaya katılım sağlayan ziyaretçilerin cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %58'lik bir oran ile erkek ziyaretçilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1: Deneklerin cinsiyet durumlarına göre dağılımları.

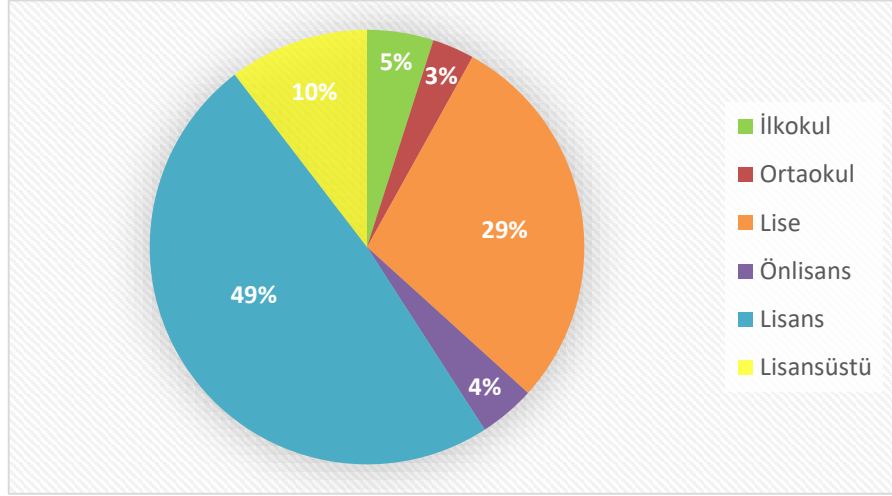
Şekil 4.2'de gösterilen ziyaretçilerin yaş dağılımları grafiğine göre, 20 yaş ve altı ziyaretçi oranı %2 (7 denek), 21-30 yaş arası ziyaretçi oranı %30 (115 denek), 31-40 yaş arası ziyaretçi oranı %34 (132 denek), 41-50 yaş arası ziyaretçi oranı %21 (79 denek), 51-60 yaş arası ziyaretçi oranı %11 (41 denek), 61-70 yaş arası ziyaretçi oranı %2'dir (9 denek). 70 yaş ve üstü ziyaretçi kapsamında ise sadece denek bulunmaktadır.

Şekil 4.2: Deneklerin yaşlarına göre dağılımları.

AGTP sınırları içerisinde ziyaretçilere yönelik yapılan anket sonuçlarına göre, deneklerin eğitim durumlarına ilişkin grafik Şekil 4.3'te verilmiştir.

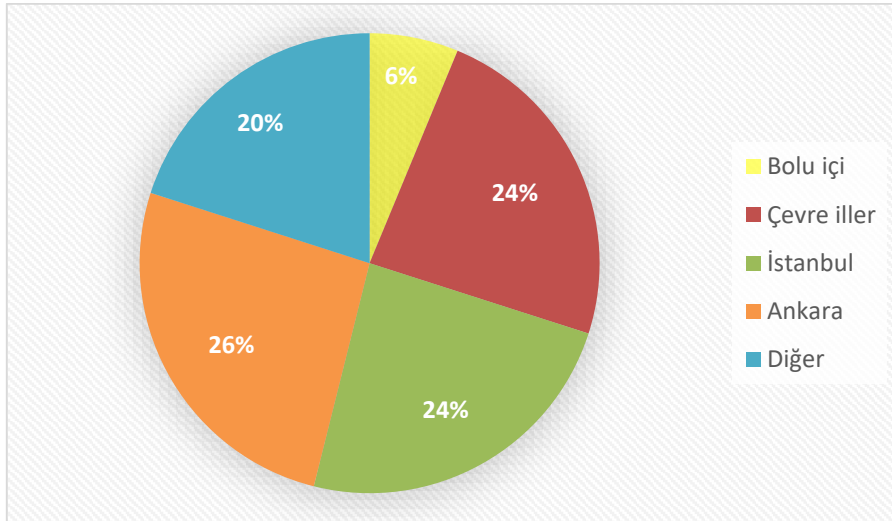

Şekil 4.3: Deneklerin eğitim durumuna göre oranları.

Şekil 4.3'te gösterildiği üzere, ziyaretçilerin %5'i ilkokul, %3'ü ortaokul, %29'u lise, %4'ü ön lisans, %49'u lisans ve %10'u lisansüstü mezundur. Bu sonuçlara göre, deneklerin %63'ünün eğitim düzeyi lise eğitim düzeyinin üstündedir.

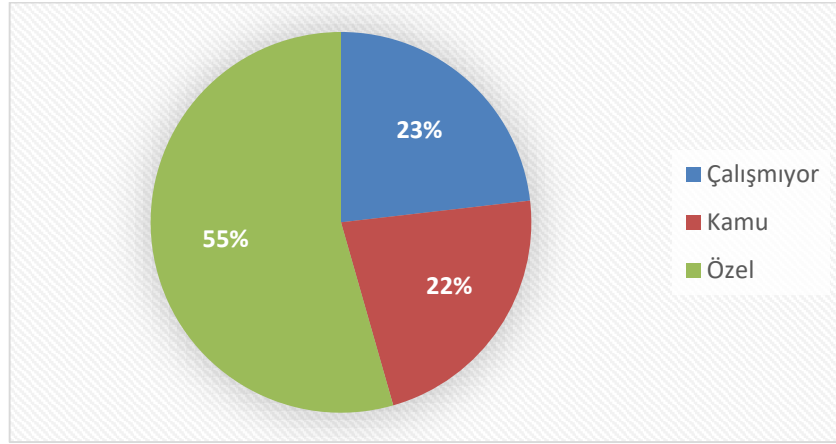
Ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilen anket formlarında yer alan ikamet yeri sorusuna cevap veren deneklerin ikamet yerlerine göre dağılımı Şekil 4.4'te gösterilmiştir.

Şekil 4.4: Deneklerin ikamet yerlerine göre oranları.

Şekil 4.4'ten deneklerin sadece %6'sının Bolu ili sınırları içerisinde, %24'ünün çevre illerde, %24'ünün İstanbul, %26'sının Ankara ve %20'sinin de diğer illerde ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Bu verilere göre en çok ziyaretçi Ankara, ardından İstanbul ve çevre iller kapsamında değerlendirilen Düzce, Sakarya ve Zonguldak illerinden gelmektedir.

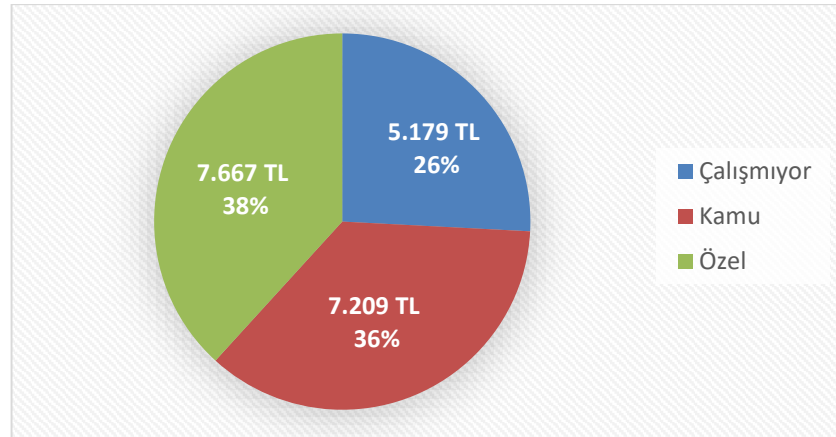
Ankete katılım sağlayan ziyaretçilerin iş durumlarına yönelik grafik Şekil 4.5'te verilmiştir.

Şekil 4.5: Deneklerin iş durumuna göre oranı.

Şekil 4.5 incelendiğinde, deneklerin %55'i özel sektör, %22'si kamu sektörü ve %23'ünün ise çalışmadığı görülmektedir. Yalnız, öğrencilerin "çalışmıyor" başlığı altında değerlendirildiği ve tüm denek sayısına oranla %6'lık bir değere sahip olduğu unutulmamalıdır.

Deneklerin iş durumlarına göre ortalama hanehalkı toplam gelirleri ve oranları Şekil 4.6'da gösterilmiştir.

Şekil 4.6: İş durumlarına göre ortalama hanehalkı toplam geliri ve oranları.

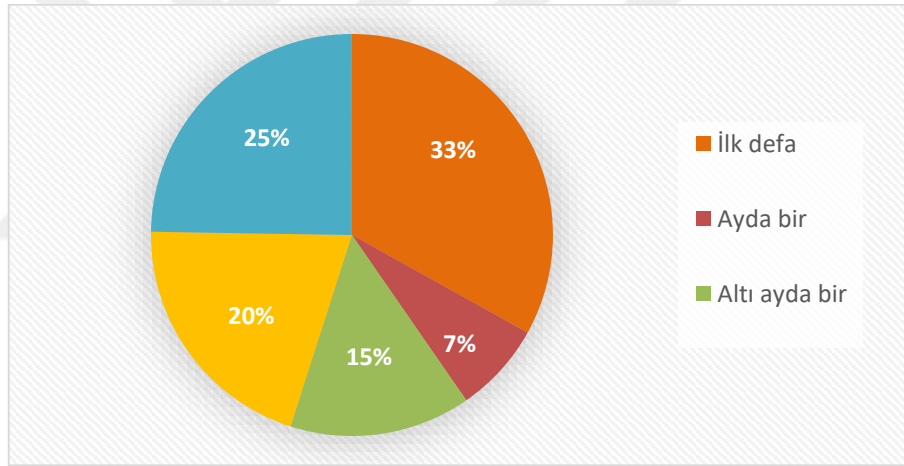
Deneklerin iş durumlarına göre cevap verdikleri aylık hanehalkı toplam gelir cevaplarının ortalamaları alındığında, özel sektörde çalışanlar aylık ortalama 7.667 TL ile %38'lik, kamu sektöründe çalışanlar aylık ortalama 7.209 TL ile %36'lık ve çalışmayan denekler ise aylık ortalama 5.179 TL ile %26'lık orana sahip olduğu görülmektedir (Şekil 4.4). Fakat "çalışmıyor" grubu içinde değerlendirilen öğrenciler ve ev hanımları, grup içerisinde yaklaşık %70'lik bir

değere sahiptir. Ayrıca, öğrencilerin aylık ortalama hanehalkı gelirleri 6.977 TL ve ev hanımlarının hanehalkı gelirleri ortalama 4.194 TL olarak elde edilmiştir.

4.1.2.Ziyaretçilerin Seyahat Niteliklerine İlişkin Bulgular

AGTP ziyaretçilerinin seyahat nitelikleri kapsamında anket verilerinden, alana geliş sıklığı, hangi ayların tercih edildiği, seyahatteki kişi sayısı ve yakınlığı, alana ulaşım türü, destinasyon sayısı, ulaşım bedel ve hizmet yeri, seyahat planını organize ederken bilgi edinilen kaynaklar ve organizasyon bilgileri verileri incelenmiş ve bu verilere ilişkin grafikler ve açıklamalarına bu başlık altında yer verilmiştir.

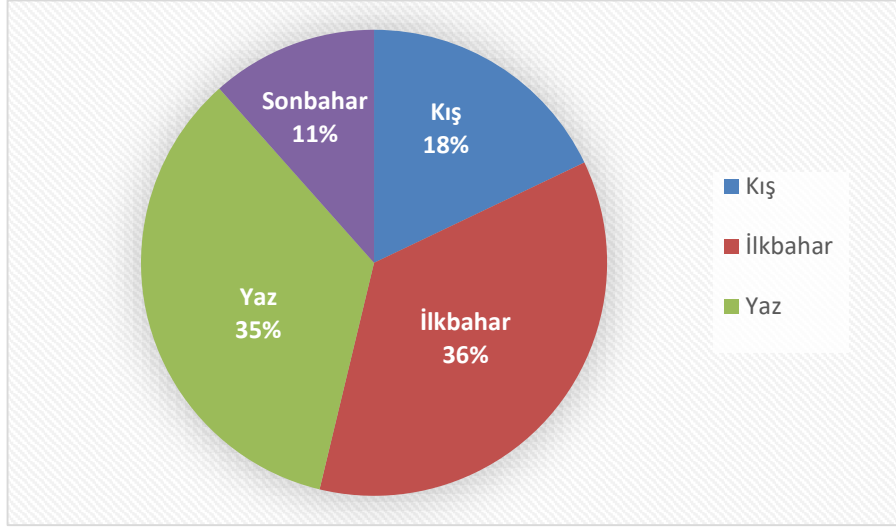
Araştırma kapsamında AGTP ziyaretçilerinden araştırmaya katılım sağlayanların korunana alana geliş sıklıklarını gösteren grafik Şekil 4.7’de gösterilmektedir.

Şekil 4.7: Deneklerin AGTP’ye geliş sıklıklarına göre oranları.

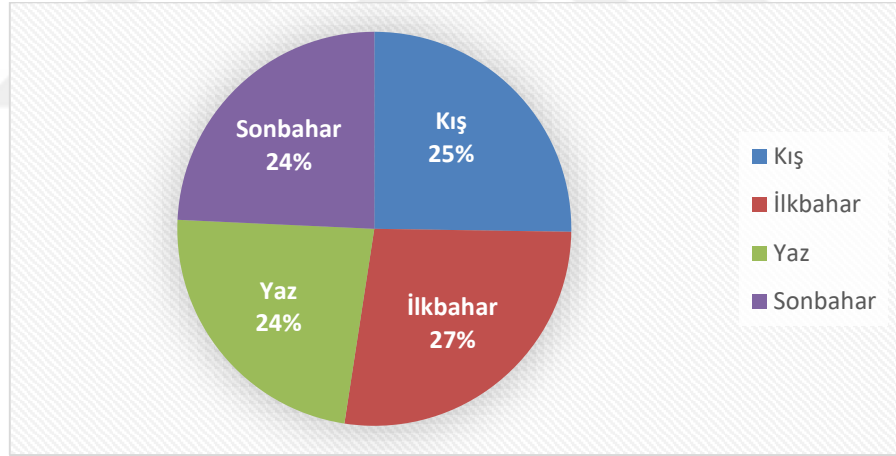
Anket araştırması sonuçlarına göre, AGTP’ye ilk defa gelen denek sayısı 127 olup tüm evren içerisinde %33’lük oranla en fazla sayıya sahiptir. Bir sonraki en fazla tercih edilen geliş sıklığı seçeneğini ise, %25’lik oranla bir yıldan fazla seçeneğidir (Şekil 4.7).

AGTP ziyaretçilerinin seyahat nitelikleri kapsamında değerlendirilen, deneklerin geliş sıklıklarına göre tercih ettikleri mevsimler Şekil 4.8, 4.9, 4.10, 4.11 ve 4.12’de verilmiştir.

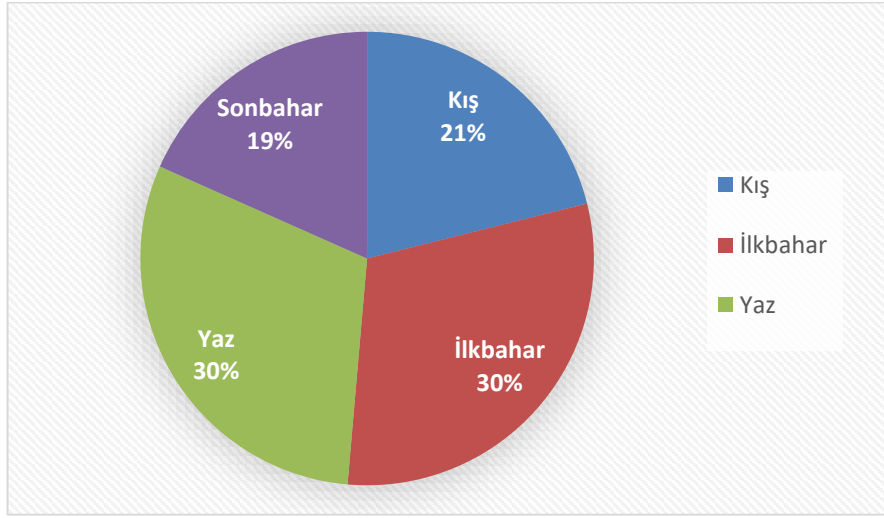
Şekil 4.8: Alana ilk defa gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.

Çalışma alanına ilk defa gelen ziyaretçilerin tercih ettikleri mevsimlere bakıldığında, kış mevsimi %18'lik, ilkbahar mevsimi %36'lık, yaz mevsimi %35'lik ve sonbahar mevsimi %11'lik bir oran dağılımı göstermektedir (Şekil 4.8).

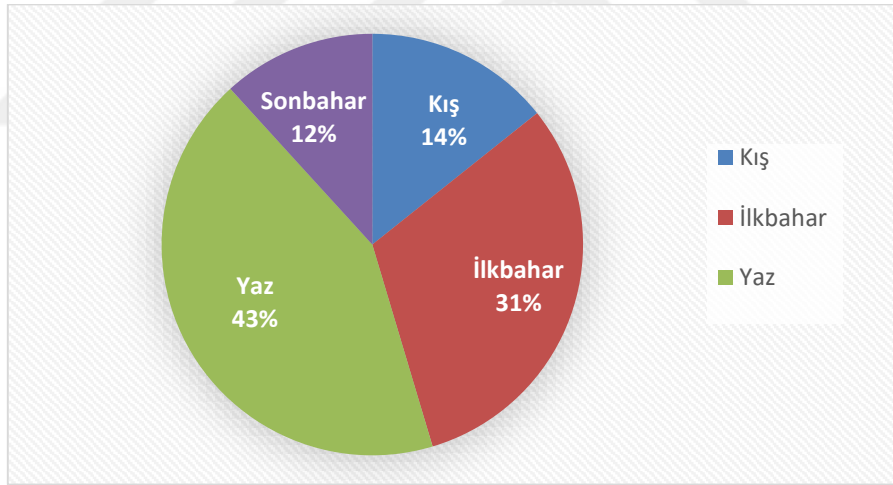
Şekil 4.9: Ayda bir gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.

Ayda bir alanı ziyaret eden denek sayısı 28 olup, bu deneklerin tercih ettikleri mevsimlere bakılacak olunursa, kış mevsimi %25'lik, ilkbahar mevsimi %27'lik, yaz ve sonbahar mevsimi %24'lük bir oran dağılımı göstermektedir (Şekil 4.9).

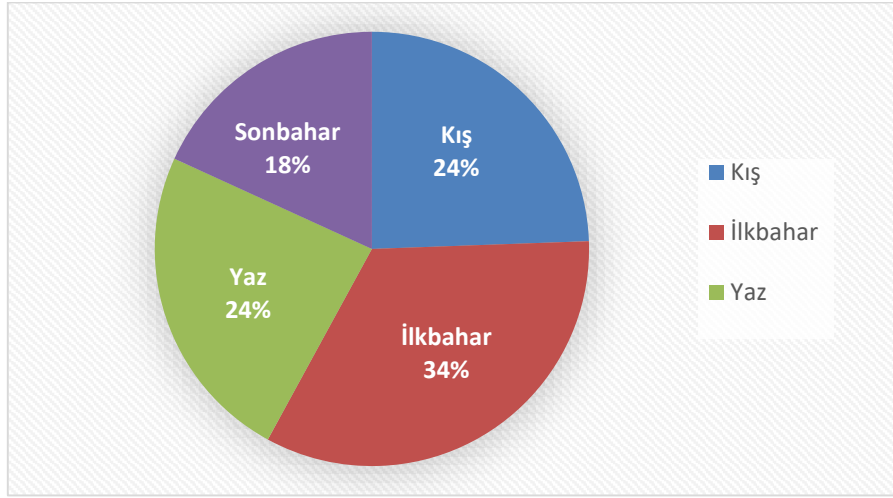
Şekil 4.10: Altı ayda bir gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.

AGTP'ye altı ayda bir geliş sıklığı gösteren deneklerin sayısı 56 olup tercih ettikleri mevsimlere bakıldığında, kış mevsimi %21'lik, sonbahar mevsimi %19'luk, ilkbahar ve yaz mevsimleri ise %30'luk bir oran dağılımı göstermektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.11: Yılda bir gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.

Çalışma alanına yılda bir geliş sıklığı gösteren deneklerin sayısı 78 olup tercih ettikleri mevsimlere bakıldığında, kış mevsimi %14'lük, ilkbahar mevsimi %31'lik, yaz mevsimi %43'lük ve sonbahar mevsimi %12'lik bir oran dağılımı göstermektedir (Şekil 4.11).

Şekil 4.12: Bir yıldan fazla süre ile gelen deneklerin tercih ettikleri mevsimlere göre oranları.

AGTP'yi bir yıldan daha fazla süre sıklığıyla ziyaret eden deneklerin sayısı 95 olup bu deneklerin tercih ettikleri mevsimlere bakıldığında, ilkbahar mevsimi %34'lük, sonbahar mevsimi %18'lik, kış ve yaz mevsimleri %24'lük bir oran dağılımı göstermektedir (Şekil 4.12).

Ziyaretçilerin demografik özellikleri arasında yer alan hanehalkı toplam geliri, yaş ve ikamet yerleri ile seyahat nitelikleri arasındaki ilişki Tablo 4.1, 4.2 ve 4.3 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.1: Geliş sıklığı değişkeni ile yaş değişkeni çapraz tablosu.

		Yaş Aralığı							Toplam
		20 yaş ve altı	21-30 yaş arası	31-40 yaş arası	41-50 yaş arası	51-60 yaş arası	61-70 yaş arası	71 yaş ve üstü	
İlk defa	Sayısı	2	42	41	24	12	5	1	127
	Geliş sıklığı içinde %	%1,6	%33,1	%32,3	%18,9	%9,4	%3,9	%0,8	%100,0
	Yaş içinde %	%28,6	%36,5	%31,1	%30,4	%29,3	%55,6	%100,0	%33,1
Toplamda %		%0,5	%10,9	%10,7	%6,3	%3,1	%1,3	%0,3	%33,1
Ayda bir	Sayısı	1	6	16	4	1	0	0	28
	Geliş sıklığı içinde %	%3,6	%21,4	%57,1	%14,3	%3,6	%0,0	%0,0	%100,0
	Yaş içinde %	%14,3	%5,2	%12,1	%5,1	%2,4	%0,0	%0,0	%7,3
Toplamda %		%0,3	%1,6	%4,2	%1,0	%0,3	%0,0	%0,0	%7,3
Geliş Sıklığı Altı ayda bir	Sayısı	1	24	17	10	4	0	0	56
	Geliş sıklığı içinde %	%1,8	%42,9	%30,4	%17,9	%7,1	%0,0	%0,0	%100,0
	Yaş içinde %	%14,3	%20,9	%12,9	%12,7	%9,8	%0,0	%0,0	%14,6
Toplamda %		%0,3	%6,3	%4,4	%2,6	%1,0	%0,0	%0,0	%14,6
Yılda bir	Sayısı	1	24	29	14	9	1	0	78
	Geliş sıklığı içinde %	%1,3	%30,8	%37,2	%17,9	%11,5	%1,3	%0,0	%100,0
	Yaş içinde %	%14,3	%20,9	%22,0	%17,7	%22,0	%11,1	%0,0	%20,3
Toplamda %		%0,3	%6,3	%7,6	%3,6	%2,3	%0,3	%0,0	%20,3
Bir yıldan fazla	Sayısı	2	19	29	27	15	3	0	95
	Geliş sıklığı içinde %	%2,1	%20,0	%30,5	%28,4	%15,8	%3,2	%0,0	%100,0
	Yaş içinde %	%28,6	%16,5	%22,0	%34,2	%36,6	%33,3	%0,0	%24,7
Toplamda %		%0,5	%4,9	%7,6	%7,0	%3,9	%0,8	%0,0	%24,7
Toplam	Sayısı	7	115	132	79	41	9	1	384
	Geliş sıklığı içinde %	%1,8	%29,9	%34,4	%20,6	%10,7	%2,3	%0,3	%100,0
	Yaş içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%1,8	%29,9	%34,4	%20,6	%10,7	%2,3	%0,3	%100,0

Tablo 4.1’de ifade edildiği üzere, deneklerin büyük bir çoğunluğunun yaş aralığı 20-40 yaş arasındaki ziyaretçiler oluşturmaktadır. Bunun yanında, %33,1’lik oran ile alanı ilk defa ziyaret eden ziyaretçiler en fazla orana sahiptir. Alanı ilk defa ziyaret eden ziyaretçiler içerisinde 20-50 yaş aralığındaki denekler yoğunluk göstermektedir.

Tablo 4.2: Geliş sıklığı değişkeni ile hanehalkı toplam geliri değişkeni çapraz tablosu.

		Hanehalkı Toplam Geliri					Toplam	
		5.000 TL ve altı	5.001-10.000 TL arası	10.001-15.000 TL arası	15.001-20.000 TL arası	20.001 TL ve üzeri		
Geliş Sıklığı	İlk defa	Sayısı	62	56	5	3	1	127
		Geliş sıklığı içinde %	%48,8	%44,1	%3,9	%2,4	%0,8	%100
		HHTG içinde %	%36,3	%32,9	%16,7	%30,4	%33,3	%33,1
		Toplamda %	%16,1	%14,6	%1,3	%0,8	%0,3	%33,1
	Ayda bir	Sayısı	17	10	1	0	0	28
		Geliş sıklığı içinde %	%60,7	%35,7	%3,6	%0,0	%0,0	%100,0
		HHTG içinde %	%9,9	%5,9	%3,3	%0,0	%0,0	%7,3
		Toplamda %	%4,4	%2,6	%0,3	%0,0	%0,0	%7,3
	Altı ayda bir	Sayısı	28	23	4	0	1	56
		Geliş sıklığı içinde %	%50,0	%41,1	%7,1	%0,0	%1,8	%100,0
		HHTG içinde %	%16,4	%13,5	%13,3	%0,0	%33,3	%14,6
		Toplamda %	%7,3	%6,0	%1,0	%0,0	%0,3	%14,6
	Yılda bir	Sayısı	37	31	6	3	1	78
		Geliş sıklığı içinde %	%47,4	%39,7	%7,7	%3,8	%1,3	%100,0
		HHTG içinde %	%21,6	%18,2	%20,0	%30,0	%33,3	%20,3
		Toplamda %	%9,6	%8,1	%1,6	%0,8	%0,3	%20,3
	Bir yıldan fazla	Sayısı	27	50	14	4	0	95
		Geliş sıklığı içinde %	%28,4	%52,6	%14,7	%4,2	%0	%100,0
		HHTG içinde %	%15,8	%29,4	%46,7	%40,0	%0	%24,7
		Toplamda %	%7,0	%13,0	%3,6	%1,0	%0	%24,7
Toplam	Sayısı	171	170	30	10	3	384	
	Geliş sıklığı içinde %	%44,5	%44,3	%7,8	%2,6	%0,8	%100,0	
	HHTG içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%44,5	%44,3	%7,8	%2,6	%0,8	%100,0	

Tablo 4.2’ye göre, hanehalkı toplam geliri 0-10.000 TL arasında olan deneklerin çoğunluğu oluşturduğu (%88,8) görülmektedir ve bu çoğunluğun içerisinde geliş sıklıklarına göre en fazla denek “ilk defa” geliş sıklığı içerisinde yoğunluk göstermektedir (%30,7). Ayrıca, AGTP’ye geliş sıklığı “bir yıldan fazla” olan denekler içerisinde %52’lik oran ile en fazla 5.000-10.000 TL hanehalkı geliri olan ziyaretçiler oluşturmaktadır.

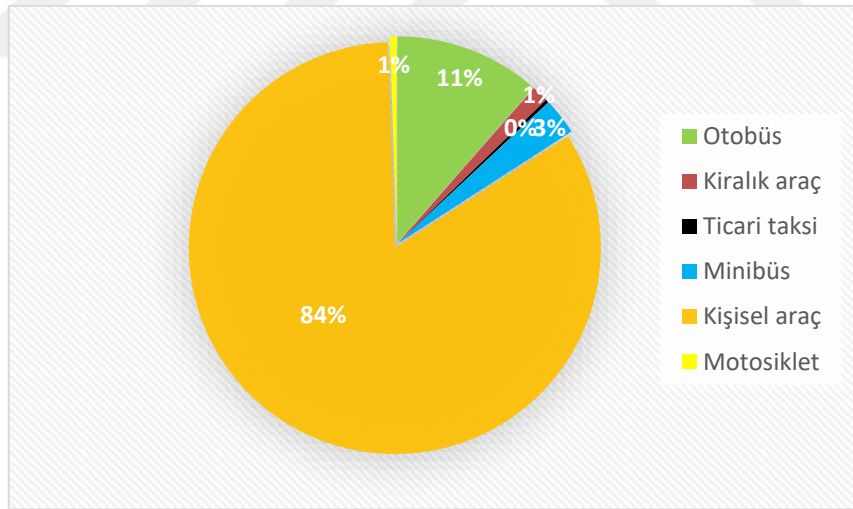
Tablo 4.3: İkamet yeri ile geliş sıklığı çapraz tablosu.

		Geliş sıklığı					Toplam	
		İlk defa	Ayda bir	Altı ayda bir	Yılda bir	Bir yıldan fazla		
İkamet Yeri	Bolu içi	Sayısı	0	10	7	5	2	24
		İkamet yeri içinde %	%0	%41,7	%29,2	%20,8	%8,3	%100
		Geliş sıklığı içinde %	%0	%35,7	%12,5	%6,4	%2,1	%6,3
		Toplamda %	%0	%2,6	%1,8	%1,3	%5	%6,3
	Çevre iller	Sayısı	3	17	32	30	9	91
		İkamet yeri içinde %	%3,3	%18,7	%35,2	%33,0	%9,9	%100
		Geliş sıklığı içinde %	%2,4	%60,7	%57,1	%38,5	%9,5	%23,7
		Toplamda %	%8	%4,4	%8,3	%7,8	%2,3	%23,7
	Ankara	Sayısı	42	0	5	19	34	100
		İkamet yeri içinde %	%42,0	%0	%5,0	%19,0	%34,0	%100
		Geliş sıklığı içinde %	%33,1	%0	%8,9	%24,4	%35,8	%26,0

	Toplamda %	%10,9	%0	%1,3	%4,9	%8,9	%26,0
İstanbul	Sayısı	35	1	7	18	31	92
	İkamet yeri içinde %	%38,0	%1,1	%7,6	%19,6	%33,7	%100
	Geliş sıklığı içinde %	%27,6	%3,6	%12,5	%23,1	%32,6	%24,0
	Toplamda %	%9,1	%3	%1,8	%4,7	%8,1	%24,0
Diğer	Sayısı	47	0	5	6	19	77
	İkamet yeri içinde %	%61,0	%0	%6,5	%7,8	%24,7	%100
	Geliş sıklığı içinde %	%37,0	%0	%8,9	%7,7	%20,0	%20,1
	Toplamda %	%12,2	%0	%1,3	%1,6	%4,9	%20,1
Toplam	Sayısı	127	28	56	78	95	384
	İkamet yeri içinde %	%33,1	%7,3	%14,6	%20,3	%24,7	%100
	Geliş sıklığı içinde %	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Toplamda %	%33,1	%7,3	%14,6	%20,3	%24,7	%100

Çalışma kapsamında denekler tarafından verilen cevaplarda, ayda bir geliş sıklığına göre çevre illerden (%60,7) ve Bolu içinden (%35,7) gelen deneklerin en fazla orana sahip olduğu görülmektedir. İkamet yeri itibariyle diğer seçeneği içerisinde yer alan denekler (%12,2) ise, AGTP'ye ilk defa gelen en fazla deneklerdir. Ankara ve İstanbul illerinden gelenler arasında, AGTP'ye ilk defa gelenlerin Ankara ilinde fazla olduğu, İstanbul ilinde ikamet edenlerin Ankara ilinde ikamet edenlere oranlara alana geliş sıklıklarının daha düzenli olduğu görülmektedir (Tablo 4.3).

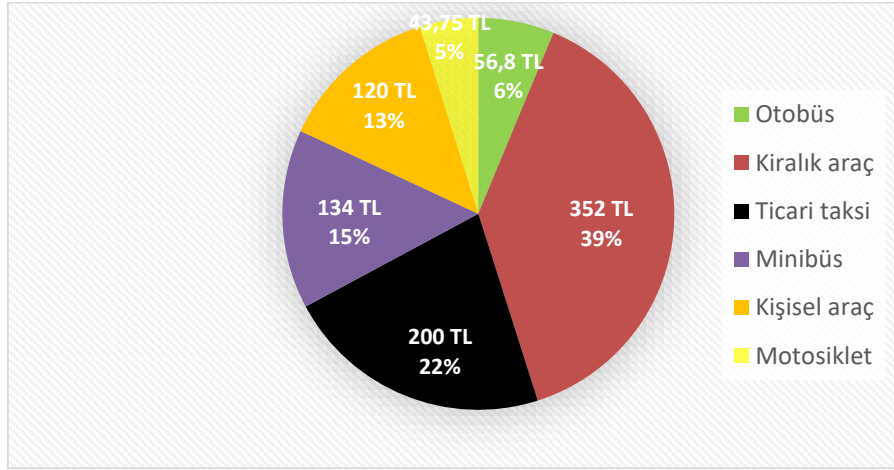
Ulaşım araç türlerine göre, ziyaretçi sayılarının oranları Şekil 4.13'te gösterilmiştir.

Şekil 4.13: Kullanılan ulaşım araç türüne göre ziyaretçi oranları.

Şekil 4.13'te görüldüğü üzere denekler en fazla %84'lük oranla kişisel araçlarıyla ve daha sonraki ilk tercih olarak %11'lik oranla otobüs vasıtasıyla alana ulaşım sağlamaktadırlar. Bu ulaşım araçlarının deneklere olan ortalama maliyetleri Şekil 4.14'te gösterilmiştir.

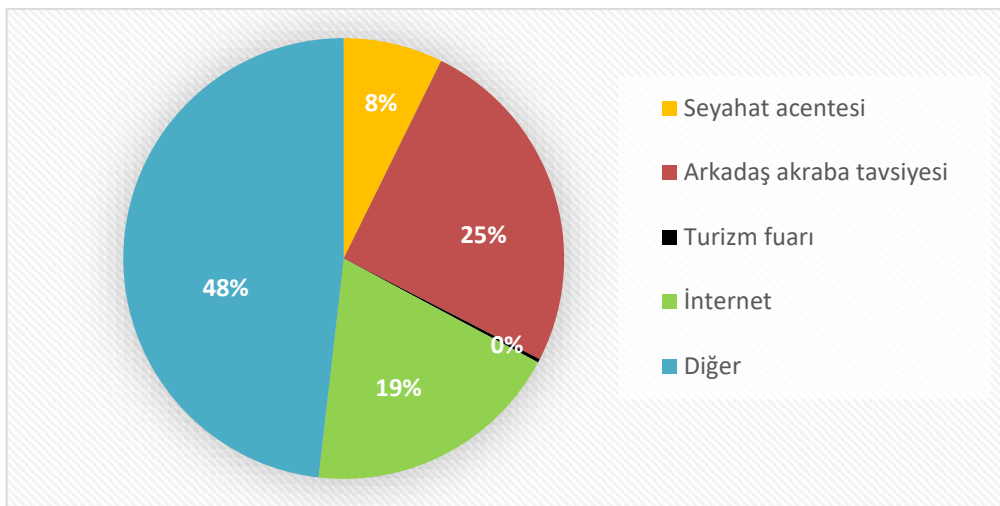

Şekil 4.14: Ulaşım araç türlerinin deneklere ortalama maliyetleri.

Şekil 4.14'te görüldüğü üzere denekler tarafından kullanılan ulaşım araçlarından en yüksek maliyetli olan araç türü ortalama 352 TL ile kiralık araç olup sonrasında ortalama 200 TL ile ticari taksi takip etmekte, en düşük maliyetli araç türü ise ortalama 43,75 TL ile motosiklet ve ardından ortalama 56,8 TL ile otobüs olarak seçilen ulaşım araç türü gelmektedir. Bu kapsamda, mesafe ve gün değişkenlerinin ulaşım maliyeti hesaplamalarında dikkate alınmadığı, genel olarak araç türleri başına yapılan ortalama ulaşım masraflarının dikkate alındığı unutulmamalıdır.

Deneklerin, korunan alana yönelik gerçekleştirdikleri seyahatleri organize ederken alan hakkında bilgi edindikleri kaynaklara ilişkin grafik Şekil 4.15'te gösterilmektedir.

Şekil 4.15: Denekler tarafından kullanılan bilgi kaynaklarının oranları.

Şekil 4.15'te görüldüğü üzere, denekler tarafından edinilen bilgi kaynaklarına bakıldığında en çok kullanılan bilgi kaynağının "diğer" (%48) seçeneği olduğu ve ardından "arkadaş-akraba

tavsiyesi” (%25) seçeneğinin geldiği görülmektedir. Bu bağlamda, bazı deneklerin alana ilişkin hâlihazırda bilgi sahibi olması, bilgi almak amacıyla başka bir kaynak kullanmamış olmaları durumunun “diğer” seçeneği altında değerlendirildiği unutulmamalıdır.

Alana ziyaret öncesi tercih edilen “bilgi kaynakları” ile deneklerin her bir demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “ikamet yeri” ile “cinsiyet” değişkenleri arasındaki ilişkiler Tablo 4.4 ve 4.5’te gösterilmiştir.

Tablo 4.4: Bilgi kaynağı ile ikamet yeri çapraz tablosu.

		İkamet Yeri					Toplam	
		Bolu içi	Çevre iller	Ankara	İstanbul	Diğer		
Bilgi Kaynağı	Seyahat acentesi	Sayısı	0	0	6	5	17	28
		Bilgi kaynağı içinde %	%0	%0	%21,4	%17,9	%60,7	%100
		İkamet yeri içinde %	%0	%0	%6,0	%5,4	%22,1	%7,3
		Toplamda %	%0	%0	%1,6	%1,3	%4,4	%7,3
	Arkadaş-akraba tavsiyesi	Sayısı	1	18	28	29	21	97
		Bilgi kaynağı içinde %	%1,0	%18,6	%28,9	%29,9	%21,6	%100
		İkamet yeri içinde %	%4,2	%19,8	%28,0	%31,5	%27,3	%25,3
		Toplamda %	%0,3	%4,7	%7,3	%7,6	%5,5	%25,3
	Turizm fuarı	Sayısı	0	0	0	0	1	1
		Bilgi kaynağı içinde %	%0	%0	%0	%0	%100	%100
		İkamet yeri içinde %	%0	%0	%0	%0	%1,3	%0,3
		Toplamda %	%0	%0	%0	%0	%0,3	%0,3
	Tv-gazete	Sayısı	0	0	0	0	0	0
		Bilgi kaynağı içinde %	%0	%0	%0	%0	%0	%0
		İkamet yeri içinde %	%0	%0	%0	%0	%0	%0
		Toplamda %	%0	%0	%0	%0	%0	%0
	İnternet	Sayısı	1	0	26	28	18	73
		Bilgi kaynağı içinde %	%1,4	%0	%35,6	%38,4	%24,7	%100
İkamet yeri içinde %		%4,2	%0	%26,0	%30,4	%23,4	%19,0	
Toplamda %		%0,3	%0	%6,8	%7,3	%4,7	%19,0	
Diğer	Sayısı	22	73	40	30	20	185	
	Bilgi kaynağı içinde %	%11,9	%39,5	%21,6	%16,2	%10,8	%100	
	İkamet yeri içinde %	%91,7	%80,2	%40,0	%32,6	%26,0	%48,2	
	Toplamda %	%5,7	%19,0	%10,4	%7,8	%5,2	%48,2	
Toplam	Sayısı	24	91	100	92	77	384	
	Bilgi kaynağı içinde %	%6,3	%27,3	%26,0	%24,0	%20,1	%100	
	İkamet yeri içinde %	%100	%100	%100	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%6,3	%23,7	%26,0	%24,0	%20,1	%100	

Tablo 4.4’te verilen çapraz tabloda, tv-gazete bilgi kaynağının hiçbir denek tarafından seçilmediği görülmektedir. En fazla tercih edilen bilgi kaynağı %48,2’lik oranla diğer seçeneğidir. Deneklerin bilgi kaynağı sorusuna verdikleri, “Ben daha öncesinde de biliyordum, herhangi bir bilgi kaynağına bakmama gerek yoktu. Çocukluğumdan beri alanı biliyorum, bilgi kaynağına gerek duymadım” cevapları diğer seçeneği içerisinde değerlendirildiği göz önüne alındığında, deneklerin bir kısmının (%48,2) alan hakkında daha öncesinde bilgi sahibi olduğu sonucuna varılmıştır. İkamet yeri diğer iller kapsamında değerlendirilen deneklerin seyahat acentelerini en fazla kullanan (%60,7) denekler olduğu, İstanbul’dan gelen deneklerin en fazla arkadaş-akraba tavsiyesiyle geldiği (%31,5) ve yine İstanbul’dan gelen deneklerin bilgi kaynağı aracı olarak interneti en fazla kullanan denekler (%38,4) olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5: Bilgi kaynağı ile cinsiyet değişkenleri çapraz tablosu.

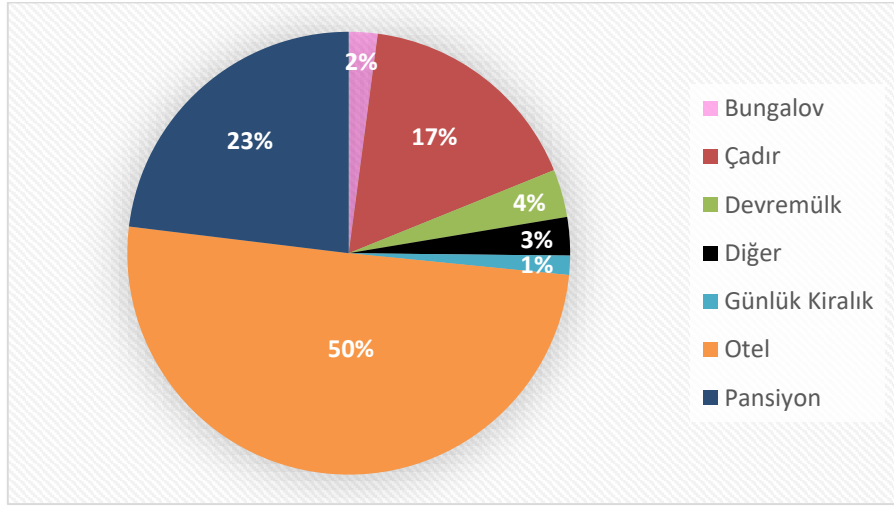
		Cinsiyet		Toplam	
		Kadın	Erkek		
Bilgi Kaynağı	Seyahat acentesi	Sayısı	24	4	28
		Bilgi kaynağı içinde %	%87,5	%14,3	%100
		Cinsiyet içinde %	%15,0	%1,8	%7,3
		Toplamda %	%6,3	%1	%7,3
	Arkadaş-akraba tavsiyesi	Sayısı	36	61	97
		Bilgi kaynağı içinde %	%37,1	%62,9	%100
		Cinsiyet içinde %	%22,5	%27,2	%25,3
		Toplamda %	%9,4	%15,9	%25,3
	Turizm fuarı	Sayısı	1	0	1
		Bilgi kaynağı içinde %	%100	%0	%100
		Cinsiyet içinde %	%0,6	%0	%0,3
		Toplamda %	%0,3	%0	%0,3
	Tv-gazete	Sayısı	0	0	0
		Bilgi kaynağı içinde %	%0	%0	%0
		Cinsiyet içinde %	%0	%0	%0
		Toplamda %	%0	%0	%0
	İnternet	Sayısı	28	45	73
		Bilgi kaynağı içinde %	%38,4	%61,6	%100
		Cinsiyet içinde %	%17,5	%20,1	%19,0
		Toplamda %	%7,3	%11,7	%19,0
	Diğer	Sayısı	71	114	185
	Bilgi kaynağı içinde %	%38,4	%61,6	%100	
	Cinsiyet içinde %	%44,4	%50,9	%48,2	
	Toplamda %	%18,5	%29,7	%48,2	
Toplam	Sayısı	160	224	384	
	Bilgi kaynağı içinde %	%41,7	%58,3	%100	
	Cinsiyet içinde %	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%41,7	%58,3	%100	

Tablo 4.5'te, deneklerin cinsiyetlerine ilişkin AGTP hakkında edindikleri bilgi kaynakları oranları yer almaktadır. Cevaplara göre, seyahat acentesinden yararlanan deneklerin cinsiyet dağılımına bakıldığında %87,5'lik oran ile kadınların erkeklere göre daha fazla tercih ettiği, diğer bilgi kaynaklarının hepsinde ise erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla öne çıktığı görülmektedir.

Araştırma boyunca her bir deneğe, "Yolculuğunuz süresince aracınız için herhangi bir ek hizmet almak zorunda kaldınız mı?" sorusu yöneltilmiş fakat evet cevabı alınmamıştır. Ayrıca, alan ziyaretini organize ederken hizmet alan denek sayısı 31 olup, organizasyon firmasına verilen günlük kişi başı ücret yaklaşık 182 TL olarak elde edilmiştir.

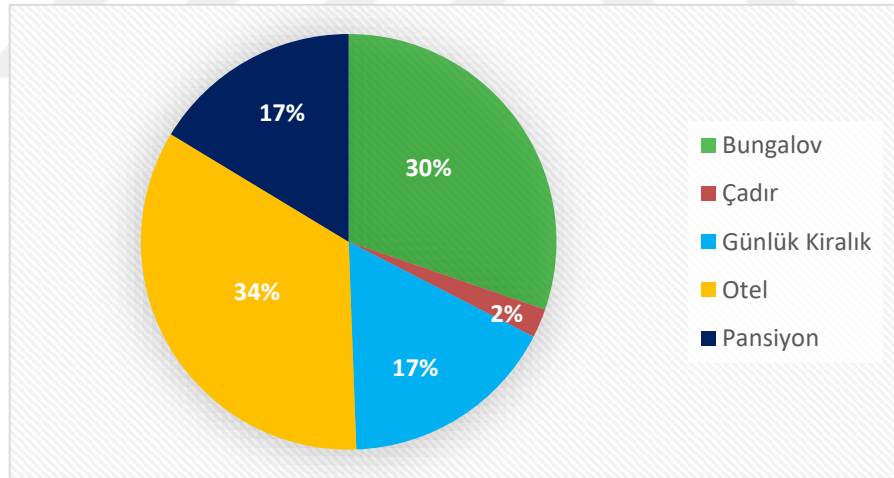
4.1.3.Ziyaretçilerin Konaklama ve Yeme-İçme Eğilimlerine İlişkin Bulgular

Anket çalışmasına katılım sağlayan ziyaretçilerden konaklama yapanların konaklama türlerine göre dağılımı Şekil 4.16'da gösterilmiştir.

Şekil 4.16: Deneklerin konaklama türlerine göre oranları.

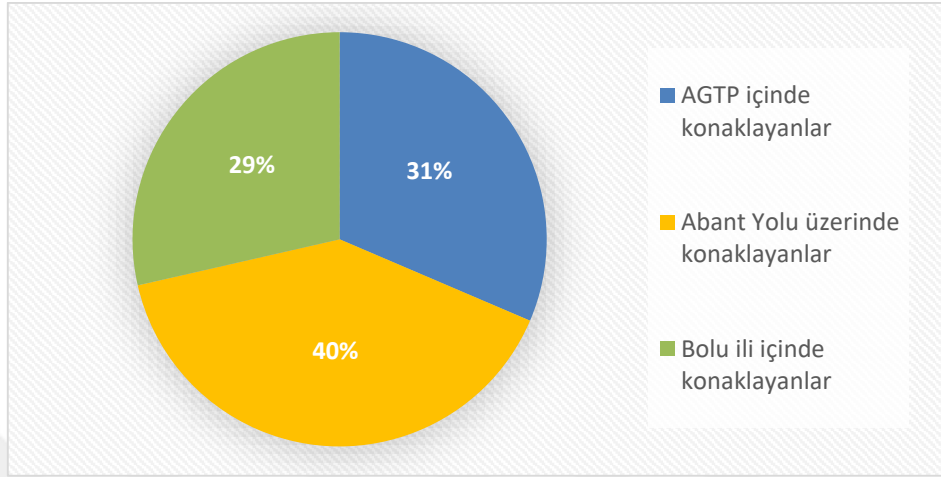
Anket çalışması kapsamında gözlenen 242 denek günübirlik ziyaretçi oldukları için konaklama faaliyetlerinde değerlendirmelere katılmamıştır. Diğer deneklerin konaklama türlerine göre dağılımına bakıldığında %50'lik oran ile en fazla otel türünde yoğunlaşmanın olduğu görülmektedir (Şekil 4.16).

Şekil 4.17: Konaklama türlerine ödenen ücret oranları.

Şekil 4.17'de, konaklama türlerine göre denekler tarafından ödenen ücret oranlarında görüldüğü üzere, %34'lük bir oranla otel konaklama tipine günlük ortalama 528 TL ödeme yapılmaktadır. Ayrıca, devre mülkte konaklayan deneklerin günlük konaklama bedeli olmadığından ve diğer seçeneğini seçen deneklerin hepsi, aile yakınında konakladığı için bedel hesabına katılmamıştır.

Geceleme yapan ziyaretçilerin konaklama yeri itibariyle oranları Şekil 4.18’de gösterilmektedir.

Şekil 4.18: Konaklama yerleri itibariyle ziyaretçi oranları.

Konaklama yeri olarak sınıflandırılan AGTP içi, Abant Yolu üzeri ve Bolu ili içi kategorilerine bakıldığında, %40’lık bir oranla en fazla konaklama yeri olarak Abant Yolu üzerinin tercih edildiği görülmektedir (Şekil 4.18).

Konaklama yapan deneklerin tercih ettikleri “konaklama yeri” ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “cinsiyet” ile “iş durumu” değişkenleri arasındaki ilişkiler Tablo 4.6 ve 4.7 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.6: Cinsiyet ile konaklama yeri değişkenleri çapraz tablosu.

		Konaklama yeri			Toplam	
		AGTP içi	Abant Yolu üzeri	Bolu içi		
Cinsiyet	Kadın	Sayısı	9	25	20	54
		Cinsiyet içinde %	%16,7	%46,3	%37,0	%100
		Konaklama yeri içinde %	%20,0	%46,6	%50,0	%38,3
	Erkek	Toplamda %	%6,4	%17,7	%14,2	%38,3
		Sayısı	36	31	20	87
		Cinsiyet içinde %	%41,4	%35,6	%23,0	%100
Toplam	Konaklama yeri içinde %	%80,0	%55,4	%50,0	%61,7	
	Toplamda %	%25,5	%22,0	%14,2	%61,7	
	Sayısı	45	56	40	141	
	Cinsiyet içinde %	%31,9	%39,7	%28,4	%100	
Toplam	Konaklama yeri içinde %	%100	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%31,9	%39,7	%28,4	%100	

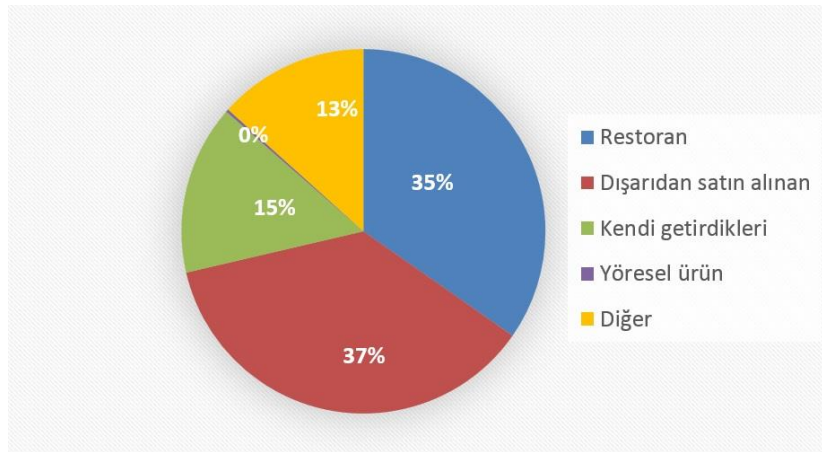
Deneklerin konaklama yerleri itibariyle cinsiyet dağılımlarına bakıldığında, AGTP içerisinde konaklama yapan deneklerin %80 oranla erkek bireylerden oluştuğu, Abant Yolu üzerindeki konaklama yerlerinde de yine %55 oranla erkek bireylerin ağırlıklı olduğu fakat Bolu içinde konaklayan deneklerin ise eşit ağırlıkta cinsiyet dağılımı gösterdiği Tablo 4.7’de görülmektedir.

Tablo 4.7: İş durumu ile konaklama yeri değişkenleri çapraz tablosu.

		Konaklama yeri			Toplam	
		AGTP içi	Abant Yolu üzeri	Bolu içi		
İş durumu	Özel sektör	Sayısı	34	38	15	87
		İş durumu içinde %	%39,1	%43,7	%17,2	%100
		Konaklama yeri içinde %	%75,6	%67,9	%37,5	%61,7
		Toplamda %	%24,1	%27,0	%10,6	%61,7
	Kamu sektörü	Sayısı	7	12	13	32
		İş durumu içinde %	%21,9	%37,5	%40,6	%100
		Konaklama yeri içinde %	%15,6	%21,4	%32,5	%22,7
		Toplamda %	%5,0	%8,5	%9,2	%22,7
	Çalışmıyor	Sayısı	4	6	12	22
İş durumu içinde %		%18,2	%27,3	%54,5	%100	
Konaklama yeri içinde %		%8,9	%10,7	%30,0	%15,6	
	Toplamda %	%2,8	%4,3	%8,5	%15,6	
Toplam	Sayısı	45	56	40	141	
	İş durumu içinde %	%31,9	%39,7	%28,4	%100	
	Konaklama yeri içinde %	%100	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%31,9	%39,7	%28,4	%100	

Deneklerin iş durumlarına göre, AGTP içerisinde, Abant Yolu üzerinde ve Bolu içerisinde en fazla konaklama yapan meslek grubu %75,6 oran ile özel sektör çalışanlarıdır. Kamu sektörü çalışanlarının konaklama yeri tercihleri ise, özel sektör çalışanları ve çalışmayanlara göre daha homojen bir dağılım oranına sahiptir. Çalışmayan seçeneği içerisinde değerlendirilen deneklerin en fazla tercih ettikleri konaklama yeri tercihi, Bolu içindeki konaklama yerleri oluşturmaktadır (Tablo 4.7).

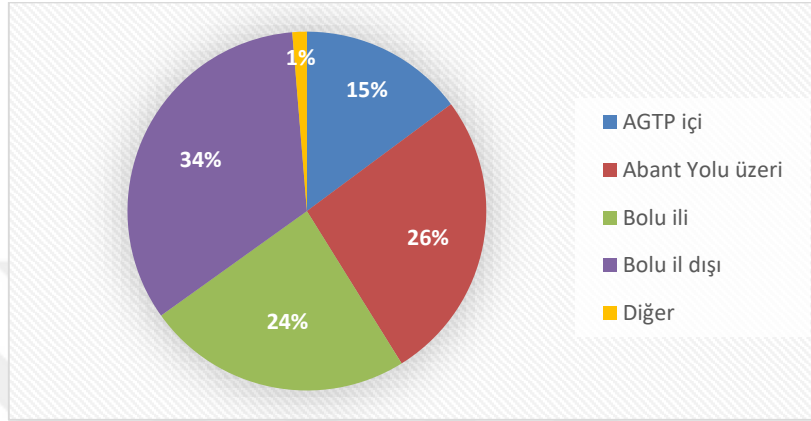
Araştırmaya katılan ziyaretçilerin tercih ettikleri yeme-içme kategorilerine ilişkin bilgi Şekil 4.19’da gösterilmiştir.

Şekil 4.19: Yeme-içme kategorilerine göre ziyaretçi oranları.

Korunan alana olan ziyaretleri süresince yeme-içme ihtiyaçlarını dışarıdan satın aldığı ürünler ile karşılayan denekler %37’lik oranla en fazla sayıya sahiptir (Şekil 4.19). Bu kapsamda değerlendirilen “yöresel ürün”, ziyaretçiler tarafından yeme-içme ihtiyaçlarını gidermek için tercih edilmemektedir. Ayrıca, paket programlar dâhilinde alanı ziyaret eden veya otelde

konaklayıp yeme-içme ihtiyaçları için herhangi bir başka seçeneği kullanmayan denekler “diğer” seçeneği kapsamında değerlendirmeye katılmıştır.

Araştırmaya katılmayı kabul eden ziyaretçilerin yeme-içme ihtiyaçlarını temin ettikleri yerler Şekil 4.20’de gösterilmektedir.

Şekil 4.20: Yeme-içme temin yerlerine göre ziyaretçi oranları.

Şekil 4.20’de, yeme-içme ihtiyaçlarını temin ettikleri yerler itibariyle sınıflandırılan deneklerin oranlarına bakıldığında %34’lük oranla Bolu il dışı seçeneğinin en fazla olduğu görülmektedir. Bu kapsamda anket verileri detaylı incelenmiş ve yeme-içme ihtiyaçlarını Bolu il dışından temin eden ziyaretçilerin çoğunlukla İstanbul ve Ankara’dan gelen günübirlik ziyaretçiler olduğu sonucuna varılmıştır. İkinci olarak en fazla temin edilen yer ise %26’lık oranla Abant Yolu üzeri olmaktadır.

Her bir deneğin tercih ettiği “yeme-içme temin yeri” ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “ikamet yeri, eğitim durumu, hanehalkı toplam geliri, iş durumu ve seyahatteki kişi sayısı” değişkenleri arasındaki ilişkiler Tablo 4.8, 4.9, 4.10, 4.11 ve 4.12 aracılığıyla açıklanmıştır.

Tablo 4.8: İkamet yeri ile yeme-içme yeri değişkenleri çapraz tablosu.

İkamet Yeri	Bolu içi	Sayısı	Yeme-içme temin yeri				Toplam
			AGTP içi	Abant Yolu üzeri	Bolu içi	Bolu il dışı	
		24	2	5	17	0	24
		İkamet yeri içinde %	%8,3	%20,8	%70,8	%0	%100
		Yeme-içme yeri içinde %	%3,5	%4,9	%17,7	%0	%6,3
		Toplamda %	%0,5	%1,3	%4,4	%0	%6,3

Tablo 4.11 (devam): İkamet yeri ile yeme-içme yeri değişkenleri çapraz tablosu.

		Yeme-içme temin yeri				Toplam	
		AGTP içi	Abant Yolu üzeri	Bolu içi	Bolu il dışı		
İkamet Yeri	Çevre iller	Sayısı	4	15	18	54	91
		İkamet yeri içinde %	%4,4	%16,5	%19,8	%59,3	%100
		Yeme-içme yeri içinde %	%7,0	%14,7	%18,8	%41,9	%23,7
		Toplamda %	%1,0	%3,9	%4,7	%14,1	%23,7
	Ankara	Sayısı	19	34	18	29	100
		İkamet yeri içinde %	%19,0	%34,0	%18,0	%29,0	%100
		Yeme-içme yeri içinde %	%33,3	%33,3	%18,8	%22,5	%26,0
		Toplamda %	%4,9	%8,9	%4,7	%7,6	%26,0
	İstanbul	Sayısı	18	31	21	22	92
		İkamet yeri içinde %	%19,6	%33,7	%22,8	%23,9	%100
		Yeme-içme yeri içinde %	%31,6	%30,4	%21,9	%17,1	%24,0
		Toplamda %	%4,7	%8,1	%5,5	%5,7	%24,0
Diğer	Sayısı	14	17	22	24	77	
	İkamet yeri içinde %	%18,2	%22,1	%28,6	%31,2	%100	
	Yeme-içme yeri içinde %	%24,6	%16,7	%22,9	%18,6	%20,1	
	Toplamda %	%3,6	%4,4	%5,7	%6,3	%20,1	
Toplam	Sayısı	57	102	96	129	384	
	İkamet yeri içinde %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100	
	Yeme-içme yeri içinde %	%100	%100	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100	

Tablo 4.8’de gösterildiği üzere, yeme-içme yeri olarak AGTP içi ve Abant Yolu üzerini tercih eden denekler %33,3’lük oran ile Ankara ilinden gelen deneklerden oluşmaktadır. Bolu ili içini en fazla tercih edenler ise %22,9’luk oran ile diğer illerden gelen deneklerdir. Yeme-içme yeri olarak Bolu il dışını en fazla tercih edenler ise, %41,9’luk oranlarıyla çevre illerden (Düzce, Sakarya, Zonguldak) gelen denekler oluşturmaktadır.

Tablo 4.9: Eğitim durumu ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.

		Yeme-içme temin yeri				Toplam	
		AGTP içi	Abant Yolu üzeri	Bolu içi	Bolu il dışı		
Eğitim Durumu	İlkokul	Sayısı	0	1	4	14	19
		Eğitim içinde %	%0	%5,3	%21,1	%73,7	%100
		Yeme-içme yeri içinde %	%0	%1,0	%4,2	%10,9	%4,9
		Toplamda %	%0	%0,3	%1,0	%3,6	%4,9
	Ortaokul	Sayısı	1	1	3	7	12
		Eğitim içinde %	%8,3	%8,3	%25,0	%58,3	%100
		Yeme-içme yeri içinde %	%1,8	%1,0	%3,1	%5,4	%3,1
		Toplamda %	%0,3	%0,3	%0,8	%1,8	%3,1
	Lise	Sayısı	10	15	36	49	110
		Eğitim içinde %	%9,1	%13,6	%32,7	%44,5	%100
		Yeme-içme yeri içinde %	%17,5	%14,7	%37,5	%38,0	%28,6
		Toplamda %	%2,6	%3,9	%9,4	%12,8	%28,6
Ön lisans	Sayısı	2	3	5	6	16	
	Eğitim içinde %	%12,5	%18,8	%31,3	%37,5	%100	
	Yeme-içme yeri içinde %	%3,5	%2,9	%5,2	%4,7	%4,2	
	Toplamda %	%0,5	%0,8	%1,3	%1,6	%4,2	
Lisans	Sayısı	32	72	39	44	187	
	Eğitim içinde %	%17,1	%38,5	%20,9	%23,5	%100	
	Yeme-içme yeri içinde %	%56,1	%70,6	%40,6	%34,1	%48,7	
	Toplamda %	%8,3	%18,8	%10,2	%11,5	%48,7	
Lisansüstü	Sayısı	12	10	9	9	40	
	Eğitim içinde %	%30,0	%25,0	%22,5	%22,5	%100	
	Yeme-içme yeri içinde %	%21,1	%9,8	%9,4	%7,0	%10,4	
	Toplamda %	%3,1	%2,6	%2,3	%2,3	%10,4	
Toplam	Sayısı	57	102	96	129	384	
	Eğitim içinde %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100	
	Yeme-içme yeri içinde %	%100	%100	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100	

Eğitim durumlarına göre, AGTP sınırları içerisinde, Abant Yolu üzerinde ve Bolu ili sınırları içerisinde yer alan yeme-içme yerlerini sırasıyla en fazla %56,1, %70,6 ve %40,6 oranları ile

lisans mezunu olan denekler kullanılmaktadır. Fakat Bolu il dışı seçeneğini %38,0'lık oran ile lise mezunları daha ağırlıklı olarak tercih etmektedir. Lisans mezunlarının %38,5 ile en fazla Abant Yolu üzerindeki ve lisansüstü mezunların da %30,0 ile en fazla AGTP içerisindeki yeme-içme yerlerini tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 4.9).

Tablo 4.10: Hanehalkı toplam geliri ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Temin Yeri				Toplam	
		AGTP içi	Abant Yolu Üzeri	Bolu İçi	Bolu İl Dışı		
Hanehalkı Toplam Geliri	5.000 TL ve altı	Sayısı	16	25	49	81	171
		HHTG içinde %	%9,4	%14,6	%28,7	%47,4	%100,0
		Yeme-içme yeri içinde %	%28,1	%24,5	%51,0	%62,8	%44,5
		Toplamda %	%4,2	%6,5	%12,8	%21,1	%44,5
	5.001-10.000 TL arası	Sayısı	27	62	40	41	170
		HHTG içinde %	%15,9	%36,5	%23,5	%24,1	%100,0
		Yeme-içme yeri içinde %	%47,4	%60,8	%41,7	%31,8	%44,3
		Toplamda %	%7,0	%16,1	%10,4	%10,7	%44,3
	10.001-15.000 TL arası	Sayısı	8	13	3	6	30
		HHTG içinde %	%26,7	%43,3	%10,0	%20,0	%100,0
		Yeme-içme yeri içinde %	%14,0	%12,7	%3,1	%4,7	%7,8
		Toplamda %	%2,1	%3,4	%0,8	%1,6	%7,8
	15.001-20.000 TL arası	Sayısı	4	2	3	1	10
		HHTG içinde %	%40,0	%20,0	%30,0	%10,0	%100,0
		Yeme-içme yeri içinde %	%7,0	%2,0	%3,1	%0,8	%2,6
		Toplamda %	%1,0	%0,5	%0,8	%0,3	%2,6
	20.001 TL ve üzeri	Sayısı	2	0	1	0	3
		HHTG içinde %	%66,7	%0	%33,3	%0	%100,0
		Yeme-içme yeri içinde %	%3,5	%0	%1,0	%0	%0,8
		Toplamda %	%0,5	%0	%0,3	%0	%0,8
Toplam	Sayısı	57	102	96	129	384	
	HHTG içinde %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100,0	
	Yeme-içme yeri içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100,0	

HHTG: Hanehalkı toplam geliri.

Hanehalkı toplam geliri 5.000 TL ve altı olan deneklerin %76,1'i "yeme-içme temin yeri" olarak çalışma alanı dışını (Bolu içi ve Bolu il dışı) tercih ettikleri görülmektedir. Hanehalkı toplam geliri 5.001-10.000 TL arası olan deneklerin "yeme-içme temin yeri" olarak tercih ettikleri yer %52,4 oran ile çalışma alanı içidir (AGTP içi ve Abant Yolu üzeri). Hanehalkı toplam geliri arttıkça "yeme-içme temin yeri" olarak tercih edilen yerin AGTP'ye yakınlığının da arttığı Tablo 4.10'da görülmektedir.

Tablo 4.11: İş durumu ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Temin Yeri				Toplam	
		AGTP içi	Abant Yolu Üzeri	Bolu İçi	Bolu İl Dışı		
İş Durumu	Özel Sektör	Sayısı	36	59	50	64	209
		İş durumu içinde %	%17,2	%28,2	%23,9	%30,6	%100,0
		Yeme-içme yeri içinde %	%63,2	%57,8	%52,1	%49,6	%54,4
		Toplamda %	%9,4	%15,4	%13,0	%16,7	%54,4

Tablo 4.11 (devam): İş durumu ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.

		Yeme-içme Temin Yeri				Toplam	
		AGTP içi	Abant Yolu Üzeri	Bolu İçi	Bolu İl Dışı		
İş Durumu	Kamu Sektörü	Sayısı	10	26	27	23	86
		İş durumu içinde %	%11,6	%30,2	%31,4	%26,7	%100,0
		Yeme-içme yeri içinde %	%17,5	%25,5	%28,1	%17,8	%22,4
	Toplamda %	%2,6	%6,8	%7,0	%6,0	%22,4	
	Çalışmıyor	Sayısı	11	17	19	42	89
		İş durumu içinde %	%12,4	%19,1	%21,3	%47,2	%100,0
Yeme-içme yeri içinde %		%19,3	%16,7	%19,8	%32,6	%23,2	
Toplamda %	%2,9	%4,4	%4,9	%10,9	%23,2		
Toplam	Sayısı	57	102	96	129	384	
	İş durumu içinde %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100,0	
	Yeme-içme yeri içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100,0	

Tablo 4.11'e göre, özel sektör çalışanlarının %30,6'sı yeme-içme ihtiyaçlarını temin ettikleri yer olarak "Bolu il dışını", kamu sektörü çalışanlarının %31,4'ünün "Bolu içini" ve herhangi bir sektörde çalışmayan deneklerin %47,2'sinin ise "Bolu il dışını" yeme-içme temin yeri olarak en fazla oranla tercih ettikleri görülmektedir. Yeme-içme temin yeri olarak "AGTP içini" en fazla oran ile tercih eden deneklerin iş durumuna bakıldığında ise %63,2'lik oran ile özel sektör çalışanları oluşturmaktadır.

Tablo 4.12: Seyahatteki kişi sayısı ile yeme-içme temin yeri değişkenleri çapraz tablosu.

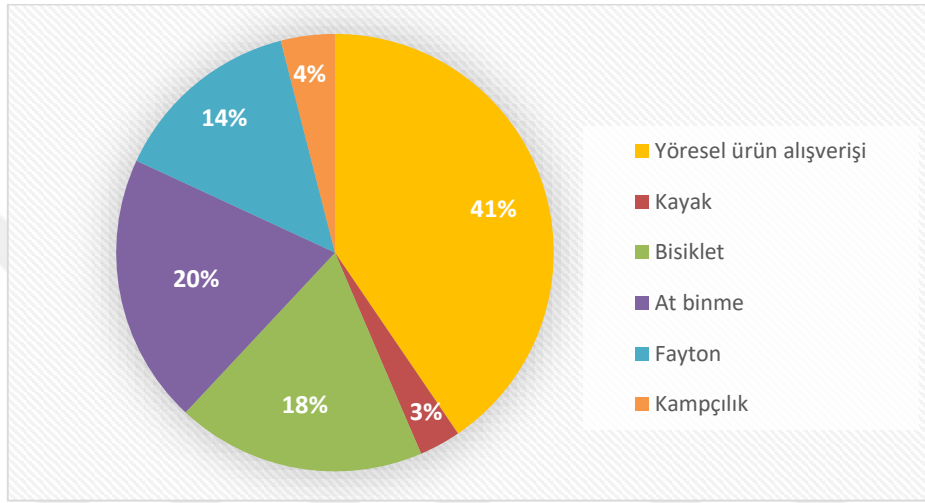
		Yeme-içme Temin Yeri				Toplam
		AGTP içi	Abant Yolu Üzeri	Bolu İçi	Bolu İl Dışı	
Yalnız	Sayısı	3	2	3	0	8
	Seyahatteki kişi sayısı içinde %	%37,5	%25,0	%37,5	%0	%100,0
	Yeme-içme yeri içinde %	%5,3	%2,0	%3,1	%0	%2,1
Toplamda %	%0,8	%0,5	%0,8	%0	%44,5	
2 kişi	Sayısı	16	23	18	11	68
	Seyahatteki kişi sayısı içinde %	%23,5	%33,8	%26,5	%16,2	%100,0
	Yeme-içme yeri içinde %	%28,1	%22,5	%18,8	%8,5	%17,7
Toplamda %	%4,2	%6,0	%4,7	%2,9	%17,7	
3 kişi	Sayısı	11	33	19	27	90
	Seyahatteki kişi sayısı içinde %	%12,2	%36,7	%21,1	%30,0	%100,0
	Yeme-içme yeri içinde %	%19,3	%32,4	%19,8	%20,9	%23,4
Toplamda %	%2,9	%8,6	%4,9	%7,0	%23,4	
4 kişi	Sayısı	10	30	21	29	90
	Seyahatteki kişi sayısı içinde %	%11,1	%33,3	%23,3	%32,2	%100,0
	Yeme-içme yeri içinde %	%17,5	%29,4	%21,9	%22,5	%23,4
Toplamda %	%2,6	%7,8	%5,5	%7,6	%23,4	
5 kişi ve üzeri	Sayısı	17	14	35	62	128
	Seyahatteki kişi sayısı içinde %	%13,3	%10,9	%27,3	%48,4	%100,0
	Yeme-içme yeri içinde %	%29,8	%13,7	%36,5	%48,1	%33,3
Toplamda %	%4,4	%3,6	%9,1	%16,1	%33,3	
Toplam	Sayısı	57	102	96	129	384
	Seyahatteki kişi sayısı içinde %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100,0
	Yeme-içme yeri içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%14,8	%26,6	%25,0	%33,6	%100,0

Seyahatteki kişi sayısı yalnız ve 2 kişi olan deneklerin yeme-içme temin yeri olarak sırasıyla %62,5 ve %57,3 oranlar ile çalışma alanı içerisindeki yerleri tercih ettikleri ve seyahatteki kişi sayısının 3 ve üzeri olduğu deneklerde ise yeme-içme temin yeri olarak çalışma alanı dışını

(seyahatteki kişi sayısı 3 olan denekler için %51,1, 4 olan denekler için %55,4 ve 5 ve üzeri olan denekler için %75,7) tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 4.12).

4.1.4.Ziyaretçilerin Katılım Gösterdikleri Aktivitelere İlişkin Bulgular

AGTP içerisinde sunulan aktivite türlerine göre deneklerin tercih oranları Şekil 4.21’de gösterilmektedir.

Şekil 4.21: Denekler tarafından tercih edilen aktivitelerin oranı.

Şekil 4.21’de gösterilen grafikte görüldüğü üzere, çalışmaya katılım sağlayan ziyaretçilerin AGTP sınırları içerisinde sunulan aktivitelere katılma oranlarında %41’lik oran ile yöresel ürün alışverişi ön plana çıkmaktadır. İkinci olarak en fazla tercih edilen aktivite ise %20’lik oran ile at binme faaliyetidir. %3’lük oranla en az tercih edilen aktivite ise kayak aktivitesidir.

“Yöresel ürün alışverişi” aktivitesini tercih eden deneklerin demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “medeni durum, yaş, ikamet yeri ve hanehalkı toplam geliri” değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.13, 4.14, 4.15 ve 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.13: Medeni durum ile yöresel ürün aktivitesi değişkenleri çapraz tablosu.

		Yöresel ürün aktivitesi		Toplam	
		Hayır	Evet		
Medeni Durum	Bekâr	Sayısı	106	25	131
		Medeni durum içinde %	%80,9	%19,1	%100
		Yöresel ürün içinde %	%42,1	%18,9	%34,1
	Evlî	Toplamda %	%27,6	%6,5	%34,1
		Sayısı	146	107	253
		Medeni durum içinde %	%57,7	%42,3	%100
Toplam	Yöresel ürün içinde %	%57,9	%81,1	%65,9	
	Toplamda %	%38,0	%27,9	%65,9	
	Sayısı	252	132	384	
	Medeni durum içinde %	%65,6	%34,4	%100	
	Yöresel ürün içinde %	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%65,6	%34,4	%100	

Tablo 4.13'te görüldüğü üzere, bekâr deneklerin %19,1'i yöresel ürün aktivitesini tercih ederken bu oran evli deneklerde %42,3 olarak görülmektedir. Aynı zamanda, yöresel ürün aktivitesini tercih edenlerin tüm denek sayısına oranı %34,4 olup bu oranın %81,1'ini evli denekler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Tablo 4.13'e göre, evli olan denekler bekâr olan deneklere kıyasla daha fazla yöresel ürün aktivitesini tercih etme eğilimi göstermektedirler.

Tablo 4.14: Yöresel ürün aktivitesi ile yaş değişkenleri çapraz tablosu.

		Yaş Aralığı						Toplam		
		20 yaş ve altı	21-30 yaş arası	31-40 yaş arası	41-50 yaş arası	51-60 yaş arası	61-70 yaş arası		71 yaş ve üstü	
Yöresel Ürün Aktivitesi	Hayır	Sayısı	6	90	84	47	21	3	1	252
		Yöresel Ürün içinde %	%2,4	%35,7	%33,3	%18,7	%8,3	%1,2	%0,4	%100,0
		Yaş içinde %	%85,7	%78,3	%63,6	%59,5	%51,2	%33,3	%100,0	%65,6
	Toplamda %	%1,6	%23,4	%21,9	%12,2	%5,5	%0,8	%0,3	%65,6	
	Evet	Sayısı	1	25	48	32	20	6	0	132
		Yöresel Ürün içinde %	%0,8	%18,9	%36,4	%24,2	%15,2	%4,5	%0,0	%100,0
Yaş içinde %		%14,3	%21,7	%36,4	%40,5	%48,8	%66,7	%0,0	%34,4	
Toplamda %	%0,3	%6,5	%12,5	%8,3	%5,2	%1,6	%0,0	%34,4		
Toplam	Sayısı	7	115	132	79	41	9	1	384	
	Yöresel Ürün içinde %	%1,8	%29,9	%34,4	%20,6	%10,7	%2,3	%0,3	%100,0	
	Yaş içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%1,8	%29,9	%34,4	%20,6	%10,7	%2,3	%0,3	%100,0	

Çalışmaya katılım sağlayan deneklerin %65,6'sının “yöresel ürün alışverişi” aktivitesini tercih etmediği Tablo 4.14'te görülmektedir. Bununla birlikte “20 yaş ve altı” ile “21-30 yaş arası” deneklerin sırasıyla %85,7 ve %78,3 oranlar ile söz konusu aktiviteyi tercih etmedikleri ve bu oranların, aktivitenin tercih edilmeme oranınının (%65,6) üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Sadece “61-70 yaş arası” deneklerin %66,7'sinin yöresel ürün alışverişi aktivitesini tercih ettikleri ve diğer tüm yaş gruplarındaki deneklerin çoğunluğunun aktiviteyi tercih etmedikleri görülmektedir.

Tablo 4.15: İkamet yeri ile yöresel ürün aktivitesinin çapraz tablosu.

		Yöresel ürün aktivitesi		Toplam
		Hayır	Evet	
Bolu içi	Sayısı	19	5	24
	İkamet yeri içinde %	%79,2	%20,8	%100
	Yöresel ürün içinde %	%7,5	%3,8	%6,3
	Toplamda %	%4,9	%1,3	%6,3
Çevre iller	Sayısı	72	19	91
	İkamet yeri içinde %	%79,1	%20,9	%100
	Yöresel ürün içinde %	%28,6	%14,4	%23,7
	Toplamda %	%18,8	%4,9	%23,7
İkamet Yeri	Sayısı	63	37	100
	İkamet yeri içinde %	%63,0	%37,0	%100,0
	Yöresel ürün içinde %	%25,0	%28,0	%26,0
	Toplamda %	%16,4	%9,6	%26,0
İstanbul	Sayısı	54	38	92
	İkamet yeri içinde %	%58,7	%41,3	%100,0
	Yöresel ürün içinde %	%21,4	%28,8	%24,0
	Toplamda %	%14,1	%9,9	%24,0
Diğer	Sayısı	44	33	77
	İkamet yeri içinde %	%57,1	%42,9	%100,0
	Yöresel ürün içinde %	%17,5	%25,0	%20,1
	Toplamda %	%11,5	%8,6	%20,1
Toplam	Sayısı	252	132	384
	İkamet yeri içinde %	%65,6	%34,4	%100
	Yöresel ürün içinde %	%100	%100	%100
	Toplamda %	%65,6	%34,4	%100

Tablo 4.15’te yöresel ürün aktivitesinin ikamet yerleri itibariyle tercih oranları gösterilmektedir. Bu kapsamda, ikamet yerlerine göre %28,8’lik oranla en fazla İstanbul ilinden gelen deneklerin yöresel ürün aktivitesini kullandıkları görülmektedir. Ayrıca, Bolu ili (%79,2) ve çevre illerden (%79,1) gelen denekler, kendi ikamet türü içinde yöresel ürün aktivitesini en az kullanan denekleri oluşturmaktadır.

Tablo 4.16: Yöresel ürün aktivitesi ile hanehalkı toplam geliri değişkenleri çapraz tablosu.

		Hanehalkı Toplam Geliri					Toplam	
		5.000 TL ve altı	5.001-10.000 TL arası	10.001-15.000 TL arası	15.001-20.000 TL arası	20.001 TL ve üzeri		
Yöresel Ürün Aktivitesi	Hayır	Sayısı	121	104	20	6	1	127
		Yöresel ürün içinde %	%48,0	%41,3	%7,9	%2,4	%0,4	%100
		HHTG içinde %	%70,8	%61,2	%66,7	%60,0	%33,3	%65,6
	Toplamda %		%31,5	%27,1	%5,2	%1,6	%0,3	%65,6
	Evet	Sayısı	50	66	10	4	2	132
		Yöresel ürün içinde %	%37,9	%50,0	%7,6	%3,0	%1,5	%100,0
HHTG içinde %		%29,2	%38,8	%33,3	%40,0	%66,7	%34,4	
Toplamda %		%13,0	%17,2	%2,6	%1,0	%0,5	%34,4	
Toplam	Sayısı	171	170	30	10	3	384	
	Yöresel ürün içinde %	%44,5	%44,3	%7,8	%2,6	%0,8	%100,0	
	HHTG içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%44,5	%44,3	%7,8	%2,6	%0,8	%100,0	

Tablo 4.16’ya göre, hanehalkı toplam geliri 10.001-15.000 TL arasında olan denekler haricinde, hanehalkı toplam gelirindeki artışa paralel olarak “yöresel ürün alışverişi” aktivitesini tercih etme eğiliminde de artış gözlenmektedir.

“Bisiklet” aktivitesini tercih eden deneklerin demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “yaş” ile “ikamet yeri” değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.17 ve 4.18 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.17: Bisiklet aktivitesi ile yaş aralığı değişkenleri çapraz tablosu.

		Yaş Aralığı						Toplam		
		20 yaş ve altı	21-30 yaş arası	31-40 yaş arası	41-50 yaş arası	51-60 yaş arası	61-70 yaş arası		71 yaş ve üstü	
Bisiklet Aktivitesi	Hayır	Sayısı	4	94	111	69	36	9	1	324
		Bisiklet içinde %	%1,2	%29,0	%34,3	%21,3	%11,1	%2,8	%0,3	%100,0
		Yaş içinde %	%57,1	%81,7	%84,1	%87,3	%87,8	%100,0	%100,0	%84,4
	Toplamda %		%1,0	%24,5	%28,9	%18,0	%9,4	%2,3	%0,3	%84,4
	Evet	Sayısı	3	21	21	10	5	0	0	60
		Bisiklet içinde %	%5,0	%35,0	%35,0	%16,7	%8,3	%0,0	%0,0	%100,0
Yaş içinde %		%42,9	%18,3	%15,9	%12,7	%12,2	%0,0	%0,0	%15,6	
Toplamda %		%0,8	%5,5	%5,5	%2,6	%1,3	%0,0	%0,0	%15,6	
Toplam	Sayısı	7	115	132	79	41	9	1	384	
	Bisiklet içinde %	%1,8	%29,9	%34,4	%20,6	%10,7	%2,3	%0,3	%100,0	
	Yaş içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%1,8	%29,9	%34,4	%20,6	%10,7	%2,3	%0,3	%100,0	

Bisiklet aktivitesini tercih etmeyen denekler %84,4 oran ile çoğunlukta olmakla birlikte “20 yaş ve altı” deneklerin diğer yaş gruplarına göre en fazla oran (%42,9) ile bisiklet aktivitesini tercih

ettikleri ve yaşın artışına paralel olarak tercih etme eğiliminde dūřuř yaşandığı Tablo 4.17’de gōsterilmektedir.

Tablo 4.18: İkamet yeri ile bisiklet aktiviteleri değişkenleri çapraz tablosu.

		Bisiklet aktivitesi		Toplam	
		Hayır	Evet		
İkamet Yeri	Bolu içi	Sayısı	24	0	24
		İkamet yeri içinde %	%100	%0	%100
		Bisiklet içinde %	%7,4	%0	%6,3
		Toplamda %	%6,3	%0	%6,3
	evre iller	Sayısı	82	9	91
		İkamet yeri içinde %	%90,1	%9,9	%100
		Bisiklet içinde %	%25,3	%15,0	%26,6
		Toplamda %	%21,4	%2,3	%26,6
	Ankara	Sayısı	80	20	100
		İkamet yeri içinde %	%80,0	%20,0	%100,0
		Bisiklet içinde %	%24,7	%33,3	%26,0
		Toplamda %	%20,8	%5,2	%26,0
	İstanbul	Sayısı	74	18	92
		İkamet yeri içinde %	%80,4	%19,6	%100,0
		Bisiklet içinde %	%22,8	%30,0	%24,0
		Toplamda %	%19,3	%4,7	%24,0
Diğer	Sayısı	64	13	77	
	İkamet yeri içinde %	%83,1	%16,9	%100,0	
	Bisiklet içinde %	%19,8	%21,7	%20,1	
	Toplamda %	%16,7	%3,4	%20,1	
Toplam	Sayısı	324	60	384	
	İkamet yeri içinde %	%84,4	%15,6	%100	
	Bisiklet içinde %	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%84,4	%15,6	%100	

Çalışma kapsamında verilen cevaplara gōre, bisiklet aktivitesini kullanan denek oranı %15,6 olup, en fazla Ankara ilinden gelen denekler tarafından kullanılmıştır. Bunun yanında, Bolu ili içinden gelen denekler tarafından bisiklet aktivitesinin kullanılmadığı Tablo 4.18’de gōr÷lmektedir.

“At binme” aktivitesini tercih eden deneklerin demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “cinsiyet, iş durumu ve hanehalkı toplam geliri” değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.19, 4.20 ve 4.21 aracılığıyla gōsterilmiřtir.

Tablo 4.19: At binme aktivitesi ile cinsiyet değişkenleri çapraz tablosu.

		Cinsiyet		Toplam	
		Kadın	Erkek		
At Binme	Hayır	Sayısı	141	178	319
		At binme içinde %	%44,2	%55,8	%100
		Cinsiyet içinde %	%88,1	%79,5	%83,1
		Toplamda %	%36,7	%46,4	%83,1
	Evet	Sayısı	19	46	65
		At binme içinde %	%29,2	%70,8	%100
		Cinsiyet içinde %	%11,9	%20,5	%16,9
		Toplamda %	%4,9	%12,0	%16,9
Toplam	Sayısı	160	224	384	
	At binme içinde %	%41,7	%58,3	%100	
	Cinsiyet içinde %	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%41,7	%58,3	%100	

Deneklerin tercih etme oranlarına gōre “at binme” aktivitesi %16,9’luk bir oran ile tercih edilmektedir. Tercih eden deneklerin cinsiyet dağılımlarına bakıldığında ise, %70,8’lik oran ile erkek denekler kadın deneklere gōre daha fazla tercih etme eğilimi gōstermektedir (Tablo 4.19).

Tablo 4.20: İş durumu ile at binme aktivitesi çapraz tablosu.

		At binme aktivitesi		Toplam	
		Hayır	Evet		
İş Durumu	Özel sektör	Sayısı	166	43	209
		İş durumu içinde %	%79,4	%20,6	%100
		At binme içinde %	%52,0	%66,2	%54,4
		Toplamda %	%43,2	%11,2	%54,4
	Kamu sektörü	Sayısı	74	12	86
		İş durumu içinde %	%86,0	%14,0	%100
		At binme içinde %	%23,2	%18,5	%22,4
		Toplamda %	%19,3	%3,1	%22,4
	Çalışmıyor	Sayısı	79	10	89
İş durumu içinde %		%88,8	%11,2	%100	
At binme içinde %		%24,8	%15,4	%23,2	
	Toplamda %	%20,6	%2,6	%23,2	
Toplam	Sayısı	319	65	384	
	İş durumu içinde %	%83,1	%16,9	%100	
	At binme içinde %	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%83,1	%16,9	%100	

Tablo 4.20'deki, deneklerin iş durumlarına bakıldığında, %66,2'lik oran ile özel sektör çalışanları ilk sırada gelmektedir. Bunun yanında, söz konusu faaliyeti tercih etmeyen denek sayılarına bakıldığında da yine özel sektör çalışanları %52,0 oran ile öne çıkmaktadır.

Tablo 4.21: At binme aktivitesi ile hanehalkı toplam geliri değişkenleri çapraz tablosu.

		Hanehalkı Toplam Geliri					Toplam		
		5.000 TL ve 5.001-10.000 TL		10.001-15.000 TL	15.001-20.000 TL	20.001 TL ve üzeri			
		altı	arası	arası	arası				
At Binme	Hayır	Sayısı	145	143	20	9	2	319	
		At binme içinde %	%45,5	%44,8	%6,3	%2,8	%0,6	%100	
		HHTG içinde %	%84,8	%84,1	%66,7	%90,0	%66,7	%83,1	
			Toplamda %	%37,8	%37,2	%5,2	%2,3	%83,1	%83,1
			Sayısı	26	27	10	1	1	65
Evet	At binme içinde %	%40,0	%41,5	%15,4	%1,5	%1,5	%100,0		
	HHTG içinde %	%15,2	%15,9	%33,3	%10,0	%10,0	%16,9		
		Toplamda %	%6,8	%7,0	%2,6	%0,3	%0,3	%16,9	
		Sayısı	171	170	30	10	3	384	
Toplam	At binme içinde %	%44,5	%44,3	%7,8	%2,6	%0,8	%100,0		
	HHTG içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0		
		Toplamda %	%44,5	%44,3	%7,8	%2,6	%0,8	%100,0	

HHTG: Hanehalkı toplam geliri.

“At binme” aktivitesini tercih eden deneklerin hanehalkı toplam geliri dağılımına bakıldığında, hanehalkı toplam geliri “5.000 TL ve altı” olan deneklerin %40,0 ile en fazla orana sahip olduğu ve hanehalkı toplam gelirindeki artışa paralel olarak söz konusu aktivitenin tercih edilme oranında azalış meydana geldiği (hanehalkı toplam geliri 5.001-10.000 TL olanlar için %41,5, 10.001-15.000 TL olanlar için %15,4, 15.001-20.000 TL olanlar için %1,5) Tablo 4.21’de gösterilmiştir.

“Kampçılık” aktivitesini tercih eden deneklerin demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “cinsiyet” ile “medeni durum” değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.22 ve 4.23 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.22: Cinsiyet ile kampçılık aktiviteleri çapraz tablosu.

			Kampçılık aktivitesi		Toplam
			Hayır	Evet	
Cinsiyet	Kadın	Sayısı	159	1	160
		Cinsiyet içinde %	%99,4	%0,6	%100
		Kampçılık içinde %	%42,9	%7,7	%41,7
	Toplamda %	%41,4	%0,3	%41,7	
	Erkek	Sayısı	212	12	224
		Cinsiyet içinde %	%94,6	%5,4	%100
Kampçılık içinde %		%57,1	%92,3	%58,3	
Toplamda %	%55,2	%3,1	%58,3		
Toplam	Sayısı	371	13	384	
	Cinsiyet içinde %	%96,6	%3,4	%100	
	Kampçılık içinde %	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%96,6	%3,4	%100	

Deneklerin büyük bir çoğunluğu tarafından (%96,6) kampçılık aktivitesi tercih edilmemiş olsa da tercih eden deneklerin cinsiyet dağılımına bakıldığında %92,3'lük bir oran ile erkek deneklerin tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 4.22).

Tablo 4.23: Medeni durum ile kampçılık aktivitesi değişkenleri çapraz tablosu.

			Kampçılık aktivitesi		Toplam
			Hayır	Evet	
Medeni Durum	Bekâr	Sayısı	123	8	131
		Medeni durum içinde %	%93,9	%6,1	%100
		Kampçılık içinde %	%33,2	%61,5	%34,1
	Toplamda %	%32,0	%2,1	%34,1	
	Evli	Sayısı	248	5	253
		Medeni durum içinde %	%98,0	%2,0	%100
Kampçılık içinde %		%66,8	%38,5	%65,9	
Toplamda %	%64,6	%1,3	%65,9		
Toplam	Sayısı	371	13	384	
	Medeni durum içinde %	%96,6	%3,4	%100	
	Kampçılık içinde %	%100	%100	%100	
	Toplamda %	%96,6	%3,4	%100	

Tablo 4.22 ve Tablo 4.23'te gösterildiği üzere, kampçılık aktivitesi yüksek bir oran ile denekler tarafından tercih edilmemekle birlikte tercih eden deneklerin medeni durumlarına bakıldığında bu oran bekâr denekler üzerinde (%61,5) yoğunluk göstermektedir.

4.2.ZİYARETÇİ HARCAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR

AGTP ziyaretçilerininin harcama yaptıkları kalemler genel olarak ulaşım, konaklama, yeme-içme ve faaliyetler olarak sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda, deneklerin her bir harcama kalemine ait tutara ilişkin verdikleri cevaplar ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmıştır. Öncelikle, deneklerin “ulaşım masrafları” ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “ geliş tarihi, ikamet yeri ve iş durumu” değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.24, 4.25 ve 4.26 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.24: Çalışma alanına geliş tarihi ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.

		Ulaşım Masrafları					Toplam
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri	
Geliş Tarihi	Sayısı	168	22	0	0	0	190
	Geliş tarihi içinde %	%88,4	%11,6	%0,0	%0,0	%0,0	%100
	Ulaşım masrafları içinde %	%52,3	%40,0	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
	Toplamda %	%43,8	%5,7	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
Hafta sonu	Sayısı	153	33	5	2	1	194
	Geliş tarihi içinde %	%78,9	%17,0	%2,6	%1,0	%0,5	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%47,7	%60,0	%100,0	%100,0	%10,0	%50,5
	Toplamda %	%39,8	%8,6	%1,3	%0,5	%0,3	%50,5
Toplam	Sayısı	321	55	5	2	1	384
	Geliş tarihi içinde %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0

Çalışma alanına hafta içi gelen denek sayısı hafta sonu gelen denek sayısına göre daha fazladır. Fakat hafta içi ve hafta sonu günlük ortalama ziyaretçi sayısı olarak düşünüldüğünde hafta sonu gelen ziyaretçi sayısı daha fazla olarak görülmektedir ($190/2 > 194/5$). Tablo 4.24'e göre, hafta içi gelen deneklerin yaptıkları ulaşım masrafları toplam ulaşım masraflarının %50,5'ini ve hafta sonu gelen deneklerin ulaşım masrafları ise toplam ulaşım masraflarının %49,5'ini oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca, en düşük ulaşım masrafları sınıfında yer alan, ulaşım masrafları "250 TL ve altı" olan deneklerin %88,4'ü geliş tarihleri olarak hafta sonunu tercih etmektedir.

Tablo 4.25: Deneklerin ikamet yeri ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.

		Ulaşım Masrafları					Toplam
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri	
Bolu içi	Sayısı	24	0	0	0	0	24
	İkamet yeri içinde %	%100,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100
	Ulaşım masrafları içinde %	%7,5	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%6,3
	Toplamda %	%6,3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%6,3
Çevre iller	Sayısı	91	0	0	0	0	91
	İkamet yeri içinde %	%100	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%28,3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
	Toplamda %	%23,7	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
İkamet Yeri	Sayısı	87	12	1	0	0	100
	İkamet yeri içinde %	%87,0	%12,0	%1,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%27,1	%21,8	%20,0	%0,0	%0,0	%26,0
	Toplamda %	%22,7	%3,1	%0,3	%0,0	%0,0	%26,0
İstanbul	Sayısı	64	25	2	2	1	77
	İkamet yeri içinde %	%69,6	%27,2	%2,2	%2,6	%1,1	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%19,9	%45,5	%40,0	%100,0	%100,0	%20,1
	Toplamda %	%16,7	%6,5	%0,5	%0,5	%0,3	%20,1
Diğer	Sayısı	55	18	2	2	0	77
	İkamet yeri içinde %	%71,4	%23,4	%2,6	%2,6	%0,0	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%17,1	%32,7	%40,0	%100,0	%0,0	%20,1
	Toplamda %	%14,3	%4,7	%0,5	%0,5	%0,0	%20,1
Toplam	Sayısı	321	55	5	2	1	384
	İkamet yeri içinde %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0

Deneklerin ikamet yerlerine göre ulaşım masrafları dağılımının gösterildiği Tablo 4.25, Bolu içi ve çevre illerden gelen deneklerin tamamının ulaşım masraflarının "250 TL ve altı" olduğu fakat çevre illerden gelen denek sayısının en fazla olması, toplam ulaşım masraflarının da en

fazla bu ikamet yerinde toplandığını göstermektedir. Aynı zamanda, en fazla ulaşım masrafı yapanların İstanbul'dan gelen denekler içerisinde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.26: Deneklerin iş durumu ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.

		Ulaşım Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
İş Durumu	Özel Sektör	Sayısı	160	42	4	2	1	209
		İş durumu içinde %	%76,6	%20,1	%1,9	%1,0	%0,5	%100
		Ulaşım masrafları içinde %	%49,8	%76,4	%80,0	%100,0	%100,0	%54,4
		Toplamda %	%41,7	%10,9	%1,0	%0,5	%0,3	%54,4
	Kamu Sektörü	Sayısı	79	7	0	0	0	86
		İş durumu içinde %	%91,9	%8,1	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Ulaşım masrafları içinde %	%24,6	%12,7	%0,0	%0,0	%0,0	%22,4
		Toplamda %	%20,6	%1,8	%0,0	%0,0	%0,0	%22,4
	Çalışmıyor	Sayısı	82	6	1	0	0	89
		İş durumu içinde %	%92,1	%6,7	%1,1	%0,0	%0,0	%100,0
		Ulaşım masrafları içinde %	%25,5	%10,9	%20,0	%0,0	%0,0	%23,2
		Toplamda %	%21,4	%1,6	%0,3	%0,0	%0,0	%23,2
Toplam	Sayısı	321	55	5	2	1	384	
	İş durumu içinde %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0	
	Ulaşım masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0	

Özel sektör çalışanı olan deneklerin diğer iş durumları içerisindeki deneklere göre daha fazla ulaşım masrafı yapabildikleri, kamu sektörü çalışanlarının %91,9'unun ve herhangi bir meslek grubunda çalışmayanların %92,1'inin ulaşım masraflarının ise "250 TL ve altı" olduğu Tablo 4.26'da görülmektedir.

Deneklerin bir diğer harcama kalemi olan "konaklama masrafları" ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve "cinsiyet, ikamet yeri, eğitim ve iş durumu" değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.27, 4.28, 4.29 ve 4.30 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.27: Cinsiyet ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
Cinsiyet	Kadın	Sayısı	42	10	2	0	0	54
		Cinsiyet içinde %	%77,8	%18,5	%3,7	%0,0	%0,0	%100
		Konaklama masrafları içinde %	%41,2	%30,3	%50,0	%0,0	%0,0	%38,0
		Toplamda %	%29,6	%7,0	%1,4	%0,0	%0,0	%38,0
	Erkek	Sayısı	60	23	2	0	3	88
		Cinsiyet içinde %	%68,2	%26,1	%2,3	%0,0	%3,4	%100,0
Konaklama masrafları içinde %		%58,8	%69,7	%50,0	%0,0	%100,0	%62,0	
	Toplamda %	%42,3	%16,2	%1,4	%0,0	%2,1	%62,0	
Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142	
	Cinsiyet içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	

Günübirlikçi denekler hariç, konaklama yapan deneklerin konaklama masraflarına bakıldığında, erkek deneklerin %62,0'luk oran ile daha fazla masraf yaptıkları görülmektedir. Konaklama masrafı sınıfları içerisinde yer alan ve en düşük masraf sınıfı olan "250 TL ve altı",

tüm denekler tarafından en fazla tercih edilen günlük konaklama bedeli sınıfını oluşturmaktadır (%71,8). Ayrıca kadın deneklerin, erkek deneklere göre daha az konaklama bedeli ödeme eğiliminde oldukları, “250 TL ve altı” konaklama masrafı sınıfı içerisindeki %77,8’lik oran ile Tablo 4.27’de görülmektedir.

Tablo 4.28: İkamet yeri ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri	
İkamet Yeri	Bolu içi	Sayı	0	0	0	0	0
		İkamet yeri içinde %	%0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
		Konaklama masrafları içinde %	%0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
		Toplamda %	%0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
	Çevre iller	Sayı	7	1	0	0	1
		İkamet yeri içinde %	%77,8	%11,1	%0,0	%0,0	%11,1
		Konaklama masrafları içinde %	%6,9	%3,0	%0,0	%0,0	%33,3
		Toplamda %	%4,9	%0,7	%0,0	%0,0	%0,7
	Ankara	Sayı	30	6	2	0	38
		İkamet yeri içinde %	%78,9	%15,8	%5,3	%0,0	%0,0
		Konaklama masrafları içinde %	%29,4	%18,2	%50,0	%0,0	%0,0
		Toplamda %	%21,1	%4,2	%1,4	%0,0	%0,0
İstanbul	Sayı	33	14	0	0	49	
	İkamet yeri içinde %	%67,3	%28,6	%0,0	%0,0	%4,1	
	Konaklama masrafları içinde %	%32,4	%42,4	%0,0	%0,0	%66,7	
	Toplamda %	%23,2	%9,9	%0,0	%0,0	%1,4	
Diğer	Sayı	32	12	2	0	46	
	İkamet yeri içinde %	%69,6	%26,1	%4,3	%0,0	%0,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%31,4	%36,4	%50,0	%0,0	%0,0	
	Toplamda %	%22,5	%8,5	%1,4	%0,0	%0,0	
Toplam	Sayı	102	33	4	0	142	
	İkamet yeri içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	

Araştırma sonucunda, Bolu içinde ikamet eden deneklerin hiçbiri konaklama gerçekleştirilmemiş, çevre iller kapsamında ikamet eden deneklerin %88,9’unun ise “0-500 TL” arası konaklama masrafı yapmış olduğu Tablo 4.28’de gösterilmektedir. Bunun yanında, İstanbul’da ikamet eden deneklerin %28,6’sı “251-500 TL arası”, %4,1’i “1.001 TL ve üzeri” konaklama masrafı yaparak, günlük en fazla konaklama bedeli ödeme eğiliminde olan denekleri oluşturmaktadırlar.

Tablo 4.29: Eğitim durumu ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.000 TL ve üzeri	
Eğitim Durumu	İlkokul	Sayı	3	0	0	0	3
		Eğitim içinde %	%100,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%2,9	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
		Toplamda %	%2,1	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
Ortaokul	Sayı	1	2	0	0	3	
	Eğitim içinde %	%33,3	%66,7	%0,0	%0,0	%11,1	
	Konaklama masrafları içinde %	%1,0	%6,1	%0,0	%0,0	%33,3	
	Toplamda %	%0,7	%1,4	%0,0	%0,0	%0,7	
Lise	Sayı	25	2	0	0	27	
	Eğitim içinde %	%92,6	%7,4	%0,0	%0,0	%0,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%24,5	%6,1	%0,0	%0,0	%0,0	
	Toplamda %	%17,6	%1,4	%0,0	%0,0	%0,0	

Tablo 4.29 (devam): Eğitim durumu ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.000 TL ve üzeri		
Eğitim Durumu	Ön lisans	Sayısı	2	1	1	0	0	4
		Eğitim içinde %	%50,0	%25,0	%25,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%2,0	%3,0	%25,0	%0,0	%0,0	%2,8
		Toplamda %	%1,4	%0,7	%0,7	%0,0	%0,0	%2,8
	Lisans	Sayısı	61	17	2	0	3	83
		Eğitim içinde %	%73,5	%20,5	%2,4	%0,0	%3,6	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%59,8	%51,5	%50,0	%0,0	%100,0	%58,5
		Toplamda %	%43,0	%12,0	%1,4	%0,0	%2,1	%58,5
	Lisansüstü	Sayısı	10	11	1	0	0	22
		Eğitim içinde %	%45,5	%50,0	%4,5	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%9,8	%33,3	%25,0	%0,0	%0,0	%15,5
		Toplamda %	%7,0	%7,7	%0,7	%0,0	%0,0	%15,5
Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142	
	İkamet yeri içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	

Deneklerin eğitim durumları ile konaklama masrafları arasındaki durumu gösteren Tablo 4.29'a göre, ilkokul mezunlarının "250 TL ve altı" konaklama masrafı ödedikleri, ortaokul ve lise mezunlarının "0-500 TL" arası konaklama masrafı ödedikleri görülmekte; eğitim durumları içerisinde en fazla günlük konaklama bedeli ödeme eğiliminde olan deneklerin ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip oldukları (251-500 TL arası %50,0, 501-750 TL arası % 4,5) anlaşılmaktadır.

Tablo 4.30: İş durumu ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.000 TL ve üzeri		
Özel Sektör	Sayısı	56	26	3	0	3	88	
	İş durumu içinde %	%63,6	%29,5	%3,4	%0,0	%3,4	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%54,9	%78,8	%75,0	%0,0	%100,0	%62,0	
	Toplamda %	%39,4	%18,3	%2,1	%0,0	%2,1	%62,0	
İş Durumu	Kamu Sektörü	Sayısı	25	6	1	0	0	32
		İş durumu içinde %	%78,1	%18,8	%3,1	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%24,5	%18,2	%25,0	%0,0	%0,0	%22,5
		Toplamda %	%17,6	%4,2	%0,7	%0,0	%0,0	%22,5
Çalışmıyor	Sayısı	21	1	0	0	0	22	
	İş durumu içinde %	%95,5	%4,5	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%20,6	%3,0	%0,0	%0,0	%0,0	%15,5	
	Toplamda %	%14,8	%0,7	%0,0	%0,0	%0,0	%15,5	
Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142	
	İş durumu içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	

Denekler içerisinde özel sektör çalışanı olanların günlük konaklama bedelleri "1.000 TL ve üzeri" olabilirken, kamu sektöründe çalışan deneklerin günlük konaklama bedelleri en fazla "501-750 TL" sınıfında yer almaktadır. Ayrıca, herhangi bir sektörde çalışmayan deneklerin de günlük konaklama bedellerinin "251-500 TL" sınıfında olduğu Tablo 4.30'da görülmektedir.

Tablo 4.31: Konaklama hizmet yeri ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.000 TL ve üzeri		
Konaklama Hizmet Yeri	Abant içi	Sayısı	30	13	2	0	1	46
		Konaklama yeri içinde %	%65,2	%28,3	%4,3	%0,0	%2,2	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%29,4	%39,4	%50,0	%0,0	%33,3	%32,4
		Toplamda %	%21,1	%9,2	%1,4	%0,0	%0,7	%32,4
	Abant Yolu üzeri	Sayısı	35	17	2	0	2	56
		Konaklama yeri içinde %	%62,5	%30,4	%3,6	%0,0	%3,6	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%34,3	%51,5	%50,0	%0,0	%66,7	%39,4
		Toplamda %	%24,6	%12,0	%1,4	%0,0	%1,4	%39,4
	Bolu içi	Sayısı	37	3	0	0	0	40
		Konaklama yeri içinde %	%92,5	%7,5	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%36,3	%9,1	%0,0	%0,0	%0,0	%28,2
		Toplamda %	%26,1	%2,1	%0,0	%0,0	%0,0	%28,2
Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142	
	Konaklama yeri içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	

Tablo 4.31’de, konaklama yapan deneklerin konaklama hizmet yeri olarak tercih ettikleri yer içerisinde en fazla oran %36,3 ile Bolu içi seçeneğidir. Bolu içinde konaklama ihtiyaçlarını karşılayan deneklerin günlük konaklama bedelleri “0-500 TL” arasında yer almaktadır. Tablo 4.31’e göre, konaklama yeri olarak denekler tarafından en fazla tercih edilen yer %39,4 ile Abant Yolu üzeri olarak görülmesinin yanı sıra, günlük konaklama ücretinin dağılımına bakıldığında en fazla gecelik ücretin Abant Yolu üzerindeki konaklama tesislerine ödendiği görülmektedir. Fakat konaklama tipi olarak çadır ve karavan türlerini tercih eden deneklerin konaklama hizmet yeri olarak Abant içini tercih ettiklerini ve ortalama gecelik masraflarının en düşük masraf kaleminde yer aldığı (gecelik 35 TL) düşünüldüğünde, Abant içerisinde yer alan otellerin gecelik konaklama ücretlerinin Abant Yolu üzerindeki tesislere göre daha yüksek olduğu görülecektir.

Çalışma kapsamında, deneklerin bir diğer harcama kalemi olarak değerlendirilen “yeme-içme masrafları” ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve “cinsiyet, geliş tarihi ve ikamet yeri” değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.32, 4.33 ve 4.34 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.32: Cinsiyet ve yeme-içme masrafları çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Masrafları						Toplam	
		200 TL ve altı	201-400 TL arası	401-600 TL arası	601-800 TL arası	801-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
Cinsiyet	Kadın	Sayısı	134	25	0	0	0	1	160
		Konaklama yeri içinde %	%83,8	%15,6	%0,0	%0,0	%0,0	%0,6	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%43,4	%37,9	%0,0	%0,0	%0,0	%50,0	%41,7
	Erkek	Toplamda %	%34,9	%6,5	%0,0	%0,0	%0,0	%0,3	%41,7
		Sayısı	175	41	6	1	0	1	224
		Konaklama yeri içinde %	%78,1	%18,3	%2,7	%0,4	%0,0	%0,4	%100,0
Toplam	Kadın	Konaklama masrafları içinde %	%56,6	%62,1	%100,0	%100,0	%0,0	%50,0	%58,3
		Toplamda %	%45,6	%10,7	%1,6	%0,3	%0,0	%0,3	%58,3
		Sayısı	309	66	6	1	0	2	384
	Erkek	Konaklama yeri içinde %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0
		Toplamda %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0

Kadın deneklerin erkeklere göre daha yeme-içme masrafı eğilimi gösterdikleri Tablo 4.23'deki "200 TL ve altı" yeme-içme masraf kalemindeki %83,8'lik oran ile gösterilmektedir. Erkek deneklerin ise çoğunluğunun (%78,1'i) yine "200 TL ve altı" masraf kaleminde yeme-içme masrafı yapmasına rağmen "801-1.000 TL arası" harcama kalemi haricinde diğer tüm harcama kalemlerinde yeme-içme masrafında buldukları Tablo 4.32'de gösterilmektedir.

Tablo 4.33: Geliş tarihi ve yeme-içme masrafları çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Masrafları						Toplam	
		200 TL ve altı	201-400 TL arası	401-600 TL arası	601-800 TL arası	801-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
Geliş Tarihi	Hafta sonu	Sayısı	153	36	1	0	0	0	190
		Geliş tarihi içinde %	%80,5	%18,9	%0,5	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%49,5	%54,5	%16,7	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
	Hafta içi	Toplamda %	%39,8	%9,4	%0,3	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
		Sayısı	156	30	5	1	0	2	194
		Geliş tarihi içinde %	%80,4	%15,5	%2,6	%0,5	%0,0	%1,0	%100,0
Toplam	Hafta sonu	Yeme-içme masrafları içinde %	%50,5	%45,5	%83,3	%100,0	%0,0	%100,0	%50,5
		Toplamda %	%40,6	%7,8	%1,3	%0,3	%0,0	%0,5	%55,5
		Sayısı	309	66	6	1	0	2	384
	Hafta içi	Geliş tarihi içinde %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0
		Toplamda %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0

Deneklerin hafta içi ve hafta sonu geliş tarihlerine göre yaptıkları yeme-içme masraflarının dağılımına bakıldığında, hafta sonu gelen deneklerin en fazla "401-600 TL arası" harcama kaleminde yeme-içme masrafı yaptıkları, buna rağmen hafta içi gelen deneklerin ise, "801-1.000 TL arası" harcama kalemi haricinde diğer tüm harcama kalemleri içerisinde yeme-içme masraflarına sahip oldukları Tablo 4.33'te görülmektedir.

Tablo 4.34: İkamet yeri ile yeme-içme masrafları çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Masrafları						Toplam	
		200 TL ve altı	201-400 TL arası	401-600 TL arası	601-800 TL arası	801-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
İkamet Yeri	Bolu içi	Sayısı	22	2	0	0	0	0	190
		İkamet yeri içinde %	%91,7	%8,3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%7,1	%3,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
		Toplamda %	%5,7	%0,5	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5

Tablo 4.34 (devam): İkamet yeri ile yeme-içme masrafları çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Masrafları					Toplam
		200 TL ve altı	201-400 TL arası	401-600 TL arası	601-800 TL arası	801-1.000 TL arası	
Çevre iller	Sayısı	74	17	0	0	0	91
	İkamet yeri içinde %	%81,3	%18,7	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Yeme-içme masrafları içinde %	%23,9	%25,8	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
	Toplamda %	%19,3	%4,4	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
Ankara	Sayısı	80	18	0	0	2	100
	İkamet yeri içinde %	%80,0	%18,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Yeme-içme masrafları içinde %	%25,9	%27,3	%0,0	%0,0	%0,0	%26,0
	Toplamda %	%20,8	%4,7	%0,0	%0,0	%0,5	%26,0
İstanbul	Sayısı	71	16	4	1	0	92
	İkamet yeri içinde %	%77,2	%17,4	%4,3	%1,1	%0,0	%100,0
	Yeme-içme masrafları içinde %	%23,0	%24,2	%66,7	%100,0	%0,0	%24,0
	Toplamda %	%18,5	%4,2	%1,0	%0,3	%0,0	%24,0
Diğer	Sayısı	62	13	2	0	0	77
	İkamet yeri içinde %	%80,5	%16,9	%2,6	%0,0	%0,0	%100,0
	Yeme-içme masrafları içinde %	%20,1	%19,7	%33,3	%0,0	%0,0	%20,1
	Toplamda %	%16,1	%3,4	%0,5	%0,0	%0,0	%20,1
Toplam	Sayısı	309	66	6	1	0	384
	İkamet yeri içinde %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%100,0
	Yeme-içme masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0
	Toplamda %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%100,0

İkamet yerlerine göre deneklerin yeme-içme masraflarını gösteren Tablo 4.34'e göre, Bolu içinden gelen deneklerin en fazla "201-400 TL arası" yeme-içme masraf kaleminde harcama yaptıkları, Ankara ilinden gelen deneklerin ise İstanbul'dan gelenlere göre daha fazla harcama yapma eğiliminde oldukları "1.000 TL ve üzeri" yeme-içme masraf kaleminde %2,0'lik harcama yaptıklarından anlaşılmaktadır.

Çalışma alanı içerisinde deneklerin harcama yaptıkları bir diğer kalem ise, yöre halkı tarafından sunulan ürün ve hizmetlerdir. Bu kapsamda, denekler tarafından yöresel ürün, bisiklet, kayak, at/fayton binme ve kampçılık aktivitelerine yapılan toplam tutar ile deneklerin demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmış ve "geliş tarihleri, ikamet yeri, eğitim durumu, hanehalkı toplam geliri ve konaklama gün sayısı" değişkenleri arasındaki ilişkiler sırasıyla Tablo 4.35, 4.36, 4.37, 4.38 ve 4.39 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.35: Geliş tarihleri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri	
Geliş Tarihi	Sayısı	131	40	19	190
	Geliş tarihi içinde %	%68,9	%21,1	%10,0	%100
	Aktivite masrafları içinde %	%48,2	%50,0	%59,4	%49,5
	Toplamda %	%34,1	%10,4	%4,9	%49,5
Hafta içi	Sayısı	141	40	13	194
	Geliş tarihi içinde %	%72,7	%20,6	%6,7	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%51,8	%50,0	%40,6	%50,5
	Toplamda %	%36,7	%10,4	%3,4	%50,5
Toplam	Sayısı	272	80	32	384
	Geliş tarihi içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0

Tablo 4.35'e göre, en düşük aktivite harcama sınıfı olan "50 TL ve altı" içerisinde %51,8'lik en fazla oran ile hafta içi gelen denekler yer almaktadır. Bunun yanında, diğer harcama sınıflarından "51-100 TL arası" içerisinde eşit oranlar yer alırken, en yüksek aktivite masraf sınıfı olan "101 TL ve üzeri" içerisinde %59,4 ile hafta sonu gelen deneklerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tablo 4.36: İkamet yeri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri	
Bolu içi	Sayısı	20	4	0	24
	İkamet yeri içinde %	%83,3	%16,7	%0,0	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%7,4	%5,0	%0,0	%6,3
	Toplamda %	%5,2	%1,0	%0,0	%6,3
Çevre iller	Sayısı	81	8	2	91
	İkamet yeri içinde %	%89,0	%8,8	%2,2	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%29,8	%10,0	%6,3	%23,7
	Toplamda %	%21,1	%2,1	%0,5	%23,7
İkamet Yeri Ankara	Sayısı	63	30	7	100
	İkamet yeri içinde %	%63,0	%30,0	%7,0	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%23,2	%37,5	%21,9	%26,0
	Toplamda %	%16,4	%7,8	%1,8	%26,0
İstanbul	Sayısı	56	22	14	92
	İkamet yeri içinde %	%60,9	%23,9	%15,2	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%20,6	%27,5	%43,8	%24,0
	Toplamda %	%14,6	%5,7	%3,6	%24,0
Diğer	Sayısı	52	16	9	77
	İkamet yeri içinde %	%67,5	%20,8	%11,7	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%19,1	%20,0	%28,1	%20,1
	Toplamda %	%13,5	%4,2	%2,3	%20,1
Toplam	Sayısı	272	80	32	384
	İkamet yeri içinde %	%70,8	%8,3	%8,3	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%70,8	%8,3	%8,3	%100,0

Deneklerin ikamet yerlerine göre aktivite harcamalarına bakıldığında, "101 TL ve üzeri" aktivite masraf sınıfında %43,8'lik oran ile en fazla İstanbul'dan gelen deneklerin yer aldığı görülmektedir (Tablo 4.36). İkamet yeri Ankara olan deneklerin ise, "51-100 TL arası" masraf sınıfında %37,5 ile en fazla harcama yapan denekler olduğu ve son olarak "50 TL ve altı" harcama sınıfında da %29,8 ile çevre illerde ikamet eden deneklerin çoğunlukta olduğu Tablo 4.36'da gösterilmektedir.

Tablo 4.37: Eğitim durumu ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri	
İlkokul	Sayısı	19	0	0	9
	Eğitim içinde %	%100,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%7,0	%0,0	%0,0	%4,9
	Toplamda %	%4,9	%0,0	%0,0	%4,9
Eğitim Durumu Ortaokul	Sayısı	10	1	1	12
	Eğitim içinde %	%83,3	%8,3	%8,3	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%3,7	%1,3	%3,1	%3,1
	Toplamda %	%2,6	%0,3	%0,3	%3,1
Lise	Sayısı	81	20	9	110
	Eğitim içinde %	%73,6	%18,2	%8,2	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%29,8	%25,0	%28,1	%28,6
	Toplamda %	%21,1	%5,2	%2,3	%28,6

Tablo 4.37 (devam): Eğitim durumu ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri	
Ön lisans	Sayısı	13	2	1	16
	Eğitim içinde %	%81,3	%12,5	%6,3	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%4,8	%2,5	%3,1	%4,2
	Toplamda %	%3,4	%0,5	%0,3	%4,2
Eğitim Durumu	Lisans	126	47	14	187
	Eğitim içinde %	%67,4	%25,1	%7,5	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%46,3	%58,8	%43,8	%48,7
	Toplamda %	%32,8	%12,2	%3,6	%48,7
Lisansüstü	Sayısı	23	10	7	40
	Eğitim içinde %	%57,5	%25,0	%17,5	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%8,5	%12,5	%21,9	%10,4
	Toplamda %	%6,0	%2,6	%1,8	%10,4
Toplam	Sayısı	272	80	4	384
	Eğitim içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0

Eğitim durumu ilköğretim düzeyinde olan deneklerin hepsinin aktivitelere yönelik yaptıkları harcamaları “50 TL ve altı” olduğu Tablo 4.37’de gösterilmektedir. Ayrıca, lisans eğitim düzeyindeki denekler, en fazla aktivite harcama sınıfı olarak değerlendirilen “101 TL ve üzeri” harcama sınıfını en fazla kullanan deneklerdir. Bunların yanı sıra, kendi eğitim durumu içerisinde, “101 TL ve üzeri” harcama sınıfında en fazla harcama yapan eğitim düzeyi, %17,5’lik oran ile lisansüstü eğitim düzeyidir (Tablo 4.37).

Tablo 4.38: Hanehalkı toplam geliri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri	
5.000 TL ve altı	Sayısı	145	20	6	171
	HHTG içinde %	%84,8	%11,7	%3,5	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%53,3	%25,0	%18,8	%44,5
	Toplamda %	%37,8	%5,2	%1,6	%44,5
5.001-10.000 TL arası	Sayısı	108	47	15	170
	HHTG içinde %	%63,5	%27,6	%8,8	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%39,7	%58,8	%46,9	%44,3
	Toplamda %	%28,1	%12,2	%3,9	%44,3
Hanehalkı Toplam Geliri	10.001-15.000 TL arası	16	11	3	30
	HHTG içinde %	%53,3	%36,7	%10,0	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%5,9	%13,8	%9,4	%7,8
	Toplamda %	%4,2	%2,9	%0,8	%7,8
15.001-20.000 TL arası	Sayısı	2	2	6	10
	HHTG içinde %	%20,0	%20,0	%6,0	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%0,7	%2,5	%18,8	%2,6
	Toplamda %	%0,5	%0,5	%1,6	%2,6
20.001 TL ve üzeri	Sayısı	1	0	2	3
	HHTG içinde %	%33,3	%0	%66,7	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%0,4	%0	%6,3	%0,8
	Toplamda %	%0,3	%0	%0,5	%0,8
Toplam	Sayısı	272	80	32	384
	HHTG içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0

HHTG: Hanehalkı toplam geliri.

Hanehalkı toplam geliri “5.000 TL ve altı” ile “5.001-10.000 TL arası” olan deneklerin oranı %88,8 ile çoğunlukta olduğu görülmekle beraber, aktivitelere yönelik harcamalarının “50 TL ve altı” masraf sınıfında yoğunlaştığı (sırasıyla %84,8 ve %63,5) Tablo 4.38’de görülmektedir.

Ayrıca, hanehalkı toplam geliri “10.001-15.000 TL arası” ile “15.001-20.000 TL arası” olan deneklerin aktivite masraf sınıflarında yaptıkları harcamalar diğer hanehalkı toplam gelirli deneklere göre daha homojen bir dağılım gösterirken, hanehalkı toplam geliri “20.001 TL ve üzeri” olan 3 denekten 2’sinin en yüksek aktivite masraf sınıfı olan “101 TL ve üzeri” içerisinde harcama yaptığı Tablo 4.38 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 4.39: Konaklama gün sayısı ve aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam	
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri		
Günübirlik	Sayı	194	39	10	243	
	Konaklama gün sayısı içinde %	%79,8	%16,0	%4,1	%100,0	
	Aktivite masrafları içinde %	%71,3	%48,8	%31,3	%63,3	
	Toplamda %	%50,5	%10,2	%2,6	%63,3	
Konaklama Gün Sayısı	1 gece	Sayı	44	22	12	78
		Konaklama gün sayısı içinde %	%56,4	%28,2	%15,4	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%16,2	%27,5	%37,5	%20,3
		Toplamda %	%11,5	%5,7	%3,1	%20,3
	2 gece	Sayı	27	14	6	47
		Konaklama gün sayısı içinde %	%57,4	%29,8	%12,8	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%9,9	%17,5	%18,8	%12,2
	Toplamda %	%7,0	%3,6	%1,6	%12,2	
	2 gecedenden fazla	Sayı	7	5	4	16
		Konaklama gün sayısı içinde %	%43,8	%31,3	%25,0	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%2,6	%6,3	%12,5	%4,2
		Toplamda %	%1,8	%1,3	%1,0	%4,2
Toplam	Sayı	272	80	32	384	
	Konaklama gün sayısı içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	

Tablo 4.39’a göre, çalışma alanına günübirlik gelen ziyaretçilerin aktivitelere yönelik yaptıkları harcamalara bakıldığında %79,8’lik oran ile “50 TL ve altı” aktivite masraf sınıfı içerisinde yoğunluk gösterdiği görülmektedir. “101 TL ve üzeri” masraf sınıfında en fazla harcama yapma eğiliminde olan deneklere bakıldığında ise, %25,0 ile 2 gecedenden fazla konaklama gün sayısını tercih eden denekler ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 4.40: Toplam masraf ile harcama kalemleri çapraz tablosu.

		Masraf Kalemleri				Toplam	
		Ulaşım	Konaklama	Yeme-içme	Aktivite		
Toplam Masraf Sınıfları	Düşük Masraf (500 TL ve altı)	Sayı	7.248	3.950	29.751	7.679,5	48.628,5
		Toplam masraf sınıfı içinde %	%14,9	%8,0	%61,3	%15,8	%100,0
		Masraf kalemleri içinde %	%17,5	%9,5	%54,6	%49,6	%31,8
		Toplamda %	%4,7	%2,6	%19,5	%5,0	%31,8
	Orta Düşük Masraf (501-1.000 TL arası)	Sayı	23.665	18.485	13.675	5.576,5	61.401,5
		Toplam masraf sınıfı içinde %	%38,5	%30,1	%22,3	%9,1	%100,0
		Masraf kalemleri içinde %	%57,3	%43,9	%25,1	%36,0	%40,0
		Toplamda %	%15,4	%12,0	%8,9	%3,7	%40,0
	Orta Yüksek Masraf (1.001-1.500 TL arası)	Sayı	6.170	11.568	4.315	1.449,5	23.502,5
		Toplam masraf sınıfı içinde %	%26,2	%49,2	%18,4	%6,2	%100,0
		Masraf kalemleri içinde %	%14,9	%27,5	%7,9	%9,5	%15,3
		Toplamda %	%4,0	%7,5	%2,8	%1,0	%15,3
	Denek Sayısı					20	

Tablo 4.40 (devam): Toplam masraf ile harcama kalemleri çapraz tablosu.

			Masraf Kalemleri				Toplam
			Ulaşım	Konaklama	Yeme-içme	Aktivite	
Toplam Masraf Sınıfları	Yüksek Masraf (1.5001 TL ve üzeri)	Sayısı	4.285	8.040	6.700	762,5	19.787,5
		Toplam masraf sınıfı içinde %	%21,6	%40,8	%33,8	%3,8	%100,0
		Masraf kalemleri içinde %	%10,3	%19,1	%12,4	%4,9	%12,9
		Toplamda %	%2,8	%5,2	%4,4	%0,5	%12,9
		Denek Sayısı				8	
Toplam		Sayısı	41.368	42.043	54.441	15.468	153.320
		Toplam masraf sınıfı içinde %	%26,9	%27,4	%35,5	%10,1	%100,0
		Masraf kalemleri içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
		Toplamda %	%26,9	%27,4	%35,5	%10,2	%100,0
		Denek Sayısı				384	

Araştırma boyunca denekler tarafından yapılan toplam masrafın, masraf kalemleri bazında miktarı ve oranlarını gösteren Tablo 4.40'a göre toplamda en fazla harcama yapan denekler, %40,0 ile orta düşük masraf sınıfında harcama deneklerdir. Söz konusu harcama miktarı 61.401,5 TL olup 87 denek tarafından yapılan toplam masraf miktarını oluşturmaktadır. En fazla harcama yapılan orta düşük masraf sınıfındaki masraf kalemleri oranına bakıldığında ise, %38,5'lik oran ile ulaşım masraf kalemi en fazla harcama yapılan kalem sınıfını oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra, toplam masraf miktarı içerisinde en az masraf yapan (%12,9) deneklerin toplam masraf miktarlarına bakıldığında, yüksek masraf sınıfında yer alan deneklerin oldukları görülmektedir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus, 8 denek tarafından toplamda 19.787,5 TL (denek başı ortalama 2.473,5 TL) yapılmış olmasıdır. Bunun yanında, toplam masraf içerisinde, 269 denek tarafından yapılan düşük masraf sınıfındaki harcama miktarlarının toplamına bakıldığında 48.628,5 TL olduğu görülmekte ve bu rakam denek başı ortalama harcama miktarı olarak düşünüldüğünde (denek başı 180,8 TL) en az harcama yapan deneklerin oldukları görülmektedir.

4.3.OTEL VE RESTORAN İŞLETMELERİNDEKİ GELİR VE İSTİHDAMA İLİŞKİN BULGULAR

AGTP sınırları içerisinde üç adet otel işletmesi yer almaktadır. Bu işletmelerden birinin göl kenarında haricen konaklama hizmeti veren bir tesisi ve ayrıca tüm bu otellerin aynı zamanda restoranları da bulunmaktadır. Bu restoranlarda otelde konaklayanlar dışında korunan alana gelen ziyaretçilere de diğer hizmetler verilmektedir. Söz konusu otellerde konaklayan misafirlerin %95'i Bolu ili dışında ikamet ederken, restoranlar için bu oran %75'tir.

Otel yönetiminin insan kaynakları müdürleri ile yapılan görüşmeler sonucunda çalışan personellerin ağırlıklı olarak Bolu merkezinden geldiği tespit edilmiş olup, AGTP sınırları

içerisinde ikamet eden yöre halkının ise çoğunlukla tabiat parkı sınırları içerisindeki otellerde iş imkânı buldukları görülmüştür.

Çalışma kapsamında, korunan alan içerisindeki konaklama tesislerine ilişkin elde edilen bilgiler Tablo 4.41’da gösterilmiştir.

Tablo 4.41: Korunan alan içerisinde yer alan konaklama tesislerine ait bilgiler.

İşletme	Personel Sayısı			Oda Sayısı	Doluluk Oranı	Stajyer/Ek Personel	Günlük Oda Ücreti Yıllık Ortalaması (TL)
	Abant İçi	Abant Yolu Üzeri	Bolu Merkezi				
Otel 1	30	15	105	197	%70	20	573
Otel 2	38	19	68	177	%50	25	654
Otel 3	2	0	5	14	%80	0	515

Tabiat parkı sınırları içerisinde Tablo 4.41’deki işletmeler, Bolu il özel idaresi tarafından yapı-ışlet-devret kapsamında müstecirlere 49 yıllığına kiralanmıştır.

Anket çalışması kapsamında değerlendirilen bu otellerden iki tanesi beş yıldızlı konseptinde olup spa, kapalı havuz, kongre merkezi, toplantı ve fitness salonları, kuaför, doktor hizmetleri sunmaktadır. Söz konusu beş yıldızlı otellerin sundukları ürünlerin büyük bir kısmı Bolu merkezinden temin edilirken kalan diğer kısım Bolu il dışından temin edilmekte, yöresel ürünler kullanılmamaktadır. Otel çalışanlarının ulaşımı, Abant Birlik Kooperatifi tarafından hizmet alımı ile sağlanmakta ve bu hizmet alımı her iki otel için aylık toplam 50.000 TL’ye karşılık gelmektedir. Bu otellerden birine bağlı, özel belgeli otel olarak hizmet veren bir işletme, gelir düzeyi yüksek konuklara hizmet vermektedir ve otel ücreti uygulama programı arayüzü (API)’e göre günlük oda ücreti yıllık ortalaması 1.616 TL olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu kapsamda değerlendirilen üç otelden bir diğeri ise bungalov konseptinde konaklama hizmeti sunmakta ve diğer iki işletmeye kıyasla daha düşük kapasite ile hizmet vermektedir.

Abant Yolu üzerinde, mangal evi olarak değerlendirilen 12 adet küçük işletme bulunmaktadır. Bu işletmeler birer aile işletmesi olup herhangi bir kira ödememektedirler. İşletme sahipleri ile yapılan anket sırasında, işletmelerini ziyaretçilerin yoğun olduğu zamanlar olarak nitelendirilen hafta sonu ve resmi tatillerde açık tuttıkları, yanlarında aile dışından personel çalıştırmadıkları, aynı zamanda ek gelir getiren ormancılık, kasaplık ve bahçe işleri gibi işlerde de faaliyet gösterdikleri bildirilmiştir. Bu işletme sahiplerinden üçü aynı zamanda Abant Yolu üzerinde

pansiyon işletmektedir. Ziyaretçilere sundukları et ürünleri ve içecekleri ise Bolu ili merkezindeki kasaplardan ve toptancılardan temin ettikleri ifade edilmiştir.

Saha çalışması sırasında, Abant Yolu üzerinde beş adet büfe/market olduğu gözlemlenmiştir. Bunlardan ikisi anket çalışmasına katılmak istememiştir. Çalışmaya katılan büfe/market işletme sahiplerinin tümü ilkokul mezunu olup aynı zamanda ek gelir kaynağına sahip oldukları görülmüştür. İkamet yerlerine bakıldığında, Abant Yolu üzerindeki köylerde ikamet etmekte ve işletme için herhangi bir kira ödememektedirler. Bu işletmeler birer aile işletmesi olup herhangi bir ikinci kişi çalıştırmamakta ve sattıkları ürünleri Bolu ili merkezinden temin etmektedirler. Çalışmaya tabi olan büfe/market işletmelerinin bir tanesi köy içerisinde yer almakta ve müşterilerinin sadece %10'unu korunan alan ziyaretçileri oluşturmaktadır. Diğer büfe/market işletmeleri ile yapılan görüşmeler sırasında ise gelen müşterilerin yaklaşık % 80'ini korunan alan ziyaretçilerinin oluşturduğu bilgisi verilmiştir. Ayrıca bu kapsamda değerlendirilen işletmelerden bir adetinin aynı zamanda pansiyon işlettiği görülmüştür.

Çalışma sırasında, Abant Yolu üzerinde pansiyon/butik otel kapsamında değerlendirilecek 17 adet işletmeye rastlanmıştır. Bu işletmelerin tümü oda-kahvaltı sistemi ile çalışmakta, aynı zamanda konaklama gerçekleştirilmeyen gününbirlikçilere kahvaltı hizmeti de vermektedir. Sahadaki 12 pansiyonun tümü yöre halkı tarafından aile işletmesi olarak faaliyet göstermektedir. Ziyaretçilerin yoğun olduğu bazı hafta sonu ve resmi tatillerde dışarıdan geçici personel çalıştırmaktadırlar. Pansiyon işletmelerinin hizmet sırasında sunduğu ürünlerin temin edildikleri yerlere bakıldığında, süt ürünlerini Abant Yolu üzerinde yer alan köylerden, diğer gıda ve temizlik ürünlerini Bolu merkezinden temin ettikleri, aynı zamanda, ek gelir getiren ormancılık faaliyetlerinde yer aldıkları ya da emekli oldukları ifade edilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında işletme sahipleri, yıllık ortalama doluluk oranını %80, ziyaretçi profillerinin %95'ini Bolu ili dışından gelenlerin oluşturduğunu belirtmiştir. 12 adet pansiyondan bir tanesi görüşme yapmak istememiştir. Abant Yolu üzerinde faaliyet gösteren pansiyon işletmelerine ait oda sayısı, doluluk oranı ve çalışan sayısı Tablo 4.42'de gösterilmiştir.

Tablo 4.42: Çalışma alanında yer alan pansiyon işletmelerine ait bilgiler.

İşletme	Oda Sayısı	Doluluk Oranı	Çalışan Sayısı
Pansiyon 1	18	% 70	3
Pansiyon 2	8	% 80	4
Pansiyon 3	13	% 70	4
Pansiyon 4	8	% 50	5

Tablo 4.42 (devam): Çalışma alanında yer alan pansiyon işletmelerine ait bilgiler.

İşletme	Oda Sayısı	Doluluk Oranı	Çalışan Sayısı
Pansiyon 5	8	%60	5
Pansiyon 6	9	%60	2
Pansiyon 7	11	%90	3
Pansiyon 8	8	%70	3
Pansiyon 9	10	%65	3
Pansiyon 10	16	%70	3
Pansiyon 11	8	%80	3

Aynı kapsamda değerlendirilen diğer konaklama işletmelerinin aile dışından personel istihdam etmeleri sebebiyle butik otel olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda söz konusu işletmelerde yatak kapasitesi ile doğru orantılı olarak personel sayısında artış gözlemlenmektedir. Ayrıca, yatak kapasitesi yüksek olan ilk 2 butik otelde yapılan görüşme sırasında, mayıs-eylül ayları arasında beş aylık süre zarfında çalıştırılmak üzere Bolu ili İzzet Baysal Abant Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden stajyer öğrencilerin geldiği ve bu personellerin sigorta giderlerinin devlet tarafından ödendiği ve asgari ücretin üçte biri kadar bir ücretin aylık olarak öğrencilere verildiği bilgisi verilmiştir. Butik otel kapsamında değerlendirmeye alınan işletmelerin çalıştırdığı personellerin ikamet yerleri itibariyle ağırlıklı olarak Bolu merkezinden geldikleri tespit edilmiştir (Tablo 4.43).

Tablo 4.43: Abant Yolu üzerinde yer alan butik otellere ait bilgiler.

İşletme	Oda Sayısı	Doluluk Oranı	İkamet Yerlerine Göre Personel Sayıları			
			Abant İçi	Abant Yolu Üzeri	Bolu Merkezi	Stajyer/Ek Personel
Butik otel 1	14	%70	0	2	13	0
Butik otel 2	20	%75	0	4	11	0
Butik otel 3	47	%45	0	1	14	5
Butik otel 4	26	%75	0	4	17	6
Butik otel 5	24	%85	0	0	20	5

Tablo 4.43'te yer alan işletmeler, herhangi bir risk almamak ve bir sorun ile karşılaşılması halinde muhatap bulabilmeleri için konuklarına sunacakları gıda tercihlerini Bolu ili içi ve dışındaki gıda sertifikalı ürünlerden yana kullanmaktadırlar. Çamaşırhane hizmetleri için ise, tesis içerisinde bu departmanda ayrıca personel çalıştırmak yerine, daha ekonomik olması sebebiyle, Bolu merkezinden gelen ve temizlik gerektiren çamaşırları düzenli aralıklarla toplayan bir işletmeden hizmet aldıkları beyan edilmiştir. Anketler sırasında işletmelerin maliyet hakkında tutarsız bilgiler vermesi nedeniyle toplam giderleri hakkında net bir rakam veya orana ulaşılamamıştır.

Abant Yolu üzerinde yer alan konaklama tesislerinden sadece bir adedi verilen hizmetler bakımından otel başlığı altında değerlendirilmiştir. Söz konusu işletme 90 odaya sahip olmakla birlikte 44 adet personel çalıştırmaktadır. Personellerin 31'i Bolu merkezde, 12'si Abant Yolu üzerinde ve 1 tanesi Bolu ili dışında ikamet etmektedir. Ayrıca, mayıs-eylül ayları arasında Bolu ili İzzet Baysal Abant Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden 15 adet stajyer öğrenci tesisle iş imkânı bulmaktadır. %70 doluluk oranı ile çalıştığı ifade edilen otelin konaklayan ziyaretçilerinin %80'i Bolu il dışından ve %20'si Bolu ili içinden gelmekle birlikte, sadece kahvaltı için gelen ziyaretçiler için bu oran yarı yarıyadır. Otel konsepti içerisinde bir tanesi yasal standartlarda olmak üzere beş adet futbol sahası bulunmaktadır. Bu sahalar 15 Haziran-15 Eylül arasında, kamp dönemine giren futbol kulüplerine ev sahipliği yapmaktadır. Bir futbol takımının kamp süresi 15 gün olup, otel, aynı anda 5 takıma hizmet verebilmektedir. Otelde sunulan ürün ve hizmetler arasından hızlı tüketilen gıda ve temizlik hizmetleri Bolu ilinden temin edilirken, dayanıklı ürünler ve spor hizmetleri için gereken malzemeler, Bolu ili dışından temin edilmektedir. API'ye göre günlük oda ücreti yıllık ortalaması 1.616 TL olarak belirlenmiştir.

Yöre halkının istihdam edildiği ve gelir sağladığı bir diğer sektör restoranlardır. AGTP sınırları içerisinde restoran kapsamında değerlendirilebilecek iki adet işletmeye rastlanılmıştır. Bu restoranlar, Bolu il özel idaresi tarafından işletmecilere aylık toplam 25.000 TL karşılığında kiralanmıştır. Bu işletme sahiplerinden biri AGTP içerisinde yer alan yerleşim birimlerinden olup, diğer restoran işletmecisi Bolu ili dışında ikamet etmektedir. Yaş ve eğitim açısından her iki işletme sahibi de 30-40 yaş arası olup, lisans seviyesinde eğitim aldıkları görülmüştür. Yapılan çalışma sırasında bir işletmecinin aynı zamanda iki farklı sektörde de faaliyet gösterdiği dile getirilmiştir. Bu işletmelerde çalışan toplam 10 personelden 6'sı Bolu merkezden gelirken kalan 4'ü AGTP içerisindeki köylerde ikamet etmektedir. Fakat sezonun yoğun olduğu dönemlerde harici olarak Bolu merkezinde ikamet eden personel çalıştırılmaktadır. Her iki işletmeci, restoranlarında sunulan ürünleri Bolu merkezinden temin ettiklerini ifade etmiştir. Bu kapsamda AGTP sınırları içerisinde yer alan restoran işletmelerinde istihdam edilen kişi sayısı ve ikamet yerleri bilgileri Tablo 4.44'te verilmiştir.

Tablo 4.44: AGTP sınırları içerisindeki restoran işletmelerine ait veriler.

İşletme Türü	İstihdam Sayıları	İkamet Yerleri
Restoran	6	Bolu Merkez
	4	Abant içi

Abant Yolu üzerinde gerçekleştirilen anket çalışmaları sırasında 12 adet restoran olduğu görülmüştür. Fakat söz konusu restoran işletmelerinden sadece 9'u anket çalışmasına katılmayı kabul etmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında bir işletme sahibinin Bolu il dışında, bir tanesi Abant Yolu üzerinde, diğer 7 işletme sahibi ise Bolu iline bağlı diğer ilçelerde ikamet ettiği bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca, üç işletme sahibinin alanda kiracı olduğu ve toplamda aylık 12.000 TL kira bedeli ödedikleri ifade edilmiştir. Görüşme yapılan tüm işletme sahipleri tarafından, gelen ziyaretçilerin tamamının Bolu il merkezi ya da diğer illerden gelen ziyaretçilerin oluşturduğu, Abant Yolu üzerinden, yöre insanının restoranları tercih etmedikleri bilgisi verilmiştir. Bu kapsamda değerlendirilen işletme sınıflarına yönelik, anket sırasında elde edilen bilgiler Tablo 4.45'te verilmiştir.

Tablo 4.45: Abant Yolu üzerindeki restoranların personel, kullanılan ürün ve ziyaretçilerine ilişkin bilgiler.

İşletme	Personel Sayısı		Malzeme Temin Yeri		İkamet Yerine Göre Ziyaretçi Oranları	
	Abant Yolu Üzeri	Bolu Merkezi	Abant Yolu Üzeri	Bolu Merkezi	Bolu İl İçi	Bolu İl Dışı
Restoran 1	4	0	%35	%65	%60	%40
Restoran 2	3	10	%0	%100	%30	%70
Restoran 3	5	20	%0	%100	%30	%70
Restoran 4	2	1	%15	%85	%35	%65
Restoran 5	1	2	%10	%90	%20	%80
Restoran 6	0	18	%0	%100	%20	%80
Restoran 7	0	2	%0	%100	%5	%95
Restoran 8	0	8	%25	%75	%20	%80
Restoran 9	0	2	%8	%92	%5	%95

Abant Yolu üzerinde yer alan restoranlarla yapılan görüşmeler sırasında bazı işletmelerin ayrıca konaklama hizmeti verebilmek için inşa ettikleri yeni yapılara rastlanılmıştır. Kötü geçen sezonun zararını kapatmak amacıyla ve ayrıca, ziyaretçilerin konaklama taleplerine göre hâlihazırda bölgenin ek bir konaklama kapasitesinin ihtiyaç duyulduğu, restorana gelen ziyaretçiler tarafından ifade edilmiş ve bu amaçlar doğrultusunda konaklama tesisi inşa çalışmalarına başladıkları bilgisi verilmiştir.

4.4.YEREL İŞLETMELERDEKİ YÖRE HALKININ GELİR VE İSTİHDAMINA İLİŞKİN BULGULAR

Korunan alan yönetimi tarafından inşa edilen yöresel ürün satış merkezinde yapılan anket çalışması sonucunda, Abant Turizm Geliştirme Kooperatifine bağlı olarak faaliyet gösterdiği

ifade edilen iki adet işletmeye rastlanılmıştır. Bu iki adet işletmeyi, kooperatife bağlı ve gelir ve gider ortaklığı olan Örencik Köyü halkından dört farklı aile, haftanın dört günü faaliyet gösterecek şekilde dönüşümlü olarak işletmektedir. Anket verilerine göre, her aile aylık 1.000 TL kira ödemekte ve satılan ürünlerin kendilerine ait olduğu bildirilmektedir. Yaş ve eğitim durumuna bakıldığında, 40 yaş üstü ve eğitim durumlarının ortaokul ve lise düzeyinde yer aldığı görülmektedir. Ayrıca yapılan görüşme sırasında her işletmecinin ek gelir kaynağı olan bir işte çalıştığı ya da emekli olduğu ve ulaşımlarını kişisel araçları ile gerçekleştirdikleri ifade edilmiştir.

AGTP içerisinde yer alan bir diğer yöresel ürün satış yerindeki birimlerle yapılan anket çalışması sonucunda ise; bu birimlerin korunan alan yönetimine ödedikleri herhangi bir kira bedelinin bulunmadığı ve yöresel ürün satış birimi sahiplerinin Örencik ve Sarıyer Köylerinde ikamet ettikleri bilgilerine ulaşılmıştır. 2014 yılına kadar bu küçük birimlerin alanda yer almadığı, korunan alan yönetimi tarafından inşa edilen Yöresel Ürün Satış Merkezinde faaliyet gösterdikleri ve korunan alan yönetimi ile yaşanan sorunlar nedeniyle satış merkezinden çıkarıldıkları dile getirilmiştir. Satış merkezinde varlığını sürdüren işletmeler ise kooperatife bağlı oldukları ve yapılan sözleşmeleri devam ettiği için Yöresel Ürün Satış Merkezinde faaliyet göstermeye devam ettikleri cevabı verilmiştir.

Baraka şeklinde birimlerden oluşan 12 adet küçük birimin işletmecileriyle anket çalışması yapılmak istenmiş, fakat verilen tutarsız cevaplar ve bazı işletme sahiplerinin ankete katılmak istememeleri nedeniyle değerlendirme yapılamamıştır. Yalnız, her bir işletmenin ayrıca personel çalıştırmalarının yasak olduğu bilgisi verilmiş ve dolayısıyla, istihdam eden kişi sayısının yöresel ürün satışı yapan birim sayısına eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu işletmelerin sayıları saha çalışması sırasında elde edilmiş, gelirleri ise ziyaretçilere yönelik yapılan ankette yer alan, yöresel ürün alışverişi aktivitesine verilen cevaplardan elde edilmiştir.

AGTP içerisinde iki adet at/fayton durağı yer almaktadır. Bunlardan biri, Abant Palace otelinin yanında yer almakta ve Örencik Köyü halkı tarafından, Abant Turizm Geliştirme Kooperatifine bağlı olarak işletilmektedir. Durakta Örencik Köyü halkından 15 adet at ve 8 adet fayton işletmecisi bulunmaktadır. Yapılan anket sırasında bazı işletmecilerin çalışmaya katılmak istememesinin yanı sıra katılım sağlayanların anket sorularına karşı tutarsız cevap vermeleri, gelire yönelik cevapların dikkate alınamamasına neden olmuştur. Söz konusu gelire ilişkin

bulgular, ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilen anket formlarındaki at binme, faytonla gezinti aktivite harcamalarından elde edilmiştir.

İşletmecilerden alınan bilgilere göre eğitim durumları genel itibariyle ortaokul düzeyindedir. İki gün üst üste çalışıp bir gün çalışmayacak şekilde dönüşümlü olarak durakta faaliyet göstermektedirler. Ayrıca her at ve fayton işletmecisinin, tabiat parkında faaliyet göstermedikleri zaman dilimlerinde hayvancılık faaliyeti ile uğraştıkları ve ek bir gelir kaynaklarının var olduğu bildirilmiştir.

At/fayton işletmecilerinin gider kalemlerine ilişkin verdikleri cevapta ise korunan alan yönetimine 13.000 TL, köye 10.000 TL, kooperatife 10.000 TL ve devlete 10.000 TL olmak üzere durak olarak yıllık toplam 55.000 TL vergi tutarı ödedikleri ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, bir atın yıllık maliyeti yaklaşık 4.600 TL olmakla birlikte faytona sahip olan işletmecinin maliyeti bu tutarın iki katı kadar olduğu cevabı tüm at/fayton işletmecileri tarafından verilmiştir. Ayrıca, fayton bakım giderinin var olduğu anket çalışması sırasında ifade edilmiştir.

Bir diğer at/fayton durağı ise Büyük Abant Oteli karşısında yer almakta ve Sarıyer Köyü halkı tarafından re'sen işletilmektedir. Bu durak işletme sahipleri ile görüşme talep edilmiş fakat çalışmaya katılım göstermek istememişlerdir. Bundan dolayı söz konusu durak işletmesinde istihdam eden kişi sayılarına ilişkin bilgi, korunan alan yöneticilerinden alınmış ve elde edilen gelirleri ziyaretçi anketinde yer alan at ve fayton aktivitelerine verilen cevaplardan yola çıkılarak elde edilmiştir. Korunan alan yönetiminden alınan bilgilere göre söz konusu at/fayton durağında 10 adet at ve 4 adet fayton işletmecisi bulunmaktadır.

AGTP içerisinde bir adet bisiklet işletmecisi yer almaktadır. Altı aylık sezonda 30 gün, 12 saat açık olan işletmedeki çalışanlardan biri Bolu merkezinde, diğer ikisi korunan alana yaklaşık 8km mesafede bulunan Çepni Köyü'nde ikamet etmekte ve çalışanlar kendi imkânları ile işletmeye ulaşım sağlamaktadır.

AGTP içerisinde yer alan yerel işletmelere yönelik yapılan çalışmalar sonucu elde edilen istihdam sayısı ve ikamet yerlerine ilişkin bilgiler Tablo 4.46'da gösterilmiştir.

Tablo 4.46: AGTP sınırları içerisinde faaliyet gösteren yerel işletmelere ait istihdam sayıları ve ikamet yerleri.

İşletme Türü	İstihdam Sayıları	İkamet Yerleri
Yöresel Ürün Satış Birimleri	16	Abant içi
At/Fayton	38	Abant içi
Bisiklet	1	Bolu Merkez
	2	Abant Yolu Üzeri

Araştırma sırasında korunan alan içerisinde bir bisiklet kiralama işletmesi olduğu tespit edilmiştir. Bu işletmeci Ankara Birlik Savunma olup, bisiklet ve yedek parçaları Bolu ili dışından temin edilmektedir. Altı aylık faaliyet gösteren işletmenin sezonluk 100.000 TL bakım masrafı ve aylık 30.000 TL kirası bulunmakta olup, işletmesinde çalışan üç personeli için aylık yaklaşık 12.000 TL harcama yapmaktadır.

Abant yolu üzerinde yer alan Ömerler, Akçaalan ve Dereceören köylerinde yaşayan yöre halkının ekonomik gelirinin artırılması ve yerel turizm faaliyetlerinin canlandırılmasında yer almalarını sağlamak amacıyla, Bolu Belediyesi tarafından Abant Yolu üzerine yöresel ürünleri pazarlayabilecekleri küçük çapta barakalar kurmalarına izin verildiği bilgisi anket çalışması sırasında elde edilmiştir. Fakat bu küçük işletmelerin yaptıkları faaliyetleri kontrol edecek herhangi bir birim bulunmamaktadır. Söz konusu küçük işletmelerle yapılan anket sırasında yapılan işlerin yanı sıra kişilerin farklı iş kollarında da faaliyet gösterdiği, ziyaretçilerin yoğun olduğu hafta sonu ve resmi tatillerde küçük işletmelerini açtıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca yapılan gözlemler sırasında da satılan ürünlerin bazılarının yöresel olmadığı, üretilen ürün için gerekli olan ara malzemelerin (sucuk, et, köfte gibi) Bolu merkezden temin ettikleri ifade edilmiştir. Bu sebeplerden dolayı söz konusu küçük işletmeler, istihdam ve gelir hesabında dikkate alınmamıştır.

Bu kapsamda, AGTP sınırları içerisinde ve Abant Yolu üzerinde, turizm ürün ve hizmeti sunan tüm işletmelerdeki toplam istihdam sayısı 594 olup bunların sadece 239 kişisi çalışma alanı içerisinde ikamet etmektedir.

AGTP sınırları içerisinde ve Abant Yolu üzerinde faaliyet gösteren tüm işletmelerle yapılan anket ve görüşmeler sonucunda, yöresel ürün satışı gerçekleştiren birimler ve at/fayton işletmecileri dışındaki tüm işletmelerde çalışanların asgari ücret aldığı bilgisi işverenleri tarafından verilmiştir. Bu doğrultuda, çalışma kapsamındaki işletmelerin otel, restoran,

pansiyon, butik otel ve restoranlardaki personel sayıları ve gelirleri Tablo 4.47’de gösterilmiştir.

Tablo 4.47: İkamet yerlerine göre istihdam sayısı ve aylık gelirleri.

İşletme Tipi	Toplam İstihdam Sayısı	Çalışma Alanında İkamet Eden Personel Sayısı	Çalışma Alanı Dışında İkamet Eden Personel Sayısı	Toplam İşveren Maliyeti ¹ (3.006,12 TL)	Toplam Devlet Kesintisi ¹ (985,22 TL)	Toplam Asgari Ücret Tutarı ¹ (2.020,90 TL)
Otel	326	116	210	979.995,12	321.181,72	658.813,40
Pansiyon	38	38	0	979.995,12	321.181,72	76.794,20
Butik Otel	86	11	75	114.232,56	37.438,36	173.797,40
Restoran	88	19	69	258.526,32	84.728,92	177.839,20
Bisiklet	3	2	1	264.538,56	86.699,36	6.062,70
Toplam	541	186	355	1.626.310,92	533.004,02	1.093.306,90

¹ Kaynak: <http://www.muhasabetr.com/askari-ucret/>

Çalışma kapsamında değerlendirilen işletmelerde istihdam eden personellerin ikamet yerleri sayılarına göre, toplam 541 kişi istihdam sağlamakta ve bunların 186’sı çalışma alanında değerlendirilen köylerde ikamet etmekte ve 355’i ağırlıklı olarak çalışma alanı kapsamı dışında değerlendirilen Bolu il merkezinde ikamet etmektedir. Ayrıca, istihdam sağlayan personeller için, işverenler tarafından aylık yapılan toplam gider 1.626.310,92 TL olup bu giderin 533.004,02 TL’si devlet tarafından kesintiye uğramakta ve tüm personellere toplam 1.093.306,90 TL olarak iletilmektedir.

Sadece çalışma alanı kapsamında ikamet edip söz konusu işletmelerde istihdam eden 186 personel için, işverenler tarafından yapılan aylık toplam gider 559.138,32 TL olup, bu giderin 183.250,92 TL’si devlete ödenmekte ve çalışma alanında ikamet eden tüm personellere aylık toplam 375.887,40 TL ücret ödenmektedir.

AGTP içerisinde faaliyet gösteren yerel işletmelerin personel sayıları ve ziyaretçiler tarafından yapılan harcama kategorileri toplamına göre işletme türlerinin ortalama brüt gelirlerine ilişkin bilgiler, Tablo 4.48’da gösterilmiştir.

Tablo 4.48: AGTP içinde faaliyet gösteren yerel işletmelerin sayıları ve işletme türüne göre aylık yaklaşık brüt gelirleri.

İşletme	İşletmeci Sayısı	Yıllık Ortalama Toplam Brüt Gelir (TL)	İşletme Başına Yıllık Ortalama Brüt Gelir (TL)	İşletme Başına Aylık Ortalama Brüt Gelir (TL)
Yöresel Ürün Satış Birimleri	16	13.032.562,20	814.535,14	67.877,93
At İşletmecileri	25	4.834.689,76	193.387,60	16.115,64
Fayton İşletmecileri	12	5.458.520,70	454.876,73	37.906,40

Korunan alanda deneklere gerçekleştirilen anket çalışması verilerine göre, yöresel ürün satışı yapan işletmelerin işletme başına aylık ortalama brüt geliri 67.877,93 TL, at işletmecilerin işletme başına aylık ortalama brüt geliri 16.115,64 TL ve fayton işletmecilerinin işletme başına aylık ortalama brüt geliri 37.906,40 TL olarak hesaplanmıştır. Fakat bu işletmelerin giderleri üzerine net bir rakama ulaşılmadığı için net gelirleri hakkında bilgi elde edilememiştir. Bu yüzden karşılaştırmalarda dikkate alınmamıştır.

4.5.ORMANCILIK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Korunan alan içerisinde hâlihazırda var olan ağaç servetinin, Abant Orman İşletme Şefliği verileri dikkate alınarak işletilmesi durumunda, yıllık kesilecek eta miktarları Tablo 4.49'da gösterilmektedir.

Tablo 4.49: Meşçere tiplerine göre kesilecek yıllık eta miktarları.

Meşçere Tipi	Büyükülüğü (ha)	Hektarda Kesilecek Yıllık Toplam Eta (m ³)	Kesilecek Yıllık Toplam Eta (m ³)
GKnc3	33,5	30	1.005
ÇsGKnc2	11	26	286
GKnc3	26	30	780
ÇsGKnc3	31	30	930
GKnÇsdc2	60	25	1.500
Çsa	6,5	0	0
Toplam	168	141	4.501

Tablo 4.49'da gösterilen meşçere tiplerine göre yıllık eta miktarının, odun emval çeşit ve ücretlerine göre maliyetleri Tablo 4.50'de gösterilmiştir.

Tablo 4.50: Odun emval çeşitlerine göre yıllık ortalama masraflar.

Emval Çeşitleri	Yıllık Eta Miktarı (m ³)	Emval Çeşit Oranı (%*m ³)	Emval Ücreti (TL/m ³)	Yıllık Maliyet (TL)
Tomruk	4.501	% 29	127,97	167.037,96
Maden Direği	4.501	% 0,2	140,00	1.260,28
Sanayi Odunu	4.501	% 0,1	127,97	575,99
Kâğırlık	4.501	% 22	127,97	126.718,45
Lif Yonga	4.501	% 20	118,00	106.223,60
Yakacak Odun	4.501	% 12	100,00	54.012
Toplam				455.828,28

AGTP'nin odun üretimi amacıyla işletilmesi durumunda, yıllık toplam 455.828,28 TL'lik bir maliyetin yöre halkına gelir imkânı doğuracağı öngörülmektedir.

288 Sayılı Tebliğin Ek-1'indeki veriler ışığında, AGTP için kesme, sürütme, taşıma kalemleri bazında yapılan iş-zaman analizi sonucunda ortalama 0,0145 m³/dk değer bulunmuştur. Orman

işlerinde bir iş günü 8 saat kabul edildiğine göre (288 Sayılı Tebliğ) ve yıllık 4.501 m³ odunun söz konusu iş kalemlerinden geçeceği dikkate alındığında, yıllık olarak 646,69 adam/gün istihdamın oluşacağı sonucuna varılmıştır.

Gençleştirmeye tabi tutulmuş sahaların bakım masraflarının hesaplanması için öncelikle bakım yapılacak tensil sahasının büyüklüğünün hesaplanması gerekmektedir. Bu kapsamda tensil sahasının büyüklüğü, toplam orman serveti büyüklüğünün, idare süresinin amenajman plan yılına bölünmesiyle elde edilen rakama (120/20=6) bölünmesiyle birlikte 26,9 ha olarak elde edilmiştir. Bunun sonucunda, bir amenajman planı dönemi boyunca bakım masrafları sonucunda oluşacak gelirin hesabı, aşağıdaki denklem işleme sokularak;

$$Gelir = 550 \left(\frac{TL}{Ha} \right) * 26,9 (Ha) * 5 = 73.975 TL$$

olarak elde edilmiştir. Bu rakam, bir amenajman planı döneminde (20 yıl) yöre halkı tarafından elde edilebilecek geliri ifade etmektedir. Dolayısıyla yıllık olarak yaklaşık gelir (73.975/20) 3.698,75 TL olarak elde edilmiştir.

Ormancılık faaliyetlerinden bakım işleri kapsamında AGTP'nin sağlayacağı istihdamın hesaplanması için, Abant Orman İşletme Şefliğine ait 2018 yılı ortalama günlük bakım yevmiyesi (110 TL) dikkate alınmış ve bir tensil sahası için 672,5 adam/gün olarak elde edilmiştir (ORBİS). Tensil işlemlerinden sağlanan yıllık gelir ise, 672,5 / 20 = 33,6 adam/gün olarak belirlenmiştir.

Dolayısıyla AGTP'nin, turizm etkinliklerinin alternatif maliyeti olarak düşünülen, ormancılık faaliyetleri kapsamında işletilmesi durumunda yıllık olarak yöre halkına sağlayacağı toplam gelir 459.527,03 TL ve yıllık toplam istihdam 680,29 adam/gün olarak belirlenmiştir. |

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

AGTP ziyaretçilerinin harcamaları sonucu yerelde meydana gelen istihdam ve gelirin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, AGTP'ye gelen ziyaretçiler ile AGTP sınırları içerisinde ve Abant Yolu üzerinde faaliyet gösteren işletmeler dikkate alınmıştır. Ziyaretçilerin demografik özellikleri ile harcama eğilimleri arasındaki ilişkiler ortaya konulmuş ve yapılan toplam harcama bedellerinden yerel işletmelerin elde ettikleri gelire ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, çalışma alanı kapsamında var olan yeme-içme ve konaklama işletmeleri ile sektör hakkında görüşmeler yapılmış ve ilgili işletmelerde istihdam edilen personeller hakkında bilgiler elde edilmiştir. Son olarak, çalışma alanında ziyaretçi sektörüne alternatif sektör olarak düşünülen ormancılık sektörü ile karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilen anket çalışmaları sonucunda, AGTP'ye gelen ziyaretçilerin %58'inin erkek olduğu görülmektedir (Şekil 4.1). Korunan alanı ziyaret eden bireylerin yaş dağılımlarına bakıldığında 31-40 yaş arası denekler %34 ile en yüksek orana sahiptirler. İkinci en yüksek oranı ise %30'luk oran ile 21-30 yaş arası denekler oluşturmaktadır (Şekil 4.2). Sayın ve Karadağ (2016) tarafından yapılan çalışmada da Abant Gölü Tabiat Parkı ziyaretçilerinin çoğunlukla (%53,5) erkek bireylerden oluştuğu, yaş dağılımlarının ise en fazla (%31,25) 26-36 aralığında yoğunluk gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ziyaretçilerinin eğitim durumlarının çoğunlukla (%59) lisans ve lisansüstü düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Sayın ve Karadağ (2016)'ın yürüttüğü çalışmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Nitekim, söz konusu çalışmada ziyaretçilerin eğitim düzeylerinin %56,6'sının önlisans, lisans ve lisansüstü düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, doğal kaynak değerleri bakımından seçilmiş alanlara gelen ziyaretçilerin genç ve orta yaş grubu içerisinde, eğitilmiş, farkındalık sahibi ziyaretçiler oldukları düşüncesini desteklemektedir. Nitekim, Çetinkaya ve diğ. (2018) tarafından yerel halkın milli park ziyaret nedenlerinin belirlenmesi çalışmasında, milli parklara gelen ziyaretçilerin eğitim durumlarına yönelik elde edilen oranlar da bu sonucu desteklemektedir. Martinis ve diğ. (2019)'ne göre de ziyaretçilerin eğitim seviyesinin yüksek olması, çevresel eğitim ve farkındalık ile doğrudan ilişkili olup, korunan alan ve peyzaja sahip destinasyonları seçen bu ziyaretçilerin rekreasyonel faaliyet tercihlerinde de rol oynamaktadır.

Ziyaretçilerin eğitim durumları ile ilgili yapılan analizler sonucunda eğitim durumu ile tercih edilen aktivite seçimlerinde ve toplam aktivite harcamalarında ilişki olduğu gözlemlenmiştir

(Tablo 4.37). Buna göre eğitim seviyesi yüksek ziyaretçiler, aktivite seçimlerinde, doğal kaynaklara ve canlılara zarar vermeyecek aktiviteleri tercih ettikleri saptanmıştır. Örneğin eğitim durumu yüksek bazı ziyaretçiler, korunan alanda sunulan at binme, fayton turu faaliyetlerinin atlara yapılan bir eziyet olduğunu dile getirmişler ve bu yüzden söz konusu faaliyetleri kesinlikle tercih etmediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda, ziyaretçilerin eğitim durumları ile ilgili yapılan analizler sonucunda, eğitim durumu ile yeme-içme temin yeri toplam tutarı ile konaklama türü ve konaklamaya harcanan ücretin arasında ilişki olduğu görülmüştür (Tablo 4.9, Tablo 4.30 ve Tablo 4.31). Buna göre, eğitim durumu yüksek ziyaretçilerin konaklama türü olarak otel ve bungalov türlerini ağırlıklı olarak tercih ettikleri ve dolayısıyla yüksek konaklama ücreti ödedikleri ve yöre halkına daha fazla gelir bıraktıkları gözlemlenmiştir.

Ziyaretçilerin ikamet yerleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (%94) Bolu ili dışından geldiği, özellikle Ankara ilinden gelen ziyaretçilerin sayısının diğer illerin oranına göre daha fazla olduğu görülmüştür (Şekil 4.2). Bu sonuç, Ankara ilinde bulunan korunan alan sayısının azlığı ve Kızılcahamam Milli Parkı'nın Ankara'ya uzaklığı ile açıklanabilmektedir. Ayrıca, AGTP'nin Ankara-İstanbul Otoyolu üzerinde yer alması, Ankara ve İstanbul ilinden gelen ziyaretçilerin oranlarının yüksek olması sonucunu desteklemektedir. Nitekim, Sakip ve diğ. (2015) ile Stemberk ve diğ. (2018) tarafından yapılan araştırmalarda korunan alanlara ulaşım kolaylığı, ziyaretçi sayısına katkıda bulunan faktörler içerisinde yer aldığı ifade edilmiştir. Aynı şekilde, Cheung ve Jim (2014) yaptıkları bir araştırmada, bir alanın kaynak değerlerinin yanı sıra şehirden uzaklık ve erişilebilirlik gibi özelliklerinin özellikle doğal kaynakları talep eden turistlerin tercihlerini etkileyebileceği sonucunu elde etmişlerdir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, AGTP içerisinde ziyaretçilere yönelik yapılan anket sonuçlarına göre deneklerin çoğunluğunun eğitim durumunun yüksek olduğu ve ziyaretçilerin ikamet yerlerine bakıldığında ağırlıklı olarak büyük şehirlerden (Ankara ve İstanbul) geldikleri anlaşılmıştır (Şekil 4.1 ve Şekil 4.2). Bu durum, gelen ziyaretçilerin çoğunlukla rekreasyonel faaliyetlerde bulunma, doğa özlemini giderme, sosyalleşme ve büyük şehirlerin stresli yaşamından uzaklaşma gibi amaçlarıyla açıklanmaktadır. Nitekim, denekler tarafından araştırma sırasında iletilen şikayet ve önerilerde, korunan alan ziyaretçilerinin yoğun olması nedeniyle aranılan huzurun bulunmadığı ilgili kitle tarafından dile getirilmiştir. Tüm bu sonuçlara paralel olarak, Anson ve diğ. (2018) tarafından ziyaretçilerin eğitim seviyesi

yükseldikçe, ziyaret amaçlarının daha ziyade rahatlama, yalnız kalma ve bilgi arayışı olduğu ifade edilmiştir.

Ziyaretçilerin iş durumlarına bakıldığında, en çok özel sektör çalışanlarının (%55) korunan alanı tercih ettiği görülmektedir. Yapılan analizlerde özel sektörde çalışanların hanehalkı toplam gelirlerinin kamu sektörü çalışanlarına göre daha yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Şekil 4.3). Ayrıca aktivitelere katılma oranının özel sektör çalışanlarında daha fazla olduğu dikkate alındığında, özel sektör çalışanlarının doğal alanlardaki destinasyon noktaları ve faaliyetlerine eğilimli olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni, çalışma sonucunda elde edilen, Ankara ve İstanbul'dan gelen ziyaretçi sayısının yoğunluğuna paralel olarak bu illerde ikamet eden özel sektörde çalışan ziyaretçilerin aylık hanehalkı toplam gelirlerinin diğer iller ortalamasına göre daha yüksek olması ile açıklanabilmektedir. Nitekim Stevens ve diğ. (2014)'e göre, milli park ziyaretleri ve gerçekleştirilen faaliyetler ziyaretçilerin giriş ücretine, gelirene, alternatiflerin ücretine ve ikincil mal ve hizmetlerin maliyetine bağlıdır.

Ziyaretçilerin geliş sıklıkları incelendiğinde, en fazla oranı (%33) alana ilk defa gelen ziyaretçiler oluşturmaktadır. Ardından ise gelişi bir yıldan fazla süre olan ziyaretçiler (%25) gelmektedir (Şekil 4.5). İşletmelerle yapılan görüşmeler sırasında da işletme sahipleri, ziyaretçilerin en fazla iki gece konaklama yaptıklarını, daha sonrasında alandan ayrıldıklarını ve işletmeler, ziyaretçilerin konaklama sürelerini uzatmak için herhangi bir ek faaliyet bulamadıklarını dile getirmişlerdir. Bu noktada, ziyaretçilerin geliş sıklığını artırmak ve konaklama sürelerini uzatmak için ziyaretçilerin memnuniyeti ve sunulan faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve erişilebilirliğinin artırılması gerekmektedir. Nitekim, AGTP konumu itibarıyla diğer korunan alanlara ve yaylalara yakın mesafede bulunmaktadır. Dolayısıyla, aktivitelerin çeşitlendirilmesi ve diğer korunan alanlarla bağlantılı programların düzenlenmesiyle ziyaretçilerin geliş sıklığını ve konaklama sürelerini arttıracığı düşünülmektedir. Avrupa Eko ve Agro Turizm Merkezinin yayımladığı korunan alanlarda sürdürülebilir turizmin geliştirilmesine yönelik kılavuzda, ziyaretçilerin memnuniyetinin ve aktivite çeşitliğinin artırılmasıyla, ziyaretçi sayısında kayda değer bir artış olacağını öngörmektedir (Galvin ve diğ. 2012). Tüm bu bulgulara ek olarak, geliş sıklığı ile hanehalkı toplam geliri arasında bulunan ilişki, ülke genelinde GSMH'deki artışın korunan alanlara olan ziyaretçi talebinde de artış oluşturacağını göstermektedir.

Anket çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre ziyaret için en çok tercih edilen mevsimler ilkbahar ve yaz mevsimidir (Şekil 4.6). Bu sonuç, gününbirlik ziyaretçilerin yoğunlukla rekreasyonel faaliyetlerde bulunmasından; ilkbahar ve yaz aylarının tercihen rekreasyonel faaliyetleri gerçekleştirmek için daha uygun olmasından kaynaklanmaktadır. Ziyaretçi sayısının diğer mevsimlerde daha düşük olması, ayrıca ilkbahar ve yaz mevsimini tercih edenlerin daha çok gününbirlik ziyaretçi oldukları bulgusu da bu sonucu desteklemektedir. Bu bulguya paralel olarak, Sayın ve Karadağ (2016) tarafından AGTP’de yapılan çalışmada, ziyaretçilerin %87’sinin gününbirlik ziyaretçi olduğu ve alana gelme dönemlerinin ağırlıklı olarak (%60) ilkbahar ve yaz mevsimi oldukları görülmüştür.

AGTP’ye toplu taşıma aracı olarak yalnız belediye tarafından hizmet veren bir otobüs hattı bulunmakta ve söz konusu hattın seferleri çok geniş aralıklarla gerçekleşmektedir. Bunun yanında, gününbirlik il dışından gelen ziyaretçilerin sayısı da göz ardı edilemeyecek kadar yüksektir (Şekil 4.14). Bu sebeplerden dolayı, AGTP’ye ulaşım aracı olarak ziyaretçiler tarafından en çok kişisel araçları tercih edilmektedir (Şekil 4.11) ve bu durum, korunan alan içerisinde hava, gürültü kirliliği ve araç park sorunu gibi birçok sonuç doğurmakta, ziyaretçiler arasında memnuniyetsizliğe sebep olmaktadır. Borges ve diğ. (2011)’ne göre, ziyaretçi sayısının artışına ilişkili olarak oluşan yoğun trafik, altyapı yetersizliği, su, hava ve gürültü kirliliği, korunana alanın biyoçeşitliliğine olumsuz etki yaratmakta ve ziyaretçiler tarafından korunan alanda fiziksel tahribat riskini de tetiklemektedir.

Çalışmalar sonucunda, yüksek oranda (%48) ziyaretçilerin daha öncesinde alan hakkında bilgi sahibi oldukları, ziyaret öncesinde herhangi bir yerel veya ulusal haber kaynağından alan hakkında bilgi edinmediklerin sonucuna ulaşılmıştır (Şekil 4.13). Bu sonuç ise, çevre illerden gelen ziyaretçilerde yoğunluk göstermektedir. Bu durum, AGTP’nin yakınındaki ikamet yerlerinde popüler olduğu, çoğu kişi tarafından bilindiği ve dolayısıyla bu yerlerde herhangi bir tanıtım faaliyetinde bulunmanın etkili bir sonuç doğurmayacağı düşüncesini desteklemektedir. Araştırma kapsamında diğer iller başlığı altında değerlendirilen illerden gelen ziyaretçiler, tur/organizasyon firmaları ile internet tabanlı bilgi kaynaklarından alan hakkında bilgi edindikleri görülmektedir (Şekil 4.13). Fakat yerel veya ulusal televizyon veya gazete gibi medya kaynakları hiçbir ziyaretçi tarafından bilgi kaynağı olarak tercih edilmemiştir. Bu durum, televizyon kanallarında ve gazete/dergilerde gerektiği kadar tanıtım faaliyetlerinin yapılmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Park, 2015). Dolayısıyla tanıtım faaliyetlerinde

yerel veya ulusal televizyon veya gazete gibi medya kaynakları aracılığıyla belgesel, röportaj ve tanıtımlara yer verildiği takdirde ziyaretçi sayısında artış olacağı ön görülmektedir.

Ziyaretçilerin konaklama durumları dikkate alındığında, günübirlik ziyaretçi oranının yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 4.14). Konaklama yapan ziyaretçilerin en fazla konaklama türü olarak oteli ve AGTP'ye kıyasla daha çok Abant Yolu üzerindeki konaklama tesislerini tercih ettikleri anket sonuçlarından elde edilmiştir. Hanehalkı toplam geliri yüksek olan ziyaretçilerin AGTP sınırları içerisindeki otelleri, gelir durumu daha düşük olanların ise Abant Yolu üzerindeki alternatif konaklama türlerini tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda, otel ve bungalov tipi konaklama türlerinin ücretleri diğer konaklama türlerine göre daha fazladır. Dolayısıyla, Abant Yolu üzerinde yöre halkı tarafından yapılacak olan doğal yapıdaki konaklama türlerinin yöre halkına daha fazla gelir sağlayacağı tahmin edilmektedir. Kızılaslan ve Ünal (2013)'in çalışmasında, bir korunan alan olan Spil Dağı Milli Parkı yöre halkının desteklenerek doğal yapıdaki konaklama türlerini işletmeleri sonucunda, korunan alan ziyaretçi sayısında ve yöre halkının istihdam oranında artış olacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca, kadın ziyaretçilerin konaklama yeri olarak Bolu içerisindeki konaklama yerlerini erkeklere göre daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Bunun sonuç, tur/organizasyon firmalarının konaklama yeri olarak Bolu il merkezi tercih etmeleri ve turlar ile gelmeyi tercih eden ziyaretçilerin yoğunlukla kadın olmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 4.6).

Çalışma alanı kapsamında ziyaretçilerin yeme-içme eğilimlerine dikkat edildiğinde, günübirlik ziyaretçi sayısının fazla olması ve AGTP içerisindeki yeme-içme alternatiflerinin az olmasından dolayı yiyecek ve içeceğini dışarıdan getiren ziyaretçi sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir (Şekil 4.18). Ziyaretteki kişi sayısının artması ve hanehalkı toplam gelirin azalmasına paralel olarak AGTP dışından yeme-içme ihtiyacını karşılama oranı da artmaktadır. Bu durum, AGTP'deki yeme-içme olanaklarının yüksek ücretlere mal olduğunu, yeme-içme tesislerindeki alternatiflerin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Çalışma sırasında, AGTP içerisinde faaliyet gösteren yöresel ürün satış birimlerinin herhangi bir yeme-içme hizmeti vermelerinin yönetim tarafından yasaklandığı ifade edilmiştir. Belirli standartlar dâhilinde ve kontrollü bir şekilde yöre halkı tarafından yöresel ürünlerin ve yemeklerin sunulduğu yeme-içme hizmetinin verilmesi halinde, söz konusu yöre insanına ek gelir kaynağı oluşturmanın yanı sıra agro-turizme hizmet eden yeni bir faaliyet, korunan alan aktivitelerine dâhil olacaktır. Nitekim, Civelek ve diğ. (2014)'ne göre agro-turizm, yerel halka iş fırsatları

yaratan, onların gelir seviyesini arttıran ve sosyo-kültürel hayatlarına katkı sağlayan turizmin bir alt türüdür.

Ziyaretçilerin en çok katılım gösterdikleri aktivite yöresel ürün alışverişi aktivitesidir. İkinci olarak en fazla katılım gösterdikleri aktivite ise at binme faaliyetidir (Şekil 4.19). Yöresel ürün alışverişi yapmayı tercih eden ziyaretçilerin ortalama yaşının 40 olduğu görülmektedir (Tablo 4.14). Bunun yanında, medeni durumu evli olan ziyaretçilerin bekâr ziyaretçilere göre yöresel ürün alışverişi yapmayı daha fazla tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.13). At binme ve kampçılık faaliyetlerine katılım gösteren ziyaretçilerin ise büyük bir çoğunluğunu erkek ziyaretçiler oluşturmaktadır (Tablo 4.19 ve Tablo 4.22). Dolayısıyla, ziyaretçilerin demografik özelliklerinin katılım gösterdikleri aktiviteler üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Son yıllarda kampçılık faaliyetinin dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşmasına rağmen (Birdir ve diğ., 2015) çalışma sonucunda, kampçılık faaliyetinin AGTP sınırları içerisinde yeteri kadar tercih edilebilir aktivite türü olmadığı görülmektedir. Kampçılık aktivitesinin tercih edilebilir olması için güvenilir, korunaklı, temel ihtiyaçları karşılamaya müsait bir kamp alanının var olması gerekmektedir. Çalışma alanı içerisinde söz konusu koşullar yeteri kadar sağlandığı ve kampçılık ile ilgili programlar, tanıtıcı faaliyetler düzenlendiği takdirde, kampçılık faaliyetinin yaygınlaşacağı öngörülmektedir.

Ziyaretçilerin katılım gösterdikleri aktivite çeşitliliği, ikamet yerleri ile orantılıdır. İkamet yeri AGTP'den uzaklaştıkça konaklama süresi artmakta ve buna paralel olarak aktivitelere yönelik yaptıkları harcama miktarları da artış göstermektedir (Tablo 4.36). Örneğin yeme-içme ihtiyaçları için en fazla harcamayı çevre illerden gelen günübirlik ziyaretçiler yapmakta; fakat bu harcamalarını çalışma alanı dışında gerçekleştirdikleri için yöre halkına herhangi bir gelir sağlamamaktadırlar. Buna karşın; konaklama yapan ziyaretçiler, çalışma alanında aktivitelere katılım sağlamak ve dolayısıyla yöre halkına gelir getirici faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Buradan hareketle, ziyaretçilerin konaklama sürelerinin arttırılması halinde yöre halkının daha fazla gelir sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Yöresel ürün satışı gerçekleştiren küçük işletme sahiplerinin gelir ve maliyet verilerine ilişkin bilgilere tutarsız cevap vermelerinin nedenleri arasında korunan alan yönetimi ile aralarında daha öncesinde yaşanan sorunların yer aldığı düşünülmekte ve bu konu üzerinde idari çalışmaların yapılması, turizm ve doğa korumanın sağlığı açısından önem arz etmektedir. Aksi takdirde, doğa korumaya yönelik çalışmalarda, korunan alan yönetimi ve yöre halkı arasında

farklı düşünceye ve yaklaşıma sahip olmak kaçınılmazdır. Nitekim, katılımcı yaklaşımın doğal kaynakların sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu birçok çalışmada vurgulanmıştır (Yılmaz ve diğ., 2004; Güneş, 2011; Ok ve diğ., 2011; Okan ve diğ., 2016).

Çalışma alanında yer alan yeme-içme ve konaklama sektörlerindeki işletmelerde istihdam edilen yöre halkı sayısına bakıldığında, istihdam sayısının yüksek olduğu (44.640 adam/gün), fakat yöre halkının daha az nitelik gerektiren işlerde istihdam edildikleri ve düşük ücret kazandıkları görülmektedir (2.020,90 TL). Nitekim, Wellstead ve diğ. (2000)'nin Foothills Model Ormanında yaptıkları çalışma da istihdamın büyük oranda restoran ve otellerde sağlandığı, fakat nitelikli personel gerektirmemesi sebebiyle kişi başı ekonomik katkının diğer sektörlerle göre düşük kaldığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Saha çalışmasında gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler sonucunda, yöre halkının arazilerini turizm işletmesine çevirdiği tespit edilmiştir. Bu da yöre halkının başlıca geçim kaynağının, AGTP'nin meydana getirdiği turizm sektörü haline gelmesine imkân tanımıştır. Ancak, çalışma alanında genç nüfusun kent merkezlerine göç ettiği bilgisi yerel işletme sahiplerinden edinilmiş; bunun sonucunda çalışma alanındaki turizm sektöründe ortaya çıkan istihdam açığının Bolu il merkezinden karşılanmakta olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışma alanındaki turizm sektörünün gelişmesi, yöre ekonomisine istihdam ve gelir olarak katkı sağlamanın yanı sıra, Bolu ili Abant İzzet Baysal Meslek ve Teknik Anadolu Lisesinden stajyerlerin de mesleki tecrübe edinmesine ve teoride öğrendiklerini pratikte uygulamaya dökmelerine fırsat tanımaktadır (Akay ve diğ., 2018).

AGTP içerisindeki yerel işletmelerden gelir ve giderlere ilişkin net veri elde edilememesinin sebepleri arasında, yerel işletme sahiplerinin eğitim durumları, korunan alana bakış açıları ve korunan alan yönetimi ile olan ilişkilerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Yöre halkına yönelik, çalışma konusu hakkında yapılan açıklama ve bilgilendirmeye karşın, yöre halkı işletmecilerinin bilgi alışverişine kapalı ve temkinli oldukları görülmüştür. Bunun yanında, turizmin sadece ekonomik boyutunu kendi çıkarları doğrultusunda algılama eğiliminde oldukları ve bunun sonucunda da yöre halkı-turist ve yöre halkı-korunan alan yöneticileri arasında anlaşmazlıkların yaşandığı ve ayrıca bunun başka bir sonucu olarak da yöre halkında kültürel kayıplara yol açtığı görülmüştür. Kınış ve Duyar (2017)'in Bolu yaylacılarının ekoturizme olan bakış açısını konu alan çalışmasında, yöre halkının ekoturizm faaliyetlerine

çekimser davrandığını ve eğitim durumlarının düşük olduğunu tespit etmiş, bilgilendirici ve eğitici çalışmaların gerçekleştirilmesi halinde bu sorunun ortadan kaldırılabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Yerel halkın eğitim seviyesi arttıkça turizmden sağlanan hayat standartlarında da artış sağlanacak ve yöre halkının turizme olan bakış açıları olumlu yönde gelişecektir (Akova, 2006).

Çalışma alanı kapsamında turizmin yöre halkına ekonomik etkilerini göstermek amacıyla yapılan araştırma sonucunda, istihdam verileri göz önüne alındığında, sadece otel ve restoran işletmelerinde, yöre halkından istihdam edilen 186 personele aylık ödenen toplam ücretin 375.887,40 TL olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışanların çalışma süreleri ortalama günlük 8 saat ve aylık 24 iş günü olacak şekilde dikkate alındığında, turizm sektöründeki kişi başı saatlik ücretin 10,52 TL olduğu sonucuna varılmıştır. AGTP içerisinde yöre halkının aktif olduğu yerel işletmelerin toplam brüt gelirleri, denekler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda enterpolasyon yöntemiyle yıllık 23.325.772,66 TL olarak elde edilmiştir. Fakat bu rakam net geliri ifade etmediği için ve anket çalışmalarının sadece 2019 yılı Şubat ve Haziran ayları arasında gerçekleşmesinden dolayı AGTP içerisindeki aktivite hizmetlerinde istihdam eden yöre halkının net gelirine ulaşamamış ve ormancılık sektörü ile karşılaştırmalarda dikkate alınamamıştır. Aktivite hizmetlerinde istihdam eden yöre halkının net gelirlerinin ortaya konulabilmesi için ayrı bir çalışma gerekmektedir.

Çalışma kapsamında turizm sektörüne alternatif maliyet olarak dikkate alınan ormancılık sektöründeki gelir ve istihdama ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, yöre halkına ödenecek olan yıllık tutarın yaklaşık olarak 459.527,03 TL olduğu tespit edilmiştir. 288 Sayılı Tebliğe göre, ormancılık sektöründe çalışanların günlük çalışma saatlerinin 8 saat olduğu ve Abant Orman İşletme Şefliği genelindeki iş zaman analizleri ortalaması dikkate alındığında AGTP içerisindeki ormancılık faaliyetleri için yıllık toplam 680,29 adam/gün istihdamın ortaya çıkacağı sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda, ormancılık sektöründeki kişi başı saatlik ücretin 84,43 TL olduğu belirlenmiştir.

Yukarıdaki tespitlerden hareketle, ormancılık sektöründeki kişi başı saatlik ücretin turizm sektöründeki kişi başı saatlik ücrete kıyasla daha yüksek olmasına karşın, ormancılık sektöründeki istihdamın mevsimsel, turizm sektöründeki istihdamın ise sürekli olması; turizm sektörünün geliştirilebilir ve sürdürülebilir olması yöre halkına uzun vadede daha çok kazanç sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, ormancılık sektöründe ağırlıklı olarak erkek iş gücüne ihtiyaç

duyulurken turizm sektöründe herhangi bir cinsiyet ayrımcılığına rastlanmamış olup istihdam edilen personel bakımından kadınların da sosyal ve ekonomik hayatın içinde yer aldığı görülmüştür. Nitekim, Wellstead ve diğ. (2000)'nin çalışmasında, ormancılık, madencilik ve turizm sektörlerindeki istihdam ve gelir karşılaştırmalarında turizm sektöründeki gelirin diğer sektörlerdeki gelirlere göre daha düşük olduğu fakat istihdam oranının daha yüksek ve istihdamın cinsiyet üzerindeki dağılımının daha eşit olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ok (2017)'nin çalışmasında, ormancılık sektöründeki sosyal güvenlik sorununa değinilmiş, sosyal güvenlik haklarının ormancılık sektöründe ihlal edildiği belirtilmiştir. Ancak çalışma sonucunda elde edilen verilere göre, yöre halkından turizm sektöründe istihdam edilenlerin sosyal güvenlik haklarının ihlal edilmediği gözlemlenmiştir. Bunların dışında, günümüzde orman hasat işleri tüm dünyada ağır ve riskli işler grubunda değerlendirilmektedir (ILO, 1998). Ayrıca, Türkiye mevzuatı incelendiğinde orman hasat işleri tehlikeli iş sınıfında değerlendirilirken, turizm sektöründeki faaliyetlerin az tehlikeli iş sınıfında değerlendirildiği görülmektedir.⁵³

Sonuç olarak, AGTP'ye gelen ziyaretçi sayısında her yıl artış gözlenmekte (Tablo 3.1) ve bu gelişmeye paralel olarak yörede turizm altyapısı kontrolsüz bir şekilde gelişmektedir. Yöre halkının bireysel olarak yaptıkları yatırımlar bunun bir göstergesi olmakta ve artan ziyaretçi sayısı ile birlikte tüm bu gelişmelerin sonucunun doğaya ağır bedelleri olacağı düşünülmektedir. Uygun turizm türleri ve neyin önlenmesi gerektiği konusunda iyi bir politikaya sahip olmak çok önemlidir. Dünya genelinde, korunan alan yöneticilerinin çoğu, bazen birbiri ile çelişen birçok hedefe ulaşmak için baskı altındadır (Leung ve diğ., 2018). Bu noktada korunan alanların sağladığı faydaların belirlenmesi karar vericilerin politika belirleme sürecinde yararlı olacaktır. Korunan alan yöneticilerinin aktivite hizmeti sunan yöre halkı ve otel yönetimleri ile yaşadıkları problemlerin AGTP'nin sürdürülebilirliğini tehlikeye atacak sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Nitekim, Bolu Valiliği'nin 2009-2010 yılları arasında Abant Gölü kıyısında gerçekleştirdiği altyapı çalışmalarının doğal kaynaklara zarar verdiği görülmüş ve Sakarya 1. İdare Mahkemesi'ne açılan dava sonucu 15.03.2011 tarihli karar ile çalışmalar durdurulmuştur (Tunçer, 2013). Bu sebeplerden dolayı, AGTP içerisinde faaliyet gösteren her paydaşın katılımıyla oluşturulacak bir yönetim sisteminin, AGTP içerisindeki doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve turizm potansiyelinin gelişimi için uygun bir adım

⁵³ İş Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin İş Yeri Tehlike Sınıfları Tebliği, T.C Resmi Gazete, 28509, 26 Aralık 2012.

olacağı düşünülmektedir (Güneş, 2011). AGTP içerisinde hâlihazırda pazarı oluşmuş aktiviteler bulunmaktadır. Fakat bu aktivitelerin çeşitlendirilmesi, mevcutta pazarı olmayan ve çevre ile sosyal yaşama en az zarar veren; örneğin, kuş gözlemi, dağ yürüyüşü, fotoğrafçılık gibi faaliyetlerin yöre halkı rehberliğinde gerçekleştirilmesi sonucunda yöre halkına ek gelir getireceğinin kaçınılmaz olduğu birçok çalışmada (Güneş, 2001; Yılmaz ve diğ., 2004; Ok ve diğ., 2011; BAKA, 2012⁵⁴) ifade edilmiştir.

AGTP içerisindeki turizm faaliyetlerine sertifikasyon sisteminin getirilmesi ve yöre halkının bilinçlendirilmesi sonucunda ziyaretçiler tarafından aktivitelere katılımın artacağı, yöre halkının sosyokültürel değerlerinin korunarak yöre halkı-ziyaretçi ilişkisinin gelişeceği düşünülmektedir. Bu takdirde korunan alanın bir marka değerine sahip olabileceği, ziyaretçi sayısının ve bilinirliğinin artabileceği düşünülmekte, buna paralel olarak da yöre halkının ekonomik açıdan daha fazla gelire sahip olabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, hâlihazırda turizm sektörü bölgede ekonomik ve sosyal açıdan ormancılık sektörüne göre yöre halkına daha yüksek gelir ve istihdam olanakları sunmaktadır. |

---

⁵⁴ BAKA, 2012, Ekoturizm ve Sektör Raporu, URL: <https://www.baka.org.tr/uploads/1349952547EKOTURiZM-SEKTOR-RAPORU-11EYLUL.pdf>.

KAYNAKLAR

- Akay, B. ve Zengin, B., 2012, "Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi: Doğu Marmara Bölgesi Örneği, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 115-122.
- Akay, B., Uslu, A. ve Sancar, M.F., 2018, Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Döneminde Yaşadıkları Sorunlar: Lisans ve Ortaöğretim Turizm Öğrencileri Örneği, *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı), 212-236.
- Akman, Y., 1999, *İklim ve Biyoiklim*, Palme Yayıncılık, Ankara, ISBN: 6054414468.
- Akova, O., 2006, Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılamalarına ve Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, *Ekoloji Dergisi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Akademik İncelemeler*, 2 (1),77-109.
- Alataş, M., Ezer, T., Kara, R ve Uyar, G., 2012, Abant Dağları'ndaki *Fagus orientalis* lipsky. (Doğu Kayını) Ağaçlarının Epifitik Bryofitleri, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 14 (5), 98-105.
- Alataş, M. ve Güray, U., 2015, The Bryophyte Flora of Abant Mountains, *Biological Diversity and Conservation*, 8(7), 35-43.
- Altiner, D., Koçyiğit, A., Farinacci, A., Nicosia, U. and Conti M.A., 1991, "Jurassic-Lower Cretaceous Stratigraphy and Paleogeographic Evolution of the southern Part of North-Western Anatolia (Turkey)", *Geologica Romana*, (27), 13-80.
- Altunel, T. ve Buğday, S., 2018, Revenues from ecotourism Activities in the World, *International Conference on Environment and Forest Conservation 2018*, 18-21 Kasım 2018, Filipinler, Marawi, Mindanao State University.
- Anson, T. H., Alice, S. Y., Lewis, T. O., Karen, M. Y. and Shuwen, L., 2018, Impacts of Tourists' Sociodemographic Characteristics on the Travel Motivation and Satisfaction: The Case of Protected Areas in South China, *Sustainability*, 10(10), 1-21.
- Arslangündoğdu, Z., 2011, Bolu-Aladağ Göleti ve Çevresinin Avifaunası, *Düzce Üniversitesi Ormancılık Dergisi*, 7 (2), 105-115.
- Atalay, B., 1998, *Divanü Ligat'it-Türk Tercümesi C.1*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ISBN: 9789751604040.
- Ayanoğlu, S., 1995, Hukuksal Açıdan Muhafaza Ormanı ve Milli Park Kavramları, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 45(3-4), 29-41.
- Aydın, İ. Z., Öztürk, A. ve Demirci, U., 2017, Ülkemizin Korunan Alanları İçin Sürdürülebilir Ekoturizm Yönetimi Ölçüt ve Göstergelerinin Belirlenmesi, *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 6 (5), 73-94.

- Bahar, O. ve Kozak M., 2005, *Uluslararası Turizm ve Rekabet Edebilirlik*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2005, ISBN: 975-8969-29-3.
- Bakırcı, M., 1992, Karadeniz Bölgesi'nin Turizme Kazandırılması, *Doğu Karadeniz Turizm Konferansı-Workshop*, 22-25 Haziran 1992 Trabzon, Ankara, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yay., 79-87.
- Balmford, A., Green, J., Anderson, M. and Beresford, J., 2015, Walk on the Wild Side: Estimating the Global Magnitude of Visit to Protected Areas, *Plos biology*, 13(2), 1-6, URL: <https://journals.plos.org/plosbiology/article?id=10.1371/journal.pbio.1002074>.
- Bernhard, R. 1935. *Türkiye Ormancılığının Mevzuatı, Tarihi ve Vazifeleri*. Çeviren: Nihat Basri SOMEL. Ankara, Yüksek Ziraat Enstitüsü Yayını, Sayı:15.
- Beşkardeş, V., 2009, *Bolu-Yedigöller Yaban Hayatı Koruma ve Geliştirme Sahasında Yaban Hayatı Yönetimi*, Doktora, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Beyaz, Z., 2014, Doğal Kaynaklar ve İç Çatışmalar Etkileşiminin Ekonomik Analizi, Doktora, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Birdir, K.,Unur, K. ve Dalgıç, A., 2015, Türkiye ve Dünya’da Kamping ve Yeni Bir Turistik Ürün Olarak ‘Glamping’, *1. Eurisia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators*, 28-30 Mayıs 2015, Konya/Türkiye, Aybil Yayınları, ISBN: 9786059119177, 168-177.
- Bolwell, D. and Weinz, W., 2008, Reducing Poverty Through Tourism, International Labour Office, Sectoral Activities Programme, Working Paper No: 266, Geneva.
- Borges, M.A., Carbone, G., Bushell, R. and Jaeger, T., 2011, *Sustainable tourism and natural World Heritage: Priorities for action*, URL: <https://www.iucn.org/content/sustainable-tourism-and-natural-world-heritage-priorities-action>, [Ziyaret tarihi: 10 Eylül 2019].
- Cheung, L.T.O. and Jim, C.Y., 2014, Expectations and willingness-to-pay for ecotourism services in Hong Kong’s conservation areas, *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 21 (2), 149-159.
- Civelek, M., Dalgın, T. ve Çeken H., 2014, Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma İlişkisi: Muğla Yöresindeki Agro-Turizm Alanlarında Bir Araştırma, *Turizm Akademik Dergisi*, 1(2), 15-28.
- Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D. and Wanhill, S., 1993, *Tourism Principles and Practice*, Pitman Publishing, London.
- Cullinane, T.C., Koontz, L., and Cornachione, E., 2018, *2017 National Park Visitor Spending Effects: Economic Contributions to Local Communities, States and the Nation*, Natural Resource Report NPS/NRSS/EQD/NRR—2018/1616. National Park Service, Fort Collins, Colorado.
- Cullinane, T.C., Koontz, L., and Cornachione, E., 2019, *2018 National Park Visitor Spending Effects: Economic Contributions to Local Communities, States and the Nation*, Natural

Resource Report NPS/NRSS/EQD/NRR—2019/1922. National Park Service, Fort Collins, Colorado.

Çetinkaya, G., Yıldız, M. ve Özçelik, M.A., 2018, Yerel Halkın Milli Park Ziyaret Nedenlerinin Belirlenmesi: Antalya İli Örneği, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(10), 135-143.

Çiftçi, Y. ve Güngör, Y., 2016, Jeopark Projeleri Kapsamındaki Doğal ve Kültürel Miras Unsurları İçin Standart Gösterim Önerileri, *MTA Dergisi*, 153(11), 223-238.

Demirel, Ö., İ., Sarıkoç, E., Özdemir, B. ve Pirselimoglu, Z., 2005. Ülkemizde Koruma Bölgeleri (Milli Parklar) ile İlgili Sorunlar ve Yeni Korunan Alan Planlama Yaklaşımı, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, 8-10 Eylül 2005, SDÜ, Isparta.

Dirik, H., 2005, *Kırsal Peyzaj, Planlama ve Uygulama İlkeleri*, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Doğanay, H., 2001, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya, ISBN: 9758156373.

Doğanay, H. ve Altaş N.T., 2013, *Doğal Kaynaklar*, Pegem Akademi, Ankara, ISBN: 978-605-364-623-5

Duman, F., Obalı, O., Aksoy, A. ve Sezen, G., 2007, Abant Gölü Suyunda Bazı Ağır Metallerin Mevsimsel Konsantrasyon Değişiminin Karşılaştırmalı Analizi, *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(5), 131-138.

Ellerbrock, M., 2014, *Assessing Economic Impacts of Ecotourism in the Virginia Roanoke River Basin: Metrics Program Development Services*, URL: https://aaec.vt.edu/content/dam/aaec_vt_edu/people/faculty/URLs/rrba-econ-impacts.pdf, [Ziyaret Tarihi: 3 Şubat 2019].

Emiroğlu, M., 1977, *Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık*, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.

Engels, B., Job, H., Scheder, N. and Woltering, M., 2015, *Economic Impacts of Tourism in Protected Areas*, URL: https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/sportundtourismus/Dokumente/Report_Workshop_Tourism_in_protected_Areas_bf.pdf, [Ziyaret tarihi: 08.09.2019].

Fish, E. Thomas, 2009, In Focus: CESUs Assessing economic impacts of national parks, *Park Science*, 26(2), 20-57.

Frechtling, D., 1994, *Travel, Tourism and Hospitality Research: A Handbook for Managers and Researchers*, 2nd, John Wiley and Sons, New York.

Galvin, L., Jakovela, A., Jong, H., Kusters, N., Partington, R. and Ziemele, A., 2012, *Practical, Profitable and Protected: A Starter Guide to Developing Sustainable Tourism in Protected Areas*, Microdot, Latvia.

- Genç, K., Şengel, Ü. ve Işkın, M., 2017, Abant Gölü Tabiat Parkı'nın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *2017 Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi*, 28 Eylül-1 Ekim 2017 Van, Çanakkale, Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım, ISBN:978-605-67761-8-2, 242-250.
- Göncüoğlu, M. C., Turhan, N., Şentürk, K., Uysal, Ş., Özcan, A. ve Işık, A., 1996, Orta Sakarya'da Nallıhan Sarıcakaya Arasındaki Yapısal Birliklerin Jeolojik Özellikleri, *Maden Tetkik ve Arama Derleme Rapor No: 10094*, Ankara (yayımlanmamış).
- Görmüş S., Oğuz D., 2013, Kırsal Yerleşim ve Korunan Alan Arasındaki Etkileşimin Değerlendirilmesinde Peyzaj Karakter Analizinin Rolü: Kapısuyu Havzası Örneği, *Tarım Bilimleri Dergisi*, 19 (7), 310-322.
- Gözübol, A.M., 1978, *Mudurnu-Dokurcun-Abant (Bolu İli) Alanının Jeoloji İncelemesi ve Kuzey Anadolu Yarılımının Yapısal Özellikleri*, Doktora Tezi, İ.Ü. Fen Fakültesi Tatbiki Jeoloji Kürsüsü.
- Güler, İ. ve Yıldız, F.E., 2008, Türkiye'nin Sulak Alan Politikalarına Genel Bir Bakış: Sultansazlığı Sulak Alanı Örneği, *TMMOB II. Su Politikaları Kongresi*, 20-22 Mart 2008, Ankara, 335-345.
- Güneş G., 2011, Korunan Alanların Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Yönetim Planları, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(1), 47-57.
- Güneş, Y. ve Coşkun, A. A., 2008, *Trends In Forest Ownership, Forest Resources Tenure and Institutional Arrangements: Are They Contributing to Better Forest Management and Poverty Reduction? A Case Study From Turkey*, FAO, URL: <http://www.fao.org/forestry/16407-0c0665eddd86a68c9fbbc87cdde52501c.pdf>, [Ziyaret Tarihi: 18.08.2019].
- Hornback, K., 1990, *The Money Generation Model*, URL: <http://npshistory.com/publications/social-science/mgm2/money-generation-model.pdf>, [Ziyaret tarihi: 15.09.2019].
- Huhtala, M., Kajala, L. ve Vatanen, E., 2010, *Local economic impacts of national parks visitors' spending: The development process of an estimation method*, Metlan työraportteja/Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 149. 20 s. ISBN 978-951-40-2224-1, URL: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp149.htm>.
- ILO, 1998, *Safety and Health in Forestry Work*, URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/normativeinstrument/wcms_107793.pdf, [Ziyaret tarihi: 15.09.2019].
- İçöz, O. ve Kozak, M., 1998, *Turizm Ekonomisi*, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kalaycı, Ş., 2008, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayınevi, Ankara, ISBN: 9799759091148.

- Kalfa, V. R., 2018, *Doğal Kaynakların Rekreatif Amaçlı Kullanımının Ekonomik Değerinin Belirlenmesi: Pamukkale Ören Yeri Örneği*, Doktora, Aydın Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kervankıran, İ. ve Gül Eryılmaz, A., 2015, Milli Parkların Sürdürülebilir Kullanımı ve Yönetim Planı Önerisi: Isparta İli Örneği, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(12), 173-190.
- Kıvanç, E., 1983, Die Haselmaus, *Muscardinus avellanarius* L., in der Türkei, *Bonner zoologische Beiträge*, 34(4), 419-428.
- Kızılaslan, N. ve Tayfur, Ü., 2013, Manisa Spil Dağı Milli Parkı Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi, *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 7(2), 10-29.
- Kiniş, S. ve Duyar, A., 2017, Bolu Aladağ Yaylacılarının Ekoturizme Yaklaşımı, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6), 59-70.
- Kruger, M., Saayman, M. ve Manners, B., 2012, Determinants of Visitor Expenditure at the Tsitsikamma National Park, *Journal of Economic and Financial Sciences*, 5(1), 11-30.
- Kuvan, Y., 1991, Avrupa Topluluğu Tarafından Yapılan Korunan Alan Sınıflandırması ve Ülkemizdeki Korunan Alanların Bir Değerlendirmesi, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 41 (3-4), 122-128.
- Kuvan, Y., 2005, Korunan alan yönetiminde etkinliğin önemi ve değerlendirilmesi, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 8-10 Eylül 2005, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, 81-89.
- Lascourain, H.C., 1996, *Tourism, Ecotourism and Protected Areas*, IUCN, Gland, ISBN: 2-8317-0124-4.
- Leung, Y. F., Spenceley, A., Hvenegaard, G. and Buckley, R., 2018, *Tourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability, Best Practice Protected Area Guidelines*, Series No. 27, Gland, Switzerland, IUCN, ISBN: 978-2-8317-1898-9.
- Lund, H. G. ve Kayacan, B., 2014, Orman Nedir? Tanımlar Farklı Sonuçlar Doğurur Türkiye Örneği, *Avrasya Terim Dergisi*, 2(1), 9-16.
- Martinis, A., Kabassi, K., Karris, G. and Minotou, C., 2019, *Unveiling the Profile of Tourists in Islands with Protected Areas to Promote Sustainable Tourism, Smart Tourism as a Driver for Culture and Sustainability*, 2018, Athens, Switzerland, Springer, ISBN: 978-3-030-03910-3, 261-274.
- Mazı, F. ve Tan, M., 2009, Nüfus Artışı, Kaynak Tüketimi ve Çevre, *Mevzuat Dergisi*, ISSN: 1306-00767.
- Meessen, H., Svajda, J., Kohler, T., Fabriciusova, V., Galvanek, D., Bural, M., Kacerova, M., Kedlecik, J., 2015, Protected Areas in The Slovak Carpathians as a Contested Resource Between Metropolitan and Mountain Stakeholders, *Journal of Alpine Research*, 103(3), URL: <http://journals.openedition.org/rga/3055>.

- Muminjanov, H. ve Karagöz, A., 2019, *Türkiye'nin Biyoçeşitliliği: Genetik Kaynakların Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Sistemlerine Katkısı*, Genetik Kaynakların Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Sistemlerine Katkısı, FAO, Ankara, ISBN: 978-92-5-131255-1.
- Müderrişoğlu, H., 2002, *Açık hava rekreasyonunda taşıma kapasiteleri: Rekreasyonel kullanım ilişkilerinin incelenmesi*, Doktora, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Müderrişoğlu, H., Yerli, Ö., Altanlar, T.A. ve Duru, N., 2005, ROS (Rekreasyonel Fırsat Dağılımı) Yöntemi ile Abant Tabiat Parkı'nda Kullanıcı Memnuniyetinin Belirlenmesi, *Tarım Bilimleri Dergisi*, 4(11), 397-405.
- Niedzialkowski, K., Paavola, J., Jedrzejewska, B., 2012, Participation and Protected Areas Governance: the Impact of Changing Influence of Local :Authorities on the Conservation of the Bialowieza Primeval Forest Poland, *Ecology and Society*, 17(1), URL: <https://www.ecologyandsociety.org/vol17/iss1/art2/>, [16 Mart 2019].
- Norberg, A. L., 2009, *Green gold and how the Swedish forest became a new wild West*, *Globalassets*, URL: https://www.gsfacket.se/globalassets/dokument/rapporter/green_gold.pdf, [Ziyaret Tarihi: 18.08.2019].
- OGM, 2014, Odun Dışı Ürünler, Odun Dışı Orman Ürünleri Orman Bölge Müdürlükleri Servet ve Alanları, URL: <https://www.ogm.gov.tr/Sayfalar/Ormanlarimiz/OBMveTurler-itibariyle-ODU-Envanteri.zip>, [Ziyaret Tarihi: 18.08.2019].
- OGM, 2018a, Orman Genel Müdürlüğü E-Kütüphane/İstatistikler, URL: <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx?RootFolder=%2Fekutuphane%2FIstatistikler%2FOrmanC4%B1%2FC4%B1k%20%2FC4%B0statistikleri&FolderCTID=0x012000301D182F8CB9FC49963274E712A2DC00&View={4B3B693B-B532-4C7F-A2D0-732F715C89CC}>, [Ziyaret tarihi: 20 Haziran 2019].
- OGM, 2018b, Duyurular, 2018 yılı "Ağaçlandırma Rehabilitasyon, Toprak Muhafaza, Erozyon, ve Sel Kontrolü, Mera Islahı, Kavak Ağaçlandırması, Fidanlık, Silvikültür ve Etüt Proje Birim Fiyat Cetveli" belirlendi, URL: <https://www.ogm.gov.tr/SitePages/OGM/OGMDuyurular.aspx?l=bab5d875-bc9e-415b-99c6-f5088acdaf36&i=890>, [Ziyaret Tarihi: 18.08.2019].
- OGM, 2018c, Abant Orman İşletme Şefliği Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planı (2019-2029).
- OGM, 2018d, Orman Genel Müdürlüğü İşletme Pazarlama Daire Başkanlığı ORBİS Sistemi.
- OGM, 2019, Türkiye'nin orman varlığının dağılımını gösteren harita, Url: <https://www.ogm.gov.tr/Sayfalar/Ormanlarimiz/T%C3%BCrkiye-Orman-Var%C4%B1%C4%9F%C4%B1-Haritas%C4%B1.aspx>.
- Ok, K., Okan, T. ve Yılmaz, E., 2011, A Comperative Study On Activity Selection With Multi-Criteria Decision-Making Techniques In Ecotourism Planning, *Scientific Research and Essays*, 6(6), 1417-1427.

- Ok, K., 2017: Türkiye’de Ormancılığın Yapısı ve Sosyal Hayata Yansımaları, Sayfa 69-152, İçinde: Ormanlık Politikaları ve Orman Köylülerinin Durumu, ISBN: 978-605-8596-87-0,. 216 sayfa, Ankara.
- Okan, T., Köse, N., Arifoğlu, E. ve Köse, C., 2016, Assessing Ecotourism Potential of Traditional Wooden Architecture In Rural Areas: The Case of Papart Valley, *Sustainability*, 8(10), 974-991.
- Ongun, U., Gövdere, B. ve Çiçek, U., 2016, Yeşilova’nın Kırsal Turizm Potansiyelinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 7 (6), 75-88.
- Orhunbilge, N., 2000, Tanımsal İstatistik Olasılık ve Olasılık Dağılımları, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, ISBN 975-404-548-8.
- Ortaç, M., 2011, *Bolu İli Yüzey Araştırması 2010: Merkez ve Mudurnu İlçeleri ile Köyleri*, 29. Araştırma Sonuçları Toplantısı, , 23-28 Mayıs 2011, Malatya, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 1, Yayın no: 153/1, ISSN: 1017-7663, 129-154.
- Ortaç, M., 2013, *Bolu Merkez, Mudurnu, Yeniçağa ve Dörtdivan İlçeleri Antik Çağ Tarım Teknolojisi: Pres Ağrılık Taşları (Litular)*, In: Kökdemir, G. (ed.), Prof. Dr. Orhan Bingöl’e 67. Yaş Armağanı, Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınevi, s. 407-432.
- Özalp, G., Dirik, H., Güneş, Y., Kuvan, Y., Sevgi, O., 2008, İstanbul Orman Fakültesince Hazırlanan Kazdağlarındaki Madencilik Girişimlerinin Koruma-Kullanma Dengesi Raporu, İstanbul.
- Özdamar, K., 2004, Paket Programlar ile İstatiksel Veri Analizi, Kaan Kitapevi, Eskişehir, ISBN: 9756787106.
- Özhatay, N., 2005, *Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı*, Doğal Hayatı Koruma Vakfı, İstanbul, ISBN: 9759243302.
- Özmen, B., Nurlu, M., Güler, H., 1997, *Coğrafi Bilgi Sistemi ile Deprem Bölgelerinin İncelenmesi*, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Ankara.
- Öztura, E., 2010, *Truva Tarihi Mili Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı Ziyaretçilerinin Türkiye’de "Milli Park" Kavramı ve Eğitimi Üzerine Görüşleri*, Yüksek Lisans, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, S. ve Aydoğdu, A., 2012, Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Rekreatyonel Olanakları, I. Rekreatyon Araştırmaları Kongresi, 12-15 Nisan 2012 Kemer, Antalya, Ankara, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 611-628.
- Pamukoğlu N. ve Ekmekçi İ., 2013, *Türkiye’de Korunan Alanlar ve ÇED Uygulamaları*, Uluslararası Çevresel Etki Değerlendirmesi Kongresi, 8-10 Kasım 2013 İstanbul, Ankara, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 978-605-5294-27-4, 579-588.

- Park, J., 2015, *The Impact of Different Types of Media on Tourists' Behavioral Intentions*, Master of Science, School of Hospitality and Tourism Management, Florida International University.
- Patton, Q. M., 1987, *How to use qualitative methods in evaluation*, New Delhi: Sage Publications, Newsbury Park, London.
- Phillips, A., 1998, *Economic Values of Protected Areas: Guidelines for Protected Area Managers*, IUCN Publications Services Unit, Cambridge, ISBN: 2-8317-0461-8.
- Phillips, A., 2003, Turning Ideas on Their Head. The New Paradigm for Protected Areas, *The George Wright Society Forum*, 20(2), 8-32.
- Sakip, S.R.M., Akhir, N.M., Omar, S.S., 2015, Determinant Factors of Successful Public Parks in Malaysia, *Asian Conference on Environment – Behaviour Studies*, 25-27 August 2014, S Korea, Malaysia, 422-432.
- Saner, S., 1980, Mudurnu-Göynük Havzasının Jura ve Sonrası Çökelim Nitelikleriyle Paleocoğrafya Yorumlaması, *Türldyo Jeoloji Kurumu Bülteni*, (23), 39-52.
- Sarkki, S., Rantala, L., Karjalainen, T.P., 2015, Local People and Protected Areas: Identifying Problems, Potential Solutions and Further Research Questions, *International Journal of Environment and Sustainable Development*, 14(3), 299-314.
- Sayın, Ş. ve Karadağ, A. A., 2016, Abant Tabiat Parkı Rekreasyonel Beklentilerinin Değerlendirilmesi, *Ormanlık Dergisi*, 12 (2), 80-93.
- Sezen, J., 2017, Türkiye ve Dünya'da Korunan Alanlara Yönelik Çevre Bilincinin Önemi, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 165-177.
- Stemberk, J., Dolejs, J., Maresova, P. and Kuca, K., 2018, Factors Affecting the Number of Visitors in National Parks in the Czech Republic, Germany and Austria, *International Journal of Geo-Information*, 7, 124.
- Stevens, H.T., More, A.T. and Markowski-Lindsay, M., 2014, Declining National Park Visitation, *Journal of Leisure Research*, 46(2), 153-164.
- Stolton, S., Shadie, P., ve Dudley, N., 2013, *IUCN WCPA Best Practice Guidance on Recognising Protected Areas and Assigning Management Categories and Governance Types*, Best Practice Protected Area Guidelines, In: Dudley, N. (ed.), Bölüm 2, IUCN Publications Services, Gland, Switzerland, ISBN: 978-8317-1636-7.
- Stynes, D. J., Propst, D. B., Chang, W. H. ve Sun, Y., 2000, Estimating regional economic impacts of park visitor spending: Money Generation Model Version 2 (MGM2), Michigan State University, Park, Recreation and Tourism Resources Department, East Lansing, Michigan, ABD.
- Şengün, S., 2001, Çevre Değerlerinin İçsel Bir Özelliği Olarak Biyolojik Çeşitlilik, Koruma Araçları ve Uluslararası Çabalar, *Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müdürlüğü Dergisi*, 2(6), 105-146.

- Şişman, B., 2010, *Kültürel, Yapısal ve İşevsel Açıdan Doğu Karadeniz'de Yaylacılık ve Yayla Şenlikleri (Hıdırnebi ve Kadırğa Yaylaları Örneği)*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(11), 549-559.
- Taze, F., 2008, *Korunan Alanların Hukuksal Statüsü*, Yüksek Lisans, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Terzioğlu, E., 2007, *Türkiye'nin Biyolojik Çeşitliliğine İlişkin Genel Bilgi*, <https://ormuh.org.tr/uploads/docs/Biyolojik%20Cesitlilik%20ve%20Gen%20kaynaklari.pdf>, [Ziyaret tarihi: 20 Haziran 2019].
- Tunçer, M., 2013, *Doğal Peyzaj Dönüşümünde Kamu Yaklaşımlarına Bir Örnek: Abant Gölü Tabiat Parkı'nda Çevre Tahribatı*, URL: https://www.academia.edu/5183277/DO%C4%9EAL_PEYZAJ_D%C3%96N%C5%9E%C3%9CM%C3%9CNDE_KAMU_YAKLA%C5%9EIMLARINA_B%C4%B0R_%C3%96RNEK_ABANT_G%C3%96L%C3%9C_TAB%C4%B0AT_PARKI_NDA_%C3%87EVRE_TAHIR%C4%B0BATI.
- Turan, İ., Keten, A., Yorulmaz, T., Doğan, C. ve Baştar, F., 2015, Abant Gölü'ndeki Su Samurunun (Lutra lutra) habitat tercihi, *Ormanlık Araştırma Dergisi*, 1(2), 51-56.
- Türker, A. ve Güner, A., 2003, Plant Diversity in Abant Nature Park (Bolu), Turkey, *Turk J Bot*, 27, 185-221.
- Türkeş, M., 2008, Küresel iklim değişikliği nedir? Temel kavramlar, nedenleri, gözlenen ve öngörülen değişiklikler, *İklim Değişikliği ve Çerçeve*, 1, 26-37.
- Tütek, H. ve Gümüšoğlu, Ş., 2014, *İşletme İstatistiği*, Beta Yayınları, İstanbul, ISBN: 9786053330301.
- Uçar, N., 2006, Parametric Olmayan (Non-Parametric) Hipotez Testleri, *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, s. 85-112, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti..
- UNESCO, 1972, Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, Paris, 16 Kasım 1972.
- UNWTO ve UNEP, 2005, Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy-Makers, Madrid and Paris, URL: http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/8741/-Making%20Tourism%20More%20Sustainable_%20A%20Guide%20for%20Policy%20Makers-2005445.pdf?sequence=3&isAllowed=y, [Ziyaret Tarihi: 20.08.2019].
- UNWTO, 2014a, *Measuring Employment in the Tourism Industries-Guide with Best Practices*, UNWTO, Madrid, ISBN: 978-92-844-1614-1.
- UNWTO, 2014b, *Glossary of Tourism Terms*, URL: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/glossaryenrev.pdf>, [Ziyaret Tarihi: 20.08.2019].
- Ülger, P., 2011, Çevre ve İnsan, *KÇKK 2011 Sempozyumu*, Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ, S.32.

- Ünlüönen, K., Tayfun, A. ve Kılıçlar, A., 2007, *Turizm Ekonomisi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara,
- Ünlüönen, K. ve Şahin, S. Z., 2011, Turizmde İstihdam, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(1), 1-25.
- Waring, R. H. and Running, S. W., 2007, *Forest Ecosystems Analysis at Multiple Scales*, Academic Press, ISBN: 978-0-12-370605-8.
- WB, 2019, *World Development Indicators: Population Dynamics*, <http://wdi.worldbank.org/table/2.1>, [Ziyaret Tarihi: 18 Haziran 2019].
- Wellstead, A.M., Patriquin, M.N. and White, W.A, 2000, *A Study of Visitor Sector Employment and Income in the Foothills Model Forest*, Canadian Forest Service Northern Forestry Centre, Edmonton, Alberta, ISBN: 0-662-297-19-9.
- WCMC and IUCN, 2016, *Protected Planet Report 2016*, UNEP-WCMC and IUCN: Cambridge UK and Gland, Switzerland.
- WCMC, IUCN and NGS, 2018, *Protected Planet Report 2018*, UNEP-WCMC, IUCN and NGS: Cambridge UK; Gland, Switzerland; and Washington, D.C., USA.
- WTO, 2002, *The Economics of Tourism in Protected Areas*, Sustainable Tourism in Protected Areas - Guidelines for Planning and Management, Chapter:8, ISBN: 978-92-844-0543-5.
- WTTC, 2017, *Travel and Tourism Economic Impact 2017 Turkey*, URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/archived/countries-2017-old/turkey2017.pdf>, [Ziyaret Tarihi: 20.08.2019].
- Vatanen, E. ve Kajala, E., 2015, *Update of multipliers used by the method assessing the local economic impacts of national parks, hiking areas and other protected areas valuable as nature tourism destinations, 2014*, Metsähallitus, Vantaa/Finland, ISBN: 978-952-295-093-2.
- Yağcı, Ö., 2003, *Turizm Ekonomisi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yaylı, H., 2012, Çevre Etiği Bağlamında Kalkınma, Çevre ve Nüfus, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(9), 151-169.
- Yazıcı, B., 2013, *Merkezi Eğilim ve Değişkenlik Ölçüleri*, İstatistik-I, In: Ağaoğlu, E. ve Atlas, M. (ed.), Bölüm 2, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 32-61.
- Ycbs, M., 2013, *Kaçkarlarda Anadolu Parsı Var!*, http://www.anadolupanteri.com/index.php?option=com_content&view=article&id=59:kaçkarlarda-anadolu-parsi-var-&catid=1:latest-news&Itemid=50, [Ziyaret Tarihi: 09.04.2019].

- Yenilmez Arpa, N., 2011, *Türkiye’de Korunan Alanların Belirlenmesi, Planlanması ve Yönetimi Sürecinde Katılımcılığın Değerlendirilmesi: Sultan Sazlığı Milli Parkı*, Doktora, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yenilmez Arpa, N., 2017, Orman korunan alanlarının yararlarının değerlendirilmesi: Küre Dağları Milli Parkı Örneği, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 17(9), 434-449.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2006, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2(2), 113-118.
- Yıldırım, K. ve Karaman, D., 2001, *Makro Ekonomi*, Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, Yayın No: 145.
- Yılmaz, E., Ok, K. ve Okan, T., 2004, *Ekoturizm Planlamasında Katılımcı Yaklaşımla Etkinlik Seçimi: Cehennemdere Vadisi Örneği*, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 237, DOA Yayın No: 30, ISSN: 1300-7912.
- Yılmaz, A., 2018, Orman, Köylü ve Devlet: Ormandan Faydalanma, Koruma ve Orman Suçları Bağlamında Orman Köylüsü ve Devlet İlişkileri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 665-690.
- Yiğit, N., Özkurt, Ş., Çolak, E. and Sözen, M., 2003, A study on the geographical distribution along with habitat aspects of rodent species in Turkey, *Bonn. Zool. Beitr*, 50(4), 355-365.
- Yücel, M. ve Babuş D., 2005, Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler, *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü DOA Dergisi*, 11, 151-175.
- Zaman, M., 2008, Fırtına Deresi Havzası ve Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Alternatif Turizm Açısından Önemi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 1-33.
- Zlatar Gamberozic, J. and Tonkovic, Z., 2015, From Mass Tourism to Sustainable Tourism: A Comparative Case Study of the Island of Brac, *Socijalna Ecologija*, 24(2), 85-102.

EKLER

EK 1.Ziyaretçi Anket Formu.

“Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi” - Ziyaretçilere Yönelik Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “*Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının İstihdam ve Gelir Etkisi*” başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Bu tez çalışması ile Abant Gölü Tabiat Parkını ziyaret eden ve konaklayan ziyaretçilerin etkinliklerine bağlı olarak ortaya çıkan istihdam ve gelir etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Anket formu 20 soru, üç sayfadan oluşmaktadır. Her bir sorunun altında yanıt seçenekleri vardır. İşaretlemelerinizi, size uygun gelen seçeneğin başındaki parantezi ya da kutucuğu işaretleyerek yapınız. Bazı sorularda birden fazla seçeneği işaretlemek olanaklıdır. Bu tür sorularda gerekli açıklama sorunun içinde belirtilmiştir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz. Saygılarımızla...

Zekeriya Yılmaz (Tez Yürütücüsü)

Tarih: .../.../2019

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Medeni Durumunuz

Evli Bekâr

3. Yaşınız: .....**4. İkamet Ettiğiniz Şehir: .....****5. Eğitim düzeyinizi işaretleyiniz?**

☐ Okuryazar değil	☐ Okuryazar
☐ İlkokul mezunu	☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu	☐ Üniversite mezunu
☐ Lisansüstü mezun	☐ Diğer (Belirtiniz)

6. Mesleğinizi işaretleyiniz?

Özel Sektör: ..... Kamu Sektörü: ..... Çalışmıyor: .....

☐ Çiftçi	☐ Teknisyen
☐ İşçi	☐ Öğretmen
☐ Esnaf	☐ Doktor
☐ Memur	☐ Öğrenci
☐ Mühendis	☐ Ev hanımı
☐ Serbest meslek	☐ Akademisyen
☐ Emekli	☐ Diğer (Belirtiniz) :

7. Hane halkı toplam geliri: ..... (TL)**8. Buraya ne sıklıkla gelirsiniz?**

☐ İlk defa	☐ Ayda bir	☐ Altı ayda bir	☐ Yılda bir	☐ Bir yıldan daha fazla
-----------------------------------	-----------------------------------	--	------------------------------------	--

9. Hangi aylarda gelirsiniz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

☐ Ocak	☐ Şubat	☐ Mart	☐ Nisan	☐ Mayıs	☐ Haziran
☐ Temmuz	☐ Ağustos	☐ Eylül	☐ Ekim	☐ Kasım	☐ Aralık

10. Seyahatinizdeki kişi sayısı ve yakınlığı? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Yakınlığı	Kişi Sayısı
☐ Arkadaş:	
☐ Aile:	
☐ Tur/Grup:	
☐ Yalnız	

11. Alan ziyaretinizi organize ederken sağladığınız bilgi kaynakları nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

☐ Seyahat acentesi/turizm bürosu
☐ Arkadaş-akraba tavsiyesi
☐ Turizm fuarı
☐ Tv-Gazete
☐ İnternet
☐ Diğer (Belirtiniz):

12. Alan ziyaretini organize ederken hizmet aldığınız bir kuruluş (tur/organizasyon firması acentesi gibi) var ise kuruluşu ve ödenen ücreti belirtiniz?

Kuruluş Adı:	Ödenen Ücret:..... (TL)
--------------	-------------------------

13. Alanda Geceleme yaptınız/yapmayı düşünüyor musunuz? Yapacak/yapıyor iseniz kaç gün? (Cevap “Hayır” ise 15. soruya geçiniz.)

☐ Günübirlik	☐ 1 gece	☐ 2 gece	☐ ... gece
-------------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	-----------------------------------

14. Konaklama kategorilerinden hangilerini tercih ettiniz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Konaklama	Tutar (TL, günlük)	Gün Sayısı	Hizmetin Alındığı Yer
Otel			
Pansiyon			
Günlük-Kiralık Ev			
Dağ Evi/Bungalov			
Çadır			
Karavan			
Diğer			

15. Alan ziyareti için hangi ulaşım aracını seçtiniz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Ulaşım	Bedeli (TL/Gün)	Hizmetin Alındığı Yer
Otobüs		
Kiralık Araç		
Ticari taksi		
Minibüs		
Ulaşım	Destinasyon Sayısı	Bedel (Yakıt vb.)
Kişisel Araç		
Karavan		
Motosiklet		
Kamyonet		
Diğer		

“Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi” - Ziyaretçilere Yönelik Anket Formu

16. Yolculuğunuz süresince aracınız için herhangi bir ek hizmet almak zorunda kaldınız mı? (Örneğin; onarım, çekici veya zincir kiralama gibi) Belirtiniz.

( ) Evet	( ) Hayır
Aldığınız Hizmet ve Yeri:	Tutarı:

17. Ziyaretiniz süresince yeme-içme ihtiyacınızı nasıl ve nereden karşıladınız? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

<u>Yeme-içme</u>	Tutar (TL)	Hizmetin Alındığı Yer
Restoran		
Dışarıdan satın alınan ürün ve hizmetler (T.P içerisinde veya dışından kiralanan mangallar dâhil)		
Kendi getirdikleri (Evden getirilen mangal dâhil)		
Yöresel Ürün		
Diğer		

18. Ziyaretiniz süresince gerçekleştirdiğiniz aktiviteler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

<u>Aktiviteler</u>	Tutar (TL)	Hizmetin Alındığı Yer
Yöresel Ürün Alış Verişi		
Tırmanma		
Kayak		
Bisiklet		
Atv-Motorlu Taşıt		
At Binme		
Faytonla gezinti		
Sağlık Aktiviteleri (Kaplıca vb.)		
Dağ yürüyüşü		
Manzara Seyir		
Spor Aktiviteleri		
Fotoğraf Çekmek		
Olta Balıkçılığı		
Kampçılık		
Bilimsel Araştırma		
Diğer		
Toplam		

Görüş ve Önerileriniz:

Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

EK 2. Otel ve Restoran İşletmesi Anket Formu.

“Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi” – Otel ve Restoran İşletmesi Anket Formu

1. Bir yılda, işletmeniz ortalama kaç kişiye istihdam sağlamaktadır? (Örneğin 2018 yılı)

(Yıl boyunca çalışan yarı ve tam zamanlı, mevsimlik ve daimi işçilerin tümünü dikkate alınız.)

Cevap: _____

2. Aşağıdaki pozisyonlarda yer alan tam zamanlı kaç personeliniz bulunmaktadır?

TAM ZAMANLI ÇALIŞANLAR					
	Yıllık		Mevsimlik		
	Yıllık tam zamanlı çalışanların sayısı	Haftalık kişi başı ortalama çalışma saati	Mevsimlik tam zamanlı çalışanların sayısı	Haftalık kişi başı ortalama çalışma saati	Aylık ortalama çalışan kişi sayısı
Müdürler					
Müdür Yardımcıları					
Kuru Temizleyiciler					
Çamaşırhane Görevlileri					
Resepsyonistler					
Danışma Görevlileri					
Yönetici Memuru					
Doktor					
Hemşire					
Veteriner					
Rekreasyon ve Spor Eğitmenleri					
Tiyatro Hizmetleri					
Büfe Görevlileri					
Aşçılar					
Yiyecek ve İçecek Servisleri (Garsonlar gibi)					
Kasiyerler					
Transfer Görevlileri					
Diğer (lütfen belirtiniz)					

3. Ayrıca yarı zamanlı çalışan personeliniz bulunmakta mıdır?

(Eğer cevap hayır ise 5.soruya geçebilirsiniz.)

Cevap: _____Evet _____Hayır

“Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi” – Otel ve Restoran İşletmesi Anket Formu

4. Aşağıdaki pozisyonlarda yer alan yarı zamanlı kaç personeliniz bulunmaktadır?

YARI ZAMANLI ÇALIŞANLAR					
	Yıllık		Mevsimlik		
	Yıllık yarı zamanlı çalışanların sayısı	Haftalık kişi başı ortalama çalışma saati	Mevsimlik yarı zamanlı çalışanların sayısı	Haftalık kişi başı ortalama çalışma saati	Aylık ortalama çalışan kişi sayısı
Müdürler					
Müdür Yardımcıları					
Kuru Temizleyiciler					
Çamaşırhane Görevlileri					
Resepsyonistler					
Danışma Görevlileri					
Yönetici Memuru					
Doktor					
Hemşire					
Veteriner					
Rekreasyon ve Spor Eğitmenleri					
Tiyatro Hizmetleri					
Büfe Görevlileri					
Aşçılar					
Yiyecek ve İçecek Servisleri (Garsonlar gibi)					
Kasiyerler					
Transfer Görevlileri					
Diğer (lütfen belirtiniz)					

5. Tesisinizde, ürün ve hizmet üretimi için dışarıdan temin ettiğiniz kaynaklar var mıdır? Var ise hizmet alınan kaynak, yeri ve yaklaşık ücreti nedir? (Mutfak malzemeleri, internet hizmeti, telefon hizmeti, güvenlik hizmeti satın alma, araç kiralama vb.)

Alınan Kaynak	Alınan Yer	Yaklaşık ücret (Aylık)

6. Tahminlerinize göre, bir yılda ortalama, işletme gelirinizin (vergilerden önce) yüzde kaçının ziyaretçi kaynaklı etkinliklerden geldiğini söyleyebilirsiniz (turistler, tur gurupları, kongreler, iş seyahatleri, izciler vs.) ?

(Gece konaklayan ve günübirlikçileri de dâhil ediniz.)

% _____

7. Çalışanlarınızı, ikamet yerleri itibariyle sınıflandırınız?

İkamet Yeri	Çalışan Sayısı
Abant Tabiat Parkı Sınırları İçerisinde:	
Abant Yolu Üzerinde:	
Bolu İlinde:	
Bolu İli Dışında:	

Yorumlar

Başka bir yorumunuz varsa, lütfen aşağıdaki alanı kullanın.

Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz.

EK 3. Yerel İşletmeci Anket Formu.

Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi” – Yerel İşletmeci Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket, İstanbul-Cerrahpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “*Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi*” başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Bu tez çalışması ile Abant Gölü Tabiat Parkını ziyaret eden ve konaklayan ziyaretçilerin etkinliklerine bağlı olarak ortaya çıkan istihdam ve gelir etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Anket formu 16 soru ve iki sayfadan oluşmaktadır. Her bir sorunun altında yanıt seçenekleri vardır. İşaretlemelerinizi, size uygun gelen seçeneğin başındaki parantezi ya da kutucuğu işaretleyerek yapınız. Bazı sorularda birden fazla seçeneği işaretlemek olanaklıdır. Bu tür sorularda gerekli açıklama sorunun içinde belirtilmiştir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz. Saygılarımızla...

Zekeriya Yılmaz (Tez Yürütücüsü)

Tarih: .../.../2019

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Medeni Durumunuz

Evli Bekâr

3. Yaşınız: .....

4. İkamet Ettiğiniz Şehir/Köy/Belde: .....

5. Eğitim düzeyinizi işaretleyiniz?

☐ Okuryazar değil	☐ Okuryazar
☐ İlkokul mezunu	☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu	☐ Üniversite mezunu
☐ Lisansüstü mezun	☐ Diğer (Belirtiniz):

6. Bu işten aylık kazancınız yaklaşık ne kadardır? (TL)

Cevap: .....

7. Başka bir gelir kaynağınız/ek bir işiniz var mıdır? (Cevap “Hayır” ise 9. Soruya geçiniz.)

Evet Hayır

8. Başka bir gelir kaynağınız var ise bu iş nedir ve aylık kazancı ne kadardır? (TL)

Ek iş: ..... Yaklaşık Aylık Geliri: .....

9. Şuan çalışmakta olduğunuz işteki çalışma süreniz günlük ne kadardır? (Saat)

Süre: .....

10. Ayn kaç günü çalışıyorsunuz? (Ortalama gün)

Aylık çalışma süresi: ..... gün

Fayton ve at sahiplerine yönelik

11. Hizmetiniz için gerekli aylık maliyet ne kadardır? (13. Soruya geçiniz.)

Hizmet Türü	Yaklaşık Maliyeti (TL)
Fayton	
At	
Diğer (Belirtiniz):	

12. Ürünlerinizi nereden temin ediyorsunuz? Yaklaşık maliyeti nedir? (Ürün kalemi bazında)

Ürünler	Temin Edilen Yer (Kendisi/Toptancı)	Yaklaşık Maliyeti (TL)
<i>Diğer</i>		

13. Herhangi bir kira ödüyor musunuz? Ödeniyor ise aylık kira bedeli ne kadardır? (TL)

☐ Hayır	☐ Evet: .....
--------------------------------	--------------------------------------

14. Sattığınız ürünler/verdiğiniz hizmetler için vergi ödüyor musunuz? Ödeniyor ise bunun oranı nedir?

☐ Hayır	☐ Evet, Oranı: .....
--------------------------------	---

15. Yanınızda çalıştırdığınız bir elemanınız var mıdır? (Cevap hayır ise 16. Soruya geçiniz.)

☐ Evet	☐ Hayır
-------------------------------	--------------------------------

16. Yanınızda çalıştırdığınız eleman sayısı ve aylık toplam giderleri ne kadardır?

Eleman Sayısı:	
Aylık toplam giderleri:	..... TL

17. Alana ulaşımınız için aylık yaklaşık ne kadar harcama yapıyorsunuz?

Günlük ulaşım harcama miktarı: ..... TL

Yorumlar

Başka bir yorumunuz varsa, lütfen aşağıdaki alanı kullanın.

--

Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Zekeriya YILMAZ
Doğum Yeri	Düzce
Doğum Tarihi	07.07.1989
Uyruğu	☒ T.C. ☐ Diğer:
Telefon	+905062112301
E-Posta Adresi	zekeriyaayilmazz@gmail.com
Web Adresi	

Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	İstanbul Üniversitesi
Fakülte	Orman Fakültesi
Bölümü	Orman Mühendisliği
Mezuniyet Yılı	2011

Yüksek Lisans	
Üniversite	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Enstitü Adı	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı	Orman Mühendisliği Anabilim Dalı
Programı	Ormancılık Ekonomisi Programı

Makale ve Bildiriler	
Yenilmez, Arpa, N., Ersöz, N., Yılmaz, Z., Haçat, A., Özkan, M., Tıraş, H., Arda, S. ve Karaarslan, Z., 2017, Benefit Assesment of Protected Areas: Case on Küre Mountains National Park, <i>Journal of Forestry Faculty</i> , 17(3), 434-449.	